
EPISTOLÆ DECRETALES.

INCIPIT *

NUMERUS DECRETALIU

VIGINTI EPISCOPORUM

DAMASI, SIRICII, INNOCENTII, ZOSIMI, BONIFACII, COELESTINI, LEONIS, FLAVIANI, PETRI, HILARII, SIMPLICII, ACACII, FELICIS, GELASII, ANASTASII, SIMACHI, HORMISDÆ, JOANNIS, VIGILII, GREGORII.

I

EPISTOLA DAMASI PAPÆ AD PAULINUM EPISCOPUM ANTIOCHENUM

Dilectissimo fratri Paulino Damasus.

Per filium meum Vitalem ad te scripta direxeram, tuæ voluntati et tuo iudicio omnia derelinquens: et per Petronium presbyterum indicaveram me in articulo jam profectiois ejus aliqua ex parte commotum. Unde ne aut tibi scrupulus ^b resideret, et volentes forsitan Ecclesiæ copulari tua cautio præblanda differret, fidem misimus non tam tibi, qui ejus fidei communionique ^c sociaris, quam his qui in ea subscribentes ^d tibi, id est, nobis per te voluerint sociari, dilectissime frater. Quapropter si supra dictus filius meus Vitalis, et hi qui cum eo sunt tibi voluerint aggregari, primum debent in ea expeditione fidei subscribere, quæ apud Nicæam pia Patrum voluntate firmata est.

I. *Quod integrum hominem susceperit Christus sine peccato.*

Deinde quoniam nemo potest futuris vulneribus adhibere medicinam, ea hæresis eradicanda est, quæ postea in Oriente dicitur pullulasse, id est, confitendus ipse sapientiæ sermo Filius Dei humanum suscepisse corpus, animam, sensum, id est, integrum Adam, et, ut expressius dicam, totum veterem no-

strum sine peccato hominem. Sicuti enim confitentes eum humanum suscepisse corpus, non statim ei et humanas vitiorum adjungimus passiones, ita et dicentes eum suscepisse et hominis animam et sensum, non statim dicimus et cogitationum eum humanarum subjacuisse peccato.

II. *Quod unus sit Christus ante sæcula ex Patre natus, et in tempore ex Virgine editus.*

Si quis autem dixerit Verbum pro humano sensu in Domini carne versatum, hunc catholica Ecclesia anathematizat; ² necnon et eos qui duos in Salvatore filios confitentur, id est, alium ante incarnationem, et alium post assumptionem carnis ex Virgine, et non eundem Dei Filium et ante et postea confitentur. Quicumque huic epistolæ subscribere voluerit, ita tamen ut in ecclesiasticos canones, quos optime nosti, et in Nicænam fidem ante subscripserit, hunc debeas absque aliqua ambiguitate suscipere; non quod hæc ipsa quæ nos subscripsimus non potueris convertentium subscriptioni proponere, sed quod tibi consensus noster liberum in suscipiendum ^e tribuat exemplum.

* In *Æm.*: *Insequuntur decreta quædam præsulum Romanorum ad fidei regulam ecclesiasticam.*

^b Ex *Bibl. Reg.*, *Ger.*, Tol. 1. In *Alv.* et reliquis: *scripulus.*

^c *Bibl. Reg.*, *communicationis.*

^d Ex *Æm.*, *Bibl. Reg.*, *Esc.* 3, 4., Tol. 1. In reliquis: *scribentes.*

^e *Æm.*, *Esc.* 3, *suscipiendo.*

II

EPISTOLA EJUSDEM PAPÆ DAMASI AD EUMDEM PAULINUM.

I. *De damnatione quorundam hæreticorum.*

Post concilium Nicænum, quod in urbe Roma postea congregatum est, catholici episcopi addiderunt de Spiritu sancto: et quia postea is error inolevit, ut quidam ore sacrilego auderent dicere Spiritum sanctum factum esse per Filium, anathematizamus eos qui non tota libertate proclamant eum cum Patre et Filio unius potestatis esse atque substantiæ. Anathematizamus quoque eos qui Sabellii

C sequuntur errorem, eundem dicentes Patrem esse quem et Filium. Anathematizamus Arium atque Eunomium qui pari impietate, licet sermone dissimili, Filium et Spiritum sanctum asserunt esse creaturas. Anathematizamus Macedonianos, qui de Arii stirpe venientes non perfidiam mutaverunt sed nomen. Anathematizamus Photinum, qui Ebionis hæresim iustaurat, qui Dominum Jesum Christum tantum ex Maria confitetur. Anathematizamus eos qui duos fi-

hos asserunt, unum ante sæcula, et alterum post assumptionem carnis ex Virgine. Anathematizamus eos qui pro hominis anima rationali^a et intelligibili dicunt Verbum Dei in humana carne versatum, cum ipse Filius sit Verbum Dei et non pro anima rationali et intelligibili in suo corpore fuerit, sed pro nostra, id est, rationalem et intelligibilem sine peccato animam susceperit atque salvaverit. Anathematizamus eos qui verum Filium Dei extensione, aut collectione et a Patre separatum in substantiam et finem habiturum esse contendunt.

Si quis non dixerit semper Patrem, semper Filium, semperque Spiritum sanctum, anathema sit.

Si quis non dixerit Filium natum de Patre, id est, de substantia divina ipsius, anathema sit.

Si quis non dixerit Verbum Domini, Filium Dei Deum, et omnia posse, et omnia nosse, et Patri æqualem, anathema sit.

Si quis dixerit quod in carne constitutus Filius Dei, cum esset in terra, in cœlis cum Patre non erat, anathema sit.

Si quis dixerit quod in passione crucis dolorem sustinebat Filius Dei Deus, et non caro cum anima, qua induerat formam servi quam sibi acceperat, sicut ait Scriptura, anathema sit.

Si quis non dixerit quod in carne, quam assumpsit Christus, sedet ad dexteram Patris, in qua venturus est iudicare vivos et mortuos, anathema sit.

Si quis non dixerit Spiritum sanctum de Patre esse vere ac proprie, sicut Filius, de divina substantia, et Deum verum, anathema sit.

Si quis non dixerit omnia posse Spiritum sanctum, omnia nosse, et ubique esse, sicut Filium et Patrem, anathema sit.

Si quis dixerit Spiritum sanctum facturum aut per Filium factum, anathema sit.

Si quis non dixerit omnia per Filium et Spiritum sanctum Patrem fecisse, id est, visibilia et invisibilia, anathema sit.

Si quis non dixerit Patris et Filii et Spiritus sancti unam divinitatem, potestatem, majestatem, potentiam, unam gloriam, dominationem, unum regnum, atque unam voluntatem, ac veritatem, anathema sit.

Si quis tres personas non dixerit veras, Patris, et

^a Ger., *rationabili*; sicque postea.

^b Bibl. Reg., Esc. 3, *existimet*.

Filii et Spiritus sancti, æquales, semper viventes, omnia continentes visibilia et invisibilia, omnia potentes, omnia judicantes, omnia vivificantes, omnia facientes, omnia salvantes, anathema sit.

Si quis non dixerit adorandum Spiritum sanctum ab omni creatura, sicut Filium et Patrem, anathema sit.

Si quis de Patre et Filio bene senserit, et de Spiritu sancto non recte habuerit, hæreticus erit: quod omnes hæretici de Filio Dei, et de Spiritu sancto male sentientes, in perfidia Judæorum et Gentium inveniuntur.

II. De unitate Trinitatis.

Quod si quis patiatur, Deum Patrem dicens, et Deum Filium ejus, et Dominum Spiritum sanctum Deos dici, et non Deum, propter unam divinitatem et potentiam, quam credimus esse, et scimus, Patris, et Filii, et Spiritus sancti: subtrahens autem Filium, aut Spiritum sanctum, ita solum æstimet esse Deum Patrem, dici, aut credi unum Deum, anathema sit.

Omnibus inno Judæis, quod nomen deorum in angelis et in sanctis hominibus a Deo est positum et donatum; de Patre autem, et de Filio, et de Spiritu sancto, propter unam et æqualem divinitatem non nomen deorum, sed Dei nobis ostenditur atque indicatur, ut credamus quia in Patre et Filio et Spiritu sancto solummodo baptizamus, et non in archangelorum nominibus aut angelorum, quomodo hæretici, aut Judæi, aut Gentiles dementes faciunt. Hæc ergo salus Christianorum est, ut credentes Trinitati, id est, Patri, et Filio, et Spiritui sancto, in eo veram solamque unam divinitatem, et potentiam, majestatem et substantiam eandem esse, sine dubio credamus.

III. De sacerdotibus qui de ecclesiis suis ad ecclesias alias migraverunt.

Eos autem sacerdotes qui de ecclesiis ad ecclesias migraverunt, tandiu a communione nostra habeamus alienos, quandiu ad eas redierint civitates in quibus primum sunt constituti. Quod si alius, alio transmigrante, in locum viventis ordinatus est, tandiu vacet sacerdotii dignitate qui suam deseruit civitatem, quandiu successor ejus quiescat in Domino.

^c In Excusis deest paragraphus iste.

III

EPISTOLA SIRICII PAPÆ AD EUMERIUM TARRACONENSEM EPISCOPUM.

De Arianis catholicis non rebaptizandis.

Siricius Eumerio Tarraconensi episcopo salutem.

Directam ad decessorem nostrum sanctæ recordationis Damasum fraternitatis tuæ relationem [*Æm.*, precationem], me jam in sede ipsius constituto, quia sic Dominus ordinavit, inveni, quam cum in conventu fratrum sollicitius legeremus, tanta inve-

nimus quæ reprehensione et correctione sibi digna, quanta optaremus laudanda cognoscere. Et quia necesse nos erat in ejus labores curasque succedere, cui per Dei gratiam laboriosissimus in honore, facto, ut oportebat, meæ provectionis prius indicio, ac singula, prout Dominum aspirare dignatus est, cou-

^a Ex *Æm.*, Bibl. Reg., Esc. 3, Tol. 1. In Alv. et reliquis: *cujus*.

religioni tuæ responsam competens non negamus quia pro officii nostri consideratione non est nobis dissimulare, non ^a tacere est libertas quibus major cunctis christianæ religionis zelus incumbit. Portamus onera omnium qui gravantur; quin imo hæc portat in nobis beatus Petrus apostolus, qui nos in omnibus ut ^b confidimus, administrationis suæ proteget et tenetur hæredes.

I. *De Ariana a catholicis non baptizandis* ^c.

Prima itaque paginæ tuæ fronte signasti baptizatos ab impiis Arianis plurimos ad fidem catholicam festinare, et quosdam de fratribus nostris eisdem denuo velle baptizare; quod non licet, cum hoc fieri et Apostolus vetet, et canones contradicant, et post cassatum Ariminense concilium missa ad provincias a venerandæ memoriæ prædecessore meo Liberio generalia decreta prohibeant: quod nos cum Novatianis aliisque hæreticis, sicut est in synodo constitutum, per invocationem solam septiformis Spiritus episcopalis manus impositione catholicorum conventui sociamus: quod etiam totus Oriens, Occidensque custodit ^d a quo tramite vos quoque post hæc minime convenit deviari, si non vultis a nostro collegio synodali sententia separari.

II. *Ut præter pascha et pentecosten non celebretur baptismus*.

Sequitur deinde de baptizandorum tempore, prout unicusque libitum fuerit, improbabilis et emendanda consuetudo, quæ a nostris consueverunt, quod commoti dicimus, non ratione auctoritatis alicujus sed sola temeritate præsumitur, ut passim ac libere natalitibus Christi, seu apparitionis, necnon et apostolorum seu martyrum festivitibus innumeræ, ut adseris, plebes baptismi mysterium consequantur, cum hoc sibi privilegium et apud nos, et apud omnes ecclesias dominicum specialiter cum pentecoste sua pascha defendat. Quibus solis per annum diebus ad fidem confluentibus generalia baptismatis tradi concessit sacramenta, his duntaxat electis, qui ante quadraginta vel eo amplius dies nomen dederint, et exorcismis quotidianisque orationibus atque jeuniis fuerint expiati, quatenus apostolica impleatur illa præceptio, ut, expurgato fermento veteri, nova incipiat esse conspersio. Sicut ergo paschalem reverentiam in nullo dicimus esse minuendam, ita infantibus, qui necdum loqui potuerint per ætatem, vel his quibus in qualibet necessitate opus fuerit, sacra unda baptismatis omni volumus celeritate succurri, ne ad nostrarum perniciem tendat animarum, si, negato desiderantibus fonte salutari, exiens unusquisque de sæculo et regnum perdat et vitam. Quicunque etiam discrimen naufragii, hostilitatis incursum, obsidionis ambiguum, vel cujuslibet corporalis ægritudinis desperationem inciderint, et sibi unico credulitatis auxilio poposcerint subveniri, eodem, quo

A poseunt, momento temporis expectati regenerationis præmia consequantur. Hactenus erratum in hac parte sufficiat.

Nunc præfatam regulam omnes jam teneant sacerdotes, qui volunt ab apostolicæ petræ soliditate divelli, super quam Christus universalem construxit Ecclesiam

III. *De apostatis ab Ecclesia separandis*.

Adjectum est etiam quosdam Christianos ad apostasiam, quod dici nefas est, transeuntes et idolorum cultu ac sacrificiorum contaminatione profanatos: quos a Christi corpore et sanguine, quo dudum redempti fuerant resuscitando, jubemus abscondi. Et si resipiscentes forte aliquando fuerint ad lamenta conversi, his, quandiu vivunt, agenda pœnitentia ^B est, et in ultimo fine suo reconciliationis gratia tribuenda, quia, docente Domino, nolumus mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat.

IV. *Quod non liceat alterius sponsam in matrimonii jura sortiri*.

De conjugali autem velatione requisisti, si desponsatam alii puellam alter in matrimonium possit accipere: hoc ne fiat modis omnibus inhibemus, quia illa benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit, apud fideles cujusdam sacrilegii instar est si ulla transgressione violetur

V. *De his qui acceptam pœnitentiam minime servaverint*.

De his vero non incongrue dilectio tua apostolicam selem credidit consulendam, qui acta pœnitentia, tanquam canes ac sues ad vomitus pristinos et volutabra redeuntes, et militiæ cingulum et ludicras voluptates, et nova conjugia, et inhibitos denuo appetivere concubitus, quorum proles-am incontinentiam generati post absolutionem filii prodiderint ^c. De quibus, quia jam suffragium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, ut sola intra ecclesiam fidelibus oratione jungantur, sacris mysteriorum celebritatibus, quamvis non mereantur, intersint; a Dominicæ autem mensæ convivio segregentur, ut hæc saltem districtione correpti et ipsi in se sua errata castigant, et aliis exemplum tribuant, quatenus ab obscenis cupiditatibus extrahantur. Quos tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficisci, per communionis gratiam volumus sublevari. Quam formam et circa mulieres, quæ se post pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, servandam esse cœsemus.

VI. *De monachis et virginibus propositum non servantibus*.

Præterea monachorum quosdam atque monacharum, abjecto proposito sanctitatis, in tantam protestaris demersos esse lasciviam, ut prius claucale velut sub monasteriorum prætextu illicita ac sacrilega

^a Am., Bibl. Reg., Esc. 3, 4, T. 1, 2, Ger., Urg., non est tacere.

^b Ex Am., Esc. 3, Bibl. Reg., Tol. 1. In reliquis: que.

^c Am., Bibl. Reg., Esc. 3, Tol. 1, 2, rebaptizandis.

^d Am., Bibl., Reg., Esc. 3, post hæc.

^e Am., Bibl. R., Esc. 3, 4, prod. derunt.

se contagione miscuerint, postea vero in abruptum conscientiæ desperatione perducti de illicitis complexibus libere filios procreaverint, quod et publicæ leges et ecclesiastica jura condemnant. Illas igitur impudicas detestabilesque personas a monasteriorum contu ecclesiarumque conventibus eliminandas esse mandamus, quatenus retrusæ in suis ergastulis tantum facinus continua lamentatione desentes, purificatione possint poenitentis igne decoqui; ut eis vel ad mortem, solius saltem misericordiæ intuitu, per communionis gratiam possit indulgentia subvenire.

VII. De ministris incontinentibus.

Veniamus nunc ad sacratissimos ordines clericorum, quos in venerandæ religionis injuriam ita per vestras provincias calcatos atque confusos, charitate tua insinuante, reperimus, ut Jeremiæ nobis voce dicendum sit: *Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrymarum et flebo populum hunc die ac nocte?* Si ergo beatus propheta ad lugenda populi peccata non sibi ait lacrymas posse sufficere, quanto nos possumus dolore percelli, cum eorum, qui in nostro sunt corpore, compellimur facinora deplorare, quibus præcipue secundum beatum Paulum instantia quotidiana et sollicitudo omnium ecclesiarum indesinenter incumbit? Quis enim infirmatur et ego non infirmor? Quis scandalizatur et ego non uror? Plurimos autem sacerdotes Christi atque levitas post longa consecrationis suæ tempora tam de conjugii propriis quam etiam de turpi colitu soboles didicimus procreasse, et crimen suum hac prescriptione defendere, qua in Veteri Testamento sacerdotibus ac ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc quisquis ille est sectator libidinum præceptorque vitiorum, si æstimat quod in lege Moysis passim sacris ordinibus a Deo laxata sint frena luxuriæ, cur eos quibus committebantur sancta sanctorum præmonet dicens: *Sancti estote, quia ego sanctus sum Dominus Deus vester?* Cur etiam procul a suis domibus anno vicis suæ in templo habitare jussi sunt sacerdotes? Hac videlicet ratione, ne vel cum uxoribus possint carnale exercere commercium, ut conscientiæ integritate fulgentes acceptabile Deo munus offerrent. Quibus, expleto deservitionis suæ tempore, uxoris usus solus successione causa fuerat relaxatus, quia non ex alia nisi ex tribu Levi quisquam ad Dei ministerium fuerat præceptus admitti. Unde et Dominus Jesus, cum nos suo illustrasset adventu, in Evangelio protestatur quia legem venerit implere, non solvere. Et ideo Ecclesiæ, cujus sponsus est, formam castitatis voluit splendore radiare, ut in die judicii, cum rursus advenit, sine macula et ruga eam possit, sicut per Apostolum suum instituit, reperire. Quarum sanctio-

num omnes sacerdotes atque levitas insolubili lege constringimur, ut a die ordinationis nostram sobrietatem ac pudicitiam et corda nostra mancipemus et corpora, demmodo per omnia Deo nostro in his, que quotidie offerimus, sacrificiis placeamus: *Qui autem in carne sunt, dicente electionis vaso, Deo placere non possunt. Vos autem jam non estis in carne, sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis.* Et ubi poterit, nisi in corporibus, sicut legimus, sanctis sanctus Dei Spiritus habitare? Et quia aliquanti de quibus loquimur, ut tua sanctitas retulit, ignorantia lapsos esse se desent, his hac conditione misericordiam dicimus non negandam, ut sine ullo honoris augmento in hoc, quo detecti sunt, quandiu vixerint, officio perseverent, si tamen post hæc continentem sese studuerint exhibere. Hi vero, qui illiciti privilegii excusatione vitantur ubi sibi asserant veteri hæc lege concessam, noverint se ab omni ecclesiastico honore, quo indigne usi sunt, apostolicæ sedis auctoritate dejectos, nec unquam posse veneranda attingere mysteria, quibus se ipsi, dum obscenis cupiditatibus inhiant, privaverunt. Et quia exempla præsentia cavere nos præmouent in futurum: Si quilibet episcopus, presbyter, atque diaconus, quod non optamus, deinceps fuerit talis inventus, jam nunc sibi omnem per nos indulgentiam adiungat intelligat obseratum; quia ferro necesse est exciendantur vulnera, quæ fomentorum non senserint medicinam.

VIII. Quales debeant ad clericatus officium pervenire.

Didicimus etiam licenter ac libere inexploratas vitæ homines, quibus etiam fuerant numerosa conjugia, ad præfatas dignitates, prout cuique liberit, aspirare. Quod non tantum illis, qui ad hæc immoderata ambitione perveniunt, quantum metropolitani specialiter pontificibus imputamus, qui dum libitis ausibus connivent, Dei nostri, quantum in se est, præcepta contemnunt. Et ut tacemus quod altius suspiramus, ubi illud est quod Deus noster data per Moysen lege constituit dicens: *Sacerdotes mei semel nubant?* Et alio loco: *Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam, non repudiatam, non meretricem?* Quod secutus apostolus ex persecutore prædicator, unius uxoris virum tam sacerdotem quam diaconum fieri debere mandavit. Quæ omnia ita vestrarum regionum despiciunt episcopi, quasi in contrarium magis fuerint constituta. Et quia non est nobis de hujusmodi usurpationibus negligentum, ne nos indignantis Domini vox justa corripiat quæ dicit: *Videbas furem et currebas cum eo, et ponebas tuam cum adulteris portionem;* quid ab universis posthac ecclesiis sequendum sit, quid vitandum, generali pronuntiatione decernimus.

IX. De clericorum conversatione.

Quicumque itaque se Ecclesiæ vocit obsequis a sua

quia et ego.

• *Am.*, Esc. 3..... *privatas.*

† *Am.*, Bibl. Reg., Esc. 3, 4, Ger., Urg., Tol. 1, 2, sacerdotes..... accipiant.

• *Bibl.*, Reg., Esc. 3..... *usurpatione.*

• *Am.*, *palpebris meis.*

• *Am.*, Bibl. Reg., Esc. 3, 4, Tol. 1, Urg., Ger., *enim.*

• *Am.*, Bibl. Reg., Esc. 3, 4, Tol. 1..... *quia.*

• *Am.*, Bibl. Reg., Esc. 3, 4, Ger., Urg., Tol.....

infantia, ante pubertatis annos baptizari et lectorum debet ministerio sociari, qui ab accessu adolescentiæ usque ad tricesimum ætatis suæ annum, si probabiliter vixerit, una tantum et ea, quam virginem communi per sacerdotem benedictione percepit a uxore contentus, acolythus vel subdiaconus esse debet; postque ad diaconi gradum, si se ipse primitus continentia præsumptè dignum probaverit, accedat: ubi si ultra quinq̄ue annos laudabiliter ministraverit, congruè presbyterium consequetur: exinde post decennium episcopalem cathedram poterit adipisci, si tamen per hæc tempora integritas vitæ ac fidei ejus fuerit approbata.

X. De his qui grandævus in sacram militiam convertuntur.

Qui vero jam ætate grandævus melioris propositi conversione provocatus ex laico ad sacram militiam pervenire festinat, desiderii sui fructum non aliter obtinebit, nisi ex eo quo baptizatur tempore statim lectorum aut exorcistarum numero societur, si tamen eum unam habuisse vel habere et hanc virginem accepisse constet uxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud acolythus vel subdiaconus fiat, et sic ad diaconum, si per hæc tempora dignus judicatus fuerit, promoveatur officium: et exinde jam accessu temporum presbyterium vel episcopatum, si eum cleri ac plebis evocarit electio, non immerito sortietur.

XI. De clericis qui ad secundas nuptias transeant, ut deponantur.

Quisquis sane clericus aut viduam, aut certe secundam conjugem duxerit, omni ecclesiasticæ dignitatis privilegio mox nudetur, laica tantum sibi communionem concessa, quam ita demum poterit possidere, si nihil postea, propter quod hanc perdat, tale quicquam admittat.

XII. De feminis quæ cum clericis debeant habitare.

Feminas vero non alias esse patimur in domibus clericorum, nisi eas tantum quas prepter solas necessitudinis causas habitare cum eisdem synodus Nicæna permisit.

XIII. De monachorum promotione ad clerum.

Monachos quoque quos tamen morum gravitas et vitæ ac fidei institutio sancta commendat, clericorum officiis aggregari et optamus et volumus, ita ut qui intra tricesimum annum ætatis sunt digni in minoribus per gradus singulos crescentes promoveantur ordinibus, et sic ad diaconatus vel presbyterii insignia maturæ ætatis consecratione perveniant, nec saltu ad episcopatus culmen ascendant, nisi in his eadem, quæ singulis dignitatibus superioribus præfiximus, tempora fuerint custodita

^a Esc. 3, Urg..... percepit.

^b Ex reliquis, præter Alv., in quo..... ecclesiastico.

^c Ex reliquis, præter Alvend., in quo... quasque.

^d Em., Bibl. Reg., Esc. 4, Ger., Tol. 1, fuerint... Esc. 4, fuerant.

^e Esc. 3..... clericatus admitti.

XIV. De clericis ut penitentiam per impositionem manus sacerdotis non accipiant.

Illud quoque nos par fuit providere, ut sicut penitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum, ita et post penitentiam ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem clericatus adipisci, quia quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum sacramentorum instrumenta suscipere qui dudum fuerunt vasa vitiorum.

XV. De penitentibus, vel digamis, seu viduæ maritis, ut non permittantur ad ordinem clericatus.

Et quia his omnibus, quæ in reprehensionem veniunt, sola excusatio ignorationis obtenditur, cui nos interim solius pietatis intuitu necesse est clementer ignoscere, quicumque penitens, quicumque digamus, quicumque viduæ maritus ad sacram militiam indebite et incompetenter irrepsit, hac sibi conditione a nobis veniam intelligat relaxatam, ut id magno debeat computare beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc, quo inventur ordine perpetua stabilitate permaneat. Scituri posthac provinciarum omnium summi sacerdotes quod si ultra ad sacros ordines quemquam de talibus crederint adumendum, et de suo et de eorum statu, quos contra canones et interdicta nostra provexerint, congruam ab apostolica sede promendam esse sententiam

Explicuimus ut arbitror, frater charissime, universa quæ digesta sunt in querelam, et ad singulas causas, de quibus per filium nostrum Bassianum presbyterum ad Romanam Ecclesiam utpote ad caput tui corporis retulisti, sufficientia, quantum opinor, responsa reddidimus. Nunc fraternitatis tuæ animus ad servandos canones, et tenenda decretalia constituta magis ac magis iucitamus, ut hæc quæ ad tua consulta rescripsimus, in omnium coepiscoporum nostrorum perferri facias notionem, et non solum eorum qui in tua sunt diocesi constituti, sed etiam ad universos Carthaginenses ac Bæticos, Lusitanos atque Gallecos, vel eos qui vicinis tibi collimitant hinc inde provinciis, ut hæc, quæ a nobis sunt salubri ordinatione disposita, sub litterarum tuarum protectione mittantur. Et quanquam statuta sedis apostolicæ vel canonum venerabilia definita nulli sacerdotum dumini ignorare sit liberum, utilius tamen et pro antiquitate sacerdotii tui dilectioni tuæ admodum poterit esse gloriosum, si ea, quæ ad te speciali nomine generaliter scripta sunt, per unanimis tuæ sollicitudinem in universorum fratrum nostrorum notitiam perferantur, quatenus et quæ a nobis non inconsulte, sed provide sub nimia cautela et deliberatione sunt salubriter consti-

^f Esc. 3, Bibl. Reg., irrepsit.

^g Em., Bibl. Reg., Esc. 3, 4, Ger., Urgel., Tol. 1., 2..... antistites.

^h Ex reliquis, præter Alv., in quo... committantur

ⁱ Ex omnibus Codicibus, præter Alv., in quo..... utiliter.

tuta, intemerata permaneant, et omnibus in posterum excessationibus aditu, qui jam nulli apud nos A patere poterit, obstruantur. Datum III Idus Februariarum, Arcadio et Bautoens consulibus.

IV

EPISTOLA EJUSDEM SIRICII PAPÆ

Per diversos episcopos missa adversus Jovinianum hæreticum ejusque socios ab Ecclesiæ unitate removendos.

Optarem semper, fratres charissimi, dilectionis et pacis vestræ sinceritati gaudia nuntiare, ita ut vicissim discurrentibus litteris sospitatis indicio juvaretur. At vero quia non patitur quietos nos ab incurratione sua vacare hostis antiquus, ab initio mendax, inimicus veritatis, æmulus hominis, quem ut deciperet se ante decepit, pudicitiae adversarius, luxuriæ magister, crudelitatis pascitur, abstinence penitendus, odit jejunia ministris suis prædicantibus dum dicit esse superflua, spem non habens de futura, Apostoli sententia repressus dicentis: *Manducemus et bibamus, cras enim moriemur*. O infelix audacia! O desperata mentis astutia! Jam incognitus sermo hæreticorum intra Ecclesiam cancri more serpebat, ut occupans pectus totum hominem præcipitaret in mortem. Et nisi Dominus Sabaoth laqueum, quem paraverant, dirumperet, scena tanti mali et hypocrisis publicata multorum simplicium corda traxerat in ruinam, quia facile ad deteriorem partem mens humana transducitur, malens per spatiosam viam ambulare quam arctæ viæ iter cum labore transire.

Qua de re necessarium satis fuit, dilectissimi mihi, quæ hic gesta sunt ad vestram conscientiam cognoscendam mandare, ne ignorantia cujusplam sacerdotis pessimorum hominum Ecclesiam irruentium sub religioso nomine contagio violaret, sicut scriptum est Domino dicente: *Muli venient ad vos in vestitu ovium, intus autem sunt lupi rapaces: ex fructibus eorum cognoscetis eos*. Hi sunt videlicet qui subtiliter Christianos sese jactant, ut sub velamento pii nominis gradientes domum orationis ingressi sermonem serpentinx disputationis effundant, ut sagittent in obscuro rectos corde, atque a veritate catholica avertendo ad suæ doctrinæ rabiem diabolico more transducant atque ovium simplicitatem defraudent. Et quidem multarum hæresum malignitatem ab apostolicis temporibus nunc usque didi-

cimus, et experti probavimus; sed nunquam tales canes Ecclesiæ mysterium latratibus fatigarunt, quales nunc subito hostes fidei erumpentes, doctrinæ perfidiæ polluti, cujus sint discipuli verborum fructibus prodiderunt. Namque cum alti hæretici singula sibi genera quæstionum male intelligendo proposuerint convellere atque concerpere de divinis institutionibus, isti non habentes vestem nuptialem, sicut dicitur, ut dixi, continentiam pervertentes, spiritu diabolico, illecebrosos atque ficto sermone aliquantos Christianos cœperunt jam vastare, atque suæ dementiæ sociare, intra se continentes nequitix suæ virus, electis blasphemias suas conscriptione temeraria publice prodiderunt, et desperatæ mentis furore conciti passim in favorem Gentilium publicarunt. Verum a fidelissimis Christianis viris, genere optimis, religione præclaris, ad meam humilitatem subito scriptura horribila videtur esse delata, ut sacerdotali judicio detecta divinæ legi contraria speciali sententia deleantur. Nos sane nuptiarum vota non aspernantes accepimus quibus velanini intersumus, sed virgines Deo devotas majori honorificentia numeramus. Facto igitur presbyterio constitit doctrinæ nostræ, id est, Christianæ legi esse contraria. Unde apostolicum secuti præceptum, quia aliter quam quod accepimus annuntiabant, omnium nostrorum tam presbyterorum et diaconorum, quam etiam totius cleri una facta fuit sententia ut Jovinianus, Auxentius, Genialis, Germinator, Felix, Plotinus, Martianus, Januarius et Ingeniosus, qui auctores novæ hæresis et blasphemix inventi sunt, divina sententia et nostro judicio in perpetuum damnati extra Ecclesiam remaneant. Quod custodituram sanctitatem tuam non ambigens hæc scripta direxi per fratres et compresbyteros meos Crescentem, Leopardum, et Alexandrum, qui religiosissimum fidelis officium possint spiritu adimplere ferventi

^a *Æm.*, Bibl. Reg., Esc. 3, 4, Ger., Urg., Tol. 1, *disrupisset*.

^b In Bibl. Reg. Photinus.

^c In omnibus Codicibus, *remanere*: forte *remanerent*, ut in excusis.

^d In reliquis præter Atv., in quo *religiosum*.

V

EPISTOLA EJUSDEM PAPÆ SIRICII PER DIVERSOS EPISCOPOS DIRECTA.

Ut indignus nullus efficiatur episcopus.

Siricius papa ^b orthodoxis per diversas provincias

Cogitantibus nobis metum divini judicii, fratres charissimi, et post vitam hanc unumquemque

^a Bibl. Reg., Esc. 4, Urg. *constituta*.

^b Tolet. 2, *papa episcopis orthodoxis*.

ut ^a gesserit recepturum, quid veniat in querelam tacere non licuit, sed loqui necessitas imperavit, dicente propheta: *Exalta ut tuba vocem tuam*: et cui omnium Ecclesiarum cura est, si dissimlem ^b, audiam Dominum dicentem: *Rejecistis ^c mandatum Dei ut traditiones vestras statuatis*. Quid enim aliud est rejicere mandatum Dei quam privato consilio et humano iudicio novis rebus constituendis liberius delectari?

I. *Quinam ad ecclesiasticum ordinem sint promovendi.*

Perlatum namque est ad conscientiam apostolicæ sedis contra ecclesiasticum canonem præsumi, et quæ ita sunt a majoribus ordinata, ut ne vel levi susurro debeant violari, proprias quosdam novas observationes inducere, et prætermisso fundamento supra arenam construere velle, dicente Domino: *Non transferes terminos quos constituerunt patres tui*. Quod et sanctus quoque apostolus Paulus Novi et Veteris Testamenti prædicator monet, in quo locutus est Christus: *State, inquit, et tenete traditiones vestras ^d quas didicistis sive per verbum, sive per epistolam*. Quæ de re videt vestra sinceritas in sacris ministeriis aut in ordinationibus vestris sacerdotum magna cura et diligenti sollicitudine observari: Denique ad Timotheum loquitur: *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis*. Quod propterea memoratur, ut examine habito ^e probitate morum et ecclesiastico labore sit commendatior qui vocatur in medium ut summum sacerdotium possit accipere, probatus iudicio, non favore; susceptus veritate, non gratia; apostolico ordine functus, non præcipiti voluntate. De quo, charissimi mihi, antea ad vestram sinceritatem huiusmodi litteræ cucurrerunt ^f multo fratrum et consacerdotum consensu hac vestra subscriptione firmatæ; ut ecclesiastici canonis dispositio, quæ apud Nicæam translata ^g est, confirmata suo merito fundatissima permaneret: ut tales videlicet ad ecclesiasticum ordinem permitterentur accedere, quales et apostolica auctoritas jubet; non quales nunc ambitus causa conatur arripere, curiales dico, vel eos qui cingulo militiæ sæcularis astricti olim gloriati sunt: qui posteaquam pompa sæculari exultaverunt aut negotiis reipublicæ optaverunt militare, aut curam mundi tractare, adhibita sibi quorundam manu et proximorum

^a In omnibus, præter Alv., prout.

^b Ex reliquis, præter Alv., in quo..... se dissimilem.

Am., *Rejecistis.*

Am., *traditiones quas.* Bibl. Reg., Esc. 3, 4,.....

A favore stipati, hi frequenter ingeruntur auribus meis, ut episcopi esse possint qui per traditionem ^h et evangelicam disciplinam esse non possint. Quantis hoc aliquoties certatum est viribus! Sed nihil tale potuit eligi quæ ratio non compellit, etiam ut de longinquo veniant ordinandi ut digni possint et plebis et nostro iudicio comprobari ⁱ.

II. *Ut ignotis sacerdotium non detur.*

Quantum illud ferri non potest, ut transeuntes sive simulent sive vero sint monachi ut se appellant, quorum nec vitam possumus scire nec baptismum, quorum fidem incognitam habemus nec probatam, nolint sum, tibus adjuvare sed statim aut diaconos facere, aut presbyteros ordinare festinant, aut quod est gravius episcopos constituere non formidant? Charius ^B apud illos dari sumptum est transeunti, quam sacerdotium nescienti. Inde in superbiam exaltantur; inde ad perfidiam cito corruunt, quia fidem veram in ecclesiasticis toto orbe peregrini discere non assunt.

III. *Ut neophyti sive laici sacerdotes non fiant.*

Certe etiam et illud non fuit prætermittendum, quod semel aut secundo necessitas hæreticorum intulit contra apostolica præcepta, velut lege licitum, cœpisse præsumi: neophytum sive laicum, qui nullo ecclesiastico functus fuerit officio, inconsiderate vel presbyterum, vel diaconum ordinari; quasi meliores apostolis sint, quorum audeant mutare præceptum, et qui non didicit jam docere compellitur. Ita nullus reperitur idoneus clericorum? Nec inter diaconos nec inter alios clericos invenitur qui sacerdotio dignus habeatur, sed ad condemnationem Ecclesiæ laicus postulatur? Quod ne fiat, hortor, admoneo, prædico; ut unam fidem habentes unum etiam in traditione sentire debeamus, probantes unanimes atque concordis pacifici in Christo et in observationibus apostolicis habere charitatem. Medio itaque Patre et Unigenito Filio ejus et Spiritu sancto et unius divinitatis Trinitate convenio, ut in his fides catholica et disciplina nostra permaneat. Nec quisquam ordinet tanquam ordinationes terrenas fieri, cum celeste sit sacerdotium, ut fidelibus gloria maneat dignitatis ejusdem, et ante tribunal Christi exhibere non habeat quod accuset.

D nostras.

^e Ex Am., Bibl. Reg., Esc. 4, Esc. 3, concurrunt. In reliquis, concurrunt.

^f Am., Esc. 3, 4, Ger., Tol., tractata.

^g A sequenti numero desunt folia in Esc. 3.

VI

EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ AD DECENTIUM EPISCOPUM.

Innocentius Decentio episcopo Eugubino ^a salutem.

Si instituta ecclesiastica, ut sunt a beatis apostolis tradita, integra vellent servare Domini sacerdotes, nulla diversitas, nulla varietas in ipsis ordinibus et

consecrationibus haberetur. Sed dum unusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit hoc æstimat esse tenendum, inde diversa in diversis locis vel ecclesiis aut teneri aut celebrari videntur, ac fit scandalum populis, qui, dum nesciunt traditio-

^a Ex Am., Bibl. Reg. In reliquis..... Eugubino.

nes antiquas humana præsumptione corruptas, putant sibi aut Ecclesiæ non convenire, aut ab apostolis, vel apostolicis viris contrarietatem induciam. Quis enim nesciat aut non advertat id quod a principi apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, nec superinduci aut introduci aliquid, quod auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum, præsertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Galliam ^a, Hispanias, Africam, atque Siciliam, **II** insulasque interjacentes nullum instituisse ecclesias, nisi eos, quos venerabilis apostolus Petrus aut ejus successores constituerunt sacerdotes? Aut legant, si in his provinciis alius apostolorum invenitur, aut legitur docens e. Qui si non legunt, quia nusquam inveniunt [*Æm.*, invenitur], oportet eos hoc sequi quod Ecclesia Romana custodit, a qua eos principium ^b accepisse non dubium est, ne dum peregrinis assertionibus ^c student, caput institutionum videantur omittere. Sæpe dilectionem tuam ad urbem venisse, ac nobiscum in ecclesia convenisse non dubium est, et quem morem vel in consecrandis mysteriis, vel in cæteris agendis arcanis teneat cognovisse. Quod sufficere arbitrarer ad informationem Ecclesiæ tuæ vel reformationem, si præcessores tui minus aliquid aut aliter tenuerint satis certum haberem, nisi de aliquibus consulendos nos esse dixisses. Quibus idcirco respondemus non quod te aliqua ignorare credamus, sed ut majori auctoritate vel tuis institutis, vel si qui a Romanæ Ecclesiæ institutionibus errant aut commoneas, aut indicare non differas, ut scire valeamus qui sint qui aut novitates inducant, aut alterius Ecclesiæ quam Romanæ existimant consuetudinem esse servandam.

I. De pacis ^d osculo dando post confecta mysteria.

Pacem igitur asseris ante confecta mysteria quodam populis imperare, vel sibi inter se sacerdotes tradere, cum post omnia, quæ aperire non debeo, pax sit necessaria iudicanda, per quam constet populum ad omnia, quæ in mysteriis aguntur atque in Ecclesia celebrantur, præbuisse consensum, ac finita esse facis concludentis signaculo demonstrantur.

II. De nominibus ante precem sacerdotis non recitandis.

De nominibus vero recitandis, antequam precem sacerdos faciat atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, sua oratione commendet, quam superfluum sit, et ipse pro tua prudentia recognosces, ut cujus hostiam necdum Deo offeras, ejus ante nomen inanes, quamvis illi incognitum nihil sit. Prius ergo oblationes sunt commendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum sunt, edicenda, ut inter sacra mysteria nominentur; non inter alia quæ ante præmittimus, ut ipsis mysteriis [*Æ.*, ministeriis] viam futuris precibus aperiamus.

^a *Æm.*, Bibl. Reg., Esc. 4, Gallias.

^b Gerund, a qua se hoc principium.

^c Ex *Æ*, Bibl. It., Esc. 4, T. 4. In reliquis deest vox *asserionibus*.

A III. Quod non debent baptizati nisi ab episcopis consignari.

De consignandis vero infantibus manifestum est, non ab alio, quam ab episcopo fieri licere. Nam presbyteri, licet sint sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent. Hoc autem pontificibus solis deberi ut vel consignent, vel paractum Spiritum tradant, non solum consuetudo ecclesiastica demonstrat, verum et illa lectio Actuum apostolorum, quæ asserit Petrum et Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum sanctum. Nam presbyteris, seu extra episcopum seu præsertim episcopo cum baptizant, chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab episcopo fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur episcopis cum tradunt Spiritum paractum. Verba vero dicere non possum, ne magis prodero videar, quam ad consultationem respondere.

IV. Quod rite omni sabbato jejunatur.

Sabbato vero jejunandum esse ratio evidentissima demonstrat. Nam si diem Dominicum ob venerabilem resurrectionem Domini nostri Jesu Christi non solum in pascha celebramus, verum etiam per singulos circulos hebdomadarum ipsius diei imaginem frequentamus; ac si sexta feria propter passionem Domini jejunamus, sabbatum prætermittere non debemus, quod inter trinitatem atque lætitiæ tempore illius videtur inclusum. Nam utique constat apostolos biduo isto et in mœrore fuisse, et propter metum Judæorum se occuluisse, quod utique non dubium est in tantum eos jejunasse biduo memorato, ut traditio Ecclesiæ habeat isto biduo sacramenta penitus non celebrari. Quæ forma utique per singulas tenenda est hebdomadas propter id quod commemoratio diei illius semper est celebranda. Quod si putant semel atque uno sabbato jejunandum, ergo et Dominica, et sexta feria semel in pascha erit utique celebranda. Si autem Dominici diei ac sextæ feriæ per singulas hebdomadas reparanda imago est, dementis est bidui agere consuetudinem sabbato prætermittendo, cum non disparem habeat causam a sexta videlicet feria in **12** qua Dominus passus est, quando et ad inferos fuit, ut tertia die resurgens redderet lætitiæ post biduanam tristitiam præcedentem. Non ergo nos negamus sexta feria jejunandum, sed dicimus et sabbato hoc agendum, quia ambo dies tristitiam apostolis vel his qui Christum secuti sunt indixerunt: qui die Dominico exilarati non solum ipsum festivissimum esse voluerunt, verum etiam per omnes hebdomadas frequentandum esse duxerunt ^e.

V. De fermento civitatis presbyteris dirigendo.

De fermento vero, quod die Dominica per titulos mittimus, superflue nos consulere voluisti, cum omnes Ecclesiæ nostræ intra civitatem sint constitutæ. Quarum presbyteri, quia die isto propter plebem

^d Tol. 1, 2, De pace, danda.

^e Bibl. Reg. Esc. 4, Ger., Urgel., Tol. 2, dixerunt.

sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcirco fermentum a nobis confectum per acolythos accipiat, ut se a nostra communione maxime illa die non judicent separatos. Quod per parochias fieri debere non puto, quia non longe portanda sunt sacramenta: nec nos per cœmeteria diversa constitutis presbyteris destinamus, et presbyteri eorum conficiendorum jus habeant atque licentiam.

VI. De energumenis baptizatis.

De his vero baptizatis, qui postea a dæmonio, aut vitio aliquo aut peccato interveniente, arripiuntur, quæsit dilectio tua, si a presbyteris, vel diaconibus possint aut debeant signari, quod hoc nisi episcopum præcipere non licet: nam eis manus imponenda omnino non est, nisi episcopus auctoritatem dederit id efficiendi. Ut autem fiat, episcopi est imperare ut manus eis vel a presbytero, vel a cæteris clericis imponatur. Nam quomodo id fieri sine magno labore poterit, ut longe constitutus energumenus ad episcopum deducatur, cum si talis casus ei in itinere acciderit, nec ferri ad episcopum nec referri ad sua facile possit?

VII. De pœnitentibus.

De pœnitentibus vero, qui sive ex gravioribus commissis sive ex levioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interveniat ægritudo, quinta feria ante pascha eis remittendum Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. Cæterum de pondere æstimando delictorum sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem pœnitentis, et ad fletus, atque lacrymas corrigentis, ac tunc jubere dimitti cum viderit congruam satisfactionem. Sane si quis in ægritudinem inciderit, atque usque ad desperationem devenerit, ei est ante tempus paschæ relaxandum, ne de sæculo absque communione discedat.

^a Bibl. Reg., Tolet. 4, presbyteros ecclesiæ et, etc.

A VIII. De epistola sancti Jacobi apostoli, in qua pro infirmis orare præcipitur.

Sane quoniam de hoc, sicuti de cæteris, consulere voluit dilectio tua, adjecit etiam filius meus Cælestinus diaconus in epistola sua esse a tua dilectione positum illud, quod in beati apostoli Jacobi epistola conscriptum est: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros^a et orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum, et suscitabit illum Dominus, et si in peccatis fuerit remittentur ei.* Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab episcopo confecto non solum sacerdotibus sed et omnibus Christianis uti licet in sua aut in suorum necessitate ad unguendum. Cæterum illud superfluum videmus adjectum, ut de episcopo ambigatur quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco presbyteris dictum est, quia episcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non possunt. Cæterum si episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem a se visitandum, et benedicere, et tangere chrismate sine cunctatione potest, cujus est ipsum chrisma conficere. Nam pœnitentibus istud fundi non potest quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi? His igitur, frater charissime, omnibus quæ tua dilectio voluit a nobis exponi, prout potuimus respondere curavimus, ut Ecclesia tua Romanam consuetudinem, a qua originem ducit, servare valeat atque custodire. Reliqua vero, quæ scribi fas non erat, cum adfuersis, interrogati poterimus edicere. Erit autem Domini potentia etiam id procurare, ut et tuam Ecclesiam et clericos nostros, qui sub tuo pontificio divinis simulantur officii, bene instituas, et aliis formam tribuas, quam debeant imitari. Data XIV Kalendas Aprilis, Theodosio Augusto VII et Palladio^b viris clarissimis consulibus.

^b Tol. 4, Palladio V consulibus.

VII

EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ AD VICTORICUM ROTHOM. EPISCOP.

Innocentius Victorico episcopo Rothomagensi salutem.

13 Etsi tibi, frater charissime, pro merito et honore sacerdotii, quo plurimum polles, vivendi et docendi ecclesiasticæ notæ sint regulæ, neque sit aliquid quod de sacris lectionibus tibi videatur ignotum: tamen quia Romanæ Ecclesiæ normam atque auctoritatem magnopere postulasti, voluntati tuæ morem admodum gerens digestas vitæ et morum probabiliū disciplinas annexas litteris meis misi, per quas advertant ecclesiarum regionis vestræ populi, quibus rebus et regulis Christianorum vita in sua cujusque professione debeat contineri, qualesque in urbis Romæ ecclesiis ordo servetur. Erit dilectionis tuæ per plebes finitimas et consacerdotes nostros, qui in illis regionibus propriis ecclesiis

D president, regularum hunc librum quasi didascalicum atque monitorem sedulo insinuare, ut et nostros cognoscere et ad fidem confluentium mores valeant docendi sollicitate formare. Aut enim propositum suum ex hac nostra congruenti lectione cognoscent, aut si quid adhuc desideratur, facile poterunt ex bona imitatione supplere. Incipiam igitur, adjuvante Deo et sancto Petro apostolo, per quem et apostolatus et episcopatus in Christo cœpit exordium, ut quoniam plures sæpe emergerunt causæ, quæ in aliquantis non erant causæ, sed crimina, de cætero sollicitudo sit unicuique sacerdoti in sua ecclesia curam hujusmodi habere, sicut beatus apostolus prædicat Paulus talem ecclesiam Deo exhibendam non habentem maculam aut rugam, ne alicujus morbida vis offlatu conscientia nostra contaminata videatur.

Propter eos igitur, qui vel in avaritia vel desidia non tenent ecclesiasticam disciplinam, et multa non presumenda presumunt, recte postulasti, ut in illis partibus istiusmodi, quam tenet Ecclesia Romana, forma servetur: non quod nova præcepta aliqua imperentur, sed ea, quæ per desidia aliquorum neglecta sunt, ab omnibus servari cupimus, quæ tamen apostolica et Patrum traditione sunt constituta. Scriptum est namque ad Thessalonicenses apostolo Paulo monente: *State et tenete traditiones nostras, quas tradidi vobis sive per verbum, sive per epistolam.* Illud certe tuam debet mentem vehementius exercere, ut ab omni labe sæculi istius ante Dei conspectum securus inveniaris. Cui multum enim creditur plus ab eo exigitur cum usura poenarum. Ergo quoniam non pro nobis tantum, sed et pro populo Christi præstare cogimur rationem, disciplinam dominicam populum erudire debemus. Quosdam enim asseris existisse, qui, statuta majorum non tuentes, castitatem Ecclesiæ sua presumptione violarint, populi favorem sequentes et Dei iudicium non timeantes. Ergo ne silentio nostro existimemur his præbere consensum, dicente Domino per prophetam: *Videbas furem et carreas a cum eo*; hæc sunt quæ deinceps intuitu divini iudicii omnem catholicum episcopum expedit custodire.

I. *Quod extra conscientiam metropolitani non sint ordinandi episcopi.*

Primum ut extra conscientiam metropolitani episcopum nullus audeat ordinare. Integrum est enim iudicium, quod plurimorum sententia confirmatur. Nec unus episcopus ordinare præsumat episcopum, ne futurum beneficium præstitum videatur. Hoc enim et synodus Nicæna constituit.

II. *De his qui post baptismum cingulum militiæ secularis acceperunt.*

Si quis vero post remissionem peccatorum cingulum militiæ secularis habuerit, ad clericatum admitti omnino non debet.

III. *De causis clericorum, quæ, in provinciâ si minime finiuntur, ut ab apostolica sede determinentur.*

Si quæ autem causæ vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis, quam etiam inferioris fuerint exortæ, secundum synodum Nicænam congregatis ejusdem provinciæ episcopis iudicium terminetur, nec alicui liceat (sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus causis debetur reverentia custodiri), relictis his sacerdotibus qui in eisdem provinciis Dei ecclesias gubernant, ad alias convolare provincias. Quod si quis forte præsumpserit, ab officio clericatus submotus et injuriarum reus ab omnibus iudicetur. Si majores causæ in medio fuerint devolutæ, ad sedem apostolicam, sicut vetus consuetudo exigit, post iudicium episcopale referantur.

^a Ex Bibl. Reg. Codice. In reliquis: *concurrerebas.*

^b Ex reliquis, præter Alv. Urg., et Ger., in qui-

IV. *De uxoris clericorum: ut virginibus socientur, et secundam non ducant uxorem.*

Mulierem viduam clericus non ducat uxorem, quia scriptum est: *Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam nec ejectam.* Utique quia ad sacerdotium labore suo et vitæ probitate contendit, cavere debet ne hoc præiudicio impeditus pervenire non possit.

V. *Ut si laicus viduam duxerit, clericus non fiat.*

Ut is quiulierem viduam, licet laicus, duxit uxorem, seu ante baptismum sive post baptismum, non admittatur ad clerum, quia eodem vitio videtur exclusus. In baptismo enim crimina dimittuntur, non acceptæ uxoris consortium relaxatur.

VI. *Ut clericus non sit, qui secundam duxerit.*

Nec is qui secundam duxerit uxorem, clericus fiat, quia scriptum est: *Unius uxoris virum*; et iterum: *Sacerdotes mei semel nubant.* Ac ne ab aliquibus aestimetur ante baptismum, si forte quis accepit uxorem, et ea de sæculo recedente alteram duxerit, et dixerit in baptismo esse dimissum, satis errat a regula, quia in baptismo peccata dimittuntur, non acceptarum uxorum numerus aboletur: cum utique uxor ex legis præcepto ducatur in tantum, ut et in paradiso parentes humani generis, cum jungerentur, ab ipso Domino sint benedicti: et Salomon dicat: *A Deo præparabitur viro uxor*; quam formam etiam sacerdotes omnes servare usus ipse Ecclesiæ demonstrat. Satis enim absurdum est aliquem credere uxorem ante baptismum acceptam post baptismum non computari, cum benedictio, quæ per sacerdotem super nubentes imponitur, non materiam delinquendi dedisse, sed formam tenuisse a Deo legis antiquitus institutæ doceatur. Quod si non putatur uxor esse computanda, quæ ante baptismum ducta est, ergo nec filii, qui ante baptismum geniti sunt, pro filiis habeantur.

VII. *Ut alterius clericum nullus episcopus ordinare usurpet.*

Ut de aliena ecclesia clericum ordinare nullus usurpet, nisi ejus episcopus precibus exoratus concedere voluerit: quod etiam Nicæna videtur synodus continere. Abiectus a sua ecclesia clericus ab altera ergo non suscipiatur ecclesia.

VIII. *Ut non rebaptizentur qui a Novatianis, vel Montensibus veniunt.*

Ut venientes a Novatianis vel Montensibus permanens tantum impositionem suscipiantur, quia, quamvis ab hæreticis, tamen in Christi nomine sunt baptizati, præter eos, qui forte a nobis ad illos transeuntes rebaptizati sunt. Illi, si respiciendos et ruinam suam cogitantes redire maluerint, sub longa penitentia satisfactione admittendi sunt.

IX. *Ut sacerdotes et levitæ cum mulieribus coire non debeant.*

Præterea, quod dignum et pudicum et honestum est, tenere Ecclesia omnimodo debet, ut sacerdotes et levitæ cum uxoribus suis non misceantur, quia ministerii quotidiani necessitatibus occupantur. Scri-

bis: *catholicorum.*

^c Esc. 4,..... *commiscentur.*

ptum est enim : *Sancti estote, quoniam et ego sanctus sum Dominus Deus vester.* Nam si priscis temporibus de templo Dei sacerdotes anno vicis suæ non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omnino tangebant; quibus utique propter s. solis successionem uxoris **15** usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu et præterquam ex semine Aaron ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere, quanto magis hi sacerdotes vel levitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, quibus vel sacerdotium vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel a sacrificiis divinis aut a baptismatis officio vacent? Nam si beatus apostolus Paulus ad Corinthios scribit dicens : *Abstinete vos ad tempus, ut iacetis orationi*: et hoc utique laicis præcepit, multo magis sacerdotes, quibus et orantii et sacrificandi iuge officium est, semper debent ab huiusmodi consortiis abstinere. Qui si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore sacrificare usurpabit, aut qua conscientia, quoque merito exaudiri se posse credit, cum dictum sit : *Omnia munda mundis; coquinatis autem et infidelibus nihil est mundum?* Sed fortasse licere hoc credit, quia scriptum est : *unius uxoris virum.* Non permanentem in concupiscentia generandi dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit qui ait : *Vellem autem omnes sic esse sicut et ego.* Quod et apertius declarat dicens : *Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem jam non estis in carne, sed in spiritu.*

X. Ut monachus, si clericus factus fuerit, propositum suum servare debeat.

De monachis, qui diu^a morantes in monasteriis si postea ad clericatus ordinem pervenerint non debere eos a priori proposito discedere. Aut enim, sicut in monasterio fuit, et quod diu servavit, in meliori gradu positus amittere non debet, aut si corruptus postea baptizatus, in monasterio sedens et ad clericatus ordinem accedere voluerit, uxorem omnino^b habere non potest^c quia nec benedici cum sponsa potest jam ante corruptus. Quæ forma servabitur in clericis; maxime cum vetus regula hoc habeat, ut quisque corruptus postea baptizatus clericus esse voluisset, sponderet se uxorem omnino non ducere.

XI. Ut ex curialibus clericus non fiat propter voluntates quas a diabolo inventas exhibere compellitur.

Præterea frequenter quidam ex fratribus nostris curiales vel quibuslibet publicis functionibus occupatos clericos facere contendunt, quibus postea major

^a Ex Bibl. Reg., Tol. 1, 2. In reliquis : *qui demorantes.*

^b *Em.,..... omnino non habebit.*

A tristitia cum de revocandis eis aliquid ab imperatore præcipitur, quam gratia nascitur. Constat enim eos in ipais monitis etiam voluptates exhibere, quas a diabolo inventas esse non dubium est, et ludorum vel munerum partibus aut præesse, aut interesse. Sic certe in exemplum sollicitudo et tristitia fratrum, quam sæpe pertulimus imperatore præsentem, cum pro his sæpius rogarem, quam ipse nobiscum positus cognovisti, quibus non solum inferiores clerici ex curialibus, verum etiam jam in sacerdotio constituti ingens molestia, ut redderentur, instabat.

XII. De virginibus sacratis si lapsæ fuerint.

B Item quæ Christo spiritualiter nupsērunt et velati a sacerdote meruerunt, si postea vel publice nupsērunt, vel occulte corruptæ fuerint, non eas admittendas esse ad agendam penitentiam, nisi hi, quibus se junxerunt, de hac vita discesserint. Si enim de laicis hominibus hæc ratio custoditur, ut quæcumque vivo alteri nupsērunt habeatur adultera, nec ei agendæ penitentiae licentia concedatur, nisi unus ex eis fuerit defunctus; quanto magis de illa tenenda est, quæ ante immortalis se sponso conjunxerat, et postea ad humanas nuptias ut transiret elegit?

XIII. De virginibus non velatis, si devierint.

C Hæc vero, quæ necdum sacro sunt velamine consecratæ, tamen in proposito virginali se permanere promiserant, licet velatæ non sint, si forte nupsērunt; his ad agendam aliquanto tempore penitentiam sit liberum, quia sponsio earum a Deo tenebatur. Nam si inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione dissolvi, quanto magis ita pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, solvi sine vindicta non debet? Nam si apostolus Paulus, quæ a proposito viduitatis discesserint, dixerit eas habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quanto magis virgines, quæ pactationis suæ fidem minime servaverunt?

Hæc itaque regula, frater charissime, si plena vigilantia fuerit ab omnibus Dei sacerdotibus custodita, cessabit ambitio, dissensio conquiscescit, hæreses et schismata non emergent, locum non accipiet diabolus æviendi; sed manebit unanimitas, iniquitas **16** omnia^d superata calcabitur, veritas spiritali fervore flagrabit, pax prædicata labiis et mente servabitur, implebitur edictum Apostoli, ut unanimes unum sentientes permaneamus in Christo, nihil per contentionem nobis neque per inanem gloriam vindicantes, non hominibus sed Deo nostro salvatori placentes, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen. Datam sub die xv Kalendas Martias, Honorio Augusto et Ariston consulibus.

^c Bibl. Reg., Esc. 4,..... poterit.

^d Ex reliquis præter Alv., in quo,..... hominibus.

VIII

EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ AD EXUPERIUM TOLOSANUM EPISCOPUM.

Innocentius Exuperio episcopo Tolosano salutem. Consulenti tui, irater charissime, quid de proposita

specie unaquaque sentirem, pro captâ intelligentiæ meæ quæ sunt visa respondere, quid sequendum vel

docilis ratio persuaderet, vel auctoritas lectionis ostenderet, vel custodita series temporum demonstraret. Et quidem dilectio tua, institutum secuta prudentium, ad sedem apostolicam referre maluit quid deberet de rebus dubiis custodire, potius quam usurpatione præsumpta, quæ sibi videntur, de singulis obtinere. Cur enim magis pudendum putemus discere aliquid, quam omnino nescire? Mibi quoque ipsi de collatione docibilitas accidit, dum persecutatis rationibus ad proposita respondere compellor: eoque sit ut aliquid semper addiscat qui postulatur ut doceat. Proponam igitur singula subjiciamque responsum.

I. De incontinentia sacerdotum vel levitarum.

Proposuisti quid de his observari debeat, quos in diaconii ministerio aut officio presbyterii positos incontinentes esse aut fuisse generati filii prodiderunt. De his et divinarum legum est disciplina, et beatæ recordationis viri Siricii episcopi ^b monita evidentiæ commearunt, ut incontinentes in officiis talibus positi omni honore ecclesiastico privarentur, nec admittantur ad tale ministerium, quod ^c sola continentia oportet impleri. Est enim vetus admodum sacræ legis auctoritas, jam inde ab initio custodita, quod in templo anno vicis suæ habitare præcepti sunt sacerdotes, ut servientes sacris oblationibus puros et ab omni labe [Tol. 1, sorde] mundatis sibi vindicent divina mysteria. Neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum uxore carnale consortium: quia scriptum est: *Sancti estote quia ego sanctus sum Dominus Deus vester*. Quibus utique propter sobolis successione uxoris usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere. Quanto magis hi sacerdotes vel levitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, quibus vel sacerdotium vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel a sacrificiis divinis, vel a baptismatis officio vacent? Nam si beatus Paulus ^d ad Corinthios scribit dicens: *Abstinate vos ad tempus ut vacetis orationi*: et hoc utique laicis præcepit; multo magis sacerdotes, quibus orandi et sacrificandi iuge officium est, semper debebunt ab hujusmodi consortio abstinere. Qui si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, ^e quo pudore vel sacrificare usurpabit, aut qua conscientia, quove merito exaudiri se credit, cum dictum sit: *Omnia munda mundis: coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum*? Sed fortasse hoc licere credit quia scriptum est: *unius uxoris virum*. Non ad permanentem in concupiscentia generandi hoc dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit qui ait: *Vellem autem omnes sic esse, sicut et ego*. Et apertius declarat dicens: *Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem jam non es is in carne, sed in spiritu*; et ad habentem filios, non generantem dixit. Sed ea plaue

dispar et diversa sententia est. Nam si ad aliquos forma illa ecclesiasticæ vitæ pariter et disciplinæ, quæ ab episcopo Siricio ad provincias commearavit, non probabitur pervenisse, his ignorationibus venia remittetur, ita ut de cætero penitus incipiant abstinere: et ita gradus suos, in quibus inventi fuerint, sic retinent, ut eis non liceat ad potiora conscendere. Quibus in beneficio esse debet quod hunc ipsum locum quem retinet, non amittant. Si qui autem scire se formam vivendi missam a Siricio deteguntur, neque statim cupi libenter abjicere, illi sunt modis omnibus submovendi, qui post admonitionem cognitam præponeudam arbitrati sunt voluptatem.

II. De his qui post baptismum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti ultimo poenitentiam postulant.

Et hoc quæsitum est, quid de his observari oporteat qui post baptismum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti in extremo vitæ suæ sine poenitentia simul et reconciliationem communionis exposcunt. De his observatio prior durior, posterior interveniente misericordia inclinatio est. Nam consuetudo prior tenuit ut concederetur poenitentia, sed communio negaretur. Cum enim illis temporibus crebræ persecutiones essent, ne communionis concessa facultas homines de reconciliatione securos non revocaret a lapsu, merito negata communio est, concessa poenitentia, ne totum penitus negaretur, et durio remissionem fecit temporis ratio. Sed posteaquam Dominus noster pacem Ecclesiis suis reddidit, jam depulso terrore ^e communionem dari abeuntibus placuit, et propter Domini misericordiam quasi viaticum profecturis, et ne, ut Novatianus hæretici, negantes veniam, asperitatem et duritiam eorum sequi videamur. Tribuitur ergo cum poenitentia extrema communio, ut homines hujusmodi vel in supremis suis, permittente Salvatore nostro, a perpetuo exitio vindicentur.

III. De administratoribus.

Quæsitum est etiam super his qui post baptismum administraverunt, et aut tormenta sola excruciarunt, aut etiam capitalem protulere sententiam. De his nihil legimus a majoribus definitum. Meminerant autem a Deo potestates fuisse concessas, et propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, et Dei ministrum esse datum hujusmodi vindicem. Quomodo igitur reprehenderent factum quod auctore Domino viderent esse concessum? De his ergo ita ut hactenus servatum est, sic habemus, ne aut disciplinam avertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur. Ipsi autem in ratione reddenda gesta ^f sua omnia servabuntur.

IV. Quod viri cum adulteris uxoribus non conveniant.

Et illud desideratum est scire, cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant, eum

^a Fortassis, *docilitas*: ast in omnibus Codicibus legitur *docibili* as.

^b Esc. 4, papæ.

^c Ex Tol. 1 et Urg. In cæteris, *ministerium nescimus sola*, etc.

^d Esc. 4, beatus apostolus Paulus.

^e Ex reliquis, præter Alv., in quo errors.

^f Ex cæteris Codicibus, præter Alv. et Esc. 3, in quibus legitur: *in ratione reddenda quæ gesta sunt omnia servabuntur*.

contra uxores adulterorum virorum in consorcio manere videantur. Super hoc Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat; sed viros suos mulieres non facile de adulterio accusant, et non habent latentia peccata vindictam; viri autem liberius uxores adulteras apud sacerdotes deferre consueverunt. Et ideo mulieribus, prebito earum crimine, communicatio denegatur: virorum autem, latente commisso, non facile quisquam ex suspicionibus abstinetur, qui utique submovebitur, si ejus flagitium detegatur. Cum ergo par causa sit, interdum probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit.

V. *Quod qui preces vel criminales dictant habeantur immunes.*

Illud etiam sciscitari voluisti, an preces dictantibus liberum concedatur, utique post baptismi regenerationem, a principibus postere mortem alicujus, vel sanguinem de reatu. Quam rem principes nunquam sine cognitione concedunt; sed ad **18** iudices commissa ipsa vel crimina semper remittunt, ut causa cognita vindicentur. Quæ cum queritori fuerint delegata, aut absolutio aut damnatio pro negotii qualitate profertur, et dum legum auctoritas in improbis exercetur, erit dictator immunis.

VI. *Quod si qui intercedente repudio divortium pertulerunt a se de nuptiis vinxerunt, adulteri esse monstrantur.*

De his etiam requisivit dilectio tua, qui interveniente repudio alii se matrimonio copularunt, quos in utraque parte adulteros esse manifestum est. Qui vero vel uxore vivente, quamvis dissociatum videatur esse conjugium, ad aliam copulam festinarunt, neque possunt adulteri non videri, in tantum ut

^a *Æm., Bib., Reg., Esc. 4, Urg., Gen., Tol. 1, pertulerunt aliisque se.*

A etiam hæc personæ, quibus tales conjuncti sunt, etiam ipsæ adulterium commississe videantur, secundum illud quod legimus in Evangelio: *Qui dimiserit uxorem suam, et duxerit aliam, machatur: Similiter et qui dimissam duxerit, machatur: et ideo omnes a communione fidelium abstinendos. De parentibus autem, aut de propinquis eorum nihil tale statui potest, nisi incentores illiciti consorcii suis esse detegatur.*

VII. *Qui libri in canone recipiantur.*

Qui vero libri recipiantur in canone sanctarum Scripturarum brevis adnexus ostendet. Hæc sunt ergo quæ desiderata voce monere voluisti: Moysis libri quinque, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; nec non et Jesu Nave, et Judicum, et Regnorum libri quatuor, simul et Ruth, prophetarum libri sexdecim, Salomonis libri quinque, Psalterium. Item historiarum: Job liber unus, Tobia unus, Esther unus, Judith unus: Machabæorum duo, Esdræ duo, Paralipomenon duo. Item Novi Testamenti: Evangeliorum libri quatuor; Pauli apostoli Epistolæ quatuordecim; Epistolæ Joannis tres; Epistolæ Petri duæ; Epistola Judæ; Epistola Jacobi, Actus apostolorum, Apocalypsis Joannis.

Cætera autem quæ sub nomine Matthæi [Tol. 2, Matthæi] sive Jacobi minoris, vel sub nomine Petri ^b et Joannis quæ a quodam Leucio scripta sunt, vel sub nomine Andree, quæ a Xenocharide et Leonida philosophis, vel sub nomine Thomæ, et si qua sunt alia, non solum repudianda, verum etiam noveris esse damnanda. Datum x Kalendas Martias, Scilicet u et Anthemio consulibus.

^b In Atv. desunt hæc verba: *Petri et Joannis, quæ a quodam Leucio scripta sunt.*

IX

EPISTOLA INNOCENTII AD FELICEM EPISCOPUM.

Innocentius Felici episcopo Nocerino [Tol. 1, Nucerrino].

Mirari non possum dilectionem tuam sequi institata majorum, omniaque quæ possunt aliquam recipere dubitationem ad nos, quasi ad caput atque ad apicem episcopatus, referre, ut consueta videlicet sedes apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid faciendum pronuntiet, quod nos et libenter accepimus, et dilectionem tuam memorem canonum comprobamus. Scripsisti igitur quod fervore fidei, quo posses, et amore sanctæ plebis vel reparaveris ecclesiis Dei, vel novas quasque construxeris: sed in his clericos quos constituas non habere, aliquos vero mutilos, ^a aliquos digamos esse. **19** Ad quod stupuimus prudentem virum de his voluisse consulti; quæ omnibus sunt certa ratione comperta. Ergo non quasi ignorantia dicimus, sed in aliis forsitan occupatos istud oblitos esse vos dicimus.

^a In quibusdam Codicibus *marcos*, in aliis *macros*. Mendam videtur in omnibus pro *mutilos*, ut ex consequentibus aperte dignoscitur.

I. *Si quis volens partem sibi corporis amputaverit, clericus esse non potest, nolens autem potest.*

Qui igitur partem cujuslibet digiti sibi ipse volens abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui vero casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit, hos canones præcipiunt clericos fieri, et si in clero fuerint reperti non abjici. In illis enim voluntas est iudicata quæ sibi causa fuit ferro incidere, quod scilicet et alii id facere dubitare non possunt. In istis vero casus veniam meruit.

II. *Quod digami admitti non possint ad clerum.*

De digamis autem nec consuli debuit, quod manifesta sit lectio Apostoli: *unius uxoris virum*; ad sacerdotium sive ad clericatum admitti debere: et hanc ipsam tamen si virginem accepit. Nam ea quæ habuerit ante virum, licet defunctus sit, tamen si clerico postea fuerit copulata, clericus qui eam

acceperit esse non poterit, quia in lege cautum est, A non viduam, non abjectam habere posse conjugem sacerdotem.

III. *Quod de laicis ad clerum admitti non possunt* ^a.

De laicis vero religio tua consulit quos canones ordinare prohibeant. Certum est quidem hoc regulas ecclesiasticas continere, sed non ita definitum est ut de omnibus sit laicis constitutum. Neque enim clerici nasci, et non fieri possunt, sed designata sunt genera, de quibus ad clericatum pervenire non possunt: id est: si quis fidelis causas egerit, hoc est postulaverit; si quis fidelis administraverit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam et si inveniatur hujusmodi viri qui debeant clerici fieri, tamen, quoniam sæpius ad curiam repetuntur, cavendum ab his est propter tribulationem quæ sæpe B de his Ecclesie provenit.

IV. *Qui de laicis possunt clerici fieri. Hic b aperte concubina prohibetur.*

Laici vero qui habentes uxores baptizati sunt ac

^a Æm., Bibl. Reg., Esc. 4, Urg., Ger., Tol. 1, 2, debeant.

sic se instituerint, ut opinio eorum in nullo vacillet, ut aut clericis juncti sint, aut monasteriis ex quo baptizati sunt hæserint, si non concubinam, non pellicem noverint, si in omnibus bonis operibus vigilarint, non prohibentur hujusmodi ad clericatus sortem adsumi.

V. *De temporibus in cleri ordinibus immorandis.*

Ita sane, ut in eos tempora a majoribus constituta serventur, nec cito quilibet lector, cito acolythus, cito diaconus, cito sacerdos fiat, quia in minoribus officiis si diu perdurent, et vita eorum pariter et obsequia comprobantur, ut ad sacerdotium postea emensis stipendiorum meritis veniant, nec præcipiant quod vita probata mereatur accipere. Quoniam ergo certa definitione monstratum est qui debeant admitti, qui vero reprobari, ex his hominibus, quos videt dignatio tua non posse reprobari, eligere debebis quos clericos facias. Si enim nullam gratiam hominibus aut beneficiam præstare velimus, tales invenire possumus, de quorum assumptione nec incurrere nec erubescere valeamus.

^b Æm., Bibl. Reg., Esc. 4, Urg., Ger., ubi.

X

EPISTOLA INNOCENTII AD MAXIMUM ET SEVERUM EPISCOPOS.

De his qui in presbyterio filios genuerunt, ut ab officia removeantur.

Innocentius Maximo et Severo episcopis per Britios ^a.

20 Ecclesiasticorum canonum norma nulli esse debet incognita sacerdoti, quia nesciri hæc a pontifice satis est indecorum, maxime cum a laicis religiosis C viris et sciatur, et custodienda esse ducatur. Nuper quidem Maximilianus filius noster agens in rebus hujusmodi qualem querelam detulerit, libelli ejus series adnexa declarat. Qui zelo fidei ac disciplinæ ductus non patitur ecclesiam pollui ab indignis presbyteris, quos in presbyterio filios asserit procreasse: quod non licere exponerem, nisi nossem

^a Bibl. Reg.,..., Briacips, Tol. 1, Bruttios.

vestram prudentiam legis totius habere notitiam. Et ideo, fratres charissimi, libelli, qui subjectus est, tenore perspecto, eos qui talia perpetrare dicuntur, jubebitis in medio collocari, discussisque objectionibus quæ ipsis presbyteris impinguntur, si convinci potuerint, a sacerdotali removeantur officio, quia qui sancti non sunt sancta attrahere non possunt, atque alieni efficiantur a ministerio quod vivendo illi e polluerunt. Miramur autem hæc eorum dissimulare episcopos, ut aut connivere, aut nescire esse illicita judicentur.

XI

EPISTOLA INNOCENTII AD AGAPITUM ET RELIQUOS EPISCOPOS.

Quod post penitentiam nullus ad Clerum possit admitti.

Innocentius Agapito, Macedonio et Marino episcopis D Apitis.

Multa in provincia contra canones ecclesiasticos, decretaque majorum usurpari a plurimis, et relationes diversorum et suggestiones fidissimæ retulerunt. Quæ quidem possent facile resecari, si episcopi in his non invenirentur auctores, qui dum aut amicis, aut obsequiis gratiam præstare nituntur, religionem violant, ordinesque corrumpunt. Ac sic evenit ut indigni quique honores suscipiant ecclesiasticos, et admittantur ad clerum, qui nec inter laicos quidem

dignum locum habere merentur; sicuti nunc dato nobis libello monstratum est, Modestum quemdam multis eriminibus involutum, propter quæ etiam penitentiam egisse dicitur, non solum clericatum effectum, quod non licet, verum etiam ad episcopatus apicem tendere, cum canones apud Nicæam constituti penitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludant. Et ideo, fratres charissimi, perspecto tenore libelli, eum jubete præsentari, ut si vere constiterit talem qualem libellus affirmat, non solum ab ambitione, sed etiam a clericatus removeatur officio.

XII

EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ AD RUFUM ET GERONTIUM,
ET CÆTEROS PER MACEDONIAM EPISCOPOS CONSTITUTOS.

De Bubalio et Tauriano damnatis a provincialibus episcopis, quorum sententiam sedes apostolica retractare curavit.

Innocentius Rufo, Gerontio, Sophronio ^a Flaviano ^b Macedonio, Prosdocio ^c et Aristeo ^d episcopis per Macedoniam constitutis.

21 Mora coepiscoporum nostrorum Maximiani et Eumenii ^e, vel potius importunitas temporum fecit, ut vos iteraretis de Bubalio et Tauriano querimoniam; et nos iterum in homines perditissimos insurgere-mus. Sed, ut possum, paucioribus verbis malorum tantorum meditabor compendium et strictim quæ in volumine litterarum vestrarum conspexerim retractabo. Grave non oportuit videri piissimis mentibus vestris cujuscunque retractari iudicium, quia veritas exagitata sæpius magis splendescit in lucem, et perniciis revocata in iudicium gravius et sine pœnitentia condemnatur: nam fructus divinus est justitiam sæpius recenseri, fratres charissimi. Verum illud **B** video movisse animos vestros quod in multis Bubalius sæpe fallacis reprehensus objecerit exemplaria fictarum quasi a nobis litterarum, cum pro consuetudine hominis nihil quod proferret jam fide dignissimum videretur. Sed sileator omne jam de tali negotio murmur et convicti diaboli ipsi anhelitus comprimantur. Subjunximus autem his priores litteras, quas per memoratos episcopos miseramus, quibus ita plenaria sententia nostrorum sensuum designata est, ut dum relegeritis, nihil ambiguum, nihil requirendum in hac causa de cætero repetatis. Hanc autem paginulam nostram sollicitius Cretensibus episcopis relegendam mittite, ut sciant plenissime quid sit de Bubalio et Tauriano cæterisque pronuntiatum, ut servent qui digni admonitione sunt cavere a talibus, ne talia sortiantur.

^a Ger., Urg., *Sophroniano*.

^b Ex reliquis, præter Alv., in quo, *Alaviano*.

^c Ex *Æm.*, *Bibl. Reg.*, *Esc. 4*, *Urg.*, *Ger.* in *Alv.*,

Prosdoco. In *Tol. 1*, *Prosdicio*. In *Tol. 2*, *Prosdocio*.

^d Ex cæteris, præter *Alv.*, in quo, *Arisaco*.

^e *Tol. 1*, *Eugenii*. *Tol. 2*, *Eumenii*.

XIII

EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ AD FLORENTIUM EPISCOPUM TIBURTINENSEM.

De terminis minime transferendis.

Innocentius Florentio episcopo Tiburtinensi.

22 Non semel sed aliquoties clamat Scriptura divina transferri non oportere terminos a Patribus institutos, quia nefas est si quod alter semper possederat alter invadat: quod tuam bonitatem frater et coepiscopus noster Ursus asserit perpetrasse. Nam **C** Nomentanam sive Faciliensem parochiam ad suam diœcesim a majoribus pertinentem invasisse te, atque illic divina celebrasse, inconsulto eodem ac nesciente, non sine dolore conquectus est. Quod si verum est, non leviter te incurrisse cognoscas. Unde si declinare cupis tantæ usurpationis invidiam, nostris litteris admonitum te convenit abstinere. Certe si aliquid tibi credis justitiæ suffragari, integris omnibus et in pristino statu manentibus, post dies venerabiles paschæ adesse debebis, ut memoratis possis intentionibus respondere, patribusque in medio collocatis quid antiquitas aut veritas habeat inquiramus.

XIV

EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ AD PROBUM.

Si cujus uxor fuerit abducta in captivitate, et alteram maritus acceperit, revertente prima, secunda mulier debet excludi.

Innocentius Probo.

Conturbatio procellæ barbaricæ facultati legum intulit casum; et bene constituto matrimonio inter Fortunium et Ursam captivitatis incursus fecerat nævum, nisi sancta religionis statuta providerent. Cum enim in captivitate prædicta Ursa mulier teneretur, aliud conjugium cum Restituta Fortunius memoratus iniisse cognoscitur. Sed favore Domini re- **D** versa Ursa nos adiit, et nullo diffidente uxorem se memorati esse perdocuit. Qua de re, domine filii merito illustris, statuimus fide catholica suffragante illud esse conjugium quod erat primitus gratia divina fundatum, conventumque secundæ mulieris, priore superstite, nec divortio ejectæ, nullo pacto posse esse legitimum.

XV

EPISTOLA EJUSDEM INNOCENTII PAPÆ
AD AURELIUM ET AUGUSTINUM AFRICANOS EPISCOPOS.*Scripta salutaria plena charitate.*

Innocentius Aurelio et Augustino episcopis.

23 Acceptissimi mihi germani compresbyteri, illo recursus vacuus officio nostro esse non debuit. Percharos enim salutare charissimos naturale quodammodo nobis videtur, et consequens. Gaudere

A igitur in Domino vestram germanitatem, amantissimi, cupimus, et pro nobis paria ad Deum vota respondere precamur; quia, ut bene nostis, communionibus et alternis plus agimus orationibus, quam singularibus aut privatis.

XVI

EPISTOLA EJUSDEM INNOCENTII PAPÆ
AD EUMDEM AURELIUM CARTHAGINENSEM EPISCOPUM.*De pascha.*

Charitatis nostræ officium nullo intervallo dirimitur, etiam si charta nullos apices ferat. Vivit enim spiritualis gratia alternis in cordibus, et amorem nostrum confovet sacerdotalis ipsa societas. Cura ergo, ut dignum est, unitatem Ecclesiæ custodire ^a, idemque omnes pariter et sentiamus et pronuntio-

mus, frater charissime. Has ergo litteras de ratione paschali alterius (dico futuri) anni præscripsi. Nam cum ante diem undecimum Kalendarum Aprilium pene luna sexta decima colligatur (non quippiam minus est) itemque eum in ante diem quartum Kalendarum earumdem veniat vicesima tertia, existimavi undecimo Kalendarum memoratarum die

festas paschallas celebranda, quoniam in vicesima tertia luna nullum pascha unquam ante hoc factum esse cognoscimus. Sententiæ meæ exposui atque edixi tenorem. Jam prudentiæ erit tuæ, consors mihi frater, cum unanimis et consacerdotibus nostris hanc ipsam rem in synodo religiosissima retractare ^b, ut si nihil dispositioni nostræ resultat, nobis plenissime aperteque scribas, quo deliberatam paschalem diem jam litteris ante, ut moris est, servandam suo tempore præscribamus. Compresbyterum autem Archidamum quamvis noverim quod libentissime ac more suscipias consueto, tamen ex abundantibus postulo ut eum inter tuos habere digneris.

^a In excusis: *Cur ergo indignum est unitatem Ecclesiæ custodiri?*

^b In Urg., *tractare*. Retractare igitur hoc loco est iterum tractare.

XVII

EPISTOLA EJUSDEM INNOCENTII PAPÆ
AD EUMDEM AURELIUM CARTHAGINENSEM EPISCOPUM.*Ut nullus contra ordinem canonum efficiatur episcopus.*

Dilectissimo fratri Aurelio Innocentius.

24 Qua indignitate, qua molestia male tractari Ecclesiam, præcipueque episcopos relegam vel audiam, et tua fraternitas bene novit, et ego idonea tanto dolori verba invenire non possum, dum facile imponuntur manus, dum negligenter summus sacerdos alligitur. Ecce facta est querela publica, quæ fecit semper ut communis omnibus tremenda sit reverentia. Sic clerici ecclesiasticorum dogmatum nutriti vel honorati intra altaria Christi respuuntur: sic prætereuntur, quasi nefas sit ad primatum per ordinem pervenire. Nam cum involuti mundanis nexibus, actibus, vel moribus abrupte asciscuntur ad tantum collegium sacerdotii, et illi videntur contemni, de quibus oportuerat eligi, et isti male intronitti, qui præter ordinem irrumpunt potius quam delinquantur. Quam enim miserum est eum magistrum fieri qui nunquam discipulus fuit! Eum summum fieri

C sacerdotem, qui nunquam ullo gradu obsecutus fuerit sacerdotii! Relege præfectorum litteras, et vite quæ vel falso, vel pro certo sublimium potestatem adnotentur scriptis. Perdidimus profecto nos ipsi, nos, inquam, sanctimoniam reverentiam, qui quasi vilissimum aliquid summus efficimus sacerdotes, ut jam incipiat quasi noxium aliquid publicis interlocutionibus condemnari. Frater charissime, hæc, velim, cuncta recitanda per omnes Africanas Ecclesias scripta dirigas, et istis connectas, quas adjunximus litteras præfectorum ^a ut consilium de his quæ inique laudantur, judiciumque, si quid tale probari poterit, fiat, ut et præterita mala, si doceantur admisa, digna severitate coerceantur, et de futuro caveatur, ne Ecclesiæ sanctitas per nostram fatigata negligentiam perdat privilegia quæ est per viros venerabiles consecuta. Deus te incolumem custodiat. Datum in Nonas Junias Julio iv et Palladio v consulibus.

^a Em., Bibl. Reg., Urg., Ger., præfectorum.

XVIII

EPISTOLA EJUSDEM INNOCENTII PAPÆ AD JULIANAM NOBILEM EXHORTATORIA.

Singulare membrum Ecclesiæ tuæ religionis amplitudinem existere, et a nobis reverentissime colisatis est omnibus manifestum. Ipso enim apice nobilitatis multo nobiliorem **25** Ecclesiæ devotionem impendis, et magis læta Christi agnitione præceptis ejus cblemperas, et in fide potius exsultas, quam tanti generis florē jactaris. Summæ virtutis est vi-

^a Æm., Bibl. Reg., T. 1, 2, Urg., *In ipso.*

A ciseæ gloriam carnis, et magnæ est Christi gratiæ nobilitatem moribus superasse, domina filia merito illustris. Certa igitur existens dilectissima, vitæ hujus, quæcunque sunt, spatia æternis divinisque officiis illustrare contendit, ut qui insignem te præstitit, reddat sibi per sæcula clariorem.

XIX

EPISTOLA EJUSDEM INNOCENTII PAPÆ AD BONIFACIUM PRESBYTERUM.

De Antiochena Ecclesia.

Innocentius Bonifacio presbytero.

Ecclesia Antiochena, quam priusquam ad urbem perveniret Romam beatus apostolus Petrus sua præsentia illustravit, velut germana Ecclesiæ Romanæ diu se ab eadem alienam esse non passa est. Nam missis legatis ita pacem postulavit et meruit, ut Evagrianos suis ordinibus ac locis intemerata ordinatione, quam acceperant a Memorato, susciperet, et Joannis sanctæ memoriæ vel clericos vel laicos in unum colligeret atque congregaret, promittens ipsius civitatis episcopus frater meus Alexander, etiam si quis forte vel a nobis vel aliunde postero-

B ris ordinationis ad eosdem advenerit, se sine controversia recepturum, ac nomen episcopi Memorati inter quiescentes episcopos recitaturum. Cujus rei nos noveris tradidisse manus, frater charissime, et eos in nostra viscera recepisse, ne diu membra, quæ requisiverant sanitatem, ab universitate corporis haberentur aliena. Omnia vero quæ per ordinem gesta sunt filius meus diaconus Paulus, harum scilicet portitor litterarum, tuæ dilectioni poterit enarrare, ut et gaudium commune nobiscum habeas, et eos informes qui pro Attici partibus intervenire consueverunt.

XX

EPISTOLA EJUSDEM INNOCENTII PAPÆ AD ALEXANDRUM ANTIOCHENUM EP.

De pace.

Innocentius Alexandro episcopo.

26 Quam grata mihi, quam pia, quam necessaria legatio ex tua sanctitate, frater charissime, ad nos directa fuerit, gestorum ipsorum replicatione cognosces. Voluit enim compresbyter noster Cassianus hanc amicitiarum nostrarum paginulam per compresbyterum nostrum Paulum, Nicolaum diaconum et Petrum subdiaconum filios nostros quasi primi-

^a Ex reliquis, præter Alv. et Esc. 4, in quibus: *cognoscis.*

C tias pacis nostræ conscribi. Saluto itaque et tuam mihi in Christo germanitatem, et omnem illam, quæ tecum bene sentit, Ecclesiam, nosque, ut facitis, et alloquamini, peto, crebrius litteris, et frequentius de vestra salute lætificetis. Dabit enim, ut confido, Dominus totius nos præteriti temporis dispendia amantissimo litterarum colloquio repensare.

XXI

EPISTOLA EJUSDEM INNOCENTII PAPÆ AD MAXIMIANUM EPISCOPUM.

De Attico Constantinopolitano episcopo.

Innocentius Maximiano episcopo.

Miramur prudentiam tuam scripta ad Atticum episcopum Constantinopolitanæ urbis a nobis, et prosecutione propria et dato libello, qui subter annexus est, postulare a quo nec missas ullas saltem epistolas ad nos, vel ad nostram synodum utique protulisti. Idque non petenti æstimes tribuendum, quod videas deprecantibus discussa ratione conces-

D sum. Communio enim suspensa restituitur demonstranti causas, quibus id acciderat, jam esse detorsas, et profitenti conditiones pacis impletas. Quod neque apud vos, neque apud nos, ut prædixi, Atticus missis aliquibus suorum vel dicere voluit vel demonstrare completam, quemadmodum Antiochena Ecclesiæ frater et coepiscopus noster Alexander digna legatione et proccutus est et probavit. Quibus

omnibus utique interesse dignatus cognovisti, quem admodum sigillatim omnia scriptorum nostrorum antehac de causa beatissimi Joannis quondam episcopi nostri discussis, ut quæ illi in omnibus satis evidenter monstraverint universa, quæ apud Antiochiam fieri debuerint, fuisse completa. Quorum amplexati pacem utique fidem fecimus et **27** magno tramite omnibus eandem, quam præstolaris, ostendimus, si modo quæ discussæ sunt atque completa etiam ipsi se pro suo loco fecisse vel complisse ali-

A quando monstraverint, communionemque, ut isti, legatione solemniter destinata sibi rogaverint reddi. Expectamus ergo et professionem memorati de completis omnibus conditionibus, quas diversis temporibus prædiximus, et petitionem communionis ut recte et petenti et probanti se eandem mereri reddamus, frater charissime. Nam de omnibus plenissimas ad sanctam fratrum nostrorum synodum dudum litteras percepisti.

XXII

EPISTOLA EJUSDEM INNOCENTII PAPÆ AD ALEXANDRUM ANTIOCHENUM EPISCOPUM

De pace.

Innocentius Alexandro Antiocheno episcopo.

Apostolici favoris gratia magno pacis usque ad nos decore resplendit, tantumque lucis gaudiorumque falsis fidelibus, ut dicentes Deo maximas laudes majores nos debere fateamur: plusque a Deo jucundati sumus, quod, discussis omnibus lateribus actionum tuæ fraternitatis, ita totum pietate ac patientia gestum cognovimus, ut in omnibus Dominum laudaremus: successumque ipsum ideo præstitum tuis laboribus videamus, quod tanta virtute pacis amator existens eam requisitam inveneris, et repertam summa eharitate servaveris cum erga omnes tum præcipue circa illos, qui quondam Paulini atque Evagrii episcoporum consili fuerant nomine. Habeo summam votorum meorum, cum antiqui navi purgatio tuis temporibus tuique meritis prorogatur. Quorum etiam **C** filios ejusdem nominis, qui in Italia merita clericatus acceperant, consui bono quietis gratiam retinere susceptam. Et quis noster presbyter Cassianus gratum dixit tui fore dignationi, si meo consilio in civitate vestra clericatus ordinem ducere censerentur, statui propter benevolentiam tuam, promissaque memorati, ut inter cæteros sacerdotes ministrosque qui in civitate sunt annumerentur, frater charissime.

B Libenter præterea de episcopis Heliadio atque Pappo cognovi quod sine questione suas Ecclesias recuperaverint, et multum in gestis, ut subjecta testantur, sollicitius inquisivi, utrum omnibus esset conditionibus satisfactum in causa beati et vero Deo digni sacerdotis Joannis. Et cum per singula assertio legatorum ex voto completa esse fateretur, gratias agens Domino communionem Ecclesiæ vestræ ita recepi, ut per me feram apostolicæ sedis condiscipulos primos dedisse cæteris viam pacis, in qua firmatos vos, nosque Domini Christi ita benignitas amplectabitur atque communit, ut nullo de cætero titillamento, vel levi cujusquam contentionis pudore pulsetur. Scripta autem Acacii episcopi quoniam cum vestris perrecta suscepimus, ne per vestram injuriam ille, qui olim a nobis **C** suspensus fuerat, repudiaretur, et tamen satis abunde quæ in actis statuimus, sicut dignanter relegere procurabis, quid in ejus persona debeat custodiri, ut si per omnia vestris consiliis, actibusque tam sanctis se rogaverit esse communem, præstetur seni favore vestro, nostroque judicio communionis ac litterarum a nobis gratia prorogata. Subscripterunt viginti episcopi Italiæ.

XXIII

EPISTOLA EJUSDEM INNOCENTII PAPÆ AD EUMDEM.

Innocentius Alexandro episcopo.

28 I. Et onus et honor nobis a tua fraternitate impositus necessarii tractatus causas induxit, quo litteris vel commonitorio vestro, ut dat sancti Spiritus gratia, respondere possimus. Revolventes itaque auctoritatem Nicænæ synodi, quæ una omnium per orbem terrarum mentem explicat sacerdotum, quæ censuit de Antiochena Ecclesia cunctis fidelibus ne dixerim sacerdotibus esse necessarium custodire, qua super diocesium suam prædictam Ecclesiam non super aliquam provinciam recognoscimus constitutam. Unde advertimus non tam pro civitatis magnificentia hoc eidem attributum, quam quod prima apostolica sedes esse monstratur, ubi et nomen acce-

D pli religio Christiana et quæ conventum apostolorum apud se fieri celeberrimum meruit, quæque urbis Romæ sedi non cederet, nisi quod illa in transitu meruit ista susceptum apud se consummatumque gauderet. Itaque arbitramur, frater charissime, ut sicut metropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic et cæteros non sine permissu conscientiaque tua sinas episcopos procreari, in quibus hunc modum recte servabis, ut longe positos litteris datis ordinari censeas ab his qui nunc eos suo tantum ordinant arbitratu. Vicinos autem si æstimas ad manus impositionem tuæ gratiæ status pervenire. Quorum enim te maxima expectat cura præcipue tuum debent mereri judicium.

II. *Quod non oportet secundum constituta imperatorum duos esse metropolitanos episcopos.*

Nam quod sciscitaris utrum divisio imperiali iudicio provinciis, ut duæ metropoles fiant, sic duo metropolitani episcopi debeant nominari, non vere visum est ad mobilitates necessitatum mundanarum Dei Ecclesiam commutari, honoresque aut divisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit imperator. Ergo secundum pristinum provinciarum morem metropolitanos episcopos convenit numerari. Cyprios sane asseris olim Arianæ impietatis potentia fatigatos non tenuisse Nicænos canones in ordinandis sibi episcopis, et usque adhuc habere præsumptum, ut suo arbitrato ordinent, neminem consulentes. Quocirca persuademus eis ut curent juxta canonum fidem catholicam sapere, atque unum cum cæteris sentire provinciis, ut appareat Spiritus sancti gratia ipsos quoque ut omnes Ecclesias gubernari.

III. *Quod Arianorum clerici non sint recipiendi in suis officis, quamvis eorum baptismum, quod catholicum constat, confirmet Ecclesia.*

Arianos præterea cæterasque ejusmodi pestes,

A quia eorum laicos conversos ad Dominum sub imagine pœnitentiæ ac sancti Spiritus sanctificatione per manus impositionem suscipimus, non videtur clericos eorum cum sacerdotii aut ministerii cuspian suscipere dignitate. Quoniam quibus solum baptismum ratum esse permittimus, quod utique in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti perficitur, nec sanctum Spiritum eos habere ex isto baptismate illisque mysteriis arbitramur, quoniam cum a catholica fide eorum auctores desciscerent, perfectionem spiritus quam acceperant amiserunt. Nec dare eis plenitudinem possunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam potius quam fidem dixerim perdidit. Quomodo fieri potest ut eorum profanos sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur, quorum laicos imperfectos, ut dixi, ad sancti Spiritus percipiendam gratiam cum pœnitentiæ imagine recipiamus? Gravitas itaque tua hæc ad notitiam coepiscoporum, vel synodi, si potes, vel per harum recitationem facias pervenire, ut ea quæ ipse tam necessario percontatus es, et nos tam eliminate respondimus, communi omnium consensu studioque serventur.

XXIV

EPISTOLA EJUSDEM INNOCENTII PAPÆ

AD ACACIUM BEROEÆ EPISCOPUM.

De sancto Joanne Constantinopolitano episcopo.

29 Adgaudere litteris fraternitatem tuam de receptis Paulini vel Evagrii episcoporum clericis, populisque, et de restitutis Helpidio atque Pappo coepiscopis percensimus, et vel sero receptæ pacis gratiam te fovere postposita omni contentione pervidimus. Unde has ad præstantissimum fratrem et coepiscopum nostrum Alexandrum reddendas tuæ transmissimus unanimitati, videlicet, ut si omnis inimicitia, omnis æmulatio tam de nomine sancti Joannis mirandi episcopi, quam de omnibus ejusdem

C communionis participibus a tua animositate discessit, has nostræ societatis recipias litteras, frater charissime, modo ut omnia quæ hic actis firmata sunt apud mediatorem nostrum amabilem Alexandrum ore proprio ut communicantem convenit fatearis. Ut enim hæc nobis unanimis charitatisque causa venerabilis est, sic in hæreticis sollicita, ne quid obliquum aut succisivum in quoquam residere noceatur.

XXV

EPISTOLA EJUSDEM INNOCENTII PAPÆ

AD LAURENTIUM SINIENSEM EPISCOPUM.

De Bonostaciis quod Judæis sint comparandi.

Innocentius Laurentio episcopo Siniensi.

Diu mirati sumus, dilectionis tuæ litteris lectis, hæreticos Photini venena sectantes in territorio dilectionis tuæ non solum esse, sed et publice sibi conventicula in aliquorum possessionibus præparare, cum detecto pene orbe nusquam tam multi quam ad vos legerint a habitare. Quorum doctrinæ nefariæ auctor Marcus dudum de Urbe pulsus temeritatis tantæ est ductus, audacia, ut primum sibi inter eos vindicet locum. Sed ne ulterius debacchandi habeant facultatem, et animam simplicium ac rusticorum

D secum in gehennam, cui destinati sunt, trahant, actum est adversum eos a defensoribus Ecclesiæ nostræ quod eos possint expellere, ut qui Christum Deum et Patris substantiam ante sæcula negant genitum, hi cum Judæis, qui ejus deitatem negaverunt et nunc usque negant, participium habeant damnationis. Tuum est, frater charissime, 30 quæ præcepta sunt non segnius agere, ne plebem tibi creditam dissimulatione deperdas, et incipias Deo de peccatis reddere rationem.

* *Æm.*, Bibl. Reg., *delegerint.*

Superiori^a tempore, si tamen recte reor me memini ad dilectionem tuam quam ad fratres et coepiscopos nostros Rufum et cæteros hujusmodi litteras de clericis Nazensibus transmississe, his videlicet qui se ante damnationem Bonosi asseruerant ab eodem tam presbyteros quam diaconos ordinatos, ut, si relicto atque damnato ejus errore vellent Ecclesiæ copulari, libenter reciperentur, ne forte qui essent digni recuperandæ salutis in eodem errore deperirent. Verum nunc in Ravennati urbe mihi constituto propter Romani populi necessitates creberrimas Germanus qui se aserit esse presbyterum, atque Lupentius qui se diaconum dicit, multorum talium quasi legatione suscepta, prece fusa dolores proprios exprimere gestierunt, asserentes se quidem ecclesias in dilectionis tuæ constitutas parocciis retinere, sed tuam communionem non potuisse mereri; ea videlicet ratione, quia Rusticius quidam nomine iterata ordinatione presbyterium suscepisset. Et non levi

A impedimento sit, dum aut illi dolent hujusmodi hominem in Ecclesia retineri, aut ille sic peccare debere in alio arbitretur, quemadmodum in se agnoscit esse peccatum. Et quamvis de eadem re plenius litteræ meæ contineant, quas superius memoravi, tamen etiam nunc admonendam duximus fraternitatem tuam, ut si vere constat aliquos ante damnationem Bonosi ordinatos ab eodem postea voluisse, vel nunc velle reverti, eos recipiendos esse censeamus; maxime cum memorati asserant se in tantum anteriori tempore ordinatos, ut sanctæ recordationis virum Cornelium episcopum Sirmiensiis urbis, nec non et fratrem nostrum Nicetam, aliosque nonnullos fuisse præsentem, cum honoribus quos se habere commemorant, faterentur. Unde, frater charissime, si eorum assertio fidem recipit veri, suscipiendus esse ambigere non debes, quos tandiu ecclesias sibi creditas passus es retinere.

^a In excussis paragraphus iste epistolam Innocentii vigesimam octavam constituit.

XXVI

EPISTOLA EJUSDEM INNOCENTII PAPÆ

AD RUFUM ET EUSEBIUM CÆTEROSQUE EPISCOPOS.

Innocentius Rufo et Eusebio et cæteris episcopis Macedonibus et diaconis in Domino salutem.

Magna me gratulatio habuit cum post discrimina totius, ut ita dixerim, mundi Vitalis archidiaconus vestrarum portitor litterarum ex illis partibus ad nos usque directus advenit: quem cum vidissemus, illico, ut oportebat, percontati sumus de vestro statu. Verum ubi reperimus vos ex sententia degere, Eo nostro uberes gratias retulimus, quod vos famulos suæ, suisque altaribus^a servientes, et in adversis tueatur, et in prosperis gubernare dignetur. Qui cum tradidisset epistolas, eas præcepi illico recenseri, in quibus multa posita esse pervidi, quæ stuporem mentibus nostris indicerent, facerentque nos non modicum dubitare, utrum aliter putaremus, an ita illa essent posita quemadmodum personabant. Quæ cum sæpius repeti fecissem, adverti sedi apostolicæ, ad quem relatio quasi ad caput Ecclesiarum missa currebat, fieri injuriam, **31** cujus adhuc in ambiguum sententia duceretur. Unde de quibus jam dudum scripsisse me memini, nunc iterare formam argumentis evidentioribus geminata percontatio vestra compellit.

I. *Ut si sacerdos vel quilibet ex clero viduam uxorem duxerit, vel abjectam, suum officium perdat.*

Eos qui viduas accepisse suggerunt uxores non solum effectos clericos agnovi, verum etiam ad infulas summi sacerdotis pervenisse, quod contra legis et se præcepta nullus ignorat. Nam cum Moyses legislator clamitet: *Sacerdos uxorem virginem accipiat: ac ne in hoc præceptum aliquid putaretur ambiguum, addidit: Non viduam neque abjectam.* Contra quod

præceptum divina auctoritate subnixum nulla defensio mandati alterius opponitur, nisi consuetudo vestra, quæ, ut ipsi fatemini, ex ignorantia, et ut veracundius dicam, non ex apostolica traditione et ratione integra constituta est. Nos autem, omnesque per Orientem Occidentemque Ecclesias noverit vestra dilectio hæc penitus non admittere, nec ad ultimum ecclesiastici ordinis locum tales assumere et, si reperti fuerint, submovere.

II. *Ut si quis catechumenus habuerit uxorem defunctam jam, et post baptismum acceperit alteram clericus esse non possit.*

Deinde ponitur non dici oportere digamum eum qui catechumenus habuerit atque amiserit uxorem, si post baptismum aliam fuerit sortitus, eamque primam videri, quæ novo homini copolata sit, quia illud conjugium per baptismi sacramentum cum cæteris criminibus sit ablutum. Quod cum de una utique dicitur, certe, si tres habuerit in veteri positus homine uxores, erit ei, quæ post baptismum quarta est, sic interpretantibus prima: virginis æque nomen accipiet, quæ quarto ducta est loco. Quis ergo istud non videat contra Apostoli esse præceptum quod^b ait: *Unius uxoris virum oportere fieri sacerdotem?* Sed objicitur quod in baptismo quidquid in veteri homine gestum est sit lotum. Dicite mihi, cum pace vestra loquor, crimina tantum dimittuntur in baptismo, an et illa quæ secundum Domini præcepta ac Dei instituta complentur? Uxorem ducere crimen est, aut non est crimen? Si crimen est, ergo, præfata venia dixerim, erit auctor in culpa, qui ut crimina committerentur, in paradiso, cum

^a Ex reliquis præter Alv., in quo: *altariis.*

^b *Æm., Bibl. Reg., Tol. 1, Urgel., Ccr., qvi.*

ipse eos jungeret, benedixit. Si vero non est crimen, quia quod Deus junxit nefas sit crimen appellari, et Salomon addidit: *Etenim a Deo preparatur viro uxor*; quomodo creditur inter crimina esse dimissum quod Deo auctore legitur consummatum? Quid de talium filiis percensetur? Nunquid non erunt admittendi in hæreditatis consortio quia ex ea suscipiuntur quæ ante baptismum fuit uxor? Eruntque appellandi vel naturales vel spurii, quia non est legitimum matrimonium nisi illud, ut vobis videtur, quod post baptismum assumitur. Ipse Dominus cum interrogaretur a Judæis, si liceret dimittere uxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit: *Quod ergo Deus junxit, homo non separet*. Et ne de his locutus esse credatur, quæ post baptismum sortiuntur, meminerint hoc et a Judæis interrogatum et Judæis esse responsum. Quæro et sollicitus quærosi una eademque sit uxor ejus, qui ante catechumenus, postea fit fidelis, filiosque ex ea cum esset catechumenus suscepit, ac postea alios cum ^a de fidelibus; utrum sint fratres appellandi, an non habeant postea defuncto patre hæreditatis consortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritualis creditur abstulisse? Quod cum ita sentire atque judicare absurdum est, quæ ratio est hoc malum defendi et vacuum magis opinionem jactari, quam aliqua auctoritate probari ^b cum non possit inter peccata deputari quod lex præcepit et Deus junxit? Nunquid si quis catechumenus virtutibus studuerit, humilitatem secutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemosynas fecerit, morti destinatus qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit, quæro si hæc cum fuerit factus fidelis amittit, quia per baptismum totum, quod vetus homo gesserat, putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominem Cornelium orationibus atque eleemosynis revelationem Petrumque ipsum vidisse. Nunquid per baptismum hæc illi ablata sunt propter quæ ei baptismum videtur esse concessum? Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur, quia quidquid bene gestum fuerit, et secundum præcepta legalia custoditum, non potest facientibus reperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non potest dici peccatum. Et quod peccatum non est, solvi ^c inter peccata omnino non debet, eritque integrum æstimare, aboleri non posse prioris nomen uxoris, cum non dimissum sit pro peccato, quia ex Dei sit voluntate completum.

III. Quod non admittantur clerici ab hæreticis ordinati.

Ventum est ad tertiam quæstionem, quæ pro sui difficultate longiorem exigit disputationem, cum nos dicamus ab hæreticis ordinatos vulneratum per illam manus impositionem habere caput. Ubi vulnus infixum est, medicina est adhibenda, quo possit recipere sanitatem, quæ sanitas post vulnus secuta sine

^a Æm., Bibl. Reg., Tol. 1, 2, cum fidelis.

^b In reliquis, præter Alv. et Esc. 4, roborari.

^c Ex Æm., Bibl. Reg., Tol. 1, Urg. in reliquis :

ciatrice esse non poterit. Atque ubi penitentiae remedium necessarium est, illic ordinationis honorem locum habere non posse decernimus. Nam sicut legitur quod *« tetigerit immundus, immundum erit »*: quomodo ei tribuetur quod munditia se peritas consuevit accipere? Sed e contra asseritur cum qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat quod ille posset accipere. Acquiescimus et verum est: certe quia quod non habuit, dare non potuit; damnationem utique, quam habuit per pravam manus impositionem dedit: et qui particeps factus est damnato, quomodo debeat honorem accipere inveniri non possum. Sed dicitur vera iustaque legitimi sacerdotis benedictio asferre omne vitium quod a vitioso fuerat injectum.

IV. Quod in ordinationibus crimina vel vitia non bene credantur auferri.

Ergo si ita est applicentur ad ordinationem sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei, quia per benedictionem ordinationis crimina vel vitia putantur auferri; nullus sit penitentiae locus, quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio præstare consuevit. Sed nostræ lex est Ecclesie venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum, subrogare.

V. Quod hi qui a Bonoso hæretico ordinati sunt, propterea sint recepti ne scandalum remaneret Ecclesie.

At vero hi qui a catholica fide ad hæresim transierunt, quos non aliter oportet nisi per penitentiam suscipi, apud vos non solum penitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur. Sed Anisi fratris quondam nostri, aliorumque sacerdotum summa deliberatio hæc fuit, ut quos Bonoso ordinaverat nec eum eodem remanerent, ac ne fieret non mediocre scandalum, ordinati reciperentur. Vicimus, ut opinor, ambigua. Jam ergo quod pro remedio ac necessitate temporis statutum est constat primitus non fuisse, ac fuisse regulas veteres, quas ab apostolis aut ab apostolicis traditas Ecclesia Romana custodit, custodiendasque mandat his qui eam audire consueverunt. Sed necessitas temporis id fieri magnopere postulabat. Ergo quod necessitas pro remedio reperit, cessante necessitate debet utique cessare pariter quod urgebat; quia alius est ordo legitimus, alia usurpatio, quam ad præsens fieri tempus impellit. Sed canones apud Nicæam constituti de Novatianis fieri permisissent. Prius ille canon a Patribus institutus ponendus est, ut possimus advertere vel quid vel qualiter ab eisdem sensum sit, vel præceptum. De his, inquit, qui nominant seipsos Catharos, id est, mundos, et aliquando veniunt ad catholicam Ecclesiam, placuit sanctæ et magnæ synodo, ut accepta

Quod tetigerit immundum, immundum erit. Tol. 2, Qui tetigerit immundum, immundus erit.

manus impositione sic maneat in clero. Possum A non sacramenta confecit, si non populis tribuit, si vero dicere de solis hoc Novatianis esse præceptam, non missas secundum consuetudinem complevit, nec ad aliarum hæresum clericos pertinere. Nam si quod de omnibus ita definirent, addidissent a Novatianis aliisque hæreticis revertentes debere in suum ordinem recipi. Quod si ita esset, etiam illud maxime, quod de Paulianistis dictum est, poterit confirmari, a quibus venientes jam baptizari præcipiuntur. Nunquidnam cum de Paulianistis jubent omnes qui ab hæreticis revertuntur erunt hoc exemplo baptizandi? Quod cum nullus audeat facere, de ipsis tantum esse præceptum ratio ipsa demonstrat. Denique baptizatos rite ab evangelista Philippo Petrus et Joannes sola manus impositione consummant. Illos vero quos apostolus Paulus Joannis baptismate baptizatos reperit, interrogavitque an Spiritum sanctum suscepissent, fatentibusque se illud nequidem nomen audisse, jussit eos baptizari. Videtis ergo rite baptizatos illo dono iterari non posse, et aliter sola aqua lotos baptizari in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti necessarium prævideri. Ita et de Novatianis tantum jussum esse lucida manifestatione perlegitur. Quod idcirco distinctum esse ipsis duabus hæresibus ratio **33** manifesta declarat, quia Paulianistæ in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti minime baptizant, nec apud istos de unitate potestatis divinæ, hoc est, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, quæstio aliquando commota est. Et ideo de omnibus segregatis hæc sola electa est, cui istud crederent concedendum, quia nihil in Patris et Filii et Spiritus sancti sacramento peccarent. Si quis vero de catholica fide ad hæresim transiens, aut fidelis ad apostasiam revertens, et respiciens redire voluerit, nunquid eadem ratione poterit ad clerum permitti, cujus commissum non nisi per longam pœnitentiam poterit aboleri? Nec post pœnitentiam clericum fieri ipsi canones sua auctoritate permittunt. Unde constat qui de catholica ad Bonosum transiere damnatum, atque se passi sunt vel cupierunt ab eodem ordinari, non oportuisse ordinationis ecclesiasticæ suscipere dignitatem, qui commune omnium ecclesiarum iudicium deserentes suam peculiariter in Bonoso vanitatem sequendam esse duxerunt. Sed multos constat vim passos atque invitos attractos, repugnantesque ab eodem ordinatos. Dicat mihi, volo, quisquis hoc credit, si non post ordinationem Bonosi interfuit cum conficeret sacramenta, si communioni ejus participatus non est, si statim discedens de ejus pessimo conciliabulo ad Ecclesiam rediit, iste talis potest habere colorem aliquem excusationis. Cæterum qui post annum aut mensem ad Ecclesiam redierunt, intelligimus eos, quia in catholica noverant se propter vitia sua non posse suscipere ordinationem, idcirco ad illum perrexisse qui passim et sine ulla discussione ordinationes illicitas faciebat, credentes se posse per istam institutionem locum in Ecclesia catholica reperire, de quo antea desperarunt. Nunc illud quod superat interrogo, qui post mensem aut amplius rediit, cum se presbyterum a Bonoso confidit ordinatum, si

non sacramenta confecit, si non populis tribuit, si non missas secundum consuetudinem complevit, quod de his censeatis, quæso, promatis apertius. Ad summam certe qui nihil a Bonoso acceperunt rei sunt usurpatæ dignitatis, qui conficiendorum sacramentorum sibi vindicaverunt auctoritatem, atque id se putaverunt esse quod de his nulla fuerat regulari ratione concessum.

VI. *Quod in Ecclesia peccatum populi inultum soleat præterire.*

Pervidet ergo dilectio vestra hactenus talia transisse, et advertite quod utique, ut dicitis, necessitas imperavit in pace jam Ecclesias constitutas non præsumere, sed, ut sæpe accidit, quoties a populis aut a turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, inultum soleat transire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, et de reliquo maxima sollicitudine præcavendum.

VII. *Quod subreptum fuerit apostolicæ sedi, et suam in melius sententiam commutavit quando damnationem Photini rescindit.*

Veniam nunc ad maximum quasi ad quoddam thema Photinum, et quod mihi anxium est ac difficillimum, majorum meorum revolvam sententias. Fuerat de illo quoque [*Æm.*, *Esc.* 4, quoque] pacto, ut etiam ipsi meministis, aliquid utique gravius constitutum. Verum quoniam id per rumorem falsum, ut asseritis, subreptum huic sedi, et elicium per insidias demonstratis, quia res ad salutem rediit, veniam nos hanc in tantum vobis annitentibus post condemnationem more apostolico subrogamus; tantisque vestris assertionibus vobisque tam bonis, tam charis non dare consensum, omnibus duris rebus durius arbitramur. Pro vestra ergo approbatione, fratres charissimi, et sententia, ac postulatione episcopum Photinum habetote. Licitum est ita constituere, ut deprecamini, et nostram in melius conversam sententiam labore vel testimonio vestro compotes voti suscipite. Æque Eustathium [*Bibl. Reg.*, Eustachium] a me sapissime comprobatum nolite expectare ut diaconi gratia expolietur. Sollicitos enim vos pro salute libenter audio, contra caput etiam si faciendum est non libenter admitto. Cui manum porrigitis, vobiscum porrigo: cui porrigo, necum porrigite. Hæc enim ad Corinthios apostolica est declarata benignitas, ut in uno spiritu ductam ac reductam sententiam boni semper indifferenter sequantur. Nam fateor, hæc me primum res bene habet erga Eustathium diaconum, quod nec contra fidem quidquam locutus sit, nec loquentem admiserit, nec ad mortem crimen aliquod commisisse, vel jactatum unquam, vel fictum recognoverim. Et qui in his salvus est, si quo pacto conversationes amabiles non habet, habendus est ut minus pro tempore dilectus, non ut iniuicis existimatus, diabolo in perpetuum mancipandus. Cognosco illum inter illas [*Esc.* 3, *Tol.* 1, 2, multas] similitates ac turbines contra multorum studia, non dico qualia, diversa sensisse, et

eum hinc res calamitatesque **34** ipsæ emendatæ sunt, adhuc Dizoniani et Ciriaci diaconorum ^a non potuisse apud vos emendationem reviviscere. Compescite, quæso, ab illo, prædictisque, quorumcumque videtis animos, ac non justas æmulationes ut ipse,

^a In reliquis, præter Alv., *subdiaconorum*.

A apud nos integer, apud vos cum suis reparatus mereatur pacem non fictam pervidens charitatem. Omnibus igitur vobis, ac singulatis occurrat charitas, et vinculis, quæ nullis modis a Christo solvuntur, vobiscum pariter in perpetuum connexa lætetur in Domino.

XXVII

EPISTOLA EJUSDEM INNOCENTII PAPÆ

AD UNIVERSOS EPISCOPOS IN TOLOSA.

Innocentius universis episcopis in Tolosana synodo constitutis dulcissimis fratribus in Domino salutem.

I. *De reprehensione Hispanorum qui inordinate constitunt clericos.*

Sæpe me et nimia cum teneret cura sollicitum super dissensiones et schismata Ecclesiarum, quod malum per Hispanias latius inducens separationis gradu incedere fama proloquitur, necessarium tempus emerit quo non possit emendatio tanta differri et deberet congrua medicina provideri. Nam de ordinationibus, quæ pravæ consuetudinis vitio Hispanienses episcopos celebrare cognoscimus, fuerat aliquid secundum majorum traditiones statuendum, nisi perperderemus ne perturbationes quamplurimas Ecclesiis moveremus. Quorum factum ita reprehendimus, ut propter numerum corrigendorum ea quæ quoquomodo facta sunt in dubium non vocemus, sed Dei potius dimittamus iudicio.

II. *Ut caudidici vel curiales vel sæculari militiæ dediti ad clerum non admittantur.*

Quantos enim ex his qui post acceptam baptismi gratiam in forensi exercitatione versati sunt, et obtinendi pertinaciam susceperunt, ascitos ad sacerdotium esse comperimus, et quorum numero Rufinus et Gregorius perhibentur! Quantos ex militia, qui cum potestatibus obediunt severa necessario præcepta sunt exsecuti! Quantos ex curialibus, qui, dum parent potestatibus, quæ sibi sunt imperata fecerunt! Quantos, qui voluptates et editiones populo celebrarunt, ad honorem summi sacerdotii pervenisse! Quorum omnium neminem nec ad societatem quidem ordinis clericorum oportuerat pervenire. Quæ si singula discentianda mandemus, non modicos motus, aut scandala Hispaniensibus provinciis, quibus mederi cupimus, de studio emendationis inducimus. Idcirco remittenda potius hæc putamus: sed ne deinceps similia committantur, dilectionis vestræ maturitas providere debet, ut tantæ usurpationis saltem nunc finis necessarius imponatur, eo videlicet constituto:

III. *Ut quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur.*

Post hæc si quis adversus formas canonum, vel ad ecclesiasticum ordinem vel **35** ad ipsum sacer-

^a In Codicibus numerus tertius inscriptionis constituit hujus periodi membrum.

dotium venire tentaverit, una cum ordinatoribus suis ipso, in quo inventi fuerint, ordine et honore privetur. Et quamvis dilectioni vestræ, fratres charissimi, regulæ Nicænæ sint cognitæ secundum quas ordines faciendos esse per sententiam decernitis; tamen aliquam partem, quæ de ordinationibus est provisiva inserendam potavi, et secundum hæc ordinationes in posterum celebrandas, ne cui interpretandi aliter liberum arbitrium relinquatur: ac primum quæ sunt prohibita digerantur.

IV. *De commemoratione Nicæni concilii, in quo supradicta prohibentur.*

Ne quispiam, qui post baptismum militaverit, ad ordinem debeat clericatus admitti, neque qui causas post acceptum baptismum egerint, aut qui post acceptam Dei gratiam administraverint. Neque de curialibus aliquos ad ecclesiasticum ordinem venire posse, qui post baptismum vel coronati fuerint, vel sacerdotium, quod dicitur, sustinuerint, et editiones publicas celebraverint. Nam et hoc de curialibus est cavendum, ne iidem, qui ex curialibus fuerint, aliquando a suis curiis, quod frequenter videmus accidere, poscantur [*Em.*, reposcantur]. Quæ omnia rationabiliter prohibita oportet modis omnibus custodiri.

V. *Quales eligendi sunt in ordine clericorum.*

Quales vero eligendi sunt in ordine clericorum evidens forma declarat, id est, qui ab inèunte ætate baptizati fuerint, et lectorum officio sociati, vel si majores sunt, cum fuerint Dei gratiam consecuti, statim se ecclesiasticis ordinibus inancipaverint. Et si uxores habuerint, quærendum, si uxorem virginem acceperint, quia scriptum est in Veteri Testamento: *Uxorem virginem accipiat sacerdos*: et alibi: *Sacerdotes mei semel nubant*. Neque qui duas uxores habuerit, quia Paulus apostolus ait: *Unius uxoris virum*.

VI. *De eo qui ante baptismum uxorem habuit et post baptismum aliam, clericus non fiat.*

Nec illud debere admitti, quod aliquanti pro defensione pravi erroris opponunt et asserunt quod ante baptismum omnia dimittantur, non intelligentes hujusmodi quod sola in ^b baptismo peccata dimittuntur, nec uxoris humerus aboletur. Nam si a

^b In Alv., *In baptismo originalia peccata*.

Deo, ut scriptum est, præparatur viro uxor, et quod Deus iunxit homo non separet, et ipsi auctores generis humani in origine a Deo benedicuntur: quomodo inter peccata ista creduntur posse dimitti? Quod si secundum illos qui ita credunt verum est, ergo omnis iustitia, quæ a catechumenis ante baptismum fuerit operata, per baptismum auferetur. Nullus ergo contra Apostolum tale aliquid sentiat, nec admittat, sed fideliter intelligat: *Unius uxoris virum*, sive ante baptismum esse nominatum ^a, sive post baptismum. Si enim uxor ante baptismum accepta

^a Ex reliquis, præter Alv., in quo: *numeratum*.

non ducitur in numerum, nec filii ex eadem suscepti inter filios poterunt numerari. Quod quam absurdum sit et alienum, prudentia vestra melius æstimabit. Unde neminem ^b liceat interpretari aliter divinas Scripturas, nisi quod recta ratio permittit, ne dum quidam remedia sibi iniqua ad excusationem præparant, et corripisse legem, et regulas evertisse judicentur. Sed ea tenenda sunt quæ divinarum Scripturarum series continet, et a sacerdotibus utili ratione sunt constituta. Bene valeatis, fratres charissimi.

^b Bibl. Reg., *neminem, dixerim, liceat*.

XXVIII

EPISTOLA DECRETORUM PAPÆ ZOSIMI

AD HESYCHIUM EPISCOPUM SALONITANUM.

Zosimus episcopus urbis Romæ Hesychio episcopo Salonitano salutem.

36 Exigit dilectio tua præceptum apostolicæ sedis, in quo Patrum decreta consentiunt, et significas nonnullos ex monachorum cœtu, quorum solitudo quavis frequentia major est, sed et laicos ad sacerdotium festinare.

I. *Quod monachi vel laici nisi per gradus ecclesiasticos non debeant ad summum sacerdotium pervenire.*

Hoc autem specialiter, et sub prædecessoribus nostris, et nuper a nobis interdictum constat esse, litteris ad Gallias Hispaniasque transmissis, in quibus regionibus familiaris est ista præsumptio, quamvis nec Africa super hac admonitione nostra habeatur aliena: ne quis penitus contra Patrum præcepta, qui ecclesiasticis disciplinis per ordinem non fuisset imbutus, et temporum approbatione divinis stipendiis eruditus, nequaquam ad summum Ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumeret, ut non solum in eo ambitio inefficax haberetur, verum etiam in ordinatores ejus, ut carerent eo ordine quem sine ordine contra præcepta Patrum cederant præsumendum. Unde miramur ad dilectionem tuam statuta apostolicæ sedis non fuisse perlata. Laudamus igitur propositum constantiæ tuæ, frater charissime, nec aliud de pontificii tui censura veteris auctoritatis genus expectandum fuit, quam ut talibus ambitionibus pro præceptis Patrum in procinctu fidei constitutus occurreres. Igitur si quid auctoritatis, quod non originatur, existimatur defuisse, supplemus. Vos obsistite talibus ordinationibus, obsistite superbis et arrogantibus venientibus. Tecum faciunt præcepta Patrum: tecum sit apostolicæ sedis auctoritas. Si enim officia sæcularia principalem locum, non vestibulum actionis ingressis, sed per plurimos gradus examinatis ^a temporibus deferunt, quis ille tam arrogans, tam impudens invenitur, ut in cœlesti militia, quæ propensius ponderanda est, et sicut aurum repetitis ignibus exploranda, statim dux esse desideret, cum tiro ante non fuerit, et prius velit docere quam dis-

^a Ex reliquis, præter Alv., in quo: *examinatores*.

cero? Assuescat in Domini castris in lectorum primitus gradu divini rudimenta servitii, nec illi vile sit exorcistam, acolythum, subdiaconum, diaconum per ordinem fieri, nec hoc saltu sed statutis majorum ordinatione temporibus. Jam vero ad presbyterii fastigium talis accedat, ut et nomen ætas impleat, et meritum probitatis stipendia antea tententur; jure inde summi pontificis locum sperare debeat. Facit hoc nimia remissio consecratorum nostrorum, qui pompam multitudinis quærunt, et putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas etiam his locis ubi solitudo est talium reperitur, dum parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt divinos ordines largiuntur: quod oportet districti semper esse iudicii. Rarum est enim omne quod magnum est.

II. *Quod si quis interdicta despexerit, gradus sui periculo subjacebit.*

Proinde nos ne quid meritis dilectionis tuæ derogemus, ad te potissimum scripta direximus, quæ in omnium fratrum et coepiscoporum nostrorum facies ire notitiam, non tantum eorum qui in ea provincia sunt, sed etiam qui vicinis dilectionis tuæ provinciis adjunguntur. Sciet quisquis hoc postposita Patrum et apostolicæ sedis auctoritate neglexerit, in his districtius vindicandum, ut loci sui minime **37** dubitet sibi non constare rationem, si hoc putat post tot prohibitiones impune posse tentari. Contumeliæ enim studio sit quidquid interdictum toties usurpatur.

III. *Quæ in singulis clericorum gradibus tempora sint præfixa.*

Hæc autem singulis gradibus observanda sunt tempora. Si ab infantia ecclesiasticis min sterili nomen dederit, inter lectores usque ad vicesimum ætatis annum continuata observatione perduret. Si major jam et grandævus accesserit, ita tamen ut post baptismum statim se divinæ militiæ desiderat mancipari, sive inter lectores sive inter exorcistas quinquennio te-

neatur. Exinde acolythus, vel subdiaconus quatuor annis sit, et sic ad benedictionem diaconatus, si ueretur, accedat. In quo ordine quinque annis si inculpate se gesserit, hærerere debet. Exinde suffragantibus stipendiis, per tot gradus datis propriæ fidei documentis, presbyterii sacerdotium poterit promereri. De quo loco, si eo illum exactior ad bonos mores vita produxerit, summum pontificatum sperare

^a In omnibus Codicibus, præter Alv., Esc. 3 et Ger., ix.

A debet; hac tamen lege servata, ut neque digamus, nec viduæ maritus, neque penitens ad hos gradus possit admitti. Sane ut etiam defensores Ecclesiæ, qui ex laicis sunt, supradicta observatione teneantur, si meruerint esse in ordine clericatus. Datum viii^o Kalendas Martias, dominis nostris Honorio XII et Theodosio VIII Augustis consulibus.

XXIX

EPISTOLA EJUSDEM ZOSIMI PAPÆ AD CLERUM RAVENNENSEM.

Zosimus episcopus urbis Romæ presbyteris et diaconibus qui Ravennæ sunt.

Ex relatione fratris nostri Archidami ^a presbyteri qualiter suscepti sitis, vel quid egeritis cognovimus, vel qualiter illi suscepti sunt qui contra canones adversum nos ad comitatum, nescio qua audaci temeritate, ire voluerunt. Ad quos hæc quæ nunc emisimus olim scripta feceramus eorum quas injuriose miserant, respondentes epistolis. Sed quoniam non potuerunt rei in sua, hoc est, in nostra Ecclesia Romana cum nostris compresbyteris commorari ^b, has ad vos illis tradendas litteras destinavimus, in quibus decreto nostro saximus memoratos perturbatores

^a Bibl. Reg., Archiami. Tol. 2, Arcianini.

^b In omnibus, præter Alv., in quo, commemorari.

^c Tol. 2, probatam nostram sententiam.

^d In omnibus, præter Alv., in quo, etiam.

^e Esc. 4, Urg., hæc.

B omnium ab apostolicæ nostræ sedis communione alienos fuisse, atque nostra subscriptione probatam ^c sententiam suscepisse. Illos vero ^d qui effrenato hujus facti consilioque assensum commodare voluerunt, vestræ charitatis est estimare qualiter habeantur. Quibus hoc ^e obijcere vos debeatis, quod juxta canonum præcepta fortiter incurrere, et, qualiter presbyteros non decebat, rebelles existere tentaverunt. Vos autem monemus in speculis esse debere, ne qua eorum prorumpat audacia, quos anathematizatos scit ^f esse sancta et apostolica Ecclesia. De his vero qui eorum se societati junxerunt, quid agere debeamus, cum reversi fueritis, consilio meliori tractabimus.

^f In Codicibus mutilus apparet hic locus. In quibusdam deest vox scit; in alijs sancta et apostolica Ecclesia; in aliquibus sancta et; in cæteris pro sancta et scribitur suscitet; ex omnibus itaque desumpta lectio.

XXX

EPISTOLA PAPÆ BONIFACII AD HONORIUM AUGUSTUM.

Supplicatio ejusdem papæ ut constituatur a principe, quatenus in urbe Roma per ambitum nunquam pontifex ordinetur.

Bonifacius episcopus Honorio Augusto.

38 Ecclesiæ meæ, cui Deus noster meum sacerdotium, vobis res humanas regentibus, deputavit, cura constringit, ne causis ejus, quamvis adhuc corporis incommoditate detinear, propter conventus, qui a sacerdotibus universis et clericis et Christiane plebis perturbationibus agitantur, apud aures Christianissimi principis desim. Si quid enim secus quam oportet eveniat, non vos id facere, qui cuncta æqua moderatione componitis, sed nos per nostram tacentes desidiam videbimur, quod civitatis quietem et Ecclesiæ pacem pervertere valeat, admisisse. Cum enim humanis rebus divinæ cultor religionis, Domino ^a favente, præsideas, nostra culpa erit si non id sub vestra gloria, quam certum est divinis semper rebus animo promptiore favisse, firmo et stabili jure custodiatur, quod per tot annorum seriem, et sub illis etiam principibus obtinuit, quos nulla nostræ religionis cura constringit, id est ut fidens utar licitis, et sub vestræ imperio clementiæ quæ sunt illicita for-

midentur. Ipsa enim Ecclesia devotionem tuam, Christianissime imperator, meo quidem sermone, sed suo venerabili appellat affectu; quam Christus Dominus noster vestri fidus rector et gubernator imperii uni desponsatam sibi et intactam virginem servat, ut non in eam aliquos patiamini insidiantium procellarum fluctus illidi, et quieta facie tempestatis insolitæ timore turbari, gloriosissime et tranquillissime imperator Auguste. Ipsa ergo, quæ uni desponsata, vestra tamen mater est, Ecclesia pietatem vestram legatione, quam suis sacerdotibus commisit, appellat: præterita præsentiaque repetit in vobis, quibus religiose imperantibus crevit meus, modo tuus, populus tam fidus Deo, quam tibi qui es princeps Christianorum. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter preces suas, quas pro vestri felicitate dependit imperii, teste, apud quem et de cujus sede agitur, sacro Petro, sollicitis pro religionis observantia vocibus clamat, cum sollicita petitione miscetur oratione, ne hos in varias res semel avulsa detrahat, et a cultu

^a Desunt folia in Esc. 3.

colito, tentatore sollicitante, dissociet. Augeretur pluribus, princeps Christianissime, nisi apud te suarum esset secura causarum et in oppressionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua, divino cultu pariter cum imperio semper florente, vicisset. Habet refugium tuæ mansuetudinis animum cum suæ religionis veneratione conjunctum, cum quidquid huic

A proficiat vos agatis, et conferatis fratribus, et sacerdotibus meis probatissimis viris, a me et ab omnibus qui Ecclesiam faciunt legatis: quibus, precamur, sacræ causam religionis prosequentibus in urbe vestræ mansuetudinis hoc animo, quo postulamus, adunatis, et in perpetuum statui universalis Ecclesiæ consulatis. Datum Kalendas Julias.

XXXI

RESCRIPTUM HONORII AUGUSTI AD BONIFACIUM PAPAM,

In quo statuit ut si denuo Romæ episcopi ordinati fuerint duo, ambo de civitate pellantur.

Victor Honorius inclytus triumphator, semper Augustus, sancto et venerabili Bonifacio papæ urbis Romæ.

39 Scripta beatitudinis tuæ debita reverentiæ gratulatione suscepimus quibus recensitis egimus omnipotenti Deo maximas gratias quod sanctimoniam tuam post longum incommodum optatæ redditam didicimus sanitati. Et ideo reverentibus venerabilibus viris gaudium nostrum sacrorum apicum attestacione signamus ac petimus, ut quotidianis orationibus apostolatus tuis studium ac votum suum circa salutem atque imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietati nostræ satis placuisse cognosce, quod sanctimoniam tuam de Ecclesiarum aut populi perturbatione sollicita est^a quæ ne aliqua ratione possit eve-

B nire satis clementia nostra credit esse provisum. Denique prædicante beatitudine tua id ad cunctorum clericorum notitiam volumus pervenire, ut si quid forte religioni tuæ, quod non optamus, humana sorte contigerit, sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum: ac si duo forte contra fas temeritate certantes fuerint ordi nati, nullum ex his futurum ponitis sacerdotem; sed illum solum in sede apostolica permanurum, quem ex numero clericorum nova ordinatione divinum judicium, et universitatis consensus elegerit. Unde id observandum est, ut omnes tranquillam mentem et pacificos animos ex serenitatis nostræ admonitione custodiant, nec aliquid seditiosis inspirationibus tentare conentur, cum certum sit nulli partium sua studia profutura.

^a In Alv. desunt hæ voces: *sollicita est*, quæ ex cæteris Codicibus desumptæ sunt.

XXXII

EPISTOLA BONIFACII PAPÆ AD EPISCOPOS GALLIÆ.

De Maximo episcopo diversis criminibus accusato.

Bonifacius episcopus Patroclo, Remigio, Maximo, Hilario, Severo, Valerio, Juliano, Castorio, Leontio, Constantino, Joanni, Montano, Marino, Mauricio, et cæteris episcopis per Gallias et septem provincias constitutis.

40 Valentini nos clerici civitatis adierunt proponentes per libellum crimina, quæ Maximum teste tota provincia asserunt commisisse, delegata toties cognitione illum constituta semper subterfugisse iudicia, nec confisum conscientia festinasse, ut si esset innocens, examinatis omnibus, purgaretur, quæ toties decreta ex vestrarum quoque chartarum instructione cognovimus. Qui e contrario probavit de se illa quæ dicta sunt, cui ad ea confutanda, cum essent innumera, a decessoribus meis provincialis est delegata cognitio. Conventus etiam dicitur evitasse et adesse minime voluisse. Et nullus dubitat quod ita iudicium nocens subterfugit, quemadmodum ut absolatur qui est innocens quærit. Sed astuta cavillatio eorum qui versutis agendum credunt esse consiliis, nunquam innocentiam nomen accipiet. Confitetur enim de omnibus quisquis se subterfugere iudicium dilationibus patat. Venit tamen aliquando ille, qui talis perhibetur, in medium; nec prodest illi toties latuisse, et toties subterfugisse, quem sui actus et

C commissa quæcunque fuerint ea quæ obijciuntur illi, si vera sunt, crimina persequuntur. Debeoram quidem jam nunc dignam pro ejus accusatis in nostro iudicio actibus, qui cognitionem et decretum iudicium sæpe declinando credidit illudendum, ferre sententiam. Ac ne aliquis præcocem forsitan iudicaret, et sibi, qui absens est, licet sit quæsitus a nobis, reservatum esset nihil diceret, maluit, intercedente temporis data, differri, cum hoc etiam ejus accusatores assererent, de quorum intentionibus et moribus sit securum, Maximum tanto magis damnanda committere, quanto tardius se constituto iudicio præsentavit. Quem Manichæorum involutum caliginæ, arguunt turpi secta olæ ita, ne eum possit abluere, animum sordidasse, in probationem objectæ rei gesta synodalia proferentes et commissis involutum undique flagitiis nullum eum sanitatis habuisse respectum. Quem furore suo et insana temeritate ad sæcularium quoque iudicium tribunalia subditam quæstioni, quod in vili quoque persona turpissimum est, objecerit pervenisse, et homicidii damnatum assererent, gestis prolatis in medium: et tunc talem post tanta taliaque commissa episcopatus adhuc sibi nomen in suis latibus vindicare in propriæ civitatis infamiam nimis doloribus conqueruntur, et sanctam memora-

viudicando sibi velle polluere. Ideoque, fratres charissimi, quia audiendus hic presentare se noluit, ne, convictus forsitan ab accusantibus se clericis, possit digna tandem aliquando, presentatus episcopali iudicio, pronuntiationis congruæ ferri sententia (quantum illi cum hæc edocta fuerint, quæ potest huius nominis esse iactura, qui pudorem nunquam habuisse sacerdotii perhibetur, et locum suum, ne modico quidem tempore, custodisse?), dilationem dedimus, et decrevimus vestrum debere intra provinciam esse iudicium, et congregari synodum ante diem Kalendarum Novembrium, ut si adesse voluerit, præsens, si confidit, ad objecta respondeat; si adesse neglexerit, dilationem sententiæ non lucretur de ab-

^a Ab his vocibus prosequitur Esc. 3.

^b Ex Æm., Bibl. Reg., Tol. 2, Urg. In reliquis: *compressione*.

sentia. Nam **41** manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto et toties delegate iudicio purgandi se occasione non utitur. Nil enim interest utrum in presenti examine omnia quæ dicta sunt, comprobentur, cum ipsa quoque pro confessione procurata toties constet absentia. Nos autem per omnes provincias litteras dirigemus, ne excusationem sibi ignorantis obtrudat, ut ad provinciam venire cogatur, et illic se constituto presentari iudicio. Quidquid autem vestra charitas de hac causa duxerit decernendum, cum ad nos relatum fuerit, nostra, ut concedet, necesse est auctoritate firmetur. Datum sub die Idus Junias Monaxio ^c XI viro clarissimo consule.

^c Ex reliquis, præter Alv., in quo: *Nona XI vices consule*.

XXXIII

EPISTOLA EJUSDEM BONIFACII PAPÆ AD HILARIUM NARBONENSEM EPISCOPUM.

Ut in unaquaque provincia nemo contempto metropolitano episcopo ordinetur.

Bonifacius episcopus urbis Romæ Hilario episcopo Narbonensi salutem.

Difficile [Bibl. Reg., difficillime] quidem fidem quærimoniis commodamus quarum sacerdotes Domini pulsant intentio, maxime cum eos loquuntur quæpiam contra Patrum statuta tentasse: sed frequenter has asserit, sicut nunc, multitudo causantium. Ecce enim, ut charitas tua recognoscit, ex subditis Lutubensis ^a Ecclesiæ cleri ordo vel plebis preces suas vel lacrymas ad nos, quantum dari intelligi, magno cum dolore miserunt, dicentes coepiscopum nostrum Patroclum sua petitione cessante in locum decedentis episcopi, nescio quem, in ^b aliena provincia prætermisso metropolitano contra Patrum regulas ordinasse. Quod nequaquam possumus ferre patienter, quia convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Nulli etenim videtur incognita synodi constitutio Nicænæ, quæ ita præcepit, ut eadem proprie verba ponamus: per unamquamque provinciam jus metropolitano singulos habere debere, nec cuiquam duas esse posse subjectas; quod illi, quia aliter credendum non est, servandum, sancto Spiritu suggerente, sibi iuncti censuerunt. Unde, frater charissime, si ita res

^a Ex Æm., Bibl. Reg., Esc. 3, Tol. 1, Urg., Ger. In Alv., Esc. 4 et Tol. 2, *Lugdunensis*.

sunt et Ecclesiam supradictam provinciæ tuæ limes includit, nostra auctoritate commonitus, quod quidem facere sponte deberes, desideris supplicanti et voluntate respecta, ad eundem locum, in quo ordinatio talis celebrata dicitur, metropolitani jure munitus ^c et præceptionibus nostris fretus accedo: intelligens arbitrio tuo secundum regulas Patrum, quæcunque faciendæ sunt, a nobis esse concessa, ita ut peractis omnibus apostolicæ sedi quidquid statueris te referente clarescat, cui totius provinciæ ordinationem liquet esse mandatam. **42** Nemo ergo eorum terminum audax temerator excedat, nec aliquis in illorum contumeliam partibus suis quæ sibi non videntur concessa defendat. Cesset huiusmodi presumptio nostra auctoritate præsumptio eorum, qui ultra licitum suæ limitem dignitatis extendunt. Quod idcirco dicimus, ut advertat charitas tua adeo nos canonum præcepta servare, ut ita constitutio quoque nostra definiat, quatenus metropolitani sui unaquæque provincia in omnibus rebus ordinati nem semper expectet. Datum v Idus Februarias dominis nostris Honorio XII, et Theodosio X, consulibus.

^b Ex reliquis, præter Alv., in quo, *ex*.

^c Ex Æm. et Bibl. Reg. In reliquis, *monitus*.

XXXIV

EPISTOLA COELESTINI PAPÆ AD EPISCOPOS GALLIÆ.

Dilectissimis fratribus Venerio, Marino, Leontio, Auxonio, Arcadio, Fillacio, et cæteris Galliarum episcopis Coelestinus.

Apostolici verba præcepti sunt apud Judæos atque Gentiles sine offensione nos esse debere. Hoc quisquis

Christianus est tota animi virtute custodit. Quod cum ita sit, non parum periculi illi manere poterit ante Deum, qui hoc detrectat etiam fidelibus exhibere. Nam qualiter nos, qui neminem perire volumus, ista contristent, quæ auctoritas Christianis percipiunt

animos Christianos, dominicus in Evangelio sermo A testatur. Ait enim ipse Salvator quod expedit scandalizanti unum de pusillis in maris profundum demergi; ideoque, qualis sit ejus jam pœna, queramus cui tale supplicium legimus expedire.

I. *De Prospero et Hilario qui quosdam Galliæ presbyteros accusant Pelagii sectatores.*

Filii nostri præsentés Prosper et Hilarius, quorum circa Dominum nostrum sollicitudo laudanda est, tantum, nescio quibus presbyteris, illic licere, qui diâsensionî ecclesiarum studeant, sunt apud nos prosecti, ut indisciplinatas quæstiones vocantes in medium, pertinaciter eos dicant prædicare adversantia veritati. Sed vestræ dilectioni justius imputamus quando illi supra vos habent copiam disputandi. Legimus supra magistrum non esse discipulum, hoc est, non sibi debere quemquam in injuriam doctorum vindicare doctrinam. Et hos ipsos a Deo nostro positos novimus ad docendum, cum sit, dicente [Esc. 3, docente] Apostolo, eis tertius locus intra ecclesiam deputandus. Quid illic spei est, ubi magistris tacentibus hi loquuntur qui, si ita est, eorum discipuli non fuerunt? Timeo ne connivero sit hoc tacere. Timeo ne magis ipsi loquantur qui permittunt illis taliter loqui. In talibus causis non caret suspicione taciturnitas, quia occurreret veritas si falsitas displiceret: merito namque causa non respicit, si silentio foveamus errorem. Ergo corripiantur hujusmodi: non sit his liberum habere pro voluntate sermonem. Desinat, si ita res sunt, incessere novitas vetustatem: desinat Ecclesiarum quietem inquietudo turbare. Conantur sæpe naufragio mergere, quos intra portum stantes statio facit fida securos. Fida quippe est omnium statio, quorum perfectis gressibus vestigia non moventur. Recurrerunt ad apostolicam prædicti sedem, hæc ipsa nobis, quæ teutat perturbatio, conquereutes. Habetote, fratres charissimi, pro catholicæ plebis pace **43** tractatum. Sciant se, si tamen censentur presbyterii dignitate, vobis esse subjectos. Sciant sibi omnes, qui male docent, quod discere magis ac magis competat quam docere. Nam quid in ecclesiis vos agitis, si illi summam teneant prædicandi? Nisi forte illud obsistat, quod non auctoritate, non adhuc ratione colligitur, ut aliqui de a fratrum numero nuper de laicorum consortio in collegium nostrum fortassis admissi nesciant quid sibi debeant vindicare. Super his multa jam dicta sunt eo tempore quo ad fratris Tuenti b dedimus scripta responsum. Nunc tamen repetentes sæpius admonemus: votentur c hujusmodi laborare per terras aliud, quam ille noster jussit agricola seminare. Nec tamen mirari possumus si hæc erga viventes hi nunc tentare audent, qui nituntur etiam quiescentium fratrum memoriam dissipare.

a In reliquis, præter Alv., e.

b Tol. 2, Urg., Tuendi.

c Ex Bibl. Reg. In reliquis, vitentur.

d Æm., Esc. 3, Tol. 1, 2, Urg., Ger., mirabilis.

e Bibl. Reg., Tol. 1, sancta.

f Ex Bibl. Reg. et Esc. 3. In reliquis, communionem.

II. *De sancto episcopo Augustino mira d laudis assertio.*

Augustinum sanctæ recordationis virum pro vita sua, atque meritis in nostra e communione semper habuimus: nec unquam hunc sinistrae suspicionis saltem rumor asperit, quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter magistros optimos etiam a meis semper decessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune f senserunt, utpote qui ubique cunctis et amori fuerit et honori; unde resistatur talibus, quos male crescere videmus. Nefas est hoc pati religiosas animas, quarum afflictione, quia membra nostra sunt, nos quoque convenit macerari, quamvis maneat hos beatitudo promissa, quicumque probantur persecutionem pro justitia e sustinere: quibus quid promittat Dominus in futurum sequens B sermo declarat. Non est agentium causa solorum, cum universalis Ecclesia quacunque novitate pulsetur. Intelligamus hæc ipsa vobis, quæ nobis non placent, displicere. Quod ita demum probare puerimus, si, imposito improbis silentio, de tali re in posterum querela cessarit. Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi.

III. *Præteritorum h sedis apostolicæ episcoporum auctoritates de gratia Dei.*

Quia nonnulli, qui catholico nomine gloriantur, in damnatis hæreticorum sensibus, seu pravitate, sive imperitiâ, demorantes, piissimis disputatoribus obviare præsumunt: et cum Pelagium atque Coelestinum anathematizare non dubitant, ad magistros tamen nostros, tanquam necessarium modam excesserint, obloquantur, eaque tantummodo sequi, et probare profitentur, quæ sacratissima beati apostoli Petri sedes contra inimicos gratiæ Dei per ministerium præsulum suorum sanxit et docuit: necessarium igitur fuit diligenter inquirere, quid rectores Romanæ Ecclesiæ de hæresi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, judicariat, et contra nocentissimos liberi arbitrii defensores quid de gratia Dei sentiendum esse censuerint; ita ut etiam Africanorum conciliorum quasdam sententias jungeremus, quas utique suas fecerunt apostolici antistites, cum probarunt. Ut ergo plenius qui in aliquo dubitant iestruantur, constitutiones sanctorum Patrum compendioso manifestamus indiculo. Quod si quis non nimium f est contentiosus, agnoscat omnium disputationum connexionem D ex hac subditarum auctoritatum brevitate pendere, nullamque sibi contradictionis superesse rationem, si cum catholicis credat, et dicat:

IV. *Quod Adam omnes homines læserit, nec quemquam nisi Christi gratia posse salvari.*

In prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem et innocentiam perdidisse, et neminem de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei miserantis crexerit, pronuntiant beatæ memoriæ papa Innocentio, atque

e Æm., Esc. 3, 4, Tol. 1, 2, Urg., Ger., propter justitiam. B. R., per justitiam.

f Quæ ab hoc numero sequuntur prius ab alio quam a Coelestino scripta et adjuncta videntur. Non desunt qui a Prospero ea exarata esse testantur.

g Ex reliquis, præter Alv., in quo, minimum.

dicens in epistola ad Carthaginense concilium : Liberum enim arbitrium ille perperuss, dum suis inconsultius utitur bonis, cadens, in prævaricationis profunda demersus est; et nihil, quemadmodum exinde surgere posset, invenit; suaque in æternum libertate deceptus, huic ruinæ jacuisset oppressus, nisi eum postea Christi pro sua gratia elevasset adventus, qui per novæ regenerationis purificationem omne præteritum vitium sui baptismatis lavacro purgavit.

V. *Quod nemo sit bonus suis viribus nisi participatione ejus qui solus est bonus.*

Neminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui ille donet qui solus est bonus; quod in eisdem scriptis ejusdem pontificis sententia protestatur dicens : Nunquid nos de eorum post hæc rectam mentibus æstimemus, qui sibi se putant debere quod boni sunt, nec illum considerant, cujus quotidie gratiam consequuntur, qui sine illo tantum se assequi posse confident?

VI. *Quod nisi gratia Dei continua juvemur, insidias diaboli devitare non possumus.*

Neminem etiam baptismatis gratia renovatum idoneum esse ad superandas diaboli insidias et ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis acceperit. Quod ejusdem antistitis in iisdem paginis doctrina confirmat, dicens : Nam quamvis hominem redimeret a præteritis ille peccatis, tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi quemadmodum posset illum et post ista corrigere multa servavit, quotidiana præstat ille remedia, quibus nisi fræs confisique nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Neesse est enim ut quo auxiliante vicimus iterum non adjuvante vincamur.

VII. *Quod per Christum libero bene utamur arbitrio.*

Quod nemo nisi per Christum libero bene utatur arbitrio idem magister in epistola ad Milevitanum concilium data prædicat, dicens : Adverte tandem, o gravissimorum mentium perversa doctrina, quod primum hominem ita libertas ista deceptit, ut dum indulgentius frenis ejus utitur in prævaricationis præsumptionem conderot. Nec ex hac potuit erui, nisi ei providentia regenerationis statum pristinæ libertatis Christi Domini reformasset adventus.

VIII. *Quod omnia sanctorum merita dona sint Dei.*

Quod omnia studia, et omnia opera, ac merita sanctorum ad Dei gloriam laudemque referenda sint, quia nemo aliunde ei placet, nisi ex eo quod ipse donaverit. In quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis papæ Zosimi regularis auctoritas, cum scribens ad totius orbis episcopos ait : Nos autem instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum et coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus. Hunc autem sermonem sincerissimæ veritatis luce radiantem tanto Afri episcopi honore venerati sunt, ut ita ad eundem virum scriberent : illud vero quod

A in litteris, quas ad universas provincias curasti esse mittendas, posuisti, dicens : nos tamen instinctu Dei, et cætera : sic accepimus dictum, ut illos, qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens, amputares. Quid enim tam libero fecistis arbitrio quam quod universa in nostræ humilitatis conscientiam retulistis? Et tamen instinctu Dei factum fuisse a fideliter sapienterque vidistis veraciter fidenterque dixistis : ideo utique, quia præparatur voluntas a Domino, et, ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse agit corda filiorum. Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt, ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, et in bonis quibusque voluntatis humanæ singulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium.

IX. *Quod omnis sancta cogitatio, et motus piæ voluntatis ex Deo sit.*

Quod ita Deus in cordibus hominum, aut in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus. Ad hanc enim nos professionem idem doctor insituit, qui, cum ad totius urbis episcopos de divinæ gratiæ opultatione loqueretur, quod ergo, ait, tempus intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causis, cogitationibus, motibus adjutor et protector orandus est. Superbum est enim, ut quidquam sibi humana natura præsumat, clamante Apostolo : Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed contra principes et potestates aeris hujus, contra spiritualia nequitiæ in cælestibus. Et sicut ipse iterum dixit : Infelix ego homo! Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Et iterum : Gratia Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit : sed plus illis omnibus laboravi : non ego autem, sed gratia Dei mecum.

X. *Quod gratia Dei non solum peccata dimittit, sed etiam adjuvet ne committantur, et præstat ut lex implentur, non, sicut ait Pelagius, facile, quasi sine gratia Dei difficilior possit impleri.*

Illud etiam, quod inter Carthaginensis synodi decreta constitutum est, quasi proprium apostolicæ sedis amplectimur : quod scilicet tertio capitulo definitum est, ut quicumque dixerit gratiam Dei, quæ justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema sit. Et iterum quarto capitulo : ut quisquis dixerit gratiam Dei per Jesum Christum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur et aperitur intelligentia mandatorum ut sciamus quid appetere et quid vitare debeamus; non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognovimus etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit. Cum

^a Ex Æm., Esc. 3, Tol. 1. In cæteris, ullo.

^b Ex reliquis, præter Alv., in quo, formasse.

^c Æm., Bibl. Reg., Esc. 4, esse.

^d Ex cæteris Codicibus. In Alv., non autem notis præstari.

enim dicit Apostolus : *Scientia inflat, charitas vero edificat*; valde impium est ut credamus ad eam quæ inflat nos habere gratiam Christi, et ad eam quæ edificat non habere, cum sit utrumque donum Dei et scire quid facere debeamus, et diligere ut faciamus, ut, edificante charitate, scientia non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est : *Qui docet hominem scientiam*, ita etiam scriptum est : *Charitas ex Deo est*. Item quinto capitulo : ut quisquis dixerit, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberam jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tanquam etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possemus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur : ubi non ait : *Sine me difficilius potestis facere*; sed ait, *sine me nihil potestis facere*.

XI. *Quod præter statuta sedis apostolicæ omnes orationes Ecclesiæ Christi gratiam resonent, qua genus humanam ab æterna damnatione reparatur.*

Præter has autem beatissimæ et apostolicæ sedis inviolabiles sanctiones, quibus nos piissimi Patres, pestiferæ novitatis elatione dejecta, et bonæ voluntatis exordia et incrementa probabilium studiorum, et in eis usque in finem perseverantiam ad Christi gratiam referre docuerunt; obsecrationum quoque sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab apostolis tradita in toto mundo, atque in omni Ecclesia catholica uniformiter celebrantur, ut legem credendi lex statuat supplicandi. Cum enim sanctarum plebium præsules mandata sibi legatione fungantur, apud divinam clementiam humani generis agunt causam, et tota secum Ecclesia congemiscente postulant et precantur, ut infidelibus donetur fides, ut idolatræ ab impietatis suæ liberentur erroribus, ut Judæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, ut hæretici catholicæ fidei perceptione respiciant, ut schismatici spiritum reditivæ charitatis accipiant, ut lapsis poenitentiae remedia conferantur, ut denique catechumenis ad regenerationis sacramenta perductis cælestis misericordiae sulæ reserentur. Hæc autem non perfunctorie, neque inaniter a Domino peti, rerum ipsarum monstrat effectus; quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de potestate tenebrarum transferat in regnum Filii charitatis suæ, et ex vasis iræ faciat vasa misericordiae. Quod adeo totum divini operis esse sentitur, ut hæc efficienti Deo gratiarum semper actio, laudisque confessio, pro illuminatione talium vel correctione referatur.

^a Bibl. Reg., Esc. 4, Tol. 1, Ger., *animam nostram*.

A XII. *Quod gratiam Dei etiam baptizandorum testetur instituta purgatio, cum exorcismis et insufflationibus spiritus ab eis abiguntur [Bibl. Reg., expelluntur] immundi.*

Illud etiam quod circa baptizandos in universo mundo sancta Ecclesia uniformiter agit, non otioso contemplamur intuitu; cum sive parvuli sive juvenes ad regenerationis veniunt sacramentum, non prius fontem vitæ adeunt, quam exorcismis et exsufflationibus clericorum spiritus ab eis immundus abigatur; et tunc vere appareat quomodo princeps mundi hujus mittatur foras, et quomodo prius alligetur fortis, et deinceps vasa ejus diripiuntur in possessionem translata victoris, qui captivam ducit captivitatem, et donat dona hominibus. His ergo ecclesiasticis regulis et ex divina sumptis auctoritate documentis ita adjuvante Domino confirmati sumus, ut omnium bonorum affectuum atque operum, et omnium studiorum omniumque virtutum quibus ab initio fidei ad eum tenditur, Deum profiteamur auctorem; ⁴⁶ et non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita præveniri, per quem fit ut aliquid boni et velle incipiamus et facere. Quo utique auxilio et munere Dei non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur, ut de tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido sanum, de imprudente sit providum. Tanta enim est erga homines omnes bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona, et pro his quæ largitus est, æterna præmia sit daturus. Agit quippe in nobis, ut quod vult et velimus et agamus: nec otiosa in nobis esse patitur, quæ exercenda, non negligenda donavit, ut et nos cooperatores simus gratiæ Dei, ac si quid in nobis ex nostra viderimus remissione languescere, ad illum sollicitè recurramus, qui sanat omnes languores nostros, et redimit de interitu vitam^a nostram, et cui quotidie dicimus: *Ne inducas nos in tentationem, sed libera nos a malo*.

XIII. *Quod profundiores quæstiones nec contemnendæ sint, nec penitus asserendæ.*

Profundiores vero, difficilioreque partes occurrentium quæstionum, quas latius pertractarunt qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus astruere; quia ad constituendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus quidquid secundum prædictas regulas apostolicæ sedis nos scripta docuerunt, ut prorsus non opinemur catholicum quod apparuerit præfixis sententiis esse contrarium. *Explicit de gratia Dei et libero voluntatis arbitrio.*

XXXIV

EPISTOLA EJUSDEM COELESTINI PAPÆ AD EPISCOPOS GALLIÆ.

Cælestinus universis episcopis per Viennensem et Narbonensem provinciam constitutis in Domino salutem.

Cupremus quidem de vostrarum Ecclesiarum ita

ordinatione gaudere, ut congratularemur potius de profectu, quam aliquid admissum contra disciplinam ecclesiasticam doleremus. Ad nostram enim lætitiæ et benefacta perveniunt, ac majoris aculeis nos quæ

fuerint malefacta compungunt. Nec silere possumus, A eum ad hoc, ut ab illicitis revocemus aliquos, officii nostri provocemur instinctu, in speculis a Deo constituti, ut vigilantiae nostrae diligentiam comprobantes et quae coercenda sunt reseceamus, et quae observanda sunt sanciamus. Et quamvis circa longinqua specialis cura non deficit, sed se per omnia, qua nomen Dei praedicatur, extendit, nec notitiam nostram subterfugiant, quae in eversionem regularum novellae praesumptionis auctoritate tentantur.

I. *Quod non debeant sacerdotes aut clerici amicti palleis et praecincti lumbis in ecclesia ministrare.*

Didicimus enim quosdam Domini sacerdotes superstitioso potius cultui inservire quam mentis vel fidei puritati. Sed non mirum, si contra ecclesiasticum morem faciant, qui in ecclesia non creverunt, sed alio venientes itinere secum haec in ecclesiam, quae in aliam conversationem habuerunt, 47 intulerunt. Amicti palleo et lumbos a praecincti credunt sese Scripturae fidem non per spiritum, sed per litteram completuros. Nam si ad hoc ista praecipia sunt ut taliter servarentur, cur non fiunt pariter quae sequuntur, ut lucernae ardentis in manibus una cum baculo teneantur? Habent suum ista mysterium, et intelligentibus ita clara sunt, ut ea magis qua decet significatione serventur. Nam in lumborum praecinctione castitas, in baculo regimen pastorale, in lucernis ardentibus boni fulgor operis indicatur, de quo dicitur: *Sic opera vestra luceant.* Habent tamen istum forsitan cultum, morem potius quam rationem sequentes, qui remotioribus habitant locis, et procul a caeteris degunt. Unde hic habitus in ecclesiis Gallicanis, ut tot annorum tantorumque pontificum in alterum habitum consuetudo vertatur? Discernendi a plebe vel caeteris sumus doctrina, non veste; conversatione, non habitu; mentis puritate, non cultu. Nam si studere incipimus novitati, traditum nobis a Patribus ordinem calcabimus, ut locum supervacuis superstitionibus faciamus. Rudes ergo fidelium mentes ad alia non debemus inducere: docendi enim sunt potius quam illudendi. Nec imponendum eorum est oculis, sed mentibus infundenda praecipia sunt. Erant quidem multa quae pro disciplina ecclesiastica, vel ipsius rei dicere ratione possemus [Esc. 4, possumus], sed ab his ad alia revocamur.

II. *Quod nulli sit ultima poenitentia deneganda.*

Agnovimus enim poenitentiam morientibus denegari, nec illorum desideris annui, qui obitus sui tempore hoc animae suae cupiunt remedio subveniri. Horremus, fateor, tantae impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate dispenset, quasi non possit ad se quovis tempore concurrenti succurrere, et periclitantem sub onere peccatorum hominem pondere, quo se expediri desiderat, liberare. Quid hoc, rogo, aliud est, quam morienti mortem addere, ejusque animam sua crudelitate, ne absolvi possit, occidere, cum Deus ad subveniendum sit paratissimus, et invi-

lans ad poenitentiam sic promittit: *Peccator, inquit, quacunque die conversus fuerit, peccata ejus non imputabuntur ei; et iterum: Nolo mortem peccatoris, sed tantum ut convertatur et vivat?* Salutem ergo homini adimit quisquis mortis praeterea tempore poenitentiam denegarit; et desperavit de clementia Dei, qui eum ad subveniendum morienti sufficere vel momento posse non credit. Perdisset latro in cruce praemium ad Christi dexteram pendens, si illum unius horae poenitentia non juvisset. Cum esset in poena poenituit, et per unius sermonis professionem habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum conversio in ultimis positorum mente potius est aestimanda non tempore, propheta hoc taliter asserente: *Cum conversus ingrueris, tunc salvus eris.* Cum ergo Dominus sit cordis inspector, quovis tempore non est deneganda poenitentia postulanti, cum illi se obliget iudici, cui occulta omnia noverit revelari.

III. *Quod per gradus ecclesiasticos ad episcopatum debeat officium perveniri.*

Ordinatos vero quosdam, fratres charissimi, episcopos, qui nullis ecclesiasticis ordinibus ad tantae dignitatis fastigium fuerint instituti, contra Patrum decreta hujus usurpatione, qui se hoc recognoscit fecisse, didicimus, cum ad episcopatum his gradibus, quibus frequentissime cautum est, debeat perveniri, ut a minoribus initiati officii ad majora firmentur. Debet enim ante esse discipulus quisquis doctor esse desiderat, ut possit docere quod didicit. C. Omnis vitae institutio hac ad id quo tendit se ratione confirmat. Qui minime litteris operam dederit praecipitor esse non potest literarum. Qui non per singula stipendia creverit, ad meritum et ordinem stipendii non potest pervenire. Solum sacerdotium inter ista, rogo, vilius est, quod facilius tribuitur, cum difficilius impleatur? Sed jam non satis est laicos ordinare, quos nullus fieri ordo permittit; sed etiam quorum crimina longe lateque per omnes pene sunt nota provincias, pontifices ordinantur. Daniel enim, nuper missa relatione ex Orientalibus ad nos partibus, ab omni quod tenuerat virginum monasterio nefariis est objectionibus accusatus. Multa de multis objecta flagitia. In quam lateret terrarum parte quaesitus est, ut si suae innocentiae confideret, contra se iudicium postulatum minime declinaret. D. Missae ad Arelatensem episcopum per Fortunatum subdiaconum nostrum praecipiones, ut ad iudicium destinaretur episcopale. Tantis gravatus testimoniis, tanta facinorum accusatione pulsatus, sacrarum, ut dicitur, virginum pollute incestu, episcopus asseritur ordinatus. In nostris libelli scriniis continentur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus: in pontificii dignitatem hoc tempore, quo ad causam dicendam missis a nobis litteris 48 vocabatur, obrepit. Sacro nomini absit injuria. Facilius est ut hanc dignitatem tali dando ipse amiserit ordinator quam eam obtineat ordinatus: cui convicto sociabi-

* Bibl. Reg., lumbis. Esc. 4, et in lumbos.

tur, qui eum sibi credit, largiendo pontificium, sociandum : qualis enim ipse sit quisquis tales ordinarit, ostendit. His ergo in medium nunc deductis, cum plerique vestrum sint, qui apostolicæ sedis statuta cognoverunt ^a nobiscum tempore aliquanto versati ad disciplinæ normam, nostris conventa adhortationibus omnia fraternitas vestra revocare festinet.

IV. *Quod unaquæque provincia suo metropolitano debeat esse contenta.*

Primum juxta decreta canonum unaquæque provincia suo metropolitano contenta sit, ut decessoris nostri data ad Narbonensem episcopum continent constituta, nec usurpationis locus alicui sacerdoti in alterius concedatur injuriam. Sit concessis sibi contentus unusquisque limitibus : alter in alterius provinciam nihil præsumat, nec emeritis in suis ecclesiis clerici peregrini et extranei et qui ante ignorati sint ad exclusionem eorum qui bene de suorum civium merentur testimonio, præponantur, ne novum quoddam, de quo episcopi fiant, institutum videatur esse collegium.

V. *Quod nolentibus clericis vel populis, nemo debeat episcopus ordinari.*

Nullus invitis detur episcopus : cleri, plebis et ordinis consensus et desiderium requiratur. Tunc alter de altera eligatur Ecclesia, si de civitatis ipsius clericis, cui est episcopus ordinandus, nullus dignus, quod evenire non credimus, potuerit reperiri. Primum enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis ecclesiis merito præferantur. Habeat unusquisque suæ fructum militiæ in Ecclesia in qua suam per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minime alter obrepat ; nec alii debitam sibi alter au-

^a Bibl. Reg., 4. Tol. 1, 2, Urg., cognoverint.

deat vindicare mercedem. Sit facultas clericis resistendi, si se viderint prægravari, et quos sibi ingeri extraneorum agnoverint non timeant refutare. Qui si non debitum præmium, vel liberum de eo qui eorum rector est debent habere iudicium.

VI. *Quod ab illicitis sit ordinationibus abstinendum.*

Abstineatur etiam ab illicitis ordinationibus. Nullus ex laicis, nullus digamus, nullus qui sit viduus maritus aut fuerit, ordinetur ; sed irreprehensibilis, qualem elegit Apostolus, fiat. Per Mosem Dominus præcepit : *Virginem accipiat sacerdos uxorem*. Subsequitur, et supplet Apostolus, eodem locutus spiritu, unius uxoris virum debere episcopum consecrari. Ad hanc ergo eligantur formulam sacerdotes, et si quæ factæ sunt ordinationes illicitæ removeantur ; quoniam stare non possunt, nec discussionem nostram subterfugere poterunt quamvis latere se æstiment, qui aliter pervenerunt, ut nulla religionis reverentia obscuritate fuscetur. Non sit vana gloriatio palliatis : episcopalem morem qui episcopi sunt sequantur. Daniel, ut diximus, qui accusationem pontificali honore subterfugere se posse credidit, et ad fastigium tantum accusatores suos latendo pervenit, a sanctitatis vestræ cœtu interim se noverit segregatum, qui se nostro iudicio debet obicere si conscientia suæ novit confidentiam obtinere. Massiliensis vero Ecclesiæ sacerdotem, qui dicitur (quod dicta nefas est) in necem fratris taliter gratulatus, ut huic, qui ejus sanguine cruentatus advenerat, portionem cum eodem habiturus occurreret, vestro eum audiendum collegio delegamus. Datum VII Kalendas Augustas, Felice et Tauro consulibus.

XXXV

EPISTOLA EJUSDEM COELESTINI

AD EPISCOPOS PER APULIAM ET CALABRIAM.

Cœlestinus universis episcopis per Apuliam et Calabriam constitutis.

49 I. *Quod nulli sacerdotum liceat canones ignorare.*

Nulli sacerdotum liceat canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum possit regulis obviare. Quæ enim a nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentia populi permissa frangatur ?

II. *Quod non oporteat contemptis clericis ecclesiarum de laicis episcopos ordinari.*

Audivimus quasdam propriis destinatas rectoribus civitates episcopos sibi petere velle de laicis, tantumque fastigium tam vilis credere, ut hoc his, qui non Deo sed sæculo militaverint, æstiment nos posse conferre, non solum male de suis clericis, in quorum contemptum hoc faciunt, judicantes, sed et de nobis pessime, quos credunt hoc posse facere, sentientes. Quod nunquam audent, si non quo-

^a Ex reliquis Codicibus, præter Alv., in quo : *Præpropere alienum ordinem ambiunt.*

rumdam illic his consentiens sententia conviveret. Ita nihil quam frequentius sunt decreta proficiunt, ut hoc, quasi nunquam de hac parte scriptum fuerit, ignoretur. Quid proderit per singula clericos stipendia militasse, et omnem egisse in dominicis castris ætatem, si qui his præfaturi sunt ex laicis requirantur, qui vacantes sæculo, et omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu præpropere in alienum honorem ambiunt ^a immoderata cupiditate transcedere, et in aliud vitæ genus calcata reverentia ecclesiasticæ disciplinæ transire ? Talibus itaque, fratres charissimi, qui juris nostri, id est antiqui, gubernacula custodimus, necesse est obviamus, his quoque fraternitatem tuam ^b epistolis commonemus, ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, et sinat fieri unde et illum decipiat, et sibi causas generet quibus rem constitutis decretalibus fiat.

III. *Quod docendus sit populus, non sequendus.*

Docendus est populus, non sequendus : nosque, si

^b Rectius *vestram* ; nam ad plures sermo fit.

nesciunt, eos quid liceat quidve non liceat commo-
nere, non his consensum præbere debemus. Quis-
quis vero conatus fuerit tentare prohibita, sentiet cen-
suram sedis apostolicæ minime defuturam. Quæ enim
sola admonitionis auctoritate non corrigimus ne-
cesse est per severitatem congruentem regulis vindi-

cemus. Per totas hoc ergo, quæ propriis rectoribus
carent, ecclesias volumus innotescat, ut nullus sibi
spe aliqua forsitan blanditus illudat. Datum xi
Kalendas Augustas, Florentio et Dionysio consu-
libus.

XXXVI

EPISTOLA PAPÆ LEONIS

ADVERSUS EUTYCHETEM CONSTANTINOPOLITANUM ABBATEM,

*Qui Verbi et carnis unam ausus est pronuntiare naturam, dum constat in Domino Jesu
Christo unam personam nos confiteri in duabus naturis, Dei scilicet atque hominis.*

Dilectissimo filio Eutychemi presbytero Leo epi-
scopus salutem in Christo.

Ad notitiam nostram tuæ dilectionis epistolam
retulisti quod Nestoriana hæresis quorundam rur-
sus studiis pullularet. Sollicitudinem tuam ex hac
parte nobis placuisse rescribimus, quoniam index
animi tui est sermo quem sumpsimus, unde non

B ambigimus auctorem catholicæ fidei Dominum tibi
in omnibus adfuturum; nos autem, cum plenius
quorum hoc improbitate fiat potuerimus agnoscere,
necesse est, auxiliante Domino, providere, quatenus
nefandum virus dudumque damnatum radicitus pos-
sit extingui. Deus te custodiat incolumem, dilectis-
sime filii.

XXXVII

EPISTOLA LEONIS PAPÆ

AD FLAVIANUM CONSTANTINOPOLITANUM EPISCOPUM,

*Ubi quærit quod Eutyches contra fidem catholicam sentiens a communione Ecclesiæ ab eo
fuerit separatus.*

Dilectissimo fratri Flaviano Leo.

Cum Christianissimus et elementissimus impera-
tor sanctæ et laudabilis fidei, pro Ecclesiæ catholicæ
pace sollicitus, ad nos scripta transmissit de his
qui apud vos perturbationis strepitum commoverunt,
miramur fraternitatem tuam quid illud scandali facti
nobis silere potuisse, et non potius procurasse ut
primitus nos insinuatio tuæ relationis instrueret, ne
rerum gestarum fidem possemus ambigere. Accepi-
mus enim libellum Eutychemi presbyteri, qui re-
queritur accusante Eusebio episcopo immerito com-
munione privatum, maxime cum evocatum se ad-
fuisse testatur, nec sui præsentiam **51** denegasse,
adeo ut in ipso iudicio libellum appellationis se
asserat obtulisse, nec tamen fuisse susceptum; qua
ratione compulsus sit ut contestatorios libellos in
Constantinopolitana urbe proponeret. Quibus rebus
intercedentibus necdum agnoscimus qua iustitia a
communione Ecclesiæ fuerit separatus. Sed respec-
tantes ad causam, facti tui nosse volumus rationem,
et usque ad nostram notitiam cuncta deferri; quo-
niam nos, qui sacerdotum Domini matra volumus
esse iudicia, nihil possumus incognitis rebus in enjus-
quam partis præjudicium desinire, priusquam universa
quæ gesta sunt veraciter audiamus. Et ideo fraternitas
tua per idoneam maxime aptamque personam ple-

C nissima nobis relatione significet, quid contra anti-
quam fidem novitatis emergerit, quod severiori sen-
tentia dignum fuerit vindicari. Nam et Ecclesiæ
moderatio et religiosissimi principis fides multam
nobis sollicitudinem Christianæ pacis inducunt, ut
amputatis dissensionibus fides catholica inviolata
servetur, et, his qui prava defendunt ab errore re-
vocatis, nostra auctoritate, quorum fides probata
fuerit, muniantur. Nec aliqua poterit ex hac parte
difficultas afferri, cum memoratus presbyter libello
proprio sit professus paratum se esse ad corrigend-
um, si quid in se fuerit inventum quod reprehensio-
ne sit dignum. Decet enim in talibus causis hoc
maxime provideri, ut sine strepitu concertationum
et charitas custodiatur, et veritas defendatur, frater
charissime. Et ideo quia dilectio tua de tanta causa
nos videt necessario esse sollicitos, quam plenissime
et lucide universa nobis, quod ante facere debuit,
indicare festinet, ne inter assertiones partium aliqua
ambiguitate fallamur, et dissensio, quæ in suis initiis
abolenda est, nutriatur, cum in corde nostro obser-
vabilia, Deo inspirante, permaneat, ne constitutiones
venerabilium Patrum divinitus roboratæ et ad soli-
ditatem fidei pertinentes prava cujusquam interpre-
tatione violentur. Deus te incolumem custodiat, fra-
ter charissime.

RESCRIPTUM FLAVIANI CONSTANTINOPOLITANI EPISCOPI
AD LEONEM URBIS ROMÆ PAPAM.

Domino beatissimo amabili patri Leoni Flavianus A et archimandrites, qui quasi nostræ religionis sectam sapiebat, et hanc præferbat, Nestorii autem impietatem confirmabat, et succingebatur pro Nestorio militare in pugna, qui contra Nestorium parabatur. Trecentorum autem decem et octo sanctorum Patrum de fide expositionem factam ad Nestorium vel ad similes ejus, cui omnes assenserunt, tentavit avellere, antiquam impii Valentini et Apollinaris reparans sectam, et non timuit præceptum veri Dei dicentis: *Quicumque scandalisaverit unum de pusillis istis, expedit ei ut mola asinaria alligetur collo ejus, et demergatur in profundum maris.* Verecundiam autem omnem adjecit, et quam gerebat infidelitatis pellem excussit. In sancta synodo assererat instanter dicens Dominum nostrum Jesum Christum non oportere confiteri de duabus naturis post humanam susceptionem, cum a nobis unius substantiæ et unius personæ cognoscatur, neque carnem Domini coessentialem nobis subsistere, tanquam ex nobis susceptam, et coadunatam Deo Verbo secundum substantiam; sed dicebat Virginem quidem quæ eum genuit secundum carnem consentivam d nobis esse: ipsum autem Dominum non suscepisse ex ea carne consentivam nobis, sed corpus Domini non esse quidem corpus hominis, humanum vero corpus esse quod est ex Virgine, omnium Patrum expositionibus contraria sentiens.

I. *De subdoli hostis insidiis.*
Nulla res diaboli venena comescit, nec continet mortiferas ejus sagittas: sursum enim atque deorsum pervolans quærit quos possit occidere, quos possit separare, quos possit devorare. Propter quam rem vigilandum est, et orationibus atque Deo operanda est ut fatuas inquisitiones evitare possimus. Decet autem sequi Patres nostros, nec a commutare definitionem eorum perpetuam, quorum secundum Scripturas didicimus regulam. Depositis ergo stilibus et lacrymis, quia sub me clericus degens in vasus est a fero dæmone, et non potui eum liberare nec auferre de tali lupo, qui animam meam pro illo paratus eram ponere, quomodo raptus est, quomodo resiliit B a proposito divino et ad illum cucurrit qui perdere consuevit, præcepta Patrum declinans, et constituta eorum despiciens, jam incipio enarrare.

II. *De fraudulenta subtilitate hæreticorum.*

Sunt enim quidam, veste sua oves significantes, interiorius raptores lupi, quos ex fructibus eorum debemus agnoscere. Isti prima fronte videntur esse de numero nostro; sed non sunt de numero nostro: si enim de numero nostro essent, nobiscum mansissent. Quando autem cœperint assumere impietatem, illud quod occultabatur in illis aperitur, et dolus omnis sit manifestus 52 omnibus b. Inveniuntur autem infirmæ fidei homines, et qui divinas lectiones nesciant, et secum eos in perditionem præcipitant, dissipantes C et vituperantes Patrum disciplinas, et relinquunt sanctas Scripturas ad suam perditionem: quos debemus prævidere et a quibus multum cavere, ne in malitia sua aliqui occupati concidant de sua firmitate. *Arserunt enim linguam suam quasi serpentes, et venenum in labiis habent quasi aspides,* de his propheta clamavit.

III. *De blasphemis Eutychetis.*

Talis nobis Eutyches emersit, quondam presbyter

a In cæteris præter Alv.: neque.

b In reliquis, præter Alv., fit omnibus manifestus.

c Æm., Bibl. Reg., Esc. 3, 4, Exarserunt.

IV. *De excommunicatione ejus justissima.*

Sed ne multa dicens longam faciam epistolam, olim quidquid egerimus misimus ad beatitudinem vestram: quibus litteris docuimus et presbyterio illum esse nudatum, quia sic captus est, et jussimus eum cum monasteriis nullam habere rationem, et exclusimus eum a communione nostra, ut sanctitas vestra, hoc cognoscens quod circa illum actum est, omnibus episcopis sub beatitudine vestra agentibus manifestare dignetur illius impietatem, ne nescientes aliqui quid ille sentiret, quasi ad orthodoxum, vel per litteras vel per aliquam conjunctionem loquantur.

d Rectius consubstantialem, licet eodem sensu consentivam intelligant Codices.

XXXVIII

EPISTOLA LEONIS AD FLAVIANUM EPISCOPUM.

Contra Eutychetis perfidiam.

Dilectissimo fratri a Flaviano Leo.

53 Lectis litteris tuæ dilectionis b, quas miramur fuisse tam seras, et gestorum episcopialium ordine recensito, tandem quid apud vos scandali contigerit atque contra integritatem fidei exortum fuisset agnovimus, et quæ prius videbantur occulta nunc nobis reserata patuerunt.

D I. *Quod ignorantia sanctorum Scripturarum Eutychetem hæreticum fecerit.*

Quibus Eutyches, qui presbyterii nomine honorabilis videbatur, multum imprudens et nimis imperitus ostenditur, ut etiam de ipso dictum sit a propheta: *Non vult intelligere ut bene ageret: iniquitatem meditatus est in cubili suo.* Quid autem iniquus quam impia

a Bibl. Reg., Esc. 4, Patri.

b In reliquis, præter Alv. Lectis dilectionis tuæ litteris.

sapere, et sapientioribus doctioribusque non cedere? A Sed in hanc insipientiam cadunt qui, cum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obstaculo, non ad propheticas voces, non ad apostolicas litteras, non ad evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt, et ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt. Quam enim eruditionem de sacris Novi et Veteris Testamenti paginis acquisivit, qui ne ipsius quidem symboli initia comprehendit; et quod per totum mundum omni regeneratorum voce deponitur, istius adhuc senis corde non capitur?

II. *Contra eos qui in duos filios dispensationis dominicæ mysterium scindere moluntur.*

Nesciens igitur quid deberet de Verbi Dei incarnatione sentire, nec volens ad promerendum lumen intelligentiæ in sanctorum Scripturarum latitudine laborare, illam saltem communem et indiscretam confessionem sollicito recepsisset auditu, quam fidelium universitas profitetur credere se in Deum Patrem Omnipotentem et Jesum Christum Filium ejus, qui natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine. Quibus tribus sententiis omnium fere hæreticorum machinæ destruantur. Cum enim Deus et omnipotens et Pater creditur, sempiternus eadem Filius demonstratur, in illo a Patre differens, quia de Deo Deus, et de omnipotente omnipotens, de æterno natus est coæternus, non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloria, non divisus essentia; idem vero sempiterni genitoris unigenitus sempiternus natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine. Quæ nativitas temporalis illi nativitati divinæ et sempiternæ nihil minuit, nihil contulit, sed totam se reparando homini, qui erat deceptus, impendit; ut ei mortem vinceret, et diabolum, qui habebat mortis imperium, sua virtute destrueret. Non enim superare possemus peccati et mortis auctorem, nisi naturam nostram ille susciperet et suam faceret quem nec peccatum contaminare nec mors potuit detinere. Conceptus quippe est de Spiritu sancto intra uterum virginis matris, quæ illum ita salva virginitate edidit, quemadmodum salva virginitate concepit. Sed si de hoc Christianæ fidei fonte purissimo sincerum intellectum haurire non poterat, quia splendorem perspicuæ veritatis obæcatione sibi propria tenebrabat, doctrinæ se evangelicæ subtilidisset dicente Matthæo: *Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham.* Apostolicæ quoque prædicationis expetiisset instructum, et legens in Epistola ad Romanos: *Paulus servus Jesu Christi vocatus apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ex semine David secundum carnem.* Ad propheticas quoque paginas piam sollicitudinem contulisset inveniens promissionem Dei ad Abraham dicentis: *In semine tuo benedicentur omnes gentes.* Et ne de hujus seminis proprietate dubitaret, secutus fuisset

* Ex *Æm.* et *Bibl. Reg.* In cæteris, *discretam.*

† In cæteris, *propter* *Alv.* *vocabunt.*

Apostolum dicentem: *Abrahæ dictæ sunt promissiones, et semini ejus.* Non dicit et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno et semini tuo, quod est Christus. Iste quoque prædicationem interiori apprehendisset auditu, dicentis: *Ecce virgo in utero accipiet, et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum nobiscum Deus:* ejusdemque prophætæ fideliter verba legisset: *Puer natus est nobis, filius datus est nobis, cujus potestas super humeros ejus, et vocabitur nomen ejus magni concilii angelus, admirabilis consiliarius, Deus fortis, princeps pacis, pater futuri sæculi.* Nec frustratorie loquens ita Verbum diceret carnem factum, ut editus utero virginis Christus haberet formam hominis, et non haberet materni corporis veritatem. An forte ideo putavit Dominum nostrum Jesum Christum non nostræ esse naturæ, quia missus ad beatam Mariam angelus ait: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbravit tibi; ideoque, quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei;* et quia conceptus virginis divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti? Sed non ita a nobis intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis, et mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis proprietates remotas sit generis. Fecunditatem enim virgini Spiritus sanctus dedit; veritas autem corporis sumpta de corpore est, et ædificante sibi Sapientia domum Verbum caro factum est et habitavit in nobis, hoc est in ea carne quam suscepit ex homine, et quam spiritus vitæ rationalis animavit.

III. *Contra eos qui passibilem divinitatem unigeniti Filii audent asserere.*

Salva igitur proprietate utriusque naturæ et in unam coeunte personam, suscepta est a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas, et ad resolvendum conditionis nostræ debitum natura inviolabilis naturæ est unita passibili, ut quod nostris remediis congruebat unus atque idem mediator Dei et hominum homo Christus Jesus et mori posset ex uno, et mori non posset ex altero. In integra ergo veri hominis perfectaque natura verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris. Nostra autem dicimus quæ in nobis ab initio Creator condidit et quæ reparanda suscepit. Nam illa quæ deceptor intulit, et homo deceptus admisit, nullum habuerunt in Salvatore vestigium. Nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideo nostrorum fuit participes delictorum. Assumpsit formam servi sine sorde peccati, humana augens, divina non minuens; quia exinanitio illa qua se invisibilis visibilem præbuit, et Creator ac Dominus omnium rerum unus voluit esse mortalium, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Proinde qui manens in forma Dei fecit hominem, idem in forma servi factus est homo. Tenet enim sine defectu proprietatem suam utraque natura; et sicut formam servi Dei forma non ademit, ita formam Dei servi forma non minuit. Nam

* *Esc. 4, Urg., Ger., rationalis.*

quia gloriabatur diabolus hominem sua fraude deceptum divinis caruisse muneribus, et immortalitatis dote nudatum duram mortis sublitte sententiam, seque in malis suis quoddam de prævaricatoris consortio invenisse solatium, Deum quoque, justitiae exigente ratione, erga hominem, quem tantis honore condiderat, propriam mutasse sententiam; opus fuit secreti dispensatione consilii, ut incommutabilis Deus, cujus voluntas non potest sua benignitate privari, priusquam erga nos pietatis suae dispensationem sacramento occultatiore compleret, et homo diabolem iniquitatis versutia actus in culpam contra Dei propositum non periret.

IV. *Contra eos qui in duabus naturis Christi temperamentum vel confusionem argumentantur.*

Ingreditur ergo hæc mundi infirma Filius Dei, de celesti sede descendens, et a paterna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus. Novo ordine, quia invisibilis in suis visibilis factus est in nostris; incomprehensibilis voluit comprehendi; ante tempora manens cæpit esse ex tempore; universitatis Dominus servilem formam obumbrata majestatis suae immensitate suscepit; impassibilis Deus non dedignatus est homo esse passibilis, et immortalis mortis legibus subjacere. Nova autem nativitate generatus, quia inviolata virginitas concupiscentiam nescivit, et carnis materiam ministravit. Assumpta est de matre Domini natura, non culpa; nec in Domino Jesu Christo ex utero virginis **55** genito, quia nativitas est mirabilis, ideo nostræ est naturæ dissimilis. Qui enim verus est Deus, idem verus est homo: et nullum est in hac unitate mendacium, dum invicem sunt et humilitas hominis et altitudo deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate. Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, et carne esseque quod carnis est. Unum horum coruscant miracula, aliud succumbit injuriis: et sicut Verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non recedit, ita caro naturam nostri generis non relinquit. Unus enim idemque est vere Filius Dei, et vere hominis Filius: Deus per id quod in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum; homo per id quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis: Deus per id quod omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil; homo per id quod factus est ex muliere, factus sub lege. Nativitas carnis manifestatio est humanæ naturæ: partus virginis divinæ est virtutis indicium. Infantia parvuli ostendit humilitate cuniarum, magnitudo Altissimi declaratur vocibus angelorum: similis est rudimentis hominum, quem Herodes impie molitur occidere; sed Dominus est omnium, quem Magi gaudent suppliciter adorare. Jam cum ad præcursoris sui Joannis baptismum venit, ne lateret quod carnis velamine divinitas tegetetur, vox Patris de cælo intonans dixit: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene*

A complacui. Quem itaque sicut hominem diaboli tentat astutia; eidem sicut Deo angelica famulantur officia. Esurire, sifire, lassescere, atque dormire evidenter humanum est; sed quinque panibus quinque millia hominum satiare, et largiri Samaritanæ: aquam vivam cujus haustus bibenti præstet ne ultra jam sitiat, supra dorsum maris plantis non desidentibus ambulare, et elationes fluctuum increpata tempestate consternere, sine ambiguitate divinum est. Sicut ergo, ut multa præteream, non ejusdem naturæ est flere miserationis affectu amicum mortuum, et eundem remoto quadriduanæ aggere sepulturæ ad vocis imperium excitare redivivum, aut in cruce pendere, et in noctem luce conversa omnia elementa tremefacere, aut clavus transfixum esse, et paradisi portam fidei latroni aperire; ita non ejusdem naturæ est dicere: *Ego et Pater unum sumus*, et dicere: *Pater major me est*. Quamvis enim in Domino Jesu Christo Dei et hominis una persona sit, aliud tamen est unde in utroque communis est contumelia, aliud unde communis est gloria. De nostro enim illi est minor a Patre humanitas, de Patre illi est æqualis cum Patre divinitas.

V. *Contra eos qui caelestem, aut alterius cujuscuque substantiæ existere formam servi, quam ex nobis assumpsit, insanando asserunt.*

Propter hanc ergo unitatem personæ in utraque natura intelligendam et Filius hominis legitur descendisse de cælo, cum Filius Dei carnem de ea virgine, de qua est natus, assumpsit; et rursus Filius Dei crucifixus dicitur ac sepultus, cum hæc non in divinitate ipse, qua Unigenitus consempiternus et consubstantialis est Patri, sed in naturæ humanæ sit infirmitate peressus. Unde unigenitum Filium Dei crucifixum et sepultum omnes etiam in simbolo confitemur, secundum illud Apostoli dictam: *Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis crucifixerant*. Cum autem ipse Dominus noster atque Salvator fidem discipulorum suis interrogationibus erudit: *Quem, inquit, dicunt homines esse Filium hominis? Cumque illi diversæ [Bibl. Reg., divisas] aliorum opiniones retexissent: Vos autem quem me dicitis esse? me utique, qui sum filius hominis, et quem in forma servi atque in veritate carnis aspiciatis, quem me esse dicitis? Ubi beatus Petrus divinitus inspiratus et confessione sua omnibus gentibus præfaturus: Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi. Nec immerito beatus est pronuntiatus a Domino, et a principali petra soliditatem et virtutis transit et nominis, qui per revelationem Patris eundem et Dei Filium est confessus et Christum, quia unum horum sine alio receptum non proderat ad salutem, et æqualis periculi erat Dominum Jesum Christum aut Deum tantummodo sine homine, aut sine Deo solum hominem credidisse. Post resurrectionem vero Domini, quæ utique veri hominis fuit, quia non alter est resuscitatus quam qui fuerat crucifixus et mortuus, quid aliud quadraginta dierum mora go-*

^a Bibl. Reg., decreti.

^b Æm., Bibl. Reg., Esc. 4, occultiore.

stum est, quam ut fidei nostræ integritas ab omni A caligine mundaretur? Colloquens enim cum discipulis et colibitans, atque convalescens, et pertractari se diligenti curiosoque contactu ab eis, quos dubietas præstringebat, admittens, ideo et clausis januis ad discipulos introibat, et flatu suo dabat Spiritum sanctum, .et donato intelligentiæ lumine sanctarum Scripturarum occulta pandebat. Et rursus idem vulneris lateris, fluxuras clavorum, et omnia recentissimæ 56 passionis signa monstrabat, dicens : *Videte manus meas et pedes, quia ego sum. Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere*; ut agnosceretur in eo proprietas diviniæ humanæque naturæ individua permanere, et ita sciremus Verbum non hoc esse quod carnem, et unum Dei Filium et Verbum confiteremur et carnem. Quo fidei sacramento Eutyches iste nimium æstimandus est vacuus, qui naturam nostram in Unigenito Dei nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam resurrectionis agnovit, nec sententiam beati apostoli et evangelistæ Joannis expavit dicentis : *Omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est, et omnis spiritus qui solvit Jesum ex Deo non est, et hic est Antichristus*. Quid autem est solvere Jesum, nisi humanam ab eo separare naturam, et sacramentum, per quod unum salvati sumus, impudentissimis evacuare signis? Caliginans [*Bibl. Reg.*, caligans] vero circa naturam corporis Christi necesse est, ut etiam in passione ejus eadem obsecratione desipiat. Nam si crucem Domini non putat falsam, et susceptum pro mundi salute supplicium verum fuisse non dubitat, cujus credit mortem agnoscat et carnem, nec diffiteatur nostri corporis hominem quem cognoscit fuisse passibilem, quoniam negatio veræ carnis negatio est etiam corporeæ passionis. Si ergo Christianam suscepit fidem, et a prædicatione Evangelii animum non avertit auditum, videat quæ natura transfixa clavis pependit in crucis ligno, et aperto per militis lanceam latere crucifixi intelligat, unde sanguis et aqua fluxerit, ut Ecclesia Dei et lavacro regeneraretur et poculo. Audiat et beatum Petrum apostolum prædicantem quod sanctificatio spiritus per aspersionem fiat sanguinis Christi; nec transitorie legat ejusdem apostoli verba dicentis : *Scientes quod non corruptibilibus argento et auro redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine, quasi Agni incontaminati et immaculati Jesu Christi*. Beati quoque apostoli Joannis testimonio non resistat dicentis : *Et sanguis Jesu Christi Filii Dei mundat nos ab omni peccato*. Et iterum : *Hæc est victoria quæ vicit mundum, fides nostra; et quis est qui vicit mundum nisi qui credit quoniam Jesus est Filius Dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem, Jesus Christus : non in aqua solum, sed in aqua et sanguine, et Spiritus est qui testificatur, quoniam Spiritus est veritas, quia tres*

sunt qui testimonium dant, Spiritus, et aqua, et sanguis, et tres unum sunt; spiritus utique sanctificationis, et sanguis redemptionis, et aqua baptismatis. Quæ tria unum sunt et individua manent, nihilque eorum a sua connexionione sejungitur, quia Ecclesia catholica hæc fide vivit, hæc proficit, ut in Domino Jesu Christo nec sine vera divinitate humanitas, nec sine vera credatur humanitate divinitas.

VI. *Contra eos qui duas quidem ante adunationem naturas Domini delirant, unam vero post adunationem confingunt.*

Cum autem ad interlocutionem examinis vestri Eutyches responderit dicens : Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem, post vero adunationem unam naturam confiteor; B miror tam absurdam tamque perversam professionem nulla judicantium increpatione reprehensam, et sermonem nimis insipientem ita omisum, quasi nihil quod offenderet esset auditum; cum tam impie duarum naturarum ante incarnationem Unigenitus Dei fuisse dicatur, quam nefarie, postquam Verbum caro factum est, natura in eo singularis asseritur. Quod ne Eutyches ideo vel recte [*Esc. 4*, certe] vel tolerabiliter æstimet dictum, quia nulla vestra est sententia confutatum, dilectionis tuæ igitur diligentiam commonemus, frater charissime, ut si per inspirationem misericordiæ Dei ad satisfactionem causa perducitur, imprudentia hominis imperitiæ etiam ab hac sensus sui macula per te purgetur, qui quidem, ut sicut gestorum ordo patefecit, bene cœperat a sua persuasione discedere, cum ex vestra C sententia coarctatus profiteretur se dicere quod antea non dixerat, et ei fidei acquiescere cujus prius fuisset alienus : sed cum anathematizando impio dogmati noluisset præbere consensum, intellexit eum fraternitas vestra in sua manere perfidia, dignumque esse qui judicium condemnationis exciperet. De quo si fideliter atque utiliter dolet, et quam recte mota sit episcopalis auctoritas vel sero cognoscat ^a, vel si ad satisfactionis plenitudinem omnia quæ ab eo male sunt sensa, viva voce et præsentis subscriptione damnaverit, non erit reprehensibilis erga correctorem quantacunque miseratio, quia Dominus noster verus est bonus pastor, qui animam suam posuit pro ovibus suis, et qui venit animas hominum salvare, non D perdere, imitatores nos vult esse suæ pietatis, ut peccantes quidem justitia coerceat, conversos autem misericordia non 57 repellat. Tunc enim ^b fructuosissime fides vera defenditur quando etiam a sectatoribus suis opinio falsa damnatur. Ad omnem vero causam pie ac fideliter exsequendam fratres nostros Julianum episcopum et Renatum presbyterum, sed et filium nostrum Hilarum [*Bibl. Reg.*, Hilarium] diaconum vice nostra direximus, quibus Dulcitiu notarium nostrum, cujus nobis fides est sæpe probata, sociamus, confidentes adfuturum divi-

^a In reliquis, præter Alv., cognosceret.

^b In reliquis, præter Alv. : Tunc enim demum fructuosissime.

nitatis auxilium, ut is qui erraverat damnata sensus **A** et Protogene viris clarissimis consiliis, æra sui pravitata salvetur. Datum Idus Junias, Asterio **CCCCXXXVI**.

XXXIX

EPISTOLA PETRI EPISCOPI RAVENNENSIS *

AD EUTYCHETEM PRESBYTERUM,

Ubi contra ejus errores illi apto exemplo respondet.

Dilectissimo et merito honorabili filio Eutycheti presbytero Petrus episcopus.

Tristis legi tristes litteras tuas, et scripta mœsta mœrore debito percucurri, quia sicut nos pax Ecclesiarum, sacerdotum concordia, tranquillitas plebis gaudere facit gaudio cœlesti, ita nos affligit et dejicit fraterna dissensio, præsertim cum talibus oriatur ex causis. Triginta annis humanæ leges humanas adimunt quæstiones. Christi generatio, quæ divina lege scribitur inenarrabilis, post tot sæcula disputatione temeraria ventilatur. Quid Origenes principiorum scrutator incurrerit, quomodo Nestorius lapsus est disputans de naturis, non latet prudentiam tuam. Magi Jesum in cunabulis Dominum mysticis muneribus

* Esc. 4, Tol. 1, Narbonensis.

constentur, et sacerdotes, qui sit qui virginali partu de Spiritu sancto natus est, dolenda interrogatione disquirunt. Cum vagitum daret Jesus in cunis, *Gloria in excelsis Deo cœlestis clamabat exercitus*: et modo quando in nomine Jesu omne genu flectitur cœlestium, terrestrium et infernorum, originis ei quæstio commovetur. Nos, frater, cum Apostolo dicimus: Etsi novimus Jesum secundum carnem, sed nunc jam non novimus, nec possumus injuriose replicare, qui jubemur honorem dare, et timorem reddere, et exspectare, non discutere quem judicem confitemur. Hæc in omnibus respondi, frater, litteris tuis.

XL

EPISTOLA PAPÆ LEONIS AD EPHESYNAM SYNODUM

In qua provocat congregatos episcopos Eutychetis blasphemias condemnare.

58 Leo episcopus sanctæ synodo quæ apud **C** Ephesum convenit.

Religiosa clementissimi principis fides sciens ad suam gloriam maxime pertinere, si intra Ecclesiam catholicam nullius erroris germen exsurgeret, hanc reverentiam divinis detulit institutis, ut ad sanctæ dispositionis effectum auctoritatem apostolicæ sedis adhiberet: tanquam ab ipso beatissimo Petro cuperet declarari quid in ejus confessione laudatum sit, quando dicenti Domino: *Quem me esse dicunt homines filium hominis?* varias quidem diversorum opiniones discipuli memorarunt. Sed cum ab eis quid ipsi crederent quæreretur, princeps apostolorum plenitudinem fidei brevi sermone complexus: *Tu es, inquit, Christus filius Dei vivi. Hoc est: Tu qui vere es filius hominis, idem vere es Filius Dei vivi: Tu, inquam, verus in deitate, verus in carne, et salva geminæ proprietate nature utrumque unus. Quod si Eutyches intelligenter ac vivaciter crederet, nequaquam ab hujus fidei tramite deviare, propter quam ei responderet a Domino: *Beatus es, Simon Bar Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est. Et ego tibi dico, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalent adversus eam.* Nimis autem a compago hujus ædificationis alienus est qui beati Petri confessionem non capit, et Christi Evangelio contradicit, ostendens se nullum unquam studium cognoscendæ [Esc. 4, signo. cendæ] veritatis habuisse*

et superfluo honorabilem visum, qui nulla auctoritate cordis ornavit canitiem senectutis. Verum quia etiam talium non est negligenda curatio, et pie ac religiose Christianissimus imperator haberi voluit episcopale concilium, ut pleniore judicio omnis possit error aboleri, fratres nostros Julianum episcopum, Renatum presbyterum, et filium meum Hilarum [Bibl. Reg., Esc. 4, Hilarium] diaconum, cumque his Dulcitiu notarium probatæ nobis fidei misi, qui vice mea sancto conventui vestræ fraternitatis intersiat, et communi vobiscum sententia, quæ Domino sint placitura constituent: hoc est, ut primitus, pestifero errore damnato, etiam de ipsius qui imprudenter erravit restitutione tractetur, si tamen doctrinam veritatis amplectens sensus hæreticos, quibus imperitia ejus fuerat irretita, plene aperteque propria voce et subscriptione damnaverit, quod etiam in libello quem ad nos miserat est professus, spondens per omnia nostram secuturum se esse sententiam. Acceptis autem fratris et coepiscopi nostri Flaviani litteris, plenius ad eum de his quæ ad nos videtur retulisse, rescripsimus, ut abolito hoc qui natus videbatur errore, in laudem et gloriam Dei per totum mundum una sit fides, et una eademque confessio, et in nomine Jesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus in gloria est Dei Patriæ. Datum Idus Junias, Asterio et Protogene viris clarissimis consiliis, æra qua supra.

XLI

EPISTOLA LEONIS PAPÆ AD THEODOSIUM AUGUSTUM

De secunda synodo Ephesyna, in qua Eutychetis hæresis quorundam episcoporum pravo intellectu adjuncta est, unde hortatur eundem Augustum, ut priscae fidei constitutio ab eis non violeetur, donec sacerdotes totius orbis coadunentur.

Leo episcopus, et sancta synodus, quæ in urbe A Roma convenit, Theodosio Augusto.

59 Litteris clementiæ vestræ, quas dudum ad beati Petri apostoli sedem pro catholicæ fidei amore misistis, tantam fiduciam sumpsimus defendendæ per vos veritatis et pacis, ut in causa tam simplici tamque munita nihil putaremus posse existere quod noceret, præsertim cum ad episcopale concilium, quod haberi apud Ephesum præcepistis, tam instructi sint missi, ut si scripta quæ ad sanctam synodum vel ad Flavianum episcopum detulerunt episcoporum publicari aurius Alexandrinus permisisset antistes, ita manifestatione purissimæ fidei, quam divinitus inspiratam et accepimus et tenemus, omnium concertationum a strepitus quievisset, ut nec imperitia ultra desiperet, nec occasionem nocendi æmulatio reperiret. Sed dum privatæ causæ religionis exercentur obtentu, commissum est impietate paucorum, quod universam Ecclesiam vulneraret. Comperimus enim non incerto nuntio sed fidelissimo rerum quæ gesta sunt narratore Hilario b diacono nostro (qui vix, ne subscribere per vim cogeretur, effugit) convenisse ad synodam plurimos sacerdotes, quorum etique frequentia consultationi et iudicio profuisset, si is qui sibi locum principem vindicabat sacerdotalem moderationem custodire voluisset, ut, sicut moris est, omnium sententiis ex libertate prolatis, id tranquillo et æquo constitueretur examine, quod et fidei congrueret et errantibus subveniret. In ipso autem iudicio non omnes qui convenerant interfuisse cognovimus, nam alios rejectos [Bibl. Reg., ejectos], alios didicimus intromissos, qui pro supradicti sacerdotis arbitrio impiis subscriptionibus captivas manus dederent, et nociturum statui suo scirent, nisi imperata fecissent, talemque ab eo profatam esse sententiam, ut, dum homo unus impetitur, in omnem Ecclesiam sæviretur: quod nostri ab apostolica sede directi adeo impium et catholicam fidei contrarium esse viderunt ut ad consentiendum nulla potuerint oppressionem compelli, constantemque in eadem synodo, ut docuit, fuerint protestati, nequaquam id quod constituebatur sedem apostolicam recepturam: quoniam revera omne Christianæ fidei sacramentum, quod absit, a temporibus vestræ pietatis excinditur, nisi hoc scelestissimum facinus quod cuncta sacrilegia excedit aboleatur. Quia vero diabolica nequitia subtiliter fallit incautos, et ita quorundam imprudentiam per similitudinem pietatis illudit, ut pro salubribus nocitura 60 persuadeat; removeo, quæsumus, a vestræ pietatis conscientia periculum religionis et fidei, quodque in sæcularibus negotiis

A legum vostrarum æquitate conceditur in rerum divinarum pertractatione præstate, ut Christi Evangelio vim non inferat humana præsumptio. Ecce ego, Christianissime et venerabilis imperator, cum sacerdotibus meis implens erga reverentiam clementiæ vestræ sinceri amoris officium, cupiensque vos placere per omnia Deo, cui pro vobis ab Ecclesia supplicatur, ne ante tribunal Domini rei de silentio iudicemur, obsecramur coram unius deitatis inseparabili Trinitate quæ tali facto læditur, cum ipsa vestri sit custos et auctrix imperii, et coram sanctis angelis Christi, ut omnia in eo statu esse jubeatis in quo fuerunt ante omne iudicium, donec major ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur; nec alieno peccato patiamini vos gravari, quia, quod necesse est nos

B dicere, veremur ne cujus religio dissipatur indignatio provocetur. Præ oculis habete et tota mentis acie reverenter aspiciate beati Petri gloriam, et cunctum cum ipso omnium apostolorum coronas, cunctorumque martyrum palmas, quibus alia non fuit causa patiendi, nisi confessio veræ divinitatis et veræ humanitatis in Christo. Cui sacramento quia impie nunc a paucis imprudentibus obviatur, omnes partium vostrarum Ecclesiæ, omnes mansuetudini vestræ cum gemitibus et lacrymis supplicant sacerdotes, ut quia et nostri fideliter reclamarunt, et eisdem libellum appellationis Flavianum episcopus dedit, generalem synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultra sit vel in fide dubium, vel in

C charitate divisum: convenientibus utique Orientalium provincialium episcopis, quorum si qui superati minis atque injuriis a veritatis tramite deviarunt, salutaribus remediis in integrum revocentur, ipsique quorum est causa derior, si consiliis melioribus acquiescant, ab Ecclesiæ unitate non excedant [Urg., Ger., discedant]. Quam autem post appellationem interpositam hoc necessario postuletur, canonum Nicææ habitorem decreta testantur, quæ a totius mundi sunt sacerdotibus constituta, quæque subter adnexa sunt. Favete catholicis vestro more parentumque vostrarum, date defendendæ fidei libertatem, quam, salva clementiæ vestræ reverentia, nulla vis, nullus poterit mundanus terror auferre. Cum enim Ecclesiæ causa statum e regiminis vestri agimus et salutis, ut provincialium vostrarum quieto jure potiamini, defendite contra hæreticos inconcussam Ecclesiam statum, ut et vestrum Christi dextera defendatur imperium. Datum III Idus Octobris, Asterio et Protogeneo viris clarissimis consulibus, æra qua supra.

D

a Bibl. Reg., Esc. 4, Tol. 1, Ger., congregationum.

b Bibl. Reg., Esc. 4, Hilario.

c Bibl. Reg., Esc. 5, 4, Tol. 1, 2, Ger., statum regni vestri.

XLII

EPISTOLA LEONIS PAPÆ AD PULCHERIAM AUGUSTAM

Contra secundam Ephesynam synodum, ut ejus errores in alia synodo retractarentur

Leo episcopus et sancta synodus quæ in urbe A
Roma convenit Pulcheriæ Augustæ.

61 Si epistolæ quæ in fidei causa ad pietatem vestram directæ sunt per nostros clericos pervenissent, certum est remedium vos in rebus ^a quæ contra fidem factæ sunt, aspirante vobis Domino, præstare potuisse. Quando enim sacerdotibus, quando Christianæ religioni aut fidei defuistis? Sed cum ad mansuetudinem vestram adeo non potuerunt pervenire qui missi sunt, ut ad nos vix unus eorum Hilarus [Æm., Esc. 4, Hilarius] diaconus noster fugiens sit reversus, iteranda scripta credidimus, et ut validiores preces nostræ esse mereantur, ipsorum scriptorum quæ ad clementiam vestram non pervenerunt exempla subjecimus, amplioribus vos obstationibus obsecrantes, ut quanto acerbiora sunt facta quibus pro sede regia vos convenit contraire, tanto majori gloria curam ejus in qua excellitis religionis habeatis, ne catholicæ fidei integritas ulla humanarum concertationum occasione violetur. Quæ enim congregata apud Ephesum synodo sapienda et sananda pacis remedio credebantur, hæc non solum in majora pacis dispendia, sed, quod nimis dolendum est, etiam in ipsius fidei qua Christiani sumus excidia processerunt. Et hi quidem qui missi sunt quorumque unus vim Alexandriæ episcopi sibi omnia vindicantis effugius rerum gestarum nobis ordinem fideliter nuntiavit, reclamarunt in synodo, sicut oportuit, unius hominis non tam judicio quam furoris, protestantes ea quæ per vim metumque gererentur sacramentis Ecclesiæ et ipsi symbolo ab apostolis instituto præjudicare non posse, neque se ab ea fide ulla injuria separandos, quam plenissime expositam ^b atque digestam a sede beati apostoli Petri ad sanctam synodum detulissent. Cujus cum

recitatio poscentibus episcopis non sit admissa, ut scilicet remota ea fide quæ patriarchas, prophetas, apostolos, et martyres coronavit, generatio Jesu Christi Domini nostri secundum carnem, et veræ mortis ac resurrectionis ejus confessio, quod horremus dicere, solveretur, scripsimus de hac re, ut potuimus, ad gloriosissimum principem, et, quod est maximum, Christianum, cujus epistolæ pariter exempla subjecimus, ut fidem in qua renatus per Dei gratiam regnat nulla sineret novitate corrumpi: quoniam Flavianus episcopus in nostrâ omnium communionem persistit, atque hoc quod factum est sine consideratione justitiæ et contra omnem canonum disciplinam, ratum haberi ratio nulla permittit, et quia dissensionis scandalum non abstulisset Ephesina synodus, sed auxisset: de habendo intra Italiam concilio et locus constitueretur et tempus, omnibus querelis et præjudiciis partis utriusque suspensis, quo diligentius universa quæ offensionem generaverant retractentur, et absque vulnere fidei, absque religionis injuria in pacem Christi redeant, qui per impotentiam subscribere coacti sunt sacerdotes, et soli auferantur errores. Quod ut obtinere mereamur, probatissimæ vobis fidei pietas tua, quæ labores Ecclesiæ semper adjuvit, supplicationem nostram apud clementissimum principem sive specialiter a beatissimo Petro apostolo legationem commissam dignetur asserere ut priusquam civile hoc et exitiale bellum intra Ecclesiam convalescat, reintegrandæ illi unitatis copiam Deo ⁶² auxiliante concedat, sciens imperii sui viribus profuturum quidquid catholicæ libertati benigna ipsius fuerit dispositione collatum. Datum III° Idus Octobris, Asterio et Protogene viris clarissimis consulibus, æra qua supra.

^a Æm., Bibl. Reg., Esc. 3, 4, his rebus.

^b In cæteris præter Alv., dispositam.

^c Æm. Bibl. Reg., Esc. 3, 4, Tol. 1, 2, iv.

XLIII

LEONIS PAPÆ AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

Leo episcopus Pulcheriæ Augustæ.

Gaudere me plurimum et exultare in Domino pietatis tuæ scripta fecerunt, quibus evidenter ostenditur quantum catholicam diligis fidem, et quantum hæreticum detesteris errorem. Hæresis quippe est nimis impia et Evangelio Veritatis inimica, quæ non portionem aliquam lædere, sed ipsa Christianæ religionis conatur fundamenta convellere, negans sempiterni Patris Filium sempiternum de utero beatæ Virginis matris veram carnem nostræ sumpsisse naturæ, et eos damnatione percensens, qui ab evangelica et apostolica fide nullo deduci errore potuerunt, illudque frustra prætendens quod Nicænæ sy-

nodi fidem teneat, cujus eum constat esse alienum, gloriosissima Augusta. Unde quia non deserit Ecclesiam suam divina protectio, dicente Domino: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*; eodemque opere et tempore spiritus Dei et clementiæ vestræ sollicitudinem et curam nostri cordis accendit, ut de remediis procurandis eadem utriusque cuperemus, et quæ prius poposci nunc quoque instantius peto, majori utens fiducia deprecandi, posteaquam præsidium venerandæ exhortationis accepi, sperans autem adfuturam misericordiam Dei, ut, cooperante vestra clementia, pestiferi erroris possit morbus auferri, et quidquid

ipso inspirante atque auxiliante potuerit salubriter A
berum vestrae fidei laude peragatur : quoniam res
humanæ aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ ad
divinam Confessionem pertinent et regia et sacerdo-

talis defendat auctoritas. Datum XVI Kalendas Apri-
lis, Valentiniano Augusto septies et Avieno viris
clarissimis consulibus, æra CCCCLXXXVIII.

XLIV

EPISTOLA EXHORTATORIA LEONIS AD MARTINUM ET FAUSTUM PRESBYTEROS.

De damnatione Ephesyni concilii secundi.

Leo episcopus Martino et Fausto presbyteris.

63 Bonorum operum et spiritualium studiorum
Deum auctorem esse non dubium est, qui quorum
incitat mentes adjuvat actiones. Quod nobis præsentem
experimento evidenter apparuit; siquidem inter discre-
tarum spatia longinqua regionum unum sumpserint
corda nostra consilium, ut quod a nobis desideraba-
tis eo vobis tempore, quo epistolæ vestrae [*Rectius
fortassis, nostræ*] emittebantur, occurrerit, si tamen
dilectioni vestrae tradi scripta nostra potuerunt, quæ
non solum apostolicæ sedis auctoritate, sed etiam
sanctæ synodi, quæ ad nos frequens convenerat,
unanimitate directa sunt, ut in his quantam curam
totius Ecclesiæ habeamus appareat; hortando scilicet
omnium fidelium mentes, et clementissimorum
principum præsidia ad defensionem fidei postu-
lando, quorum pios et catholicos animos non diffidi-
mus opem atque auctoritatem suam justis petitioni-
bus præstatu-
ros, quo citius, auxiliante Domino, pernici-
ciosa hæresis et dudum sanctorum Patrum auctori-
tate damnata, quæ nuper Ephesi male adjuta est,

aufferatur. Interim vero det operam, quantum fieri
potest, vestra dilectio, ut omnibus Ecclesiæ filiis
innotescat quod contra impium sensum secundam
doctrinam evangelicam et apostolicam prædicemus.
B Quia licet plene, quæ semper fuisset atque esset
catholicorum sententia, scripserimus; tamen nunc
quoque ad confirmandas omnium mentes non parum
exhortationis addidimus. Memor enim sum me sub
illius nomine Ecclesiæ præsidere, cujus a Domino
Jesu Christo est glorificata confessio, et cujus fides
omnes quidem hæreses destruit, sed maxime impie-
tatem præsentis erroris expugnat, et intelligo mihi
aliud non licere, quam ut omnes conatus meos ei
causæ in qua universalis Ecclesiæ salus infestatur
impendam. Ne autem aliqua negligentia occasione
scripta nostra ad vos non potuerint pervenire, exem-
plaria eorumdem nunc mittenda credidimus, ut nullo
modo fidei quam defendimus prædicatio vestrae noti-
tæ subtrahatur. Datum XVI Kalendas Aprilis, Vale-
ntiniano Augusto septies et Avieno viris clarissimis
consulibus, æra qua supra.

XLV

EPISTOLA LEONIS PAPÆ AD THEODOSIUM AUGUSTUM

*Ubi scribit ut id quod de Incarnatione Filii Dei ab Anatolio Constantinopolitano episcopo
prædicatur, agnoscat, et ut universale concilium in Italia fiat.*

Leo episcopus Theodosio Augusto.

64 Omnibus quidem vestrae pietatis epistolis inter
eas sollicitudines, quas pro fide patimur, spem securi-
tatis nobis maximam præstitistis, Nicænum commen-
dando concilium, adeo ut ab illo, sicut sæpe jam
scribitis, non patiamini sacerdotes Domini deviare.
Sed ne aliquid in præjudicium catholicæ defensionis
viderer egisse, de ordinatione ejus, qui Constanti-
nopolitanæ cœpit Ecclesiæ præsidere, nihil interim
in alterutram partem temere rescribendum putavi,
non dilectionem negans, sed manifestationem catho-
licæ veritatis exspectans. Quod æquanimitè ferat,
obsecro, vestra clementia, ut cum talem se erga
fidem catholicam, qualem cupimus, approbarit, de
sinceritate ipsius et copiosius et securius gaudea-
mus. Ne vero aliqua illum de nostro animo mor-
deat sinistra suspicio, occasionem totius difficultatis
amoveo, nec aliquid exigo quod aut arduum videat-
ur, aut dubium; sed ad id, quod nullus catholico-
rum refutet invito. Noti enim sunt per universum
nuadum atque manifesti, qui ante nos sive Græca

sive Latina lingua in catholicæ veritatis prædica-
tione fulserunt, ad quorum scientiam atque doctri-
nam quidam etiam nostræ ætatis accedunt, de quo-
rum scriptis par et multiplex profertur instructio;
quæ sicut Nestorianam hæresim destruxit, ita etiam
hunc qui nunc repullulat abscidet errorem. Itellegat
itaque sollicitè quæ a sanctis Patribus incarnationis
Dominicæ fides fuerit custodita, semperque similiter
prædicata: et cum sanctæ memoriæ Cyrilli Alexan-
drini episcopi epistolam (qua Nestorium corrigere
et sanare voluit, pravas prædicationes ipsius arguens,
et evidentius fidem Nicænam definitionis exponens,
quamque ab eo missam apostolicæ sedis scrinia sus-
ceperunt) præcedentium sensui perspexerit conso-
nantem. Ephesynæ etiam synodi gesta recensent,
quibus contra Nestorii impietatem a sanctæ memo-
riæ Cyrillo inserta et alligata sunt de incarnatione
Domini catholicorum testimonia sacerdotum. Non
aspernetur etiam meam epistolam recensere, quam
pietati Patrum per omnia concordare reperiet. Cum-
que a se hoc quod eidem profuturum sit expeti desi-

derarique cognoverit, catholicorum sententis toto corde consentiat, ita ut sinceram communis fidei professionem absolutissima subscriptione coram omni clero et universa plebe declaret apostolicæ sedi, et universis Domini sacerdotibus atque Ecclesiis publicandam; ut, pacificato per unam fidem mundo, possimus omnes dicere, quod angeli nato de Maria virgine Salvatore cecinerunt: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Quia vero et nos, et beati Patres nostri, quorum doctrinam et veneramur et sequimur, in unius fidei concordia sumus, sicut provinciarum omnium protestantur antistites, agat clementiæ vestræ devotissima fides, ut quamprimum ad nos Constantinopolitani episcopi, qualia debent probati et catholici sacerdotis, scripta perveniant, aperte scilicet atque dilucide protestantia quod si quis de incarnatione Verbi Dei aliud aliquid credat aut asserat quam catholicorum omnium et mea professio protestatur, hunc a sua communione secernat, ut ei fraternam in Christo claritatem merito possimus impendere. Ut autem salubribus curis velocior pleniorque, auxiliante Domino, per vestræ clementiæ fidem præstetur effectus, et pietatem vestram fratres, et coepiscopos meos Abun-

diū et Asterium, sed et Basilium et Senatorum presbyteros, quorum mihi est devoto probata, direxi; per quos, quæ nostræ forma sit fidei, manifestatis instructionibus **65** quas misimus, possitis dignanter agnoscere, ut si Constantinopolitanus antistes in eandem confessionem toto corde consentit, securi, ut dignum est, de ecclesiastica pace lætemur, neque aliquid residere videatur ambiguum, et de superfluis forsitan suspicionibus laboremus. Sin vero aliqui a puritate nostræ fidei atque a Patrum auctoritate dissentiunt, consilium universale intra Italiam, sicut synodus quæ ob hanc causam Romam convenerat mecum petit, clementia vestra concedat, ut in unum convenientibus omnibus his qui aut ignorantia aut terrore prolapsi sunt, correctionis remediis consulatur, nec cuiquam ultra sit liberum ita Nicænæ synodi facere mentionem, ut ejus fidei inveniat esse contrarius, quoniam et universæ Ecclesiæ et vestro imperio hoc profuturum est, si unus Deus, una fides, unum sacramentum salutis humanæ una totius mundi confessione teneatur. Datum xvi Kalendas Augustas, Valentiniano Augusto VII et Avieno viris clarissimis consulibus, æra qua supra.

XLVI

EPISTOLA LEONIS AD PULCHERIAM AUGUSTAM

Pro his quæ superius a Theodosio Augusto postulavit.

Leo episcopus Pulcheriæ Augustæ.

Gaudeo fidei clementiæ vestræ, quod religiosum studium dignanter impenditis, ut pax ecclesiastica renovetur, quæ quorundam dissensionibus videtur esse turbata. Debet enim hoc vestræ specialiter gloriæ ut, ablatis omnibus scandalis quæ contra catholicam fidem inimicus excitaverat, una eademque sit per totum mundum confessio veritatis, quæ facilius certiusque reparabitur, si pravorum sensuum nulla semina, nulla vestigia relinquuntur. Quod tamen mearum partium est præterire non debeo, ut scilicet, quod de incarnatione Filii Dei a Constantinopolitano episcopo teneatur, agnoscam; præsertim cum in ordinatione ipsius dura præcesserint, taliaque ad nos debuerit scripta dirigere, quæ illum a contagione hujus qui nuper emerit erroris alienum evidenter ostenderint. Optans itaque securam cum eo habere concordiam, gratiamque illi fraternæ charitatis impendere, scribere ei interim distuli, non dilectionem negans, sed manifestationem catholicæ veritatis exspectans. Simplex enim est absolutumque quod posco, ut remoto longarum dispositionum labore, sanctæ memoriæ Cyrilli Alexandrini episcopi epistolæ, quam ipse ad Nestorium miserat, acquiescat, in qua et errorem Nestorii arguit, et fidem Nicænæ definitionis exposuit; vel etiam epistolæ meæ, quæ ad sanctæ recordationis Flavianum episcopum est directa, consentiat. Quibus vigilantè inspectis, Constantinopolitanus antistes re-

putandum sibi, quod ausus est contra puram et singularem fidem imperita insipientia definire, incunctanter agnoscat, quia et mea et sanctorum Patrum de incarnatione Domini concurs per omnia et una confessio est. Quam si quis existimaverit non sequendam, ipse se a compage catholicæ unitatis abscondet, cum tamen nos, ut in integrum omnia revocentur, optemus. Ad effectum vero salubrium dispositionum velocius obtinendum fratres et coepiscopos meos Abundium et Asterium, sed et Basilium et Senatorem presbyteros probatissimos viros nisi qui clementiæ vestræ formam fidei, quam secundum doctrinam venerabilium Patrum prædicamus offerrent, et remotis circumlocutionibus quibus obscurari veritas solet, quid de incarnatione Filii Dei a totius orbis probatis sacerdotibus defensum fuisset, ostenderent. Quos post divinam gratiam sancto vestræ pietatis auxilio dignum **66** est adjuvari, ne in totius Ecclesiæ perturbationem imprudens procedat intentio, cum correctione adhibita omnes oporteat in unius confessionis redire concordiam. A qua si forsitan ab aliquibus discrepat, universale concilium sacerdotum haberi intra Italiam, clementia vestra admittente, jubeatur, quod remota arte fallendi, tandem pateat, quid altiore tractatu aut coerceri debeat aut sanari. Datum xiii Kalendas Augustas, Valentiniano Augusto VII et Avieno viris clarissimis consulibus.

XLVII

EPISTOLA LEONIS

AD FAUSTUM ET MARTINUM • CÆTEROSQUE PRESBYTEROS.

Leo episcopus, Fausto, Martino, Petro, Manucli, A Job, Antiocho, Abraamio^b, Theodoro, Pientio, Eusebio, Heliplidio, Paulo, Asterio et Caroso presbyteris et archimandritis, et Jacobo diacono et archimandrita.

Causa fidei, in qua salus Christiana consistit, multa me sollicitudine laborare compellit metuentem, ne pravitas, quæ in suis fuerat amputanda principiis, processu temporis et pertinaciter fiat et latior. Nam cum clementissimus imperator talia ad nos scripta direxerit, quibus sollicitudinem suam pro pace universalis Ecclesiæ demonstraret, ipse Constantinopolitanus episcopus, et hi qui eundem consecrarunt, præter id quod ad ordinationem novi antistitis pertinebat, nihil nobis de compressis vel abdicatis erroribus indicarunt, quasi in illa Ecclesia nullum scandalum, nulla exstisset offensio, aut non hinc præcipue fuerit ordinati meritum demonstrandum, si aliena a se quæ catholicorum sensibus sunt adversa docuisset. Ne ergo, quod inter longinquas regiones accidere

^a Esc. 4, Tol. 1, *Martianum*..... *Martiano*.

^b Esc. 4, Tol. 1, 2, *Abraam. Illo, Theodoro*.

solet, in nimias dilationes tenderent veritatis examina, fratres et coepiscopos nostros Abundium et Asterium sed et Basilium et Senatorem presbyteros probatissimos viros ad piissimum principem cum sufficienti paternarum auctoritatum instructione direximus; quos in omnibus, fratres charissimi, diligentia ac sollicitudine vestra cupimus adjuravi, ut impietas, quæ cæcis ausibus in exitalia abrupta processit, simplices quoque decipiendi ulterius non habeat potestatem, cum altiore medicina etiam illis, cupimus per correctionis remedia subveniri, qui aut imperitia sunt lapsi aut errore traducti. Et ideo vos qui iustificamini per fidem, qui catholicam diligitis veritatem, et de singulari sacramento salutis humanæ per Spiritum sanctum estis edocti, collaborate nobiscum, et quanta potestis devotione id agite^c, ut, falsitate destructa et fidei soliditate defensa, segura per totum mundum Dei pace potiamur. Datum XVI Kalendas Augustas, Valentiniano Augusto sexies et Avieno viris clarissimis consulibus.

^c *Æm., id per totum agite.*

XLVIII

EPISTOLA LEONIS AD PULCHERIAM AUGUSTAM,

Ubi ei gratias agit quod Nestorianam et Eutylianam hæresim fidei defensione destruxerit.

Leo episcopus Pulcheriæ Augustæ.

67 Quod semper de sancta pietatis vestræ mente præsumpimus, id plenissime experiendo cognovimus, Christianam fidem, quamvis diversis pravorum appetere insidiis, vobis tamen præsentibus et in defensionem ejus a Domino præparatis non posse turbari. Non enim Deus aut suæ misericordiæ sacramentum aut vestri laboris deserit meritum, quo dudum subdolum sanctæ religionis hostem ab ipsis visceribus Ecclesiæ depulistis, cum hæresim suam tueri impietas Nestoriana non potuit, quia non sefellit famulam et discipulam veritatis, quantum simplicibus infunderetur veneni per illa loquacis hominis colorata mendacia. De quo virtutum agone processit, ut per sollicitudinem vestram ea qua per Eutychem diabolus molitus est, non laterent, et qui sibi singulas partes geminæ impietatis elegerant una catholicæ fidei virtute procumberent. Secunda ergo hæc vobis de perempto Eutychem errore victoria est, quem si quid sani cordis habuisset, dudum in auctoribus suis perculsum olimque prostratum facile potuerat declinare, ne de sepultis cineribus rediviva tentaret incendia commovere, ut in eorum transiret consortium quorum secutus esset exemplum, gloriosissima Augusta. Libet igitur exsultare cum gaudio, et pro vestræ clementiæ prosperitate digna Deo vota persolvere, qui vobis per omnes partes mundi in quibus Domini

Evangelium prædicatur duplicem jam et palman contulit et coronam. Clementia igitur vestra cognoscat omnem Romanam Ecclesiam de universis fidei vestræ operibus plurimum gratulari: sive quod legationem nostram pio per omnia juvistis affectu, et quod sacerdotes catholicos, qui de ecclesiis suis injusta fuerant ejecti sententia, reduxistis, sive quod reliquias sanctæ memoriæ Flaviani innocentis et catholici sacerdotis ad Ecclesiam, cui bene præfuit, fecistis honore debito revocari. In quibus utique omnibus gloriæ vestræ multiplicatur augmentum, dum et sanctos pro suis meritis veneramini, et ab agro dominico spinas et tribulos vultis auferri. Quosdam sane episcopos de his qui rebus impiis videntur præbuisse consensum, reconciliationem poscere et catholicorum communionem desiderare tam nostrorum, quam fratrum et coepiscopi mei Anatolii, cui testimonium ferre dignamini, relatione cognovimus, quorum desideriis sic præbamus effectum, ut correctis et quæ male sunt facta propria subscriptione damnantibus, participata nostrorum quos misimus cura cum supradicto episcopo pacis gratia tribuatur, quia devotionis utrumque est Christianæ, ut et pertinaces veritas justa coerceat, et conversos charitas non repellat. Quia vero novimus quantum piæ sollicitudinis catholicis sacerdotibus mansuetudo vestra dignetur impendere, indicandum esse curavimus fratrem et coepiscopum meum Eu-

sebum nobiscum degere, et nostræ communionis esse consortem, cujus commendamus Ecclesiam, quam dicitur vastare qui illi injusta assentitur subrogatus: illud etiam a vestra pietate poscentes, quod vos spontaneo facere non dubitamus arbitrio, ut tam fratrem et coepiscopum meum Julianum, quam Con-

stantinopolitanos clericos, qui sanctæ memoriæ Flaviano fidelibus officiis adhæserunt, ea qua debitis gratia foveatis. De omnibus vero pietatem vestram per nostros quid fieri aut ordinari deberet instruximus. Datum Idus Aprilis, Adelphio viro clarissimo consule, æra CCCCLXXXVIII.

XLIX

EPISTOLA LEONIS AD ANATOLIUM CONSTANTINOPOLITANUM.

Leo episcopus Anatolio episcopo.

I. *De fide ejus, scriptis missis probata.*

68 Gaudeamus in Domino, et in dono gratiæ ipsius gloriamur, quia sicut dilectionis tuæ litteris, et fratrum nostrorum, quos Constantinopolim miseramus, relatione cognovimus, sequacem te Evangelicæ eruditionis ostendis, ut per sacerdotis probabilem fidem merito præsumamus, quod tota Ecclesia eidem credita nec rugam cujusquam sit erroris habitura, nec maculam, dicente Apostolo: *Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo.* Illa est enim Ecclesia sponsa unius viri Christi, quæ nullo se patitur errore vitari, ut per totum mundum una nobis sit unius castæ communionis integritas, in qua societatem tuæ dilectionis amplectimur, et gestorum quæ sumpsimus seriem necessariis, sicut oportuit, munitionem subscriptionibus approbamus. Ut ergo invicem dilectionis tuæ animus nostris confirmaretur alloquiis, filios nostros Carterium presbyterum, Patricium et Asclepiadem diaconos, qui ad nos tua scripta a detulerunt, cum epistolis nostris post venerabilem diem festi paschalis emisimus, indicantes nos, ut supra diximus, de Constantinopolitanæ Ecclesiæ pacem gaudere, cui hanc curam semper impendimus, ut eam nulla velimus hæreticorum fraude violari.

II. *De his qui metu in hæreses lapsi sunt; si conversi fuerint, recipiantur.*

De fratribus vero quos et epistolis et legatorum nostrorum relatione communionis nostræ cupidos esse cognovimus, eo quod doleant se contra potentiam contraque terrores non tenuisse constantiam, et alieno scelere præbuisse consensum, cum ita eos formido turbasset, ut in damnationem catholici atque innocentis antistitis, et in receptionem detestabilis pravitate trepido famularentur obsequio, illud quidem quod præsentibus et agentibus nostris constitutum est approbamus, ut suarum interim Ecclesiarum essent communionem contenti. Sed cum legatis nostris quos nimis participata tecum sollicitudine voleamus, disponatur; quatenus hi qui plenis satisfactionibus male gesta condemnant, et accusare magis se eligunt quam vereri, pacis et communionis nostræ unitate latentur; ita ut digno prius anathemate quæ contra fidem catholicam sunt recepta dampnentur. Aliter enim in Ecclesia Dei, quæ corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia nec vera sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturæ veris nos

pontifex reconciliat, verus immaculati Agni sanguis emundat. Qui licet in Patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne, quam sumpsit ex Virgine, sacramentum propitiationis exsequitur, dicente Apostolo: *Christus Jesus, qui mortuus est, imo qui et resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Neque enim potest in aliquo benignitas nostra reprehendi, cum satisfacientes recipimus quos B doluimus esse deceptos. Nec aspere igitur communionis nostræ gratia deneganda est, nec temere largienda, quia sicut plenum pietatis est oppressis charitatem dominicam redhiberi, ita justum est omnia perturbationis auctoribus imputari.

III. *De nominibus hæreticorum ad sacrum altare non recitandis.*

De nominibus autem Dioscori, Juvenalis et Eustachii ad sacrum altare non recitandis dilectionem tuam hoc decet custodire quod nostri ibidem constituti faciendum esse dixerint, quodque honorandæ sancti Flaviani memoriæ non repugnet, et a gratia tua Christianæ plebis animos non avertat. Nam iniquum nimis est atque incongruum eos qui innocentes et catholicos sua persecutione vexarunt, sanctarum C nominibus sine discretionem misceri, cum, damnatam impietatem non deserentes, ipsi se sua pravitate condemnent, 69 quos convenit aut percelli pro perfidia, aut laborare pro venia.

IV. *De commendatione Juliani episcopi, vel illorum clericorum qui Flaviano episcopo in fide adhæserunt.*

Fratrem vero et coepiscopum nostrum Julianum vel clericos qui sanctæ memoriæ Flaviano fidelibus officiis adhæserunt dilectioni quoque tuæ volumus adhærere, ut quem fidei b suæ meritis vivere apud Dominum nostrum noximus, in te sibi epum præsentem esse cognoscant. Illud quoque dilectionem tuam nosse volumus, fratrem et coepiscopum nostrum Eusebium, qui causa fidei multa discrimina laboresque toleravit, nobiscum interim demorari et in nostra nunc communionem persistere, cujus Ecclesiam tua sollicitudine volumus esse defensam, ut et nihil eodem absentie depersat, et nullus ei in aliquo præjudicare præsumat, donec cum litterarum nostrarum ad vos prosecutione perveniat. Es ut major circa te vel nostra vel totius Christianæ plebis affectio provocetur hoc quod ad dilectionem tuam scripsimus in omnium volumus notitiam per-

^a Ex reliquis, præter Alx., in quo, subscripta.

^b Esc. 4, fide vel merito.

venire; ut qui Deo nostro deserviant de confirmata a ris vero causis atque personis dicitur tua litteris apud te pace sedis apostolicæ gratulentur. De cæle- quas per nostros accipiet plenius instruetur.

L

EPISTOLA LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

In qua illi pro conservatione catholicæ fidei gratulatur.

Leo episcopus Martino Augusto.

Quamvis per Constantinopolitanos clericos ad pietatem tuam ante rescripserim, sumptis tamen clementiæ vestræ litteris per virum illustrem præfectum Urbis filium meum Tatianum, magnam materiam gratulationis accepi, quia studiissimos vos ecclesiasticæ pacis agnovi. Cui sancto desiderio digna æquitate confertur, ut quem statum esse cupitis religionis, eundem habeatis et regni. Nam inter principes Christianos, spiritu Dei confirmante concordiam, gemina per totum mundum fiducia roboratur, quia profectus charitatis et fidei utrorumque armorum potentiam insuperabilem facit, ut, propitiato per unam confessionem Deo, simul et hæretica falsitas et barbara de tratur hostilitas, gloriosissime imperator. Aucti igitur per imperialem amicitiam spe cælestis auxilii, confidentius pietatem vestram pro sacramento salutis humanæ incitare præsumo, ne cuiusquam præcaci impudæque versutia, quasi de incerto quid sperandum sit, sinatis inquiri. Et cum ab evangelica apostolicæque doctrina nec in uno quidem verbo liceat dissidere, aut aliter de Scripturis divinis sapere quam beati apostoli et patres no-

* Esc. 4. principes nostros Christianos.

stri didicerunt atque docuerunt, nunc demum indiscipline moventur et impiæ quæstiones, quas olim mox, ut eas per acta sibi corda diabolus excitavit, per discipulos veritatis Spiritus sanctus extirpavit. Nimis autem iniquum est ut per paucorum insipientiam ad conjecturas opinionum et ad carnalium disputationum bella revocemur; tanquam reparata disceptatione tractatum sit, utrum Eutyches impie senserit, et utrum perverse Dioscorus iudicavit, qui in sanctæ memoriæ Flaviani condemnationem se pertulit, et simpliciores quosque ut in eandem ruinaam provolverentur 70 impigit: quorum multos jam, ut cognovimus, ad satisfactionis remedia conversis et veniam de inconstanti trepidatione persecutibus, non cuiusmodi sit fides tenenda tractandum est, sed eorum precibus qualiter annuendum. Unde plissimæ sollicitudini vestræ, quam de iudicanda synodo habere dignamini, per legationem quæ confestim ad clementiam vestram Deo annuente perveniet, quidquid ad causæ utilitatem arbitror pertinere plenius atque opportunius suggeretur. Datum 18 Kalendas Maias, Adelpheo viro clarissimo consule.

LI

EPISTOLA LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

In qua inter cætera defensori fidei catholicæ imperatori gratulatur.

Leo episcopus Martino Augusto.

Multam mihi fiduciam scribendi ad clementiam vestram et litteræ vestræ, quas veneranter accepi, et coepiscopi mei revertentes a Constantinopoli præbuerunt, non sola assertionem verborum, sed ipsis jam operum effectibus demonstrantes ad defensionem catholicæ fidei divinum in vobis vigere præsidium: quo utique non solum Ecclesiæ status, sed etiam vestri robur munitur imperii, ut merito ejus expectetis protectionem cujus colitis veritatem, gloriose imperator. Nam ut et fratris mei Anatolii citius manifestaretur integritas, et omni damnati erroris redivivus assertor locum in Christi Ecclesia non haberet, ut catholici episcopi, quos nuper hæreticorum persecutio depravare non potuit, ab injustis revocarentur exiliis, utque, reliquis beatæ memoriæ Flaviani digno honore susceptis, impietatem suam condemnator ejus agnosceret, vestræ virtutis titulus, vestræ pietatis est fructus. Cui confido etiam

* In omnibus Codicibus, *Lucensem*. Verumtamen quia in sequenti epistola et in excensis et ex historia

Caliarum insignia accumulanda palmarum, ut sicut Constantinopolitana Ecclesia recepta apostolicæ fidei libertate lætatur, ita omnes regni vestri provinciæ et mundatas se a diabolici dogmatis contagione gloriantur. Ut ergo præcedentibus litteris indicavi, fratres meos Lucentium* episcopum, et Basilium presbyterum, qui sollicitudinis meæ partes possint implere direxi, favori eos pietatis vestræ in omnibus quæ sunt agenda commendans. Nam cum et fratris mei Anatolii scriptis et nostrorum sermone cognoverim multos de his qui apud Ephesum, Dioscori factione compulsi, detestabilibus statutis poenitentium præbuere consensum, inconstantia suæ veniam postulare, et communionem catholicam per satisfactionem correptionis expetere; non fuit talium negligentia conversio, qui non proprio sensu sed improbi præsumptoris impulsu in hæc incidisse noscuntur in quibus liberum non habuere iudicium. Ne itaque resipiscentium desideria mora longior fatigaret, vel constet rectum nomen hujus episcopi, *Lucentium* scribere non dubitavi. us.

incuriosa facilitas temere aliquos ac sine discre-
tionis susciperet; injunctum est ab apostolica sede
directis, ut in consortium suæ deliberationis, ascito
Constantinopolitanæ urbis antistite, et pestilentis
contagia non admittantur et sanitatis remedia non
negentur. Quæ industria in omnibus quæ nequiter
gesta sunt emendandis celeram, juvante Domino, con-
sequetur effectum, si reparationi pacis ecclesiasticæ
operam 71 suam vestra pietas dignetur adungere;
ut vobis ita regnantibus et Dei regnum intra vos ha-
bere mereamini, et catholicam fidem nulla falsitas
violat, nulla hæresis inquietet, nec cuiquam liceat
doctrinam evangelicam deserere et sacerdotali ho-

* *Act.*, Bibl. Reg., Esc. 4. mixt.

nore gaudere. Synodum vero fieri, ut meminit ve-
stra clementia, etiam ipsi poposcimus. Sed sacer-
dotes provinciarum omnium congregari præsentis tem-
poris necessitas nulla ratione permittit, quoniam
illæ provinciæ, e quibus maxime sunt evocandi,
inquietante bello, ab Ecclesiis suis eos non patiun-
tur abcedere. Unde opportuniori tempore propitiæ
Domino, cum firmiter fuerit restituta securitas, ju-
beat vestra clementia reservari. De qua re plenius
inter cætera apud pietatem vestram poterunt alle-
gere quos misimus *. Datum v Idus Junias, Adolphio
viro clarissimo consule.

LII

EPISTOLA LEONIS AD ANATOLIUM CONSTANTINOPOLITANUM EPISCOPUM.

De his qui hæreticorum erroribus metu vel voluntate implicantur, ut per satisfactionem ab ecclesia suscipiantur, et ut hæreticorum nomina ad altare non recitentur.

Leo episcopus Anatolio episcopo.

Licet sperem dilectionem tuam ad omne opus bo-
num esse devotam, ut tamen efficacior tua fieri possit
industria, necessarium et congruum fuit fratres meos
Lucentium episcopum et Basilium pre-byterum, ut
promisimus, destinare; quibus tua dilectio societur, ut
nihil in his quæ ad universalis Ecclesiæ statum perti-
nent, aut dubie agatur aut segniter: cum residenti-
bus vobis, quibus executionem nostræ dispositionis
injuximus, ea possint agi cuncta moderatione, ut nec
benevolentiam partes nec justitiæ negligantur, sed abs-
que personarum acceptione divinum in omnibus judi-
cium cogitetur. Quod ut recta observantia valeant
custodire, catholicæ primivæ fidei servetur integri-
tas, et quia per omnia angusta et ardua via est quæ
ducit ad vitam, neque in sinistram, neque in dexte-
ram ab ejus tramite devietur. Et quia evangelica et
apostolica fides omnes expugnat errores, et ab uno
latere Nestorium dejicit, et ab alio Eutychetem et
participes ejus elidit, hanc regulam mementote ser-
vandam, ut quicumque in illa synodo, quæ nomen
synodi nec habere poterit nec meretur, et in qua ma-
levolentiam suam Dioscorus, imperitiam autem Juve-
nalis ostendit, dolent, ut dilectionis tuæ relatione
comperimus, se metu victos et terrore superatos ad
consensum scelestissimi judicii potuisse compelli, et
communione catholicam obtinere desiderant, satis-
factioni eorum pax fraterna præstetur; ita ut non
dubis professionibus Eutychetem cum suo dogmate,
cunq; consortibus suis anathematis execratione con-
damnent. De his autem qui in hac causa gravius
peccaverunt, et ob hoc superiorem sibi locum in ea-

dem infelici synodo vindicantem, ut humilium fratrum
simplicitatem arrogantiæ suæ præjudiciis aggravarent,
si forte respiscunt et a facti sui defensione cessantes
in condemnationem proprii convertuntur erroris, hor-
rum si satisfactio talis accedit, quæ non refutandi
videatur, maturioribus apostolicæ sedis consiliis re-
servetur, ut, examinatis omnibus atque perpensis, de
ipsis eorum agnitionibus quid constitui debeat 72
æstimetur. Neque prius in Ecclesia, cui te Dominus
voluit præsidere, cujusquam talium, ut ante jam scri-
psimus, nomen ad altare recitetur, quam quid de his
constitui debeat processus ostendat. De communitio-
rio vero a clericis dilectionis tuæ nobis oblato, ne-
cessarium non fuit epistolis quid videretur inserere,
cum sufficeret legatis cuncta committi, quorum ser-
mone ex omnibus diligentius instrueris. Adnitere itaque,
frater charissime, ut quæ Ecclesiæ Dei congruunt
fideliter et efficaciter cum his fratribus, quos
tantæ rei idoneos actores eligimus, exsequaris: præ-
sertim cum et ipsa vos causæ ratio, spesque divini
auxilii cohortetur, et clementissimorum principum
tam sancta sit fides, tam religiosa devotio, ut in eis
non solum Christianum, sed etiam sacerdotalem ex-
periamur affectum. Qui utique pro eâ pietate qua se
esse Dei fanulos gloriantur, omnes suggestiones ve-
stras fidei catholicæ profuturas dignanter accipient,
ut ipsorum quoque opere et pax Christiana reparari
et error iniquus possit aboleri. Ac si de aliquibus an-
plius fuerit deliberandum, celeriter ad nos relatio di-
rigatur, ut, pertractata qualitate causarum, nosti
quid observari debeat sollicitudo constituat. Datum v
Idus Junias, Adolphio viro clarissimo consule.

LIII

EPISTOLA LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

De directa viciis suæ legatione Constantinopolim pro Chalcedonensi concilio faciendo.

Leo episcopus Martino Augusto.

Poposceram quidem a gloriosissima clementia ve-

stra ut synodum quam ad reparandam Orientalis Ec-
clesiæ pacem etiam a nobis petitam necessariam judi-

catis, aliquantisper differri ad tempus opportunius juberetis, ut liberioribus ab omni perturbatione animis hi quoque episcopi, quos hostilitatis metus detinet, convenirent. Sed quia pio studio humanis negotiis divina præponitis, et rationabiliter ac religiose regni vestri viribus creditis profuturum, si nulla sit in sacerdotum sensibus dissonantia, nulla sit in Evangelii prædicatione discordia; ego etiam vestris dispositionibus non renitor, optans ut in omnium cordibus catholica fides, quæ non potest nisi una esse, firmetur. A cujus integritate et Nestorius antea et nunc Eutyches diversis quidem callibus, sed impietate non impari deviarunt, abominandi prorsus in persuasionibus suis, quas contra sincerum veri luminis fontem de cœnosis lacubus diabolicæ falsitatis hauserunt. Prior itaque synodus Ephesina Nestorium cum dogmate suo merito justeque damnavit; et quisquis in illo errore persisit, ad nullius potest spem remedii pertinere. Sequens vero in prædicta civitate non possum vocare conciliium, quod in eversionem fidei fuisse constat agitarum: quodque vestra clementia amore veritatis catholicis adfuturo aliud statuendo cassabit,

^a Æm., Esc. 4, Tol. 1, Paschasio.

A gloriosissime imperator. Unde per ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, qui regni vestri auctor et rector, obtestor et obsecro clementiam vestram ut in præsentī synodo fidem quam beati Patres nostri ab apostolis sibi traditam prædicarunt non patiamini quasi dubiam retractari; et quæ olim majorum sunt auctoritate damnata redivivis non permittatis conatibus excitari: illudque potius jubeatis ut antiquæ Nicæænæ synodi constituta, remota hæreticorum interpretatione, permaneant. Nec me quoque, ut voluit vestra clementia, ab illo credatis abesse concilio, **73** cum in his fratribus quos direxi, id est Paschasino ^a et Lucentio episcopis, Bonifacio et Basilio presbyteris, sed et fratre meo Juliano, quem eorum volui esse participem, etiam mea sit æstimanda præsentia, quos, auxiliante Christo, ita acturus esse confido, ut ea quæ Domino nostro placeant decernantur, accedente pietatis vestræ studio, quod et paci pro-it et religionis custodia ac veritatis. Datum vi Kalendas Julias, Adelphio viro clarissimo consule. æra ^b qua supra.

^b Esc. 4, æra CCCCLXXIX.

LIV

EPISTOLA LEONIS AD SYNODUM CHALCEDONENSEM.

In qua hortatur per legatos suos Dei sacerdotes ut secundum Scripturas sacras cuncta disponerent.

Leo episcopus sanctæ synodo apud Chalcedonem constitutæ.

Optaveram quidem, dilectissimi, pro nostri charitate collegii omnes Domini sacerdotes in una catholicæ fidei devotione persistere, nec quemquam gratia aut formidine potestatum sæcularium depravari, aut a via veritatis abscedere. Sed quia multa sæpe quæ pœnitentiam possint generare proveniunt, et superat culpas delinquentium misericordia Dei, atque ideo suspenditur ultio ut possit locum habere correctio, amplectendum est clementissimi principis plenum religione consilium, quo sanctam fraternitatem vestram ad destruendas insidias diaboli, et ad reformandam ecclesiasticam pacem voluit convenire, beatissimi Petri apostoli jure atque honore servato, adeo ut nos quoque suis ad hoc litteris invitaret, ut venerabili synodo nostram præsentiam præberemus; quod quidem nec necessitas temporis, nec ulla poterat consuetudo permittere. Tamen in his fratribus, hoc est Paschasino ^a et Lucentio episcopis, Bonifacio et Basilio presbyteris, qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo vestra fraternitas æstimet præsidere, non sejunctam a vobis præsentiam meam. Qui nunc in vicariis meis adsunt, et jam dudum in fidei catholicæ prædicatione non desunt, ut qui non potestis

^a Æm., Bibl. Reg., Tol. 1, Paschasio.

ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non potestis dubitare quid cupiam. Unde, fratres charissimi, rejecta penitus audacia disputandi contra fidem divinitus inspiratam vana errantium infidelitas conquiescat, nec liceat defendi quod non licet credi; cum secundum evangelicas auctoritates, secundum propheticas voces apostolicarumque doctrinam, plenissime et lucidissime per litteras quas ad beatæ memoriæ Flavianum episcopum nrisimus fuerit declaratum quæ sit de sacramento incarnationis Domini nostri Jesu Christi pia et sincera confessio. Quia vero non ignoramus per pravas æmulationes multarum Ecclesiarum statum fuisse turbatum plurimosque episcopos quia hæresim non reciperent sedibus suis pulsos et in exilia deportatos, atque in locum superstitum alios substitutos, his primitus vulneribus adhibeat medicina justitiæ, nec quisquam ita careat proprijs, ut alter utatur alienis, cum, si (ut cupimus) errorem omnes relinquunt, nemini quidem perire honor debeat, sed illis qui **74** pro fide laboraverunt, cum omni privilegio suo oporteat jus proprium reformari. Prioris autem Ephesinæ synodi, cui sanctæ memoriæ episcopus Cyrillus tunc præsedidit, contra Nestorium specialiter statuta permaneant, ne tunc damnata impietas ideo sibi in aliquo blandiatur, quia Euty-

ches justa execratione percillitur. Puritas enim A Eutichianam cum suis auctoribus condemnat pafidei atque doctrinæ, quam eodem quo sancti Patriter et persequitur pravitatem. Datum vi Kalendas Julias, Adelfio viro clarissimo consule.

LV

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

In qua de ejus gratulatur fide, quæ in Chalcedonensi concilio gesta est de Anatolio Constantinopolitano episcopo qui in eodem concilio Alexandrinam et Antiochenam Ecclesias contra constituta Nicæna per ambitum sibi met voluit subjurare.

Leo episcopus Martino Augusto.

Magno munere misericordiæ Dei totius Ecclesiæ catholiciæ multiplicata sunt gaudia, cum sancto et glorioso clementiæ vestræ studio perniciosissimus error extinctus est, ut labor noster citius ad desideratum perveniret effectum, quem Deo serviens principatus et fide et potestate juvisset. Quia etsi in virtute Spiritus sancti inter quaslibet dissensiones per sedis apostolicæ famulatum Evangelii erat defendenda libertas; manifestior tamen apparuit gratia Dei, quæ præstitit mundo ut in victoria veritatis auctores tantum violatæ fidei deperirent, et sua integritas Ecclesiæ redderetur. Bellum igitur, quod pacis nostræ inimicus exciterat, adeo feliciter dextera Domini pugnaute confractum est, ut triumphante Christo omnium sacerdotum esset una victoria, et, coruscante lumine veritatis, solæ erroris tenebræ cum suis assertoribus pellerentur. Nam sicut in ipsa Domini resurrectione credenda ad corroboranda initia fidei multum securitatis accessit, quod quidam apostoli de corporea Domini Jesu Christi veritate dubitarunt, et visu atque contactu fixuras clavorum, et vulnus lanceæ perscrutando ambiguitatem cunctis, dum ambigunt, absulerunt; ita nunc quoque, dum aliquorum infidelitas confutatur, omnium hæsitantium corda firmata sunt, et profecti universis ad illuminationem quod quibusdam intulit cæcitatem. In quo opere digne et juste exsultat vestra clementia, quæ fideliter proprieque prospexit, ut Orientalibus Ecclesiis diabolicæ insidiæ non nocerent, sed ad propitiandum Deum efficaciora ubique offerrentur holocausta, quando per mediatorem Dei et hominum hominem Christum Jesum eadem confessio plebium, eadem sacerdotum, eadem esset et regum, gloriosissime tili et clementissime Auguste.

His autem propter quæ cuncta facta est congregatio sacerdotum bono et optabili 75 sine compositis, miror et doleo quod pacem universalis Ecclesiæ divinitus reformatam ambitionis rursus spiritus inquietet. Quamvis enim necessarie sibi frater meus Anatolius consuluisse videatur, ut ordinatorum suorum errorem deserens in assensum [Diss. Reg., sensum] catholici fidei salubri correctione transiret; custodire tamen debuit, ut quod vestro Leueficio noscitur consecutus nullius cupiditatis pravitate turbaret. Nos enim vestræ fidei et interventionis habentes intuitum, cum secun-

dum suæ consecrationis auctores ejus initia titubarent, benigniores circa ipsum quam justiores esse volumus, quo perturbationes omnes quæ operante diabolo fuerant excitatæ adhibitis remediis leniremus, quæ illum modestum magis quam immoderatum facere debuerunt. Qui, etiamsi præcipuis meritis optimoque judicio legitime fuisset ac solemniter ordinatus, contra reverentiam tamen canonum paternorum, contra statuta Spiritus sancti, contra antiquitatis exempla nullis posset suffragiis adjuvari. Apud Christianum et vere religiosum, vereque orthodoxum principem loquor: multum Anatolius episcopus proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento. Habeat, sicut optamus, Constantinopolitana civitas gloriam suam, et protegente Dei dextera, diuturno clementiæ vestræ fruatur imperio. Alia tamen ratio est rerum sæcularium, alia divinarum; nec præter illam petram quam Dominus in fundamento posuit stabilis erit ulla constructio. Propria perdit qui indebita concupiscit. Satis sit prædicto, quod vestræ pietatis auxilio, et mei favoris assensu episcopatum tantæ urbis obtinuit. Non dedignetur regiam civitatem, quam apostolicam facere non potest sedem, nec ullo modo speret quod per aliorum offensiones possit augeri. Privilegia enim Ecclesiarum sanctorum Patrum canonibus instituta, et venerabilis Nicænae synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exsequendo necesse est me perseverantem exhibere famulatum, quoniam dispensatio mihi credita est, et ad meum tendit reatum, si paternarum regulæ sanctionum, quæ in synodo Nicæna ad totius Ecclesiæ regimen Spiritu Dei instructe sunt conditæ, me quod absit, connivente violentur, et major sit apud me unius fratris voluntas quam universæ domus Domini communis utilitas. Et ideo sciens gloriosam clementiam vestram ecclesiasticæ studere concordie, et his quæ pacificæ congruunt unitati piissimum præstare consensum, precor et sæcula suggestionem vos obsecro ut ausus improbos unitati Christianæ pacique contrarios ab omni pietatis vestræ abdicetis assensu, et fratris mei Anatolii nocituram i; si, si perstiterit, cupiditatem salubriter comprimatis: ne ea quæ vestræ gloriæ atque temporibus inimica sunt, cupiens, major suis velit esse prioribus, liberumque illi sit, quantis poterit splendore vir-

tutibus, quarum non aliter particeps erit, nisi a charitate magis voluerit ornari quam ambitione distendi. Hanc autem improbi desiderii conceptionem nunquam quidem debuit intra cordis sui recipere secretum; sed cum illi fratres et coepiscopi mei, qui vice mea aderant, obviarent, ab illicito appetitu ex eorum saltem contradictione cessasset. Nam et vestrae pietatis apices, et ipsius scripta declarant legatos sedis apostolicæ, sicut oportuit, contradictione iustissima restitisse, ut inexcusabilior esset præsumptio quæ se nec increpata coliberet. Unde convenit fidei vestrae vel gloriæ, ut sicut hæresis Deo per vos agente destructa est, ita etiam omnis ambitus retundatur. Agite quod et Christianæ est probitatis et regiæ, ut prædictus episcopus pareat Patribus, consulat

nae Ecclesie sine ullo exemplo contra statuta canonum episcopum ordinare præsumpsit, quod nos amore reparandæ fidei et pacis studio retractare cessavimus. Abstineat ergo ab ecclesiasticarum injuria regularum, et illicitos declinet excessus, ne se ab universali Ecclesia, dum inimica pace tentat, abscondat. Quem opto magis irreprehensibiliter agentem diligere quam in hac præsumptione, quæ illum ab omnibus separare poterit, perdurare. Frater autem et coepiscopus meus Lucianus, qui cum filio meo Basilio diacono clementiæ vestrae ad me scripta portavit, omni devotione partes susceptæ legationis implevit, qui non est æstimandus negotio defuisse, quem potius causa deseruit. Datum XI Kalendas Julias a Hertulano viri clarissimo consule, æra ccccxc.

Æm., Bibl. Reg., Esc. 4, Tol. 1, Ger., Junias.

LVI

EPISTOLA LEONIS AD ANATOLIUM CONSTANTINOPOLITANUM EPISCOPUM.

In qua imprimis eundem episcopum de fide in Chalcedonensi concilio laudat: deinde arguit illum quod contra Nicænam synodum Alexandrinam atque Antiochenam ecclesias sibi subdere voluisset.

Leo episcopus Anatolio episcopo.

76 Manifestato, sicut optavimus, per gratiam Dei lumine evangelicæ veritatis et ab universali Ecclesia perniciosissimi erroris nocte depulsa ineffabiliter gaudeamus in Domino, quod creditæ nobis dispensationis labor ad desideratum pervenit effectum, sicut etiam epistolæ tuæ textus eloquitur, ut secundum apostolicam doctrinam id ipsum dicamus omnes, et non sint in nobis schismata; simul autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia. In cuius operis devotione gratulamur dilectionem tuam esse consortem, ut et corrigendis tua prodesset industria, et ab omni te deviantium participatione purgares. Decessore enim tuo beatæ memoriæ Flaviano propter defensionem catholicæ veritatis ejecto, non immerito credebatur quod ordinatorum tui contra sanctorum canonum constituta viderentur sui similem consecrasset. Sed adfuit misericordia Dei in hoc te dirigens atque confirmans, ut malis principiis bene uteris, et non te iudicio hominum, sed Dei profectum benignitate monstrares: quod verè ita accipiendum est si hanc divini muneris gratiam alia offensione non perdas. Virum enim catholicum et præcipue Domini sacerdotem sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari. Dicente quippe Scriptura sancta: *Post concupiscentias tuas ne eas, et a voluntate tua avertere*, multis mundi hujus illecebris, multis vanitatibus resistendum est, ut veræ continentia oblineatur integritas; cuius prima est labes superbia, initium transgressionis et origo peccati. Quoniam mens potentia avida nec abstinere

novit vetula, nec gaudere concessis, dum inordinato pravoque processu impunitarum transgressionum augentur excessus, et crebrescunt culpæ, quæ toleratæ sunt studio reparandæ fidei et amore concordia: Post illa itaque ordinationis tuæ non inculpatæ principia, post consecrationem Antiocheni episcopi, quam tibi met contra canonicam regulam vindicasti, doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam, ut sacratissimas Nicænorum canonum constitutiones conareris infringere, tanquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdidit, et Antiochena Ecclesia proprietatem tertie dignitatis amisit, ut his locis juri tuo subditis omnes metropolitani episcopi proprio honore priventur. Quibus inauditis et nunquam ante tentatis ita præveniris excessibus, ut sanctam synodum ad extinguendam solum hæresim, et ad confirmationem fidei catholicæ studio Christianissimi principis congregatam in occasionem ambitus trahas, et ut convenientiam suam tibi dedat impellas; tanquam refutari nequeat quod illicite voluerit multitudo, et illa Nicænorum canonum per sanctum vere Spiritum ordinata conditio in aliqua unquam sit parte resolvable. Nulla sibi met de multiplicatione congregationis synodalia concilia blandiantur, neque trecentis illis et decem et octo copiosior numerus sacerdotum vel comparare se audeat vel præferre, cum tanto divinitus privilegio Nicæna sit synodus consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures ecclesiastica judicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit

^a Bibl. Reg., Esc. 4, Ger., Tol. 1, crebræ sunt.

^b Ex reliquis, præter Alv. et Urg., in quibus,

voluit.

^c In cæteris, præter Alv., atque.

vacuum quidquid ab illorum fuerit constitutione A
diversum. Nimis ergo hæc improba, nimis prava
sunt, quæ sacratissimis canonibus inveniuntur esse
contraria. In 77 totius Ecclesiæ perturbatiõnem
superba hæc tendit elatio, quæ ita abutii voluit
concilio synodali, ut fratres in fidei tantummodo
negotio convocatos et definitione ejus causæ quæ
erat curanda perfunctos ad consentiendum sibi aut
depravando traduceret, aut terrendo compelleret.
Iude enim fratres nostri ab apostolica sede directi,
qui vice mea synodo præsidebant, probabiliter atque
constantiter illicitis ausibus obstiterunt, aperte recla-
mantes, ne contra instituta Nicæna præsumptio re-
probæ novitatis assurgeret. Nec potest de eorum
contradictione dubitari, de quibus in epistola tua
etiam ipse conquereris, quod conatibus tuis volue-
rint obviare, in quo quidem multos mihi hæc scri-
bendo commendas. Sed temetipsum quod eis parere
nolueris, dum illicita moliris, accusas, superflue
non concedenda appetens, et insalubriter contraria
concupiscens, quæ nullum unquam poterunt nostrum
obtinere consensum. Absit enim a conscientia mea,
et tam prava cupiditas meis studiis adjuvetur, ac
non potius et meo et omnium qui non alta sapiunt
sed humilibus consentiant opere subruatur.

Sancti illi et venerabiles Patres, qui in urbe Ni-
cæna, sacrilego Ario cum sua impietate damnato,
mansuras usque in finem mundi leges ecclesiasticor-
um canonum condiderunt, et apud nos et in toto
orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt, et si
quid usquam aliter quam illi statuere præsumitur,
sine runctione cassatur: ut quæ ad perpetuam uti-
litatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione
varietur, nec ad privatum trahantur commodum
quæ ad bonum sunt commune præfixa; et inveni-
entibus terminis quos constituerunt Patres nemo in jus
tendat alienum ^a, sed intra fines proprios atque legi-
timos, prout quis valuerit, in latitudine se chari-
tatis exerceat, cujus satis uberes fructus Constanti-
uopolitanus potest antistes acquirere, si magis humi-
litate nitatur, quam si spiritu ambitionis
inflatur. Noli, frater, altum sapere, sed time, et
Christianorum principum piissimas aures improbis
petitionibus inquietare desiste, quibus certum habeo
modestia te magis quam elatione placiturum. Perva-
sioni enim tuæ in nullo penitus suffragatur quorum-
dam episcoporum ante sexaginta, ut jactas, annos
facta conscriptio, nunquamque a prædecessoribus

tnis ad apostolicæ sedis transmissa notitiam, cui ab
initio sui caducæ dudumque collapsæ sera nunc et
inutilia subijcere fomenta voluisti, eliciendo a fratri-
bus speciem consensionis, quam tibi in suam inju-
riam verecundia fatigata præberet. Memento quid
Dominus ei qui unum de pusillis scandalizaverit com-
minetur, et sapienter intellige quæ sit Dei judicium
subiturus, qui tot Ecclesiis, tot sacerdotibus scanda-
lum inferre non metuit. Fateor enim ita me dilec-
tione universæ fraternitatis obstringi, ut nemini
prorsus in his, quæ contra se poscit, assentiar; pos-
sisque evidenter agnoscere me dilectioni tuæ bene-
volo animo contraire, ut saniore consilio ab univer-
sali te Ecclesiæ perturbatione contineas. Non con-
vellantur provincialium jura primatum, nec privilegia
antiquitus institutis metropolitani fraudentur antisti-
tes. Nihil Alexandriæ sedi ejus quam per sanctum
Marcum evangelistam beati Petri discipulum meruit
pereat dignitatis, nec, Dioscuro impietatis suæ per-
tinacia corrue, splendor tantæ Ecclesiæ tenebris
obscuratur alienis. Antiochena quoque Ecclesia, in
qua primum prædicante beato apostolo Petro Chri-
stianum nomen exortum est, in paternæ constitutio-
nis ordine perseveret, et in gradu tertio collocata
nunquam se fiat inferior. Aliud enim sunt sedes,
aliud præsidentes, et magnis unicuique honor est
integritas sua; quæ cum in quibuslibet locis propria
ornamenta non perdat, quanto magis in Constantino-
politanae urbis magnificentia potest esse gloriosa, si
per observantiam tuam, et defensionem paterni cano-
nes, et exemplum probitatis multi habeant sacer-
dotes? Hæc tibi scribens, frater, in Domino hortor
ac moneo ut, deposito ambitionis desiderio, spiritu
potius ferveas charitatis, ejusque virtutibus secun-
dam doctrinam apostolicam proficenter orneris.
Est enim patiens et benigna, et non æmulata, non
agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non
quærit quæ sua sunt. Unde si charitas non quærit
propria, quantum peccat qui concupiscit aliena? A
quibus volo ut te prorsus abstineas, memorque sis
sententiæ quæ dicit: *Tene quod tenes ne alius accipiat*
^d *coronam tuam.* Nam si inconcessa quæsieris, ipse
te tuo opere atque judicio universalis Ecclesiæ pace
privabis. Frater autem, et coepiscopus meus ^e Lu-
cianus, et filius noster Basilius diaconus, quantum in
ipsis fuit, studiose his quæ eis injunxeras adfuerunt;
sed actioni eorum justitia ^d negavit effectum. Datum XI
Kalendas Junias, Herouliano viro clarissimo consule.

^a Bibl. Reg., nemo injuste invadat ali. num.

^b Em., ne quis accipiat.

^c In reliquis, præter Alv., noster.

^d Bibl. Reg., Esc. 4, Tol. 1, 2, injustitia.

LVII

EPISTOLA LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

In qua gratias ei agit quod per Chalcedonense concilium pax Ecclesiæ catholicæ reddita sit.

Leo episcopus Martino Augusto.

78 Multa mihi in omnibus clementiæ vestræ lit-

^a Bibl. Reg., Fsc. 4, Tol. 1., Ger., gaudii.

teris causa gaudendi ^a est, dum ex magna divina
providentiæ misericordia præstitum humanis rebus

exerior, quod ecclesiasticam pacem, quæ non nisi unitate prædicationis evangelicæ custoditur, pissimo studio juvare dignamini, ut fidei vestræ gloria non solum utilitate reipublicæ, sed etiam religionis profectibus augeatur, gloriosissimè Augustè. Unde ^a ineffabiliter Deo gratiàs agò, qui eo tempore quo obortura hæreticorum scandala præsciebat, vos in imperii fastigio collocavit, in quibus ad totius mundi salutem et regni potentia et sacerdotalis vigeret industria. Nam cum vestro præcipue opere sit perfectum ^b ut per synodale concillium, damnatis impij dogmatis defensoribus, omnes vires sacrilegus error amitteret, ad ejusdem devotionis pertinet palmam, si malum, quod in suis ducibus oppressum est, etiam in quibuscunque reliquis deleatur. Quod facilius clementia vestra arbitratur implendum, si per universas Ecclesias definitiones sanctæ synodi Chalcedonensis apostolicæ sedis placuisse doceantur. De quo quidem ratio non fuit ambigendi, cum ei fidei omnium subscribendo consensus accesserit, quæ ad me secundum formam apostolicæ doctrinæ ac paternæ traditionis emissa est, et per fratrem inem Lucianum episcopum talia ad gloriam vestram, et ad Constantinopolitanum antistitem scripta direxerim, quæ evidenter ostenderent me ea quæ de fide catholica in prædicta synodo definita fuerant approbare. Sed quia in eisdem litteris ea quæ per occasionem synodi male sunt attentata reprehenderam, maluit prædictus antistes theam gratulationem tacere quam suum ambitum publicare. Mihi autem multum fiducia Deo per vos operante collatum est, quod probasse vos observantiam meam de custodia canonum paternorum pietatis

A vestræ affatibus indicatis : et merito geminatur gaudium meum, cum vobis religiosissime placere cognosco, ut et fides Nicæna suam teneat firmitatem, et privilegia Ecclesiarum illibata permaneant. Quamvis autem de præclaro fidei vestræ opere nihil vestra pietas indicarit, mihi tamen per veneratorem unum mecum specialiter vestrum, fratrem meum, Julianum episcopum innotuisse significo, quam pio dignati fueritis responso imperitorum monachorum animos collibere pariter et docere, ut si illos non penitus deseruit divina miseratio, sentiant se et didicisse quod credant, et agnovisse quod timeant. Quia vero omnibus modis obediendum est pietati vestræ religiosissimæque voluntati, constitutionibus synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei catholicæ et de hæreticorum damnatione placuerunt, libens adjecti sententiam meam; quæ ut in notitiam omnium sacerdotum Ecclesiarumque perveniat, vestræ clementiæ præceptio ordinare dignabitur. Adufuturam credo et spero gratiam Dei, quæ tam sanctam tanti principis curam plenissimum desiderii sui fructum faciat obtinere, ut omnibus dissentienti occasionibus amputatis apostolicæ ubique doctrinæ pax regnet et veritas. Fratri autem meo Juliano episcopo noverit vestra clementia hoc me proprie delegasse, ut quidquid illic ad custodiam fidei pertinere ⁷⁹ probaverit, meo nomine vestræ fiducialiter suggerat pietati, quoniam certus sum vos ad hæc omnia emendanda vel defendenda, Deo auxiliante, sufficere. Datum xii Kalendas Aprilis, Apilio ^c viro clarissimo consule, æra ccccxii.

^a Bibl. Reg., Esc. 4, *Inde*.

^b *Em.*, Bibl. Reg., Esc. 4, Urg., Ger., *effectum*.

^c *Em.*, Bibl. Reg., Esc. 4, Tol. 1, *Opilio. Ger., Opilionè*.

LVIII

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

De Proterio Alexandrino episcopo ut priorum suorum decreta conservet, et imperatorem rogat ut epistolam ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum missam in Græcum sermonem translata Alexandriæ Ecclesiæ destinaret.

Leo episcopus Martino Augusto.

Puritatem fidei Christianæ qua clementia vestra præfulget, etiam his litteris quas frater et coepiscopus meus Nestorius detulit, demonstrastis, justissimum fratri meo Proterio Alexandrinæ urbis antistiti impendentes favorem, quo mihi per omnia esset acceptior. Nam cui vestra pietas testimonium perhibere dignatur, indubitanter esset probandus, etiam si taceret. Sed accedit ad gratiam, quod proprio quoque sermone cognoscitur, et quam sincerus sit catholici dogmatis prædicator ipsius professione clarescit. Unde plenissimo affectu dilectionem orthodoxi fratris amplector et Deo gratias ago quod, amoto eo qui Evangelio Christi voluit contraire et a sanctorum Patrum intelligentia dissidere, talem prospexit Alexandrinæ Ecclesiæ sacerdotem qui præcedentibus

D rectoribus et fide concordaret et vita. Nam cum amplecti se epistolam meam quam ad beatæ memoriæ Flavianum contra Eutychetem impium misi toto corde profitetur; quid aliud quam apostolorum eos ostendit esse discipulum, quoniam doctrina veritatis in lumine suo permanset, et non potest esse diversum quod unum est atque divinum? Rescripsi itaque prædicto fratri quod debui, atque ut in sacris studio perseveret admonui; qui sine dubio constanter erit si etiam clementiæ vestræ cohortationibus adjuvetur. Nec in aliquo eum terreat quorundam imperita dissensio, quos paucorum hæreticorum investigationibus ignorantia facit obnoxios. Quod ergo sua negligentia assequi nequeunt opportune eorum insinuetur auditui. Et ne memoratus nova inferre et propria videatur astruere, venerabilium Patrum quæ

eisdem Ecclesiæ præferunt scripta relegantur, et quid beatus Athanasius, quid Theophilus, quid Cyrillus, quid etiam alii Orientales magistri de incarnatione Domini senserint, cognoscant^a. Nec **80** repullulantibus decipiantur erroribus, qui olim evangelicæ sermonis sunt virtute prostrati: quoniam omnes fere hæreses quæ diversis temporibus exstiterunt, dum sacramentum corporeæ nativitatis, et passionis^b, ac resurrectionis Christi non intelligunt, ab Evangelio deviarunt. Et possetius minus laborare in hæreticis repellendis, si rudes animos ea non turbarent mendacia quæ peremit antiquitas. Sed nunc, ut dixi, hic docendi optimus modus est, ut paternorum sensuum lineæ Alexandrinæ plebis et clericorum auribus innotescant, ac si qui sunt qui nostra scripta despiciant, illi saltem qui nobiscum apostolicis sensibus congruunt acquiescant. In quo opere multum consacerdotis mei devotione gaudebo, et semper ipsius unanimitate lætabor, quia fraterna pax non nisi in una fidei confessione servatur.

Quia vero quorundam hæreticorum versuta ne-

^a In reliquis, præter Alv., *recognoscant*.

^b Ab hac voce desunt folia in Esc. 4.

^c *Æm.*, Bibl. Reg., Esc. 3, Tol. 1, 2: *quam ad beatæ memoriæ Flavianum dedi*.

quitia ad conturbandam nostrorum simplicitatem epistolam meam, quam^c beatæ memoriæ Flaviano dedi, falsasse perhibetur, ut commutatis quibusdam verbis vel syllabis receptorem^d me Nestoriani erroris assererent; obsecro venerabilem clementiam vestram, ut eandem epistolam per fratrem meum Julianum episcopum, vel eos quos idoneos ad hoc opus pietas vestra elegerit^e in Græcum sermonem jubetis integre diligenterque translata per idoneum perlatores sub vestri signaculi impressione deferri, tradendam iudicibus Alexandrinis, qui eam clero et plebi ipsius civitatis cum prædicatorum episcoporum prædicationibus, quibus et mea scripta consentiunt, faciant recitari, ut agnoscant se fallacium hominum fraude ulterius decipi non debere, et **81** probentur apostolicæ sedis sinceri esse discipuli, apud quam nec Eutyches, nec Nestorius, ullum obtinent locum, quia sicut alios hæreticos ita et istos universalis Ecclesia damnavit. Datum vi Idus Martias, Aetio et Studio^f viris clarissimis consulibus, æra cccclxii.

^d Bibl. Reg., *acceptorem*.

^e Bibl. Reg., *delegerit*.

^f Ex reliquis, præter Alv., in quo, *Stueno*, et Tol. 2, in quo, *Stadio*.

LIX

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

In qua scribit ei de exsilio Eutychetis, ut ad secretiora loca eum transferret, quia ubi positus erat adhuc prava docebat.

Leo episcopus Martino Augusto.

Quod sæpissime multa jam experimenta docuerunt, sanctæ pietatis vestræ studium circa religionem Christianam gloriosè perseverat et crescit augmentis, et hæc fides vestræ clementiæ non solum me, sed et omnes Domini sacerdotes consolatur et roborat, dum in Christianissimo principe sacerdotalem experimur affectum. Quem si Orientalium partium sacerdotes studeant imitari, nihil scandalorum neque pax, neque fides Christiana patietur. Unde cum Constantinopolitanus antistes ad omnem pietatis profectum præsentis clementiæ vestræ doceatur exemplo, si fideliter vestris acquiescat hortatibus, **81** habet in me sincerum^a gratiæ animum tantum ut quod verbis spondet corde perficiat. Si vero quæ Deo et pietati vestræ displicent, pertinaci intentione delegerit, salva mansuetudinis vestræ reverentia, utar cum omnibus, et pro omnibus, vobis quoque adnitentibus, adversum superbientem liberiore constantia, quem, quod sæpe dicendum est, mallet pro sanctis acerbis fraterna charitate compleri, gloriosissimo imperator. Quia vero suggestiones meas pro tranquillitate catholicæ fidei libenter accipitis, significatum mihi fratris et coepiscopi mei Juliani sermone cognoscite, Eutychetem impium pro suis quidem meritis exulare; sed in ipso suæ damnationis loco

C multa adversus integritatem catholicam blasphemiarum desperatis venena profundere, et quod in illo totus mundus horruit atque damnavit, impudentia majori, ut innocentes decipere possit, evomere. Plenum itaque rationis existimo, ut vestra clementia ad longinquiora eum jubeat et secretiora transferri. Monasterio vero ejus Constantinopoli constituto, in quo habitatores ipsius monachi evangelicæ apostolicæque doctrina crebrius sunt et plenius roborandi, salubriter, ut arbitror, fiet, si is, qui ipsi monasterio præpositus esse dicitur, a societate veneratoris vestri Juliani episcopi, quem in speculis propter fidem illie esse constitutum, non recedat; cujus assidua visitatione profectus servorum Dei illie habitantium possit augeri. Petitionem autem de festivitate paschali gaudeo ita a pietate vestra susceptam ut confestim agentem in rebus Alexandriam mitteretis de errore removendo, quem sanctæ memoriæ Theophili constitutum videtur inferre. De qua re, sicut scribere dignamini, quidquid ad pietatis vestræ notitiam perlatum fuerit, jubete me nosse, ut de observantia, quam non licet esse diversam, quid potissimum sit temendum Ecclesia universalis agnoscat. Precor autem, quod vestræ novi clementiæ convenire, ut eos maxime tueamini contra omnes insidias quos mihi et vestræ mansuetudini propter amorem

^a In reliquis, præter Alv., *sincere*.

fidei placere cognoscitis, ut eos Constantinopolitana A xvii Kalendas Maias, Actio et Studio a viris clarissimi-
 nus episcopus laedendi non habeat facultatem. Datum nis consulis, ara qua supra.

^a Ex reliquis, præter Alv., in quo., *Simeo. Tol. 2, Statio.*

LX

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS AD LEONEM AUGUSTUM.

De blasphemis Nestori et Eutychetis, eorumque digno anathemate.

Leo episcopus Leoni Augusto.

Promississe me meministi, venerabilis imperator, in causa fidei, de qua clementiam tuam novi pie esse sollicitam, pleniorum humilitatis meae dirigendum esse sermonem: quem nunc, auxiliante Domino, fidei occasione persolvo, ut sancto pietatis tuae studio utilis, quantum arbitror, deesse non possit instructio. Quamvis enim sciam clementiam tuam humanis institutionibus non egere, et sincerissimam de abundantia Spiritus sancti hausisse doctrinam, officii mei tamen est et patefacere quod intelligis et prædicare quod credis, ut ignis ille, quem Dominus veniens misit in terram, motu crebrae meditationis agitatus sic concalescat ut ferveat, et sic inflammetur ut luceat. Magnas enim caligines Eutychniana hæresis Orientis partibus inferre molita est, et ab illa luce quæ, sicut evangelium loquitur, lucet in tenebris et tenebræ eam non comprehenderunt, imperit-rum **82** oculos tentavit avertere: cumque ipse in suam reciderit cæcitatem, nunc in discipulis recrudescit quod in auctore defecit. Non longo namque temporis intervallo catholica fides, quæ est singularis et vera, cui nihil addi nihilque minui potest, a duobus est hostibus oppetita, quorum prior Nestorius, Eutyches secundus amersit: qui Ecclesie Dei duas hæreses sibi met contrarias inferre voluerunt, ut uterque a prædicatoribus veritatis merito damnaretur, quia insanum nimis et sacrilegum fuit quod varia falsitate ambo senserunt.

Anathematizetur ergo Nestorius, qui beatam virginem Mariam non Dei sed hominis tantummodo credidit genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret deitatis; nec unum Christum in Verbo Dei et carne sentiret, sed separatim atque seunctim alterum Filium Dei, alterum hominis prædicaret; cum inuente illa incommutabili Verbi essentia, quæ ei D cum Patre et cum Spiritu sancto intemporalis atque coeterna est, ita intra virginis viscera Verbum caro sit factum, ut per id quod ineffabile est sacramentum uno conceptu unoque partu secundum veritatem utriusque nature eadem virgo et ancilla Domini esset et mater. Quod etiam Elisabeth, sicut Lucas evangelista declarat, intellexit, et dixit: *Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?* Eutyches quoque eodem percussatur anathemate, qui per impijs veterum hæreticorum volutatus errores tertium

Apollinaris dogma delegit, ut negata hinc nre carnis atque animæ veritate totum Dominum nostrum Jesum Christum unius assereret esse naturam, tanquam Verbi deitas ipsa se in carnem animamque converteret, et concipi ac nasci, nutriri et crescere, crucifigi ac mori, sepeliri ac resurgere, et ascendere in caelum, et in Patris dextera, unde ad iudicandos vivos et mortuos veniet, consedere, divinæ tantum essentia fuerit, quæ nihil horum in se sine carnis recipit veritate: quoniam natura Unigeniti natura est Patris, natura est et Spiritus sancti, simulque impassibilis; simul est incommutabilis sempiternæ Trinitatis indivisa unitas, et consubstantialis æqualitas. Unde si ab Apollinaris perversitate Eutychnianus quisque descendit, ne convincatur deitatem passibilem sentire atque mortalem, et tamen Verbi incarnati, id est, Verbi et carnis unam audet dicere a naturam, manifeste in Valentini et Manichæi transit insaniam, et mediatorem Dei et hominum hominem Jesum Christum simulatorie credit omnia egisse, nec humanum in ipso corpus sed phantasmaticam corporis speciem oculis apparuisse se cernentium. Quæ impietatis mendacia quoniam olim fides catholica detestatur, et aliarum assertionum sacrilegia concordibus per totum mundum beatorum Patrum dudum sunt damnata sententiis, non dubium est eandem b nos fidem prædicare atque defendere quam sancta synodus Nicæna confirmavit, dicens: Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, visibilium et invisibilem factorem, et in unum Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei, natum de Patre, Unigenitum, hoc est, de substantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum unius substantiæ cum Patre, quod Græci dicunt *homousion*: per quem omnia facta sunt sive quæ in caelo, sive quæ in terra: qui propter nos et propter nostram salutem descendit de caelo: et incarnatus est, et homo factus passus c est, et resurrexit tertia die: ascendit in caelos, venturus iudicare vivos et mortuos: Et in Spiritum sanctum. In qua professione hoc evidentissime continetur, quod etiam nos de Domini incarnatione confitemur d et credimus, qui ad salutem humani generis reformandam veram carnem nostræ fragilitatis non de caelo secum detulit, sed in utero virginis matris assumpsit e.

^a In reliquis, præter Alv., pronuntia e.

^b *Am., Bibl. Reg., eam.*

^c *Esc. 3, passus sub Pontio Pilato.*

^d *Esc. 3, profitemur.*

^e In quibusdam Codicibus istum inter et sequentem paragraphum inseritur hic titulus: *Quod in uno Donno nostri Jesu Christi persona gemina sit deitatis et humanitatis asserenda natura.*

Quicumque ergo illi sunt ita obcæcati et a lumine veritatis alieni, ut Verbo Dei a tempore incarnationis humanæ carnis denegent veritatem, ostendant in quo sibi Christianum nomen usurpent, et cum Evangelio veritatis qua ratione concordent, si beatæ Virginis partu aut caro sine deitate, aut deitas est orta sine carne. Sicut enim negari non potest, evangelista dicente, quod Verbum caro factum est et habitavit in nobis, ita negari non potest, beato apostolo Paulo prædicante, quod Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Quæ autem reconciliatio esse possit quæ humano generi reproptiaretur Deus, nisi omnium cassam mediator Dei hominumque susciperet? Quæ vero ratione veritatem mediatoris impleret, nisi qui in forma Dei æqualis est Patri in forma servi particeps esset et nostri, ut mortis vinculum unius prævaricatione contractum unius morte, qui solus morti nihil debuit, solveretur? Effusio enim pro injustis sanguinis Christi tam fuit dives ad pretium, ut si universitas captivorum in redemptorem suum erederet, nullum diaboli vincula retinerent, quoniam sicut Apostolus ait: *Ubi abundavit peccatum, superabundavit gratia.* Et cum sub peccati præjudicio nati potestatem acceperint ad justitiam renascendi, validius factum est donum libertatis quam debitum servitutis. Quam itaque sibi in hujus sacramenti præsidio spem relinquunt, qui in Salvatore nostro negant humani corporis veritatem? Dicant quo sacrificio reconciliati, dicant quo sanguine sint redempti. *Quis est, ut Apostolus ait, qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis?* Aut quod unquam sacrificium sacratius fuit quam quod verus et æternus Pontifex altari crucis per immolationem suæ carnis imposuit? Quamvis enim multorum sanctorum in conspectu Domini pretiosa mors fuerit, nullius tamen insuntis occisio redemptio fuit mundi. Acceperunt justi, non dederunt coronas, et de fortitudine fidelium exempla nata sunt patientiæ, non donæ justitiæ. Singulares quippe in singulis mortes fuerunt, nec alterius quaquam debitum suo sine persolvit, cum inter filios hominum unus solus Dominus noster Jesus Christus, qui vere erat Agnus immaculatus, exstiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes sunt etiam suscitati. De quibus ipse dicebat: *Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum.* Fides est enim vera justificans impios et creans justos, ad humanitatis suæ tracta participem, in illo acquirit salutem in quo solo homo se invenit innocentem, liberum habens per gratiam Dei de ejus potentia gloriari, qui contra hostem humani generis in carnis nostræ humilitate congressus his victoriam suam tribuit in quorum corpore triumphavit. Licet ergo in uno Domino Jesu Christo vero Dei atque hominis Filio Verbi et carnis una persona sit, quæ inseparabiliter atque indivise communes habeat actiones; intelligendæ tamen sunt ipsorum operum qualitates, et sinceræ fidei contemplatione discernendum est ad quæ provebatur humilitas carnis, et ad quæ inclinatur

Altitudo deitatis; quid sit quod caro sine Verbo non agit, et quid sit quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia nec conciperet Virgo nec pareret, et sine veritate carnis obvoluta pannis infantia non jaceret. Sine Verbi potentia non adorarent Magi puerum stella indice declaratum; et sine veritate carnis non juberetur transferri in Ægyptum puer et ab Herodis persecutione subduci. Sine Verbi potentia non diceret vox Patris missa de celo: *Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui: ipsum audite*; et sine veritate carnis non protestaretur Joannes: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Sine Verbi potentia non fieret redintegratio debilium, et vivificatio mortuorum; et sine veritate carnis nec cibus jejuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremo sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur æqualem; et sine veritate carnis non idem diceret Patrem se esse majorem; cum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quæ secundum confessionem beati apostoli Petri unum Christum Dei vivi Filium et hominem eredit et Verbum. Quanvis itaque ab illo initio quod in utero virginis Verbum caro factum est, nihil unquam inter utramque formam divisionis exstiterit, et per omnia incrementa corporea unius personæ fuerint totius temporis actiones; ea ipsa tamen quæ inseparabiliter facta sunt nulla commixtione confundimus; sed quid ejus formæ sit ex operum qualitate sentimus. Dicant ergo isti hypocritæ, qui cæcis mentibus lumen volunt recipere veritatis, in qua forma crucis ligno Dominus majestatis Christus affluxit sit? quid jacuerit in sepulcro, et revoluto monumenti lapide quæ tertio die caro surrexerit, et in qua post resurrectionem suam non credentes quosdam discipulos arguebat, et hæsitationem cunctantium confutabat, cum diceret: *Palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere?* et apostolo Thomæ: *Infer manum tuam in latus meum, et ride manus meas et pedes, et noli esse incredulus sed fidelis?* Quæ utique manifestatione corporis sui jam hæreticorum mendacia destruebat, ut universa Ecclesia, Christi imbuenda doctrinis, hoc non sibi dubitaret credendum quod apostoli susceperant prædicandum. Ac si in tanta luce veritatis tenebras suas hæretica obderatio non relinquit, ostendant unde sibi spem vitæ polliceantur æternæ, ad quam nisi per mediatorem Dei et hominem hominem Jesum Christum non potest perveniri. Sicut enim ait beatus Petrus apostolus: *Non est aliud nomen datum hominibus sub celo in quo oporteat nos salvos fieri, nec est redemptio captivitatis humanæ, nisi in sanguine ejus qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, et qui, sicut prædicat beatus apostolus Paulus, cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum cinnavit formam servi accipiens in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo: humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Propter quod et Deus

illum exaltavit, et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium, et infernorum, et omnis lingua confitentur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. Cum ergo unus sit Dominus Jesus Christus, et veræ deitatis veræque humanitatis in ipso una prorsus eademque persona sit, exaltationem tamen, qua illum, sicut Doctor gentium dicit, exaltavit Deus et donavit illi nomen, quod super omne nomen excellit, **84** ad eam intelligimus pertinere formam quæ ditanda erat tantæ glorificationis augmento.

In forma quippe Dei æqualis erat Filius Patri, et Inter genitorem atque unigenitum nulla erat in essentia discretio, nulla in majestate diversitas, nec per incarnationis mysterium aliquid decesserat Verbo quod ei Patris munere redderetur. Forma autem servi, per quam impassibilis deitas sacramentum magnæ pietatis implevit, humana humilitas est quæ in gloriam divinæ potestatis evecta est in tanta unitate ab ipso conceptu Virginitatis deitate et humanitate conserta, ut nec sine homine divina, nec sine Deo ageretur humana. Propter quod sicut Dominus majestatis dicitur crucifixus, ita qui ex sempiternitate æqualis est Deo dicitur exaltatus, quia inseparabiliter, manente unitate personæ, unus atque idem est et totus hominis filius propter carnem, et totus Dei Filius propter unam cum Patre deitatem. Quidquid enim in tempore accepit Christus, secundum hominem accepit, cui quæ non habuit conferrentur. Nam secundum potentiam deitatis indifferenter omnia quæ habet Pater etiam Filius habet, et quæ in forma servi a Patre accepit, eadem in forma Dei etiam ipse donavit. Secundum formam enim Dei ipse et Pater unum sunt; secundum formam autem servi non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus qui misit eum. Secundum formam Dei, sicut Pater habet vitam in semetipso; sic dedit et Filio habere vitam in semetipso. Secundum formam servi tristis est anima ejus usque ad mortem. Secundum formam Dei mortuis vitam noscitur contulisse; et idem ipse est, sicut Apostolus prædicat, et dives et pauper: dives, quia, evangelista dicente: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum; hoc erat in principio apud Deum; omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil: pauper vero, quia propter nos Verbum caro factum est et habitavit in nobis.* Quæ autem est ejus exinanitio, quæve paupertas, nisi formæ servilis acceptio, per quam Verbi majestate veleta dispensatio humanæ redemptionis impleta est? Nam quia captivitatis nostræ resolvit originalia vincula non poterant, nisi existeret homo nostri generis nostræque naturæ, quem peccati præjudicia non tenerent, et qui immaculato sanguine suo chirographum lethale dilueret, sicut ab initio erat divinitus præordinatum; ita est in plenitudine præbñiti temporis factum, ut multis modis significata promissio in diu expectatum veniret effectum, nec posset esse ambiguum quod

A continuis testificationibus semper fuerat nuntiatum. In magno autem sacrilegio se versari hæreticorum manifestat impietas, cum sub specie deitatis honorandæ humanæ carnis in Christo denegat veritatem, et religiose existimat credi, si dicatur in Salvatore nostro verum non esse quod salvat, cum ita secundum promissionem omnia sæcula percurrentem mundus sit Deo reconciliatus in Christo, ut nisi Verbum dignaretur caro fieri, nulla posset caro salvari. Omne enim sacramentum fidei Christianæ magno, ut hæretici volunt, decoloratur obscuro, si lux veritatis sub mendacio putatur latuisse phantasmatis. Non ergo quisquam sibi erubescendum existimet Christianus de nostri in Christo corporis veritate, quia omnes apostoli apostolorumque discipuli, et præclari Ecclesiarum quique doctores, qui ad martyrii coronam vel ad confessionis meruerunt gloriam pervenire, in hujus fidei lumine splenderunt, consonis ubique sententiis intonantes quod in Domino Jesu Christo deitatis et carnis una sit consistenda persona. Qua autem rationis similitudine, qua divinorum voluminum portione hæretica impietas se æstimat adjuvari, quæ veritatem negat corporis Christi cum haec non lex testificari, non prophetia præcinere, non Evangelia docere, non ipse destiterit Christus ostendere? Quærant per omnem seriem Scripturarum, quo tenebras suas fugiant, non quo verum lumen obscurent, et per omnia sæcula ita veritatem invenient coruscantem, ut magnum hoc et mirabile sacramentum ab initio videant creditum, quod est in fine completum. De quo cum sanctarum litterarum nulla pars sileat, sufficit quædam consona veritatis signa postuisse, quibus diligentia fidei in splendidissimam latitudinem dirigatur, et sincera intelligentiæ luce perspiciat: quod in Filio Dei, qui se incessabiliter filium hominis et hominem profitetur, non sit Christianis erubescendum, sed constantissime gloriantium. Ut autem pietas tua cum venerabilium Patrum prædicationibus nos concordare cognoscat, aliquantas eorum sententias huic credidi subjiciendas esse sermoni. Quibus si digneris attendere recensitis, non aliud nos prædicare reperies quam quod sancti Patres nostri toto orbe docuerunt, nec quemquam ab illis nisi solos impios hæreticos discrepare. Illis igitur, gloriosissime et venerabilis imperator, quanta potui brevitate perstrictis, cum inspirata tibi divinitus fide etiam nostram prædicationem unitam esse cognosce, nec in aliquo nos ab evangelica apostolicaque doctrina, vel a catholica professionis symbolo discrepare, quoniam, sicut docet beatus apostolus Paulus, magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in hoc mundo, assumptum est in gloria. Quid igitur tuæ utilius **85** est salutis, quid tuæ congruentius pietati, quam ut paci Ecclesiarum Domini tua constitutione prospicias, et in omnibus tibi subditis Dei dona defendas, neque ulla ratione patiaris

per invidiam diaboli ministros ipsius in cujusquam A
sævire perniciem, ut qui in hoc sæculo temporali
enines regno, in æternum merearis regnare cum
Christo^a.

Sancti Hilarii Pictaviensis episcopi et confessoris
de file in libro secundo inter cætera : « Unum igitur
hoc est immobile fundamentum, una hæc felix fidei
petra Petri ore cõn'essa : Tu es, inquit, Christus
Filius Dei vivi ; tanta in se argumenta sustinens veri-
tatis, quantæ perversita. uni quæstiones et infideli-
tatis calumniæ movebuntur. Jam in cæteris dispen-
satio voluntatis paternæ e. t. Virgo, partus et cor-
pus, postque crux, mors, inferi, salus nostra est.
Humani enim generis causa Dei Filius natus est ex
virgine et Spiritu sancto, ipso sibi in hac operatione
famulante, et sua, Dei videlicet, inumbrante virtute,
corporale sibi initia consuevit^b, et exordia carnis
instituit, ut homo factus ex virgine naturam in se
carnis acciperet, perque hujus admixtionis societatem
sanctificatum in eo universi generis humani corpus
existeret, ut quemadmodum omnes in se per id
quod corporale se esse voluit conderentur, ita rur-
sum in omnes ipse per id quod ejus est invisibile
referretur. Dei igitur imago invisibilis pudorem hu-
mani exordii non recusavit, et per conceptionem,
partum, vagitum, et cunas, omnes naturæ nostræ
contumeliæ transcucurrit. Quid tandem dignum a
nobis tantæ dignationis affectui rependetur? Inenar-
rabili a Deo originis unus unigenitus Deus, in cor-
pusculi humani formam sanctæ Virginis utero inser-
tus accrescit ; qui omnia continet, et intra quem et
per quem cuncta sunt, humani partus lege pro-
fertur, et ad ejus vocem archangeli atque angeli tre-
munt, cælum, et terra, et omnia hujus mundi re-
solvuntur elementa, vagitu infantis auditur. Qui
invisibilis et incomprehensibilis est, non visu, sensu
tactuque moderandus, cuius est obvolutus. Hæc si
quis indigna Deo recollit, tanto se majoris beneficii
obnoxium constituitur, quanto minus hæc Dei con-
venerint majestati. Non ille eguit homo effici per
quem homo factus est ; sed nos eguimus ut Deus
caro fieret et habitaret in nobis, id est, assumptione
carnis unius interna universæ carnis incoleret. Hum-
ilitas ejus nostra nobilitas est, contumelia ejus
noster honor est. Quod ille est Deus in carne reno-
vati. » Item ejusdem in libro nono inter cætera :
« Nescit plane vitam suam, nescit, qui Christum
Jesum ut verum Deum, ita et verum hominem igno-
rat, et ejusdem periculi res est Christum Jesum
vel Spiritum Deum, vel carnem nostri corporis dene-
gare. Omnis ergo qui confitebitur me coram homini-
bus, confitebor et ego eum coram Patre meo qui est
in cælis. Qui autem negaverit me coram hominibus,
negabo et ego eum coram Patre meo qui est in cæ-
lis. Hæc Verbum caro factum loquebatur, et homo

Jesus Christus Dominus majestatis docebat, media-
tor ipse in se ad salutem Ecclesiæ constitutus, et ipse
illo iater Deum et homines mediatoris sacramen-
o utrumque unus existens, dum ipse ex unitis in id
ipsum naturis naturæ utriusque res eadem est :
ita tamen ut neutro careret in utroque, ne forte
Deus esse homo nascendo desineret, et homo rursum
Deus manendo non esset. Hæc itaque humanæ beati-
tudinis fides vera est Deum et hominem prædicare,
Verbum et carnem confiteri, neque Deum nescire
quod homo sit, neque carnem ignorare quod Verbum
sit. » Item ejusdem in eodem libro inter cætera :
« Natus igitur unigenitus Deus ex virgine homo, et
secundum plenitudinem temporum in semetipso
profecturus in Deum hominem, hunc per omnia
evangelici sermonis modum tenuit, ut se Dei Filium
credi doceret, et hominis filium prædicari admoner-
et, locutus et gerens homo universa quæ Dei sunt,
loquens deinde et gerens Deus universa quæ hominis
sunt ; ita tamen ut in ipso illo utriusque generis ser-
monem nunquam nisi cum significatione et hominis
locutus et Dei sit. » Item alio loco in eodem libello
inter cætera : « Hinc itaque fallendi simplices atque
ignorantes hæreticis occasio est, ut quæ ab eo se-
cundum hominem dicta sunt dicta esse secundum
naturæ divinæ infirmitatem mentiantur ; et quia
unus atque idem est loquens omnia quæ loqui-
tur, de se ipso omnia cum locutum esse contendat.
Nec sane negamus totum illum qui ejus manet nat-
uræ suæ esse sermonem. Sed si Jesus Christus et
homo et Deus est, et neque cum homo tum primum
Deus, neque cum homo tum non etiam et Deus, ne-
que post hominem in Deo non totus homo, totus
Deus, unum atque idem necesse est dictorum ejus
sacramentum esse quod generis. Et cum in eo se-
cundum tempus discernis hominem a Deo, Dei tum
atque hominis discerne sermonem. Et cum Deum
atque hominem in tempore confiteberis, Dei atque
hominis in tempore dicta dijudica. Cum vero ex ho-
mine et Deo rursum totius hominis, totius jam Dei
tempus ¶¶ intelligis, si quid illud ad demonstra-
tionem ejus temporis dictum est, tempori cooptato
quæ dicta sunt : ut cum aliud sit ante hominem
Deus, aliud sit homo et Deus, aliud sit post hominem
et Deum totus homo, et totus Deus ; non confundas
temporibus et generibus dispensationis sacramen-
tum, cum pro qualitate generum ac naturarum aliam
ei in sacramento hominis necesse est sermonem
fuisse non nato, aliam adhuc morituro, aliam jam
æterno. Nostri igitur causa hæc omnia Jesus Christus
manens, et corporis nostri homo natus, secundum
consuetudinem naturæ nostræ locutus est, non tamen
omittens naturæ suæ esse quod Deus est. Nam ta-
meti in partu et passione et morte naturæ nostræ
rem peregerit, res tamen ipsas omnes virtutem naturæ
suæ gessit. » Et reliqua. Item alio loco in eodem

^a In quibusdam Codicibus inter hunc et sequentem
Paragraphum inseribitur : *Seguuntur dehinc testimo-
nia excerpta pro re supra scripta de libris catholicorum*

*Patrum a Leone papa collecta, Leonique imperatori
directa.*

^b Tol. 2, Ger., consecravit.

libro inter cætera : « Videsne ita Deum et hominem prædicari, ut mors homini, Deo vero carnis excitatio deputetur ; non tamen ut alius sit qui mortuus est, et alius sit per quem mortuus resurgit. Spoliata enim caro Christus est mortuus, et rursus Christum a mortuis excitans, idem Christus est carne se exspolians. Naturam Dei in virtute resurrectionis intellige, dispensationem hominis in morte cognosce. Et cum sint utraque suis gesta naturis, unum tamen Christum Jesum eum memento esse qui utrumque est. » Item post pauca : « Hæc igitur demonstranda a me paucis fuerunt, ut utriusque naturæ formam tractari in Domino Jesu Christo meminissemus, quia qui manens in forma Dei formam servi suscepit, ipse divinitatem nequaquam amisit. »

Sancti Athanasii Alexandrinæ Ecclesiæ episcopi et confessoris ad Epictetum Corinthiorum episcopum : « Quomodo autem vel dubitare ausi sunt, qui dicuntur Christiani, si Dominus, qui ex Maria virgine processit, Filius quidem substantia et natura est Dei ; id vero, quod est secundum carnem, ex semine David est, et carne sanctæ Mariæ ? »

Sancti Ambrosii episcopi et confessoris Mediolanensis Ecclesiæ, quod misit ad imperatorem Gratianum de libro secundo de Fide, inter cætera : « Unde illud quod lectum est Dominum majestatis crucifixum esse, non quasi in majestate sua crucifixum potemus, sed quia idem Deus, idem homo, per divinitatem Deus, per susceptionem carnis homo, Jesus Christus Dominus majestatis dicitur crucifixus, quia consors utriusque naturæ, id est, humanæ atque divinæ, in natura hominis subiit passionem, et indiacrete et Dominus majestatis dicitur esse qui passus est, et Filius hominis, sicut scriptum est, qui descendit de cælo. » Item alio loco in eodem libro inter cætera : « Sileant igitur inanes de sermonibus quæstiones, quia regnum Dei, sicut scriptum est, non in persuasionem verbi est, sed in ostensione virtutis. Servemus distinctionem divinitatis et carnis. Unus in utroque loquitur Dei Filius, quia in eodem utraque natura est, et si idem loquitur, non uno semper loquitur modo. Intende in se nunc gloriam Dei, nunc hominis passiones. Quasi Deus loquitur quæ sunt divina, quia Verbum est ; quasi homo dicit quæ sunt humana, quia in ea substantia loquebatur. » Item ejusdem in libro de Incarnatione Domini contra Apollinaristas : « Sed dum his redarguimus, emergunt alii, qui carnem Domini dicant, et divinitatem unius naturæ. Quæ tantum sacrilegium inferna vomerunt ? Jam tolerabiliores sunt Ariani, quorum per istos perfidie robur adolescit, ut majore contentione asserant Patrem et Filium et Spiritum sanctum unius non esse substantiæ, quia isti divinitatem Domini et carnem substantiæ unius dicere tentaverunt. » Item infra : « Et hi mihi frequenter Nicæni concilii tractatum se tenere commemorant. Sed in illo tractatu Patres nostri non carnem, sed Dei Verbum unius substantiæ cum Patre esse dixerunt ; et Verbum quidem

A ex paterna processisse substantia ; carnem autem ex virgine esse confessi sunt. Quomodo igitur Nicæni concilii nomen obtenditur, et nova inducuntur quæ nunquam nostri sensere majores ? » Et reliqua. Item ejusdem ad Sabinum episcopum, inter cætera : « Unde pulchre apostolus ejusdem verbi repetitione usus est, dicens de Domino Jesu Christo : *Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo ; sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens. Quid est in forma Dei nisi in plenitudine deitatis in illi perfectionis divinæ expressione ? Ergo cum esset in plenitudine divinitatis, exinanivit se et accepit plenitudinem naturæ et perfectionis humanæ. Sicut Deo nihil deerat, ita nec hominis consumptioni, ut esset perfectus in utraque forma. Unde et David dicit : *Speciosus forma præ filiis hominum. Concluditur Apollinarista, nec quo se vertat habet : suis clauditur rotibus. Ipse enim dixerat : Formam servi accepit, non servus loentus est. Iterum ergo interrogo : Quid est in forma Dei ? Respondit : In natura Dei. Sunt enim, ait Apostolus, qui non sunt natura dii. Quære, quid formam servi accipiens ? sine dubio perfectionem naturæ et conditionis, ut dixi, humanæ, ut esset in hominum similitudine. Et pulchre non carnis sed hominum dixit similitudinem, quia in carne eadem est : sed quia sine peccato erat solus, omnis autem homo in peccato, in specie hominis videbatur. Unde et propheta ait : et homo est, et quis cognoscit eum ? homo secundum carnem, sed ultra hominem divina operatione. Denique cum leprosum tangeret, homo videbatur, sed ultra hominem cum mundaret. Et cum Lazarum mortuum fleret, mortuum quasi homo flebat, sed supra hominem erat cum mortuum vinculum juleret pedibus exire. Homo videbatur cum penderet in cruce ; sed supra hominem, cum reseratis tumulis mortuos suscitaret. »**

C
D
Sancti Augustini episcopi Hippouensis Ecclesiæ ad Dardanum inter cætera : « Noli itaque dubitare ibi nunc esse hominem Christum, unde veteris est, memoriterque recole, et fideliter lege Christianam confessionem, quoniam resurrexit a mortuis, ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris, nec aliunde quam inde venturus est ad vivos et mortuos iudicandos, illa angelica voce testante, quemadmodum est ire visus in cælum, qui est, in eadem forma carnis atque substantia, cui profecto immortalitatem dedit, naturam non abstulit. » Item ejusdem in epistola ad Volusianum * inter cætera : « Nunc vero ita inter Deum et homines mediator apparuit, ut in unitate personæ copulans utramque naturam et solita sublimaret insolitijs, et insolita solitis temperaret. » Item ejusdem in expositione Evangelii secundum Joannem inter cætera : « Quid igitur, hæretice, cum Christus sit Deus et homo, loquitur ut homo, et calumpniaris Deo ? Ubi in se naturam commendat humanam : tu in illo audes deformare divinam ? » Et iterum infra : « Agnoscamus geminam substantiam Christi : divinam scilicet, qua æqualis est Patri ; humanam, qua

* Ex reliquis, præter Alv., in quo, Valerianum.

major est Pater: utramque autem simul, non duo, sed unus Christus, ne sit quaternitas, non trinitas Deus. Sicut enim unus est homo anima rationalis et caro, sic unus est Christus Deus et homo. Ac per hoc Christus est Deus anima rationalis et caro. Christum in his omnibus, Christum in singulis cœdemur. Quis est ergo per quem factus est mundus? Christus Jesus; sed in forma Dei. Quis est sub Pontio Pilato crucifixus? Christus Jesus, sed in forma servi. Item ejus supra: « Quis non est derelictus in inferno? Christus Jesus; sed in anima sola. Quis resurrecturus triduo jacuit in sepulchro? Christus Jesus, sed in carne sola. Dicitur ergo in his singulis Christus: verum hæc omnia non duo, vel tres, sed unus est Christus. Ideo ergo dixit: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem*; quoniam naturæ humanæ gratulandum est eo quod sic assumpta est a Verbo unigenito, ut immortalis constitueretur in cœlo, atque ita fieret terra sublimis, ut incorruptibilis pulvis sederet ad dexteram Patris. »

Sancti Joannis Constantinopolitani episcopi et confessoris in homilia de Cruce et lairone: « Sed cur cum cruce veniat videamus. Scilicet ut hi qui eum crucifixerunt suæ sentiant dementiæ cœcilitatem, et ideo dementiæ eorum signum portatur. Ideo propheta ait: Tunc lamentabuntur tribus terræ videntes accusatorem, et ignoscetes peccatum. Et quid mirum est, si crucem portans adveniet, quando et vulnera corporis ipsa demonstrant, tunc enim inquit, videbunt quem confiterunt? Et sicut post resurrectionem Thomæ voluit diffidentiam confutare, et illi clavorum loca monstravit, et lateris vulnera declaravit, et dixit: *Mitte manum tuam, et vide quoniam spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere*: sic et tunc ostendit vulnera, crucemque demonstrabit, ut ostendat illum esse qui fuerat crucifixus. Item ejusdem in homilia de Ascensione Domini: « Nam sicut duobus jurgio separatis unus in medio positus altercantium litem discordiamque dissolvit, ita et Christus fecit. Deus nobis juste irascebatur et nos contemnebamus iratam [Æmil., iram suam], et clementem Dominum declinabamus, et se medium Christus ingressit, et sociavit utramque naturam, et nostræ quod imminabat supplicium ipse sustulit. » Item ejusdem in eadem homilia, inter cætera: « Christus igitur nostræ naturæ primitias obtulit Patri, et oblatum donum miratus est Pater, quod tanta dignitas offerrebat, et quod offerebatur nulla macula fedabatur. Nam et vis manibus suscepit oblatum, et sua sedis fecit esse participem, et, quod plus est, ad partem suæ dexteræ collocavit. Cognoscamus quis ille res qui audivit: *Sede ad dexteram meam*: quæ natura est, cui dixit: *Esto meæ participes sedis*. Illa natura est, quæ audivit: *Terra es, et in terram ibis*. » Item ejusdem in eadem homilia inter cætera: « Quo sermone utar, quo verbo dicam, reperire non possum. Natura fragilis, natura contempta, et omnibus monstrata deterior, omnia vicit, omnia superavit, et

A omnibus hodierna die meruit excelsior reperiri. Nodie angeli diu vota desiderata cœperunt, hodie archangeli quod multo tempore cupiebant inspicere viderunt; naturam nostram in sede dominice immortalis fulgentem gloriæ perviderunt. »

Sancti Theophylli episcopi Alexandrini de epistola paschali quam per Ægyptum destinavit: « Cujus rei testis est ille qui loquitur: *Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, et prophete Christi auxilium deprecantes: Domine, inclina ocelos, et descende*: non ut mutaret locum in quo omnia sunt, sed ut propter salutem nostram carnem humanam fragilitatis assumeret, Paulo apostolo eadem concinente: cum casset dices, pauper factus est, ut nos illius paupertate ditaremur, venitque in terram, sed de virginali utero, quem sanctificavit, egressus homo interpretationem nominis sui Emmanuel, id est nobiscum Deus, dispensatione confirmans, mirum in modum cepit esse quod nos sumus, et non desit esse quod erat, sic assumens naturam nostram, ut quod erat ipse non perderet. Quanquam enim Joannes scribat: *Verbum caro factum est*, id est, aliis verbis: Deus homo factus est: Verbum tamen non est verum in carnem, quia nunquam Deus esse cessavit, ad quem et Spiritus sanctus loquitur: *Tu autem idem ipse es*: et Pater de cœlo contestatur et dicit: *Tu es Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*, ut et homo factus nostra confessione permanere dicatur quod fuit priusquam homo fieret, Paulo nobiscum eadem predicante: *Jesus Christus heri et hodie idem ipse et in æternum*. In eo enim quod ait ipse, ostendit eum pristinam non mutasse naturam, nec divinitatis suæ imminuisse divitias, quia propter nos pauper effectus pleuram similitudinem nostræ conditionis assumpserrat. » Item ejusdem in alia epistola paschali contra Origenem inter cætera: « Quis Filius Patri nostri mediator nec equalitatem ejus amisit, nec a nostro consortio separatus est: invisibilis Deus et visibilis homo, forma [Bibl. Reg., in forma] servi assumptus, et Dominus gloriæ confessione credentium comprobatur. Neque enim privabit eum Pater naturæ suæ nomine, postquam pro nobis homo et pauper effectus est, nec in Jordane fluvio baptizatum altero appellavit vocabulo, sed Filium unigenitum. *Tu es Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*. Nec similitudo nostra in divinitate est mutata natura, nec divinitas in nostræ naturæ versa est similitudinem. Sancti Gregorii episcopi Nazianzeni in homilia de Epiphania inter cætera: « Cum ergo processisset ex virgine Deus in ea quem assumpsit humana natura, unum e duobus sibi invicem contrariis existens carne ac spiritu, aliud in Deum assumitur, aliud deitatis gratia præstat. » Item infra: « Misus est quidem, sed ut hinc duplex enim erat in eo natura. Inde denique et laboravit ex itinere, inde et esurit, et sitivit, et contristatus est, et fletu humani corporis lege. »

Sancti Basilii episcopi Cœppadocis: « Cum ergo

• Bibl. Reg., ut mortalitatis nostra immortalis constitueretur in cœlo.

quædam in Christo ita videmus humana, ut nihil a communi mortalium fragilitate distare videantur, quædam ita divina, quæ nulli alii nisi illi ineffabili naturæ convenienter deitatis, hæret humani intellectus angustia, et tantæ admirationis stupore percussa quo declinet, quid teneat, quo se vertat ignorat. Si hominem putet, devicto mortis regno cum spoliis redeuntem a mortuis cernit. Propter quod cum omni metu et reverentia contemplandum est, ut in uno eodemque ita utriusque naturæ veritas demonstretur, ut neque aliquid indignum et indecens de divina illa et ineffabili substantia sentiatur, neque rursus quæ gesta sunt falsis illusa imaginibus æstimentur. »

Sancti Cyrilli episcopi Alexandrini: « Homo nominatus est, cum sit natura Deus Dei Patris Verbum, quoniam similiter ut nos sanguini communicavit et carni. Sic enim in terris apparuit, ut non amittens id quod erat, sed assumens humanitatis naturam in sua ratione perfecta. » Item ejusdem in libro, qui dicitur Scholia: « Unus igitur est et ante incarnationem Deus verus, et qui in humanitate mansit id quod erat et est, et erit. Non discernendum igitur unum Dominum Jesum Christum hominem seorsum, et seorsum in Deum, sed unum eum eundemque Jesum Christum esse dicimus, non ignorantes differentias naturarum, sed eas inconfusas inter se servantes. » Item cujus supra: « intelligitur namque certe tanquam aliud in alio habitare^b, id est, divina natura in humanitate non perperam commixtionem aut commutationem ut esset quod non erat. Quidquid enim in alio habitare dicitur, non ipsum sit tale quale est id in quo habitat, sed aliud in alio magis intelligitur. At vero in Verbi persona et humanitatis solam nobis differentiam designat diversitas naturarum. Unus enim ex utraque intelligitur Christus: ergo inconfusione, ut ante dixi, servata inhabitasse Verbum ait in nobis. Scit enim unum esse Filium unigenitum carnem factum et hominem. » Item cujus supra ad Nestorium: « Ait igitur sancta et magna synodus ipsum qui est ex Deo Patre naturaliter natus, Filium unigenitum Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem et cum quo omnia fecerit Pater, hunc descendisse, incarnatum esse, et hominem factum, passum esse, resurrexisse tertia die, et ascendisse rursus in cælos. »

Hæc nos sequi verba debemus, his nos convenit obtemperare dogmatibus, considerantes quid sit incarnatum esse, et hominem factum Dei Verbum. Non enim dicimus quod Dei natura conversa vel immutata facta sit caro, nec quod in totum hominem, qui est ex anima et corpore, transformata sit, sed illud magis quod carnem animatam anima rationabili sibi copulaverit Verbum, et substantialiter, ineffabiliter, et irreprehensibiliter factus sit homo, et nuncupatus sit etiam Filius hominis, non nuda tantummodo voluntate, sed nec assumptione sola personæ: sed quod diversæ quidem naturæ **SS** in unum convenerint,

^a In quibusdam Codicibus, *Golia*; in aliis, *Colia*: mendum in omnibus.

A unus tamen ex ambabus Christus et Filius, non evacuata aut sublata diversitate naturarum per conjunctionem, sed quia simul nobis effecerunt unum Dominum et Christum et Filium, id est, divinitas et humanitas per arcanam illam ineffabilemque copulationem ad unitatem. Itaque is qui ante sæcula omnia est natus ex Patre, etiam ex muliere [*Urg. ex matre*] carnaliter dicitur procreatus, non quia divina ipsius natura de sacra Virgine sumpsit exordium, nec quod propter se ipsam opus habuit secundo nasci post illam nativitatem quam habebat ex Patre (est enim ineptum et stultum hoc dicere quod is qui ante omnia sæcula est consempiternus Patri, secundæ generationis egerit ut esse inciperet); sed quia propter nos et propter nostram salutem naturam sibi copulavit humanam, et processit ex muliere, idcirco dicitur natus esse carnaliter. Neque enim primum natus est homo communis de sancta Virgine, et tunc deum habitavit in eo Verbum, sed in ipsa vulva uteroque virginali se cum carne conjunxit, et sustinuit generationem carnalem, carnis suæ nativitatem suam faciens. Sic illum dicimus et passum esse, et resurrexisse, non quia Deus Verbum in sua natura passus sit, aut clavorum transfixiones aut alia vulnera suscepit, Deus namque incorporealis extra passionem est; sed quia corpus illud quod ipsius proprium factum est passum est, ideo hæc omnia pro nobis ipse dicitur passus. Inerat enim in eo corpore quod patiebatur Deus qui pati non poterat. Simili modo et mortem ipsius intelligimus: immortale enim et incorruptibile est naturaliter et vita et vivificans Dei Verbum; sed quia corpus ipsius proprium gratia Dei juxta Pauli vocem pro omnibus mortem gustavit, idcirco ipse dicitur mortem passus esse pro nobis non quod in se mortem^c esset expertus, quantum ad ipsius naturam pertinet (insania est enim hoc vel dicere, vel sentire); sed quod, ut supra diximus, caro ipsius mortem gustavit. Ita et resurgente carne ipsius rursus resurrectionem dicimus, non quia in corruptionem ceciderat (absit); sed quia ejus surrexit corpus. Ita Christum et Dominum unum constemur, non tanquam hominem cum Verbo coadjuvantes, ne divisionis quædam species inducatur, sed unum jam et eundem adorantes, quia non est alienum a Verbo corpus suum, cum quo ipsi etiam assidet Patri. Nec hoc ita dicimus quasi duobus filiis assidentibus, sed uno cum carne per unitatem: quia si talem copulationem factam per substantiam aut quasi impassibilem aut quasi parum decoram voluerimus accipere, in id incidimus ut duos filios esse dicamus. Necesse est enim discernere, et dicere hominem separatim fuisse sola Filii appellatione honoratum, et rursus Verbum, quod est ex Deo et nomine et veritate, Filium Dei; sed discernere in duos filios non debemus unum Dominum Jesum Christum. Neque enim id adjuvat rectam fidei rationem, licet nonnulli nescio quam perhibeant copulationem personarum. Non dixit enim Scriptura

^b In reliquis, præter Alv., *inhabitare*.

^c Bibl. Reg., *non quod ipse mortem*.

Verbum Dei personam sibi hominis assumpsisse, sed carnem factum esse. Id autem est ostendere Dei Verbum, similiter ac nos, participationem habuisse carnis et sanguinis, et corpus nostrum proprie suum fecisse, et hominem ex muliere processisse, non abjecta nec deposita deitate aut generatione illa quam habebat ex Patre, sed mansisse etiam in assumptione carnis Dominum quod erat. Hoc ubique rectæ fidei ratio

A protestatur : in tali sensu sanctos Patres fuisse comperimus. Ideo illi non dubitaverunt sanctam Virginem dicere Theotocum, non quod Verbi natura deitasque in sancta Virgine sumpsit exordium, sed quod ex ea natum sit sacrum illud corpus animatum anima rationali, cui substantialiter adunatum Dei Verbum carnaliter natum esse dicitur.

LXI

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS

AD THURIBIUM ASTURICENSEM EPISCOPUM.

Leo episcopus Thuribio episcopo salutem.

90 Quam laudabiliter pro catholicæ fidei veritate movearis, et quam sollicite dominico (regi devotionem officii pastoralis impendas, tradita nobis per diaconum tuum fraternitatis tuæ scripta demonstrant quibus notitiæ nostræ insinuare curasti qualis in regionibus vestris de antiquæ pestilentiae reliquiis errorum morbus exarserit. Nam et epistolæ sermo, et commonitorii series, et libelli tui textus eloquitur Priscillianistarum apud vos fetidissimam recaluisse sententiæ. Nihil est enim sordium in quorumcunque sensibus impiorum, quod non in hoc dogma confluerit : quoniam de omni terrenarum opinionum luto multiplicem sibi fecem commiscuerunt, ut soli totum biberent quicquid alii ex parte gustassent. Denique si universæ hæreses quæ ante Priscilliani tempus exortæ sunt diligentius retractentur, nullus pene inveniatur error de quo non traxerit impietas ipsa contagium, quæ non contenta eorum recipere falsitates qui ab Evangelio Christi sub Christi nomine deviarunt, tenebris se etiam paganitatis immersit, ut, per magicarum artium profana secreta et mathematicorum vana mendacia, religionis fidem morumque rationem in potestate dæmonum et in effectu siderum collocaret. Quod si et credi liceat et doceri nec virtutibus præmium, nec vitis pœna debebitur, omniaque non solum humanarum legum, sed etiam divinarum constitutionum decreta solventur; quia neque de bonis, neque de malis actibus ullum poterit esse iudicium, si in utramque partem fatalis necessitas motum mentis impellit, et quicquid ab hominibus agitur non est hominum, sed astrorum. Ad hanc insaniam pertinet et prodigiosa illa totius humani corporis per duodecim cœli signa distinctio ut diversis partibus diversæ præsideant potestates; et creatura, quam Deus ad imaginem suam fecit, in tanta sit obligatione siderum, in quanta est connexionem membrorum. Merito patres nostri, sub quorum temporibus hæresis hæc nefanda prorupit, per totum mundum instanter egerunt ut impius furor ab universa Ecclesia pelleretur, quando etiam mundi principes ita hanc sacrilegam amentiam detestati sunt, ut auctorem ejus cum plerisque discipulis legum publicarum ense prosternerent. Videbant enim omnem curam hone-

B stis auferri, omnemque conjugiorum copulam solvi, simulque divinum jus humanumque subverti, si hujusmodi hominibus usquam vivere cum tali professione licuisset. Profuit diu ista distinctio ecclesiasticæ lenitati, quæ etsi sacerdotali contenta iudicio crudelitas refugit ultiones, severis tamen Christianorum principum constitutionibus adjuvatur, dum ad spirituale nunquam recurrunt remedium qui timent corporale supplicium. Ex quo autem multas provincias hostilis occupavit irruptio, et executionem legum tempestates interclusere bellorum, ex quo inter sacerdotes Dei difficilis commeatu et rari cœperunt esse conventus, invenit ob publicam perturbationem secreta perfidia libertatem, et ad multarum mentium subversionem his malis est incitata, quibus debuit esse correctæ. Quæ vero illic aut quanta pars plebium pestis hujus aliena est, ubi, sicut dilectio tua indicat, lethali morbo etiam quorundam sacerdotum corda corrupta sunt, et per quos opprimenda falsitas, et defendenda veritas credebatur, per ipsos doctrinæ Priscilliani Evangelium subditur Christi, ut ad profanos sensus pietate sanctorum voluminum depravata sub nominibus prophetarum et apostolorum non hoc prædicetur quod Spiritus sanctus docuit, sed quod diaboli minister inseruit? Quia ergo dilectio tua fideli, quantum potuit, diligentia damnatas olim opiniones sexdecim se capitulis comprehendit, nos quoque strictim omnia retractamus, ne aliquid harum blasphemiarum aut tolerabile videatur aut dubium.

91 I. *Contra Priscillianistas qui sanctam Trinitatem non personis, sed tantum nominibus distinguunt.*

Primo itaque capitulo demonstratur quam impie sentiant de Trinitate divina, qui et Patris et Filii et Spiritus sancti unam atque eandemasserunt esse personam tanquam idem Deus nunc Pater, nunc Filius, nunc Spiritus sanctus nominetur, nec alius sit qui genuit, alius qui genitus est, alius qui de utroque procedit, sed singularis unitas^a in tribus quidem vocabulis, sed non in tribus sit accipienda personis. Quod blasphemix genus de Sabellii opinione sumpserunt, cujus discipuli etiam Patrispassiani merito nuncupantur: quia si ipse Filius qui et Pater, crux Filii Patris est passio, et quicquid in forma servi Filius Patri obediendo sustinuit, totum in se Pater ipse suscepti-

^a Ab hac voce red t Esc. 4.

Quod catholicæ fidei sine ambiguitate contrarium est quæ Trinitatem deitatis sic homousion constitetur, ut Patrem et Filium et Spiritum sanctum sine confusione indivisos, sine tempore sempiternos, sine differentia credat æquales, quia unitatem in Trinitate non eadem persona, sed eadem implet essentia.

II. *Adversus id quod D. minus Deum pro Patre credunt fuisse.*

In secundo capitulo ostenditur ineptum vanumque commentum de processionibus quarumdam virtutum ex Deo quas habere cœperit, et quas essentia sui ipse præcesserit. In quo Arianorum quoque suffragantur errori dicentium quod Pater Filio prior sit quia fuerit aliquando sine Filio, et tunc Pater esse cœperit quando Filium generavit. Sed sicut illos Ecclesia catholica detestatur, ita et istos qui putant unquam Deo id quod ejusdem est essentiæ defuisse, quem sicut mutabilem ita et proficientem dicere nefas est. Quam enim mutatur quod minuitur, tam mutatur etiam quod augetur.

III. *Adversus id quod dicunt ideo Unigenitum dici Christum, quia solus sit de virgine natus.*

Tertii vero capituli sermo designat quod iidem impii asserunt, ideo Unigenitum dici Filium Dei quia solus sit natus ex virgine. Quod utique non auderent dicere, nisi Pauli Samosatani et Photini virus hausissent, qui dixerunt Dominum Jesum Christum antequam nasceretur ex Maria virgine non fuisse. Si autem aliud isti de suo sensu intelligi volunt, neque principium de matre dant Christo, asserant necesse est non unum esse Filium Dei, sed alios quoque ex summo Patre genitos, quorum hic unus sit natus ex femina, et ob hoc appelletur Unigenitus, quia hanc nascendi conditionem alius filiorum Dei nemo susceperit. Quoquoversum igitur se contulerint, in magnæ tendunt impietatis abruptum, si Christum Dominum vel ex matre volunt habere principium, vel Patris Dei Unigenitum distentur, cum et de matre is natus sit qui erat Deus Verbum, et de Patre nemo sit genitus præter Verbum.

IV. *De Natali Domini quod in eo Priscillianistæ jejunia celebrarent.*

Quarto autem capitulo continetur quod Natalem Christi, quem secundum susceptionem veri hominis catholica Ecclesia veneratur, quia Verbum caro factum est et habitavit in nobis, non vere isti honorant, sed honorare se simulant, jejunantes eodem die, sicut et die Dominico, qui est dies resurrectionis Christi. Quod utique ideo faciunt quia Christum Dominum in vera hominis natura natum esse non credunt, sed per quamdam illusionem ostentata videri volunt quæ vera non fuerint, sequentes dogma Cerdonis atque Marcionis, et cognatis suis Manichæis per omnia consonantes. Qui sicut in nostro examine detecti atque convicti sunt, Dominicum diem, quem

^a In reliquis, præter Alv., *Dominum nostrum Jesum.*

^b Ex Urg. et Ger. In reliquis: *nullius participationis est indignus*; absurdum certe, cum Codicum scriptores oscitantæ aut ignorantæ causa pro *indignus* legerint *indignus* et scripserint, littera u in n

A nobis Salvatoris nostri resurrectio consecravit, exigunt in mœnore jejunii, solis, ut proditum est, reverentiæ hanc continentiam devote, ut per omnia sint a nostræ fidei unitate discordes, et dies qui a nobis in lætitia habetur, ab illis in afflictione ducatur. Unde dignum est ut inimici crucis et resurrectionis Christi talem excipiant sententiam, qualem elegere doctrinam.

V. *Adversus id quod aiunt animam hominis ex divina esse substantia.*

Quinto capitulo refertur quod animam hominis divinæ asserant esse substantiæ, nec a natura Creatoris sui conditionis nostræ distare naturam. Quam impietatem ex philosophorum quorundam et Manichæorum opinione manentem catholica fides damnat, sciens nullam tam sublimem tamque præcipuam esse **92** facturam, cui Deus ipse natura sit. Quod enim de ipso est, hoc est quod ipse, neque aliud est quam Filius et Spiritus sanctus. Præter hanc autem summæ Trinitatis unam consubstantialiorem et sempiternam atque incommutabilem deitatem nihil omnium creaturarum est, quod non in exordio sui ex nihilo sit creatum. Non autem quidquid inter creaturas eminent Deus est, nec si quid magnum atque mirabile est, hoc est quod ille qui facit mirabilia magna soles. Nemo hominum veritas, nemo sapientia, nemo justitia est, sed multi participes sui veritatis et sapientiæ atque justitiæ. Solus autem Deus nullius participationis est indigus ^b; de quo quidquid digne utcumque sentitur non est qualitas, sed essentia. Incommutabili enim nihil accedit, nihil deperit, quia esse illi, quod est semper æternum, semper est proprium. Unde in se manens innovat omnia, et nihil accipit quod ipse non dederit. Nimum igitur superbi, nimiumque sunt cæci, qui cum dicunt humanam animam divinæ esse substantiæ, non intelligunt nihil se aliud dicere quam Dominum esse mutabilem, et ipsum perpetui quidquid potest naturæ ejus inferri.

VI. *Contra illud quod aiunt diabolum ex se vel ex chao esse, et propriam habere naturam.*

Sexta annotatio indicat eos dicere quod diabolus nunquam fuerit bonus, nec natura ejus opificium Dei sit, sed eum ex chao et tenebris emersisse: quia scilicet nullum sui habeat auctorem, sed omnis mali ipse sit principium atque substantia: cum fides vera ^c, quæ est catholica, omnium creaturarum sive spiritualium sive corporalium bonam confiteatur substantiam, et mali nullam esse naturam: quia Deus, qui universalitatis est conditor, nihil non bonum fecit, unde et diabolus bonus esset, si in eo quod factus est permaneret. Sed quia naturali excellentia male usus est, et in veritate non stetit, non in contrariam substantiam transit, sed a summo bono, cui debuit adherere, descendit ^d, sicut ipsi, qui talia asserunt, a veris in falsa prouunt, et naturam in eo arguant in

versa, quod satis verisimile.

^c Bibl. Reg., nostra. Esc. 4, Tol. 4, 2, Ger., nostra.

^d Ex cæteris, præter Alv. et Esc. 3, in quibus, dissociavit.

quo sponte delinquant, ac pro sua voluntaria perversitate damnantur : quod utique ipsis malum erit, et ipsum malum non erit substantia, sed pœna substantiæ.

VII. *Contra illud quod nuptias et procreaciones filiorum astruant esse peccatum.*

Septimo loco sequitur quod nuptias damnant, et procreationem nascentium perhorrescant. In quo, sicut pene in omnibus, cum Manichæorum profanitate concordant, ideo, sicut ipsorum mores probant, conjugalem copulam detestantes, quia non est illic libertas turpitudinis ubi pudor matrimonii servatur et spes sobolis.

VIII. *Contra id quod corpora humana diaboli dicunt esse figmenta, et a dæmonibus in utero formari.*

Octavum ipsorum est plasmatationem humanorum corporum diaboli esse figmentum, et semina conceptionum opere dæmonum in mulierum uteris figurari : propter quod resurrectionem carnis non esse credendam, quia concretio corporis non sit congruens animæ dignitati. Quæ falsitas sine dubio opus diaboli est, et alia prodigia opinionum figmenta sunt dæmonum, qui non in seminarum ventribus formant homines, sed in hæreticorum a cordibus tales fabricant errores. Quod immundissimum virus de Manichæorum impietatis specialiter fonte procedens olim fides catholica deprehendit ^b atque damnavit.

IX. *Contra illud quod filios repromissionis ex sancto Spiritu dicunt esse conceptos.*

Nona autem annotatio manifestat quod filios promissionis ex mulieribus quidem natos, sed ex Spiritu sancto dicunt esse conceptos, ne illa soboles quæ de carnis semine nascitur ad Dei conditionem pertinere videatur. Quod catholice fidei repugnans atque contrarium est, quæ omnem hominem in corporis animæque substantia a conditore universitatis formari atque animari intra materna viscera constitetur, mamente quidem illo peccati mortalitatisque contagio, quod in prolem a primo parente transcurrit : sed regenerationis subveniente sacramento, quo per Spiritum sanctum promissionis filii renascuntur, non in utero carnis, sed in virtute baptismatis. Unde et David, qui utique promissionis erat filius, dicit ad Dominum : *Manus tuæ fecerunt me et plasmaverunt me.* Et ad Jeremiam Dominus ait : *Priusquam te formarem in utero novi te, et in vulva matris tuæ sanctificavi te.*

X. *Contra id quod animas in celestibus peccare credunt, et secundum qualitatem peccati in hoc mundo accipere sortem vel bonam vel malam.*

Decimo autem capitulo referuntur asserere animas quæ humanis corporibus inseruntur fuisse in corpore et in cœlesti habitatione peccasse, atque ob hoc a sublimibus ad inferiora delapsas in diversæ qualitatis principes incidisse, et per aereas ac sideraeas potestates in diversis corporibus esse conclusas eorte diversa et conditione dissimili, ut quidquid in hac vita varie et inæqualiter provenit ex præceden-

tibus causis videatur accidere : quam impietatis fabulam ex multorum sibi erroribus texerunt. Sed omnes eos catholica fides a corpore suæ unitatis abscidit, constanter prædicans atque veraciter quod animæ hominum priusquam suis inspirarentur corporibus non fuerunt, nec ab alio incorporantur, nisi ab opifice Deo, qui et ipsarum est creator et corporum : et quia per primi hominis prævaricationem tota humani generis propago vitiosa sit, neminem posse a conditione veteris hominis liberari, nisi per sacramentum baptismatis Christi, in quo nulla est discretio renatorum, dicente Apostolo : *Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Judæus, neque Græcus; non est servus, neque liber; non est masculus, neque femina : omnes enim vos unum estis in Christo Jesu.* Quid ergo hic agunt cursus siderum, quid figmenta factorum, quid mundanarum rerum mobilis status et inquieta diversitas? Ecce tot impares gratia Dei fecit æquales, qui inter quoslibet vitæ hujus labores, si fideles permanent, miseri esse non possunt, apostolicum illud in omni tentatione dicentes : *Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius, sicut scriptum est : quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus ut oves occisionis; sed in his omnibus superamus per eum qui dilexit nos.* Et ideo Ecclesia, quæ corpus est Christi, nihil de mundi inæqualitatibus metuit, quia nihil de bonis temporalibus concupiscit; nec timet inani strepitu factorum gravari, quæ patientia tribulationum novit augeri.

XI. *Contra id quod fatalibus stellis dicant animus hominum obligatas.*

Undecima ipsorum blasphemia est, qua fatalibus stellis et animas hominum et corpora opinantur obstringi : per quam amentiam necesse est ut omnibus paganorum erroribus implicati et faventia sibi, ut putant, sidera colere, et adversantia studeant mitigare. Verum ista sectantium nullus in Ecclesia catholica locus est, quoniam qui se talibus persuasionibus dedit a Christi corpore totus abscessit.

XII. *Contra id quod sub aliis potestatibus partes animæ, sub aliis corporis membra describunt.*

Duodecimum inter hæc illud est quod sub aliis potestatibus partes animæ, sub aliis corporis membra describunt, et qualitates interiorum præsulum in patriarcharum nominibus statuunt, quibus e diverso signa siderea, quorum virtuti corpora subji-ciantur, opponunt, et in his omnibus intricabili se errore præpediunt non audientes dicentem Apostolum : *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, et non secundum Christum, quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis; et iterum : Nemo vos seducat volens*

^a Ab hac voce desunt folia in Esc. 4.

^b Bibl. Reg., reprehendit.

^c Æm., Bibl. Reg., hos.

^d Æm., Eibl. Reg., Tol. 1, 2, inhabitat.

in humilitate et religione angelorum, quæ non v'dit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, et non tenens caput ex quo totum corpus per nexum et conjunctiones subministratum crescit in augmentum Dei. Quid ergo opus est in cor admittere quod lex non docuit, quod prophetia non cecinit, quod Evangelii veritas non prædicavit, quod apostolica doctrina non tradidit? Sed hæc operta sunt eorum mentibus de quibus Apostolus loquitur, dicens: *Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coarcebunt sibi magistros prurientes auribus, et a veritate quidem auditum advertent, ad fabulas autem convertentur.* Nihil itaque nobiscum commune habeant, qui talia audent vel docere, vel credere, et quibuslibet modis nituntur^a astruere, quod substantia carnis ab ope resurrectionis aliena sit, atque ita omne sacramentum incarnationis Christi resolvant, **94** quia indignum fuit integrum hominem suscipi, si indignum erat integrum liberari.

XIII. *Contra id quod patriarcharum nomina per singula corporis membra disponunt*^b.

Tertio decimo loco positum est dicere eosdem quod omne corpus Scripturarum canonicarum sub patriarcharum nominibus accipiendum sit, quia illæ duodecim virtutes, quæ reformationem hominis interioris operentur, in horum vocabulis indicentur: sine qua scientia nullam animam posse assequi ut in eam substantiam de qua prodiit reformetur. Sed hanc impiam vanitatem despectui habet Christiana sapientia, quæ novit veræ Deitatis inviolabilem et inconvertibilem esse naturam, animam autem sive in corpore viventem, sive a corpore separatam multis passionibus subjacere. Quæ utique si de divina esset essentia, nihil adversi posset incidere. Et ideo ineffabiliter aliud Creator est, aliud creatura. Ille enim semper idem est, et nulla varietate mutatur; hæc autem mutabilis est etiam non mutata, quia ut non mutetur donatum [*Æm.*, datum] poterit habere, non proprium.

XIV. *Contra id quod duodecim signa, quæ mathematici observant, per corpus omne distinguunt.*

Sub quarto decimo vero capitulo de statu corporis sentire dicuntur quod sub potestate siderum atque signorum pro terrena qualitate teneatur; et ideo multa in sacris libris quæ ad exteriorem hominem pertineant reperiri, ut in ipsis Scripturis inter divinam terrenamque naturam quædam sibi repugnet adversitas, et aliud sit quod sibi vindicet animæ præules, aliud quod corporis conditores. Quæ fabulæ ideo disseruntur, ut anima divinæ affirmetur esse substantiæ, et caro credatur malæ esse naturæ, quoniam et ipsum mundum cum elementis suis non opus Dei boni, sed conditionem mali profitentur auctoris; atque ut hæc mendaciorum suorum sacrilegia bonis titulis colorarent, omnia pene divina eloquia sensuum nefandorum immissione violarunt.

^a Bibl. Reg., *innituntur.*

^b Ex omnibus Codicibus, præter Alv., in quo. *descr. bunt.*

A XV. *De apocryphis scripturis eorumdem Priscillianorum.*

De qua re quinti decimi capituli sermo conquiritur, et præsumptionem diabolicam in merito detestatur, quia et nos istud veracium testium relatione comperimus, et multos corruptissimos eorum Codices, qui canonici titularentur, invenimus. Quomodo enim decipere simplices possent, nisi venenata pocula quodam melle prælinirent, ne usquequaque sentirentur insuavia quæ essent futura mortifera? Curandum ergo est, et sacerdotali diligentia maxime providendum, ut falsati [*Æm.*, falsi] Codices, et a sincera veritate discordes in nullo usu lectionis habeantur. Apocryphæ autem scripturæ, quæ sub nominibus apostolorum multarum habent seminarium falsitatum, non solum interdicendæ sunt, sed etiam penitus auferendæ atque ignibus concremandæ. Quamvis enim sint in illis quædam quæ videantur speciem habere pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis, et per fabularum illecebras hoc latenter operantur, ut mirabilium narratione seductos laqueis cujuscunque erroris involvant. Unde si quis episcoporum vel apocrypha habere per domos non prohibuerit, vel sub canonicorum nomine eos Codices in Ecclesia permiserit legi, qui Priscilliani adulterina sunt emendatione vitati, hæreticum se noverit judicandum, quoniam qui alios ab errore non revocat se ipsum errare demonstrat.

XVI. *Emendanda de libro Dictinii.*

Postremo autem capitulo hoc prodidit justa querimonia quod Dictinii tractatus, quos secundum Priscilliani dogma conscripsit, a multis cum veneratione legerentur, cum si aliquid memoriarum Dictinii tribuendum putant, reparationem ejus magis debeant amare quam lapsum. Non ergo Dictinium, sed Priscillianum legunt, et illud probant quod errans docuit, non quod correctus elegit. Sed nemo hoc impune præsumat, nec inter catholicos censeatur quisquis utitur scriptis non solum ab Ecclesia catholica, sed etiam a suo auctore damnatis. Non sit perversis liberum simulare quod fingunt, nec sub velamine nominis Christiani decretorum imperialium statuta declinent. Ideo enim ad Ecclesiam catholicam cum tanta cordis diversitate conveniunt, ut et quos possunt suos faciant, et legum severitatem, dum se nostros mentiuntur, effugiant. Faciunt hoc Priscillianistæ, faciunt hoc Manichæi, quorum cum istis tam fœderata sunt corda, ut iu solis nominibus discreti, sacrilegiis autem suis inveniantur uniti; quia etsi Vetus Testamentum, **95** quod isti se suscipere simulant, Manichæi refutant, ad unum tamen finem utrorumque tendit intentio, cum quod illi abdicando impugnant, isti præcipiendo corrumpunt. In execrabilibus autem mysteriis eorum quæ quanto immundiora sunt, tanto diligentius occultantur, unum prorsus nefas, una est obscenitas, et

similis turpitudō. Quam etsi eloqui erubescimus, a sollicitissimis tamen inquisitionibus indagatam, et Manichæorum qui comprehensi fuerant confessione detectam ad publicam fecimus pervenire notitiam; ne ullo modo dubium possit videri quod in iudicio nostro, cui non solum frequentissima præsentia sacerdotum, sed etiã illustrium virorum dignitas, et pars quædam senatus ac plebis interfuit, ipsorum qui omne facinus perpetrarant, ore reseratum est, sicut ea quæ ad dilectionem tuam nunc direximus, gesta demonstrant. Quod autem de Manichæorum sceleratissimo scelere, hæc etiã de Priscillianistarum incestissima consuetudine olim compertum, multumque vulgatum est: et qui per omnia sunt in impietate sensuum pares, non possunt in sacris suis esse dissimiles.

Decursis itaque omnibus quæ libelli series comprehendit, et a quibus comonitorii forma non discrepat, sufficienter, ut opinor, ostendimus, quid de his quæ ad nos fraternitas tua retulit, censeamus; et quam non ferendum sit, si tam profanis erroribus etiã quorundam sacerdotum corda consentiunt vel, ut mitius dixerim, non resistunt. Quæ conscientia honorem sibi præstitum vindicant qui pro animabus sibi creatis non laborant? Bestiæ irruunt, et ovium septa non claudunt; fures insidunt, et excubias non prætendunt; morbi erubescunt, et remedia nulla prospiciunt. Cum autem etiã illud addunt ut his qui sollicitius agunt consentire detrectent, et impietates olim toto orbe damnatas subscriptionibus suis anathematizare desinunt, quid de se intelligi volunt, nisi quod non de numero fratrum, sed de parte sunt hostium? In eo vero quod in extrema familiaris epistolæ tuæ parte posuisti, miror cuiusquam catholici intelligentiam laborare, tanquam incertum sit, an, descendente ad infernum Christo, caro ejus requieverit in sepulcro, quæ sicut vere et mortua et sepulta, ita vere est die tertia suscitata. Hoc enim et ipse Dominus denunciaverat dicens ad Judæos: *Solvite templum hoc, et in triduo suscitabo illud.* Ubi evangelista subjungit: *Hoc autem dicebat de templo corporis sui.* Cujus rei veritatem etiã David prædixerat loquens sub persona Domini Salvatoris, et dicens: *Insuper et caro mea requiescet in spe: quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Quibus utique verbis manifestatum est, quod Christi caro et vere sepulta requievit, et corruptionem non subiit,

^a In cæteris, præter Alv., hæreses.

^b Abhinc iterum Esc. 4.

quia celeriter vivificata reditu animæ resurrexit. Quod non credere satis impium est, et ad Manichæi Priscillianique doctrinam pertinere non dubium, qui sacrilego sensu ita se Christum simulant conlteri, ut et incarnationis, et mortis, et resurrectionis auferant veritatem. Habeatur ergo inter vos episcopale concilium, et ad eum locum, qui omnibus opportunus sit, vicinarum provinciarum convenient sacerdotes, ut secundum hæc quæ ad tua consulta respondimus plenissimo disquiratur examine, an sint aliqui inter episcopos qui hujus hæresis ^a contagio polluantur, a communione sine dubio separandi, si nefandissimam sectam per omnium sensuum pravitates damnare noluerint. Nulla enim ratione tolerandum est ut qui prædicandæ fidei suscepti officium, is contra Evangelium Christi, contra apostolicam doctrinam, contra universalis Ecclesiæ symbolum audeat disputare [*Æm.*, discrepare]. Quales illic erunt discipuli ubi tales docebunt magistri? Quæ illic religio populi, quæ salus plebis, ubi contra humanam societatem pudoris sanctitas tollitur, conjugiorum foedus aufertur, propagatio generationis inhibetur, carnis natura damnatur, contra verum Dei cultum Trinitas deitatis negatur, personarum proprietas confunditur, animabus humanis divina essentia datur, et eadem ad diaboli arbitrium carne concluditur. Dei Filius per id quod de Virgine ortus, non per id quod ex Patre natus est, unigenitus prædicatur ^b, idemque nec vera Dei proles, nec verus virginis partus asseritur, ut per falsam passionem, mortemque non veram mendax etiã resurrectio resumptæ de sepulcro carnis habeatur? Frustra utuntur catholico nomine, qui istis impietatibus non resistunt. Possunt hæc credere qui possunt talia patienter audire? Dedimus itaque litteras ad fratres et coepiscopos nostros Tarraconenses, Carthaginienses, et Lusitanos, atque Gallæcos, eisque concilium synodi generalis indiximus. Ad tuæ dilectionis sollicitudine ^c pertinebit ut nostræ ordinationis auctoritas ad prædictarum provinciarum episcopos deferatur. Si autem aliqui, quod absit, obstiterint quominus possit celebrari generale concilium, Gallæciæ saltem in unum convenient sacerdotes, quibus congregandis **96** fratres nostri Idatius et Coepionius imminebunt, conjuncta cum eis instantia tua, quo citius vel provinciali conventu remedium tantis vulneribus offeratur. Datum xii Kalendas Augustas Callipio ^c et Arbure consulibus.

^c *Æm.*, Bibl. Reg., Esc. 4, Tol. 1, Ger., Callipio.

LXII

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS

AD EPISCOPOS PER ITALIAM CONSTITUTOS.

De eo quod plurimi Manichæorum vigilantia papæ Leonis in urbe ^a Roma dejecti sunt.

Leo universis episcopis per Italiæ provincias constitutis in Domino salutem.

^a *Æm.*, Ab Urbe.

In consortium vos nostræ sollicitudinis, dilectissimi fratres, advocamus, ut vigilantia pastorali, ne quid

diabolicae licere possit astutiae, commissis vobis gregibus diligentius consulatis, ne is, qui Domini misericordia revelante per nostram curam a nostris ovibus morbus abigitur, necdum vobis praemonitis et adhuc quod agitur ignaris, per vestrae sedis pergat Ecclesias, et suarum furtim cuniculos inveniat latebrarum, ut quod a nobis in Urbe extinguitur tenebrosis apud vos radicibus seminetur. Plurimos impietatis Manichaeae sequaces, et doctores in Urbe investigatio nostra reperit, vigilantia divulgavit, auctoritas et censura coercuit; quos potuimus emendare, correximus; et ut damnarent Manichaeum cum praedicationibus et disciplinis suis publica in ecclesia confessione et manus suae subscriptione compulimus, et ita de voragine impietatis suae confessos poenitentiam concedendo levavimus. Aliquantum vero, qui ita se demerserant, ut nullum his auxiliantis posset remedium subvenire, subditi legibus, secundum Christianorum principum constituta, ne sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos iudices perpetuo sunt exsilio relegati. Et omnia, quae tam in Scripturis, quam in occultis traditionibus suis habent profana vel turpia, ut nosset populus quid refugeret aut vitaret, oculis Christianae plebis certa manifestatione probavimus, adeo ut ipse, qui eorum dicebatur episcopus, a nobis tentus proderet flagitiosa in suis

^a Bibl. Reg., *Manichaeorum*.

LXIII

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS AD EPISCOPOS PER SICILIAM.

Leo universis episcopis per Siciliam constitutis in Domino salutem.

Divinis praecipis et apostolicis monitis incitatur, ut pro omnium Ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu, ac si quid usquam reprehensione invenitur obnoxium, celeri sollicitudine aut ab ignorantiae imperitia aut a praesumptionis usurpatione revocemus. Monente enim dominicae vocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina repetitione mysticae sanctionis imbuitur, ut Christi oves qui Christum diligit pascat, ipsius sedis, cui per abundantiam divinae gratiae praesumus, reverentia cohortamur, ut periculum summi apostoli, qua se amatorem Domini esse testatus est, non inveniatur in nobis, quia negligenter pascens toties commendatum gregem convincitur summum non amare ^a pastorem.

^a *Quod in die Epiphaniarum prohibeatur baptismum celebrari.*

Cum ergo mihi de charitatis vestrae actibus fraterna affectione sollicito certis indiciis innoverit, vos in eo quod inter sacramenta Ecclesiae principale est, ab apostolicae institutionis consuetudine discrepare, ita ut baptismi sacramentum numerosius in die Epiphaniae, quam paschali tempore celebretur; miror vos vel praecessores vestros tam irrationabilem novitatem usurpare potuisse, ut confuso temporis utriusque mysterio nullam esse differentiam crederetis inter diem quo adoratus est Christus a magis, et diem quo resurrexit Christus a mortuis. Quam culpam nullo modo potuissetis incidere, si unde consecrationem honoris accepistis, inde legem totius observantiae sumeretis, et beati apostoli Petri sedes, quae vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset ecclesiasticae magistra rationis; a cuius vos regulis recessisse minore posset aequanimitate tolerari ^b, si aliqua commotionis nostrae increpatio non praecessisset. Nunc autem quia non desperatur correctio, servanda est mansuetudo: et licet vix ferenda sit in sacerdotibus excusatio quae praetendat inscientiam, malumus tamen et censuram necessariam temperare, et ratione vos apertissimae veritatis instruere.

98 II. *Quod cuncta nobis per ordinem rerum per incarnationem Domini nostri salutis sacramenta digesta sint.*

Semper quidem in aeterno consilio Dei mansit humani generis incommutabiliter praedeterminata reparatio; sed ordo rerum per Jesum Christum Dominum nostrum temporaliter gerendarum in incarnatione Verbi sumpsit exordium. Unde aliud tempus

^a Ex reliquis, praeter Alv. et Esc. 3, in quibus legitur: *habere*.

^b Ex reliquis, praeter Alv., in quo, *colorari*.

est, quo annuntiante angelo beata virgo Maria fecundam se per Spiritum sanctum credidit et concepit; aliud quo salva integritate virginea puer editus exultante ^a gaudîo cœlestium ministrorum pastoribus indicatur; aliud quo infans circumciditur, aliud quo hostia pro eo legalis offertur; aliud quo tres Magi claritate novi sideris incitati in Bethleem ab Oriënte perveniunt, et adoratum parvulum mystico munerum oblato venerantur. Nec iidem sunt dies, quibus impio Heródi ordinata divinitus in Ægyptum translatione subtrahetur est, vel quibus ab Ægypto in Gálilzæam mortuo persecutore vocatus est ^b. Inter has autem dispensationum varietates accedunt augmenta corporea, crescit Dominus, sicut evangelista testatur, profectibus ætatis et gratiæ. Per diem ^c paschæ in templum Jerusalem cum parentibus venit, et cum abesset a societate redeuntium, sedens cum senioribus et inter admirantes magistros disputans invenitur, rationemque mansionis suæ reddens: *Quid est, inquit, quod quærebatis me? Nesciebatis quod in Patris mei templo oportet me esse?* significans ejus esse filium, cujus esset et templum. Jam vero cum in annis majoribus apertius declarandus baptismum præcursoris sui Joannis expetit, quid deitatis ejus remansit ambiguum, quando baptizato Domino Jesu Spiritus sanctus in columbæ specie super eum descendit et mansit, audita de cœlis Patris voce dicentis: *Tu es Filius meus dilectus; in te bene complacui?* Quæ omnia ideo quantâ potuimus brevitate perstrinximus, ut notum sit dilectioni vestræ universos Christi dies innumeris consecratos fuisse virtutibus, et in cunctis ejus actionibus sacramentorum mysteria coruscasse: sed aliter quoque signis denuntiari, aliter rebus impleri, nec quæcunque numerantur in operibus Salvatoris ad tempus pertinere baptismatis. Nam si etiam illa, quæ post beati Joannis lavacrum a Domino gesta cognovimus, sub indiscreto honore colamus, omnia tempora continuæ erunt deputanda festis, quia omnia sunt plena miraculis. Verum quia Spiritus sapientiæ et intellectus ita apostolos et totius Ecclesiæ erudit magistros, ut in Christiana observantia nihil inordinatum, nihil pateretur esse confusum, discernendæ sunt causæ solemnitatum, et in omnibus institutis Patrum principumque nostrorum rationabilis servanda discretio; quia non aliter unus grex et unus pastor sumus, nisi, quemadmodum Apostolus dicit, *Id ipsum dicamus omnes: Simus perfecti in eodem sensu et in eadem sententia.*

III. *Quod in baptismo mors interveniat interfectione peccati et sepulturam imitetur trina demersio, et ab aquis elevatio sit velut resurrectio de sepulcro.*

Quamvis ergo et illa quæ ad humilitatem, et illa quæ ad gloriam pertinent Christi in unam concurrant eandemque personam, totumque quod in illo et virtutis divinæ est et infirmitatis humanæ ad nostræ reparationis tendat effectum; proprie tamen in

A morte Crucifixi et in resurrectione ex mortuis potentia baptismatis novam creaturam condit ex veteri, ut in renascentibus et mors Christi operetur et vita; dicente beato Apostolo: *An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Dominus a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus: et cætera, quæ latius Magister gentium ad commendandum sacramentum baptismatis disputavit, ut appareret ex hujus doctrinæ spiritu regenerandis filiis hominum et in Dei filios adoptandis illum diem et illud tempus electum, in quo per similitudinem formamque mysterii ea, quæ geruntur in membris, his, quæ in ipso sunt capite gesta, congruerent, dum in baptismatis regula et mors intervenit interfectione peccati, et sepulturam triduanam imitatur trina demersio, et ab aquis elevatio resurgentis instar est de sepulcro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandæ generaliter gratiæ diem legitimum eum esse, in quo ornata est virtus muneris, et species actionis. Ad cujus rei confirmationem plurimum valet, quod ipse Dominus Jesus Christus, posteaquam resurrexit a mortuis, discipulis suis, in quibus omnes ecclesiarum præsules docebantur, et formam et potestatem tradidit baptizandi dicens: *Euntes ⁹⁹ docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.* De quo utique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi proprie voluisset intelligi regenerationis gratiam ex sua resurrectione coepisse. Additur sive huic observantiæ etiam Pentecostes ex adventu sancti Spiritus sacrata solemnitas, quæ de paschalis festi pendet articulo; et cum ad alios dies alia festa pertineant, hæc semper ad eundem diem, qui resurrectione Domini est insignis, occurrit: porrigens quodammodo auxiliantis gratiæ manum, ut ii, quos a die paschæ aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclusit iuvitos, aut quibuslibet necessitatibus impediti, desiderii sui effectum dono sancti Spiritus consequantur. Ipse enim Unigenitus Dei in fide credentium, et in virtute operum nullam inter se et Spiritum sanctum voluit esse distantiam, quia nulla est diversitas in natura, dicens: *Rogabo ego Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut vobiscum sit in æternum, Spiritum veritatis.* Et iterum: *Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret universa, quæcunque dixi vobis.* Et iterum: *Cum venerit ille Spiritus veritatis, ille diriget vos in omnem veritatem.* Cum itaque veritas Christus sit, et Spiritus sanctus veritas, nomenque Paracliti utriusque sit proprium, non dissimile est festum ubi unum est sacramentum.*

^a In hac voce exultante fuit Codex Esc. 4.

^b Esc. 3, revocatus est.

^c Em., Bibl. Reg., Esc. 3, Tol. 1, 2, dies.

IV. *Quod beatus apostolus Petrus in die Pentecostes A virorum tria millia baptizavit.*

Hoc autem nos non ex nostra persuasione defendere, sed ex apostolica auctoritate servare satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum apostolum Petrum, qui in ipso die, quo omnem credentium numerum promissus sancti Spiritus replevit adventus, trium millium populum sua prædicatione conversum lavacro baptismatis consecravit. Quod sancta Scriptura, quæ apostolorum Actus continet, fidei historia docet, dicens : *His auditis compuncti sunt corde et dixerunt ad Petrum et reliquos apostolos : quid faciemus, viri fratres? Petrus vero ait ad illos : pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum sancti Spiritus. Vobis est enim repromissio, et filiis vestris, et omnibus qui longe sunt quoscumque advocaverit Dominus Deus noster.* Aliis etiam pluribus verbis testificatus est, et exhortabatur eos dicens : *Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt, et appositæ sunt in illa die animæ circiter tria millia.*

V. *Quod hæc duo tempora, id est, Pascha et Pentecostes, ad baptizandum a Romano pontifice legitime sint præfixa.*

Unde quia manifestissime patet baptizandis in Ecclesia electis hæc duo tempora de quibus locuti sumus, esse legitima, dilectionem vestram monemus, ut nullos alios dies huic observantiæ misceatis.

VI. *Quod omni tempore hi qui necessitate mortis urgentur, id est, ægritudinis, obsidionis, persecutionis et naufragii, debeant baptizari.*

Quia etsi sunt alia quoque festa quibus multa in honorem Dei reverentia debeatur; principalis tamen et maximi sacramenti custodienda nobis est mysticæ rationis exceptio, non interdicta licentia, qua in baptismo tribuendo quolibet tempore periclitantibus subvenitur. Ita enim ad has duas festivitates connexas sibimet atque cognatas incolumium et in pacis securitate degentium libera vota differimus, ut in mortis periculo, in obsidionis discrimine, in persecutionis angustiis, in timore naufragii, nullo tempore hoc veræ salutis singulare præsidium cuiquam denegemus. Si quis autem Epiphaniæ festivitatem, quæ in suo ordine debito honore veneranda est, ob hoc existimat privilegium habere baptismatis, quia hoc quidam putant quod in eadem die Dominus ad baptismum sancti Joannis accesserit, sciat illius baptismi aliam gratiam, aliam fuisse rationem, nec ad eandem pertinuisse virtutem, qua per Spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur, qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Dominus enim nullius indigens remissione peccati, nec quaerens remedium renascendi, sic voluit baptizari quomodo et voluit circumcidi, hostiamque pro se emundationis

^a Ex cæteris, præter Alv., in quo : *quando de latere ipsius sanguis redemptionis et aqua baptismatis cælit. Ger., profluxit.*

offerri, ut qui factus erat ex muliere, sicut Apostolus ait, fieret et sub lege, quam non venerat solvere, sed implere et implendo finire, sicut beatus Apostolus prædicat dicens : *Finis autem legis Christus ad justitiam omni credenti.* Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia in omnibus primatum tenens se docuit esse principium, et tunc **100** regenerationis potentiam sanxit, quando ^a de latere ipsius profluxerunt sanguis redemptionis et aqua baptismatis. Sicut enim ^b Vetus Testamentum Novi testificatio fuit, et lex per Moysen data est, gratia autem et veritas per Jesum Christum facta est; sic diversa sacrificia unam hostiam præformarunt, et multorum agnorum occisio illius immolatione finita est, de quo dicitur : *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Sic et Joannes non Christus, sed Christi prævius, non sponsus, sed sponsi amicus fuit, adeo fidelis, et non sua quaerens, sed quæ Jesu Christi, ut se profiteretur ad solvenda calceamenta pedum ejus indignum, quoniam ipse quidem baptizaret in aqua in pœnitentiam, ille autem baptizaturus esset in Spiritu sancto et igne, qui duplici potestate et vitam redderet et peccata consumeret. His itaque, fratres charissimi, tot ac tantis existentibus documentis, quibus omni ambiguitate submota evidenter agnoscitis qui secundum apostolicam regulam et exorcismis scrutandi, jejuniis sanctificandi et frequentibus sunt prædicationibus imbuendi, duo tantum tempora, id est, Pascha, et Pentecosten esse servanda, hoc vestræ indicimus charitati, ut ab apostolicis institutis nullo ulterius recedatis excessu : quia inultum post hæc esse non poterit, si quisquam apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

VII. *Ut de Sicilia terni semper annis singulis de episcopis ad diem tertium Kalendarum Octobrium Romanam sociandi synodo indissimulanter occurrant.*

Quare illud primitus pro custodia concordissimæ unitatis exigimus, ut quia saluberrime a sanctis Patribus constitutum est binos in annis singulis debere esse conventus, terni semper ex vobis ad diem tertium Kalendarum Octobrium Romani fraterno concilio sociandi indissimulanter occurrant : quoniam adjuvante gratia Dei facilius poterit provideri, ut in ecclesiis Christi nulla scandala, nulli nascantur errores, cum coram beatissimo Petro apostolo id semper in commune tractandum sit, ut omnia ipsius constituta canonumque decreta apud omnes Domini sacerdotes inviolata permaneant. Hæc autem, quæ, inspirante Domino, vobis insinuanda credimus, per fratres et coepiscopos ^c nostros Vacillum et Paschasium ^d ad vestram notitiam volumus pervenire, quibus referentibus cognoscamus, quam reverenter a vobis apostolicæ sedis instituta serventur. Datum xii Kalendas Novembris, Calapodio et Ardabure conscribitur.

^b In omnibus præter Alv. et Urg., ergo.

^c Deesi folium in Esc. 3.

^d Tol. 1, 2, Paschasium.

LXIV

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS AD UNIVERSOS EPISCOPOS.

Le^o episcopus urbis Romæ universis episcopis **A** clesiasticis officiis et a sacerdotali nomine apostolicæ sedis auctoritate jubemus arceri. Nec hoc enim sibi poterunt vindicare, cujus capaces per hoc, quod illi obliterat, non fuerunt, hujus discussionis curam nobis specialiter vindicantes, ut si qua forsitan de his commissa sunt corrigantur, ne liceat ultra committi, et ne qua excusatio de ignoratione nascentur: quanquam ignorare nunquam licuerit sacerdotem quid canonum regulis fuerit definitum. Hæc ergo ad provincias vestras per Innocentium, Legitimum, et Segetium fratres et coepiscopos nostros scripta direximus, ut quæ male pullulasse dignoscuntur a radicitus evellantur, et messem dominicam zizania nulla corrumpant. Ita enim fructum uberem quæ sunt sincera præstabunt, si ea quæ nata segetem enecare consueverunt diligentius amputentur.

Ut nobis gratulationem facit Ecclesiarum status salubri dispositione compositus; ita non levi nos mœrore contristat, quoties aliqua contra constituta canonum et ecclesiasticam **101** disciplinam præsumpta vel commissa cognoscimus: quæ si non qua debemus vigilantia reseceamus, illi, qui nos speculatores esse voluit, excusari non possumus, permittentes sincerum corpus Ecclesiæ, quod ab omni purum macula custodire debemus, ambientium improba contagione fœdari, cum ipsa sibi membrorum per dissimulationem compago non congruat.

I. Ut nullus episcoporum servum alterius ad clericatus officium promovere præsumat.

Admittuntur passim ad ordinem sacrum quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur; et qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt ad fastigium sacerdotii, tanquam servilitas hunc honorem capiat, provehuntur, et probri posse Deo creditur, qui domino suo necdum probare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est, quod et sacrum ministerium talis consortii vilitate polluitur et dominorum, quantum ad illicitæ usurpationis temeritatem pertinet, jura solvuntur. Ab his itaque, fratres charissimi, omnes vestræ provinciæ abstineant sacerdotes, et non tantum ab his, sed ab illis etiam qui originali aut alicui conditioni obligati sunt votum temperari; nisi forte eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vendicant potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis qui divinx militiæ fuerit aggregandus, ut a castris dominicis, quibus nomen ejus ascribitur, nullis necessitatibus viculis abstrahatur.

II. Ut quicumque ad sacerdotium vel viduarum mariti, vel habentes numerosa conjugia promoti fuerint ab omnibus ecclesiasticis officiis arceantur.

Qualis vero unicuique natalium honestas et morum esse debeat, qui sacri altaris ministerio sociandus, et Apostolo nos docente, et divina præceptione didicimus et canonum regulis, a quibus plerosque fratrum declinasse et penitus deviasse reperimus. Nam constat ad sacerdotium pervenisse viduarum maritos, quosdam etiam, quibus fuerint numerosa conjugia et ad omnem licentiam vita liberior, ad sacrum ordinem passim patefactis aditibus fuisse permisso contra illam beati Apostoli vocem, qua talibus exclamat dicens: *Unius uxoris virum*: et contra illud antiquæ legis præceptum, quo dicitur et cavetur: *Sacerdos virginem uxorem accipiat; non viduam, non repudiatam*. Hos ergo, quicumque tales admissi sunt, ab ec-

lesiasticis officiis et a sacerdotali nomine apostolicæ sedis auctoritate jubemus arceri. Nec hoc enim sibi poterunt vindicare, cujus capaces per hoc, quod illi obliterat, non fuerunt, hujus discussionis curam nobis specialiter vindicantes, ut si qua forsitan de his commissa sunt corrigantur, ne liceat ultra committi, et ne qua excusatio de ignoratione nascentur: quanquam ignorare nunquam licuerit sacerdotem quid canonum regulis fuerit definitum. Hæc ergo ad provincias vestras per Innocentium, Legitimum, et Segetium fratres et coepiscopos nostros scripta direximus, ut quæ male pullulasse dignoscuntur a radicitus evellantur, et messem dominicam zizania nulla corrumpant. Ita enim fructum uberem quæ sunt sincera præstabunt, si ea quæ nata segetem enecare consueverunt diligentius amputentur.

III. Quod usuram non solum clerici exigere non debent, sed nec laici Christiani.

Nec **b** hoc quoque prætereundum duximus quosdam lucri turpis cupiditate captos usurariam exercere pecuniam, et fenore velle ditescere. Quod nos non dicam in eos, qui sunt in clericali officio constituti, sed in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus: quod vindicari acrius in eos qui fuerunt confutati, decernimus, ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

IV. Ut clericus nec suo, nec alieno nomine fenus exercent.

Illud etiam duximus præmonendum ut sicut non suo, ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercendum fenus attentet. Indecens enim est crimen suum commodis alienis impendere. Fenus autem hoc solum aspicere et exercere debemus, ut quod hic misericorditer tribuimus a Domino, qui multipliciter et in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus.

V. Ut si quis sacerdotum contra hæc interdicta fecerit, a suo sit officio removendus.

Hoc itaque **c** admonitio nostra denuntiat **102** quod si quis fratrum contra hæc constituta **d** venire tentaverit, et prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ. Ne quid vero sit quod prætermisum a nobis forte credatur, omnia decretalia constituta tam beatæ memoriæ **e** Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus et canonum promulgata sunt disciplinis, ita vestram dilectionem custodire debere mandamus, ut si quis illa contempserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Datum vi Idus Octobris, Maximo II et Paterio viris clarissimis consulibus.

d Urg. et Ger., *constituta venerit vel venire tentaverit.*

e In omnibus præter Alv. *recordationis.*

a Æm., Bibl. Reg., *noscentur.*

b Ex Æm., Bhd. Reg., Ger., Tol. 1, 2. In cæteris, *Non.*

c Redit Codex Esc. 3 in his vocibus: *Hoc itaque.*

LXV

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS AD JANUARIUM EPISCOPUM.

Quod omnis cujasilibet ordinis clericus, qui catholicam descrens hæreticæ se communioni miscuerit, si a l' Ecclesiam reversus fuerit, in eo gradu quo erat [Æm., fuerat] sine promotione permaneat.

Leo episcopus urbis Romæ Januario episcopo A Aquiliciensi.

Lectis fraternitatis tuæ litteris vigorem fidei tuæ, quem olim noveramus, agnovimus, congratulantes tibi quod ad custodiam gregum Christi pastoralem curam vigilanter exsequeris, ne lupi, qui sub specie ovium subintrarunt, bestiarum^a sævitia simplices quoque dilacerent, et non solum ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam ea quæ sunt sana corrumpant. Quod ne viperea possit obtinere fallacia, dilectionem tuam duximus commonendam, insinuantes ad animæ periculum pertinere, si quisquam de his qui a nobis in hæreticorum atque schismaticorum sectam delapsus, et se utcumque hæreticæ communionis contagio^b macularit, respiscens in communionem catholicam sine promotione legitima satisfactionis habeatur. B Saluberrimum enim et spiritualis medicinæ utilitate plenissimum est, ut sive presbyteri, sive diaconi, vel subdiaconi, aut cujasilibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam jam pridem amiserant, rursus reverti ambiunt, prius errores suos, et ipsos auctores erroris damnari a se sine ambiguitate fateantur, ut sensibus pravis etiam peremptis nulla sperandi supersit occasio, nec ul-

^a In reliquis, præter Alv., *bestiali*.

^b In reliquis, præter Alv., *contagione*.

lum membrum talium possit societate violari, cum per omnia illis professio e propria cæperit obviare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem 103 præcipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio, si, adempta sibi omni spe promotionis, in quo inveniuntur ordine stabilitate perpetua maneant; si tamen iterata tinctione non fuerint maculati. Non levem apud Deum noxam incurrit, qui de talibus ad sacros promovendos ordines judicavit. Quod si cum grandi examinatione promotio conceditur inculpatis, multo magis non debet licere suspectis. Proinde dilectio tua, cujus devotione gaudemus, jungat curam suam dispositionibus nostris, et det operam ut circumspecte ac velociter impleantur, quæ ad totius Ecclesiæ incolunitatem et laudabiliter suggesta sunt et salubriter ordinata. Non autem dubitet dilectio tua nos, si, quod non arbitramur, neglecta fuerint quæ pro custodia canonum et pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos; quia inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui multam sæpius nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. Datum III Kalendas Julias, Alipio et Ardabure consulibus.

^e Bibl. Reg., *confessio*.

LXVI

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS AD RUSTICUM NARBONENSEM EPISCOPUM.

Leo Rustico episcopo Narbonensi.

Epistolas fraternitatis tuæ, quas Hermes archidiaconus tuus detulit, libenter accepi diversarum quidem causarum connexionem multiplices, sed non ita patientiæ legentis onerosas, ut aliquid earum per intercurrentes^a undique sollicitudines fuerit prætermissum. Unde totius sermonis tui alligatione concepta, et gestis quæ in episcoporum honoratorumque examine confecta sunt recensitis, Sabiniano et Leoni presbyteris actionis tuæ intelleximus fiduciam defuisse, nec eisdem justam superesse querimoniam, qui se ab inchoatis disceptationibus sponte subtraxerint. Circa quos quam formam quamve mensuram debeas tenere justitiæ tuo relinquo moderamini, suadens tamen charitatis hortatu ut sanandis ægris spiritualem debeas adhibere medicinam, et dicente Scriptura: *Noli esse nimium justus*: mitius agas cum eis qui zelo pudicitiae videntur modum excessisse vindictæ, ne diabolus, qui decepit adulteros, de adulterii exsultet ulioribus. Miror autem dilectionem tuam in tantum

^a Ex Æm., Bibl. Reg., Tol. 1, 2, Urg., Ger. In reliquis, *inconcurrentes*.

C scandalorum quacunq; occasione nascentium adversitate turbari, ut vacationem ab episcopatus laboribus præoptare te dicas, et velle in silentio atque otio vitam degere, quam in his quæ tibi commissa sunt permanere. Dicente vero Domino: *Beatus qui perseveraverit usque in finem*; unde enim erit beata perseverantia, nisi de virtute patientiæ? Nam secundum apostolicam prædicationem omnes qui volunt in Christo pie vivere persecutionem patiuntur, quæ non in eo tantum computanda est, quod contra Christianam pietatem aut ferro aut ignibus agitur, aut quibuscumque suppliciis, cum persecutionum sævitiam suppleant, et dissimilitudinis morum, et contumaciæ inobedientium et malignarum tela linguarum: quibus c. n. l. stationibus cum omnia semper membra pulseant, et nulli- D piorum portio a conflictatione sit libera, ita ut periculis nec otia carant nec labores, quis inter fluctus maris navem dirigit si gubernator abscedat? Quis ab insidiis luporum custodiet oves, si pastoris 104 cura non vigilet? Quis denique latronibus obsistet^b

^b Vox *obsistet*, quæ deest in Alv., desumpta est ex Cod. Bibl. Reg., Tol. 1, Urg. et Ger. In Æm., *resistet*.

et furibus, si speculatorem in prospectu explorationis locatam ab intentione sollicitudinis amor quietis abducat? Permanendum ergo est in opere credito et in amore suscepto: constanter tenenda est iustitia et benigne præstanda clementia. Odio habeantur peccata, non homines. Corripiantur tumidi, tolerentur infirmi, et quod in peccatis severius castigari necesse est non sævientis plectatur animo, sed medentiæ. Ac si vehementior tribulatio incubuerit, non ita expavescamus quasi illi adversitati propriis sit viribus resistendum, cum et consilium nostrum et fortitudo sit Christus, ut sine quo nihil possumus per ipsum cuncta possimus, qui confirmans prædicatores Evangelii et sacramentorum ministros: *Ecce ego, inquit, vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*: et iterum: *Hæc, inquit, locutus sum vobis ut in me pacem habeatis; in hoc autem mundo tribulationem habebitis; sed confidite, quia ego vici mundum*. Quas pollicitationes, quia sine dubio manifestæ sunt, nullis debemus scandalis infirmare, ne electioni Dei videamur ingrati, cujus tam potentia sunt adiutoria quam vera promissa. De consultationibus autem dilectionis tuæ, quas separatim conscriptas archidiaconus tuus detulit, quid sentiendum sit inter præsentis opportunitas quæreretur, si nobis conspectus tui copiam præbuisset. Nam cum quædam interrogationis modum videantur excedere, intelligo eas altiores esse colloquiis, quam scriptis: quia sicut quædam sunt quæ nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatis aut pro necessitate rerum oporteat temperari, illa semper conditione servata, ut in his quæ vel dubia fuerint aut obscura, id noverimus sequendum quod nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum Patrum invenitur adversum.

I. *Quod non habeantur episcopi quos nec clerus elegit, nec populus exquisivit, nec provinciales episcopi consecraverunt. Si qui tamen clerici ab his pseudo-episcopis ordinantur, rata potest ordinatio talis existere.*

Nulla ratio sinit ut inter episcopos habeantur qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a provincialibus episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Unde cum sæpe quæstio de male accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuendum, quod non doceatur fuisse collatum? Si qui autem clerici ab his pseudo-episcopis in eis ecclesiis ordinati sunt quæ ad proprios episcopos pertinebant, et ordinatio eorum cum consensu et iudicio presidentium facta est, potest rata haberi, ita ut in ipsis ecclesiis perseverent. Aliter autem vana habenda est consecratio, quæ nec loco fundata est nec auctore munita.

II. *Quod presbyteri aut diaconi, si in aliquo crimine prolapsi fuerint, non possint per manus impositionem penitentiam remedium consequi.*

Alienum est a consuetudine ecclesiastica ut qui in presbyterali honore aut diaconi gradu fuerint consecrati, si pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant penitendi, quod sine du-

bio ex apostolica traditione descendit secundum quod scriptum est: *Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro illo?* Unde hujusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

III. *Quod diaconi, sicut episcopus et presbyter, cessare debent ab opere conjugali, non tamen repudiare conjugia.*

Lex continentia eadem est altaris ministris quæ episcopis atque presbyteris; qui cum essent laici, sive lectores, licite et uxores ducere et filios procreare potuerunt. Sed cum ad prædictos pervenerint gradus, cœpit eis non licere quod licuit. Unde ut id de carnali fiat spirituale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, et quasi non habeant [*Em., habentes*], sic habere, quo et salva sit charitas coniugiorum, et cessent opera nuptiarum.

IV. *Quod aliud sit uxor, aliud concubina, nec e: rel quisquis filiam suam in matrimonium concubinam habenti tradiderit.*

Non omnis mulier viro juncta uxor est viri, quia nec omnis filius hæres est patris. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos sunt legitima, et inter æquales, et multo prius hoc ipsum Domino constituate, quam initium Romani juris existeret. Itaque aliud est uxor, aliud concubina, **105** sicut aliud ancilla, aliud libera. Propter quod etiam Apostolus ad manifestandam harum personarum discretionem testimonium ponit ex Genesi, ubi dicitur Abraham: *Ejice ancillam et filium ejus; non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ*. Unde cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut præter sexuum conjunctionem haberet in se Christi et Ecclesiæ sacramentum, dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. Igitur cujuslibet loci clericus si filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est quasi eam conjugato dederit, nisi forte illa mulier et ingenua facta et dotata legitime et publicis nuptiis honestata videatur. Paterno arbitrio viris injectæ carent culpa, si mulieres quæ a viris habentur in matrimonio non fuerint, quia aliud est nupta, aliud concubina.

V. *Quod non sit conjugii duplicatio quando ancilla rejecta uxor assumitur.*

Ancillam a toro abjicere, et uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, sed profectus est honestatis. Culpanda est sane talium negligentia, sed non penitus desperanda, ut crebris exhortationibus incitati, quod necessarie expetierunt, fideliter exsequantur. Nemo enim desperandus est dum in hoc corpore constitutus est, quia nonnunquam quod diffidentia ætatis differtur consilio maturiore perficitur.

VI. *De communione privatis et vita defunctis.*

Horum causa Dei iudicio reservanda est, in cujus manu fuit ut talium obitus usque ad communionis remedium differretur. Nos autem, quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus.

^a In reliquis, præter Alv., *istis*.

^b Ex reliquis, præter Alv., in quo, *honestata*.

^c *Em., Bibl. Reg., Esc. 3, Tol. 1, 2, Ger., iuncta*.

VII. *De his qui pœnitentiam agere differunt.*

Dissimulatio hæc potest non de contemptu esse remedii, sed de metu gravius delinquendi. Unde pœnitentia, quæ dilata est, cum studiosius petita fuerit, non negetur, ut quoquo modo ad indulgentiæ medicinam anima vulnerata perveniat.

VIII. *Quod oporteat eum qui pro illicitis veniam poscit etiam a multis licitis abstinere.*

Aliud quidem est debita justa repossere, aliud propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam postulantem oportet etiam a multis licitis abstinere, dicente Apostolo: *Omnia licent, sed non omnia expediunt.* Unde si pœnitens habet causam quam negligere forte non debeat, melius expetit ecclesiasticum quam forense iudicium.

IX. *Quod pœnitenti nulla lucra negotiationis exercere conveniat.*

Qualitas lucri negotiationem aut excusat aut arguit, quia est et honestus quæstus et turpis. Verumtamen pœnitenti utilius est dispendia pati, quam periculis negotiationis obstringi; quia difficile est inter vendentis ementisque commercium non intervenire peccatum.

X. *Quod ad militiam sæcularem post pœnitentiam redire non decet.*

Contrarium est omnino ecclesiasticis regulis post pœnitentiæ actionem redire ad militiam sæcularem, cum Apostolus dicat: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.* Unde non est liber a laqueis diaboli, qui se militia mundana voluerit implicari.

XI. *Quod adolescens si urgente quocunque periculo pœnitentiam gessit, et non se continet, uxoris potest remedio suscipi.*

In adolescentia constitutus si urgente aut metu mortis aut captivitatis periculo pœnitentiam gessit, et postea timens lapsam incontinenti e juvenilis copulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurret, rem videtur fecisse veniale, si præter conjugem nullam omnino cognoverit. In quo tamen non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilis æstimamus. Nam secundum veram cognitionem nihil magis congruit ei qui pœnitentiam gessit quam castitas perseverans et mentis et corporis.

XII. *Quod si quis propositum monachi deseruerit, publica sit pœnitentiæ satisfactio purgandus.*

Propositum monachi proprio arbitrio **106** ac voluntate susceptum deseri non potest absque peccato. Quod enim quis vovit Deo debet et reddere. Unde qui relicta singularitatis professione ad militiam vel ad nuptias devolutus [*Esc. 5, provolutus*] est, publicæ pœnitentiæ satisfactio purgandus est.

^a Ex reliquis, præter Alv. et Urg., in quibus: *militiæ humanæ.*

A Quia etiam innocens militia et honestum potest esse conjugium, electionem meliorem deseruisse transgressio est.

XIII. *Quod puellæ, quæ non coactæ, sed voluntate propria, virginitatis propositum susceperunt, delinquant cum nupserint, etsi nondum fuerint consecratæ.*

Puellæ, quæ non parentum coactæ imperio, sed ex spontaneo iudicio virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, prævaricantur, etiamsi nondum eis gratia consecrationis accessit, cujus utique non fraudarentur munere, si in proposito permanent.

XIV. *De his quæ jam consecratæ sunt, si postea nupserint.*

Ambigi non potest magnum crimen admitti, ubi et B propositum deseritur et consecratio violatur. Nam si humana facta non possunt impune calcari, quid eas manebit quæ corruerint divini fœdera sacramenti?

XV. *De his qui dubitant utrum baptizari sint, eos necesse est baptizari.*

Si nulla exstant indicia inter propinquos aut familiares, nulla inter clericos, aut vicinos, quibus hi de quibus quæritur baptizati fuisse doceantur, agendum est ut renascantur ne manifeste pereant: in quibus, quod non ostenditur gestum, ratio non sinit ut videatur iteratum. Qui autem possunt meminisse quod ad ecclesiam veniebant cum parentibus suis, possunt recordari an quod ab eorum parentibus datur acceperint. Sed si hoc etiam ab ipsa memoria alienum est, conferendum eis videtur quod collatum esse nescitur, quia non temeritas intervenit præsumptionis ubi est diligentia pietatis.

XVI. *Quod eos qui se baptizatos agnoscunt, sed in qua professione nesciunt, per manus impositionem suscipiantur.*

Hi autem, de quibus scripsisti, qui se baptizatos sciunt, sed cujus fidei fuerint qui eos baptizaverant se nescire proflentur, quoniam quolibet modo formam baptismatis acceperunt, baptizandi non sunt, sed per manus impositionem virtute Spiritus sancti, quam ab hæreticis accipere non potuerunt, catholicis copulandi sunt.

XVII. *De baptizatis qui postea convivii Gentilium et escis immolatis usi sunt.*

Qui convivio solo Gentilium et escis immolatis usi sunt possunt jejuniis et manus impositione purgari, ut deinceps ab idolothytis abstinentes sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem aut idola adoraverunt, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos, nisi per pœnitentiæ publicam, non oportet admitti.

^b In reliquis, præter Alv., *fide.*

LXVII

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS.

AD ANASTASIUM THESSALONICENSEM EPISCOPUM

Leo episcopus urbis Romæ Anastasio, episcopo Thessalonicensi.

107 Quanta fraternitati tuæ a beatissimi Petri

apostoli auctoritate commissa sint, et quali etiam nostro tibi favore sint credita, si vera ratione perspiceres et justo examine ponderares, mul-

tum possemus de injunctæ tibi sollicitudinis devotione gaudere. Quoniam sicut præcessores mei præcessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ priorum secutus exemplum vices mei moderaminis delegavi, ut curam, quam universis ecclesiis principaliter ex divina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis effectus adjuvares, et longinquis a nobis provinciis præsentiam quodammodo nostræ visitationis impenderes, siquidem a continenti oportunoque prospectu promptum tibi esset agnoscere, quid in quibusque rebus vel tuo studio componeres, vel nostro iudicio reservares. Nam cum majora negotia et difficiliores causarum exitus liberum tibi esset sub nostræ sententiæ expectatione suspendere, nec ratio tibi nec necessitas fuit in id quod mensuram tuam excederet deviandi. Abundant enim apud te monitorum scripta nostrorum, quibus te de omnium actionum temperantia frequenter instruximus, ut commendatas tibi Christi Ecclesias per exhortationem charitatis ad salubritatem obedientiæ provocares. Quia etsi plerumque existit inter negligentes vel desides fratres quæ oporteat majori auctoritate curari, sic tamen est adhibenda correctio [*Em., Ger., correctio*] ut semper sit salva dilectio. Unde et beatus apostolus Paulus ad ecclesiasticum regimen Timotheum imbuens dicit: *Seniorem ne increpaveris, sed obsæra ut patrem, juvenes ut fratres, anus ut matres, juveniculas ut sorores in omni castitate.* Quæ moderatio si quibuscumque inferioribus membris ex apostolica institutione debetur, quanto magis fratribus et coepiscopis nostris sine offensione reddenda est? Et licet nonnunquam accedant quæ in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia quam severitas, plus cohortatio quam commotio, plus charitas quam potestas. Sed ab his qui quæ sua sunt quaerunt, non quæ Christi Jesu, facile ab hac lege disceditur, et dum dominari magis quam consulere subditis quaeritur, placet honor, inflat superbia, et quod provisum est ad concordiam tendit ad noxam. Quod ut necesse habeamus ita dicere, non de parvo animi dolore procedit. Me ipsum enim quodammodo trahi in culpam sentio, cum te a traditis tibi regulis immodice discessisse cognosco; qui si tuæ existimationis parum diligens eras^a, meæ saltem famæ parcere debuisti, ne quæ tuo tantum facta sunt animo, nostro videantur gesta iudicio. Relegat fraternitas tua paginas nostras, omniaque ad tuos emissa majores apostolicæ sedis præsulum scripta decurrat, et vel a me vel a præcessoribus meis inveniet ordinatum quod a te cognovimus esse presumptum.

Venit namque ad nos cum episcopis provincie suæ frater noster Atticus veteris Epiri metropolitanus antistes, et de indignissima afflictione quam pertulit lacrymabili actione conquestus est curam

^a Ex reliquis præter Alv. et Esc. 3, in quibus: *ctresses.*

^b Ex reliquis præter Alv. et Esc. 3, in quibus: *excusatione.*

Astantibus diaconis tuis, qui quære is et flentibus nihil contra referendo ea quæ vobis ingerebantur, fide non carere monstrabant. Legebatur quoque in litteris tuis, quas iidem diaconi detulerunt, quod frater Atticus Thessalonicam venisset, quodque consensum suum etiam scripturæ professione signasset, ut de illo non aliud a nobis posset intelligi quam proprii arbitrii et spontaneæ devotionis fuisse quod venerat, quodque chartulam de obedientiæ sponione conscripserat, in cuius tamen chartulæ mentione signum prodebat injuriæ. Non enim **108** necessarium fuerat ut obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso jam voluntarii adventus probabat [*Esc. 3, Urg., probat*] officio. Unde deplorationibus supra dictis hæc verba epistolæ tuæ testimonium præbuerunt, et per hoc quod non est tacitum nudatum est illud quod silentio fuerat adopertum [*Bibl. Reg., opertum*], additam scilicet Illyrici prælecturam et sublimissimam inter mundanos apices potestatem inhibitione insontis antistitis incitatam, ut missa executione^b terribili, quæ omnia sibi officia publica ad effectum præceptionis adjungeret, a sacris Ecclesiæ adytis nullo vel falso insimulatus^c crimine extraheretur sacerdos, cui non ob molestiam ægritudinis, non ob sævitiam hiemis darentur induciæ, sed iter asperum et periculis plenum per invias nives agere cogerebatur. Quod tanti laboris tantique discriminis fuit, ut ex his qui episcopum comitati sunt quidam defecisse dicantur. Multum stupeo, frater clarissime, sed et plurimum doleo quod in eum, de quo nihil amplius indicaveras quam quod evocatus adesse differret^d et excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter et tam vehementer potueris commoveri, præsertim, cum etiam si tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat quid ad tua consulta rescriberem. Sed, ut video, bene de meis moribus æstimasti, et quam civilia pro conservanda sacerdotali concordia responsurus essem verissime prævidisti, et ideo motus tuos exsequi sine dilatione properasti, ne, cum moderationis nostræ aliud disponentia scripta sumpsisses, faciendi id quod factum est licentiam non haberes. An forte aliquod tibi facinus innotuerat, et metropolitanum episcopum novi apud te criminis pondus urgebat? At hoc quidem alienum ab illo esse etiam tu nihil ei objiciendo confirmas; sed etiam si quid grave intolerandumque committeret, nostra erat expectanda censura, ut nihil prius ipso decerneres quam quid nobis placeret cognosceres^e. Vices enim nostras ita tuæ credimus charitati, ut in partem sis vocatus sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Unde sicut multum nos ea quæ a te pie sunt curata lætificant, ita nimium ea quæ perperam sunt gesta contristant; et necesse est post multarum experimenta causarum sollicitius prospici et diligentius præcaveri, quatenus per spiritum cha-

^c Ex cæteris, præter Alv., in quo, *persimulatus.*

^d Ex reliquis, præter Alv., in quo, *deberet.*

^e In reliquis, præter Alv., *agnosceres.*

ritatis et pacis omnis materia scandalorum de Ecclesiis Domini, quas tibi commendavimus, auferatur, præmimente quidem in illis provinciis episcopatus tui fastigio, sed amputato totius usurpationis excessu.

I. *Ut metropolitanis sua jura serventur.*

Igitur secundum sanctorum Patrum canones, Spiritu Dei conditos et totius mundi reverentia consecratos, metropolitanos singularum provinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura præteritur, jus traditæ sibi antiquitatis dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut a regulis præstitatis nulla aut negligentia aut præsumptione discedant.

II. *Quod a metropolitanis non laici, non divitiarum, non viduarum mariti, sed irreprehensibiles ordinentur episcopi.*

In civitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis episcopis hæc forma servetur; ut is qui ordinandus est, etiam si bonæ vitæ testimonio fulciatur, non laicus, non neophytus, nec secundæ conjugis sit maritus, aut qui unam quidem habeat, vel habuerit, sed nec qui sibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut hæc, quæ in aliis membris Ecclesiæ non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita.

III. *Quod subdiaconis carnale conjugium denegetur.*

Nam cum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati et procreationi filiorum studere sit liberum arbitrium, ad exhibendam tamen perfectam [Æm., perfectæ] continentie puritatem, nec subdiaconibus quidem connubium carnale conceditur, ut et qui habent sint tanquam non habentes, et qui non habent permaneant singulares. Quod, si in hoc ordine, qui quartus est a capite, dignum est custodiri, quanto magis in primo, vel in secundo tertiove servandum est, ne aut levitico aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur, qui se a voluptate uxoria necdum frenasse detegitur?

IV. *Ut nullus invitis ordinetur episcopus b.*

Cum ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur quem clerici plebisque consensus concorditer postularint, ita ut si in aliam forte personam partium se vota dividerint, metropolitani judicio is alteri c præferatur qui majoribus et studiis juvatur et meritis: tantum ut nullus invitis et non petentibus ordinetur, ne plebs invita episcopum non optatum aut contemnat aut odere, et fiat minus religiosa quam convenit, cui non licuerit habere quem voluit.

^a Ex omnibus, præter Alv. et Esc. 3, in quibus, *luxuriæ.*

^b Æm., Bibl. Reg., Esc. 3, Tol. 1, 2, *antistes.*

^c Ex omnibus, præter Alv. et Urg., in quibus, *is alter.*

A V. *Ut metropolitanus Epiri de erecto, quem est ordinaturus episcopum, ad Thessalonicensem pontificem referat, et de metropolitano electo similiter provinciales episcopi.*

De persona autem consecrandi episcopi, et de clerici plebisque consensu metropolitanus episcopus ad fraternitatem tuam perferat, quodque in provincia bene placuit scire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tua quoque firmet auctoritas, quæ rectis dispositionibus nihil moræ aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum. Metropolitanus vero defuncto, cum in locum ejus alius fuerit subrogandus, provinciales episcopi ad civitatem metropolim convenire debebunt, ut omnium clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex presbyteris ejusdem ecclesiæ vel ex diaconibus optimus eligatur, de cujus nomine ad tuam notitiam provinciales referant sacerdotes, impleturi vota poscentium, cum quod ipsis placuit tibi quoque placuisse cognoverint. Sicut enim justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante præsumi.

VI. *Ut bina per annos singulos provincialia episcoporum concilia celebrentur, et si res difficilis emerit, nec fuerit Thessalonicensis episcopi judicio terminata, ad Romanum referatur antistitem.*

De conciliis autem episcopalibus non aliud indicimus quam sancti Patres salubriter ordinarunt, ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis quæ inter diversos Ecclesiæ ordines nasci adsolent, judicetur: ac si forte inter ipsos qui præsent de majoribus, quod absit, peccatis causa nascitur, quæ provinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate metropolitanus curabit instruere, ut si coram positus partibus nec tuo fuerit res sopita judicio, ad nostram cognitionem quidquid illud est transferatur.

VII. *Ut si quis episcopus suam deserens civitatem majorem sedem ambitus causa petierit, nec illam obtinere poterit, et sua carebit d.*

Si quis autem episcopus civitatis suæ mediocritate despecta administrationem loci celebrioris ambierit, et ad majorem se plebem quacunque ratione transferat, a cathedra quidem pellatur aliena, sed carebit et propria; ut nec illis præsideat, quos per avaritiam concupivit, nec illis quos per superbiam sprexit. Suis igitur terminis quisque e contentus sit, nec supra mensuram juris sui affectet augeri.

VIII. *Ut nullus alienum clericum sollicitare vel tenere præsumat, suo episcopo non præbente consensum.*

Alienum clericum, invito episcopo ipsius, nemo suscipiat, nemo sollicitet nisi forte ex placito f charitatis id inter dantem, accipientemque conveniat. Nam gravis injuriæ reus est qui de fratris Ecclesia

^d In reliquis, præter Alv., *carere debet.*

^e Ex reliquis, præter Alv. et Esc. 3, in quibus, *quisquis.*

^f Ex Urg. et Ger. in Alv., Bibl. Reg., Esc. 5, Tol. 1, *explicito. Æm., exemplo.*

id quod est utilius aut pretiosius audeat vel allicere A vel tenere. Itaque si intra provinciam res agitur, transfugam clericum ad ecclesiam suam metropolitani redire compellat. Si autem longius recessit, tui præcepti auctoritate revocabitur, ut nec cupiditati nec ambitioni occasio relinquatur.

IX. *Ut in evocandis provincialibus episcopis a Thesalonicensi pontifice moderatio conservetur, ne sub hoc colore sacerdotalis honor contumeliis addicatur. Nec amplius quam bini de provinciis episcopi, quos metropolitani probaverint, dirigantur.*

In vocandis autem ad te episcopis moderatissimum te esse volumus, ne per majoris diligentiae speciem fraternis gloriari a videaris injuriis. Unde si causa aliqua major exstiterit, ob quam rationale ac necessarium sit fraternum advocare conventum, binos de singulis provinciis episcopos, quos metropolitani crediderint esse mittendos, **110** ad fraternitatem tuam venire sufficiat.

X. *Ut non amplius ab statuto concilii tempore quam dies quindecim remorentur episcopi, et si inter eos de negotio fuerit oborta contentio, euncta Romano pontifici sub gestorum insinuatione pandantur, ut ab eo quod Deo placuerit ordinetur.*

Ita ut a præstituto tempore non ultra quindecim dies qui convenerint retardentur. Si autem in eo quod cum fratribus tractandum definiendumve credideris, diversæ horum fuerint a tua voluntate sententiæ; ad nos omnia sub gestorum testificatione referantur, ut remotis ambiguitatibus quod Deo placeat decernatur. Ad hunc enim finem omnem affectum nostrum curamque dirigimus, ut quod ad unitatem concordiae et quod ad custodiam pertinet disciplinae nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur. Et te igitur, frater dilectissime, et eos fratres nostros, qui de tuis offenduntur excessibus, cum tamen non sit omnibus similis materia querelarum, hortor et moneo ut quæ pie sunt ordinata sa-

^a Ex Bibl. Reg., Urg. et Ger. In Alv., Tol. 1, 2: *fraternis in gloriam videaris injuriis.* Æm. et Esc. 3: *fraternis gloriam videaris.*

lubriterque disposita nulla concertatione turbentur. Nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius, et sicut ait Apostolus: *Unusquisque proximo suo placeat in bonum ad ædificationem.* Non enim poterit unitatis nostræ firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum charitatis astruxerit; quia sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Connexio totius corporis unam sanitatem, unam pulchritudinem facit, et hæc quidem connexio totius corporis unanimitatem requirit, sed præcipue exigit concordiam sacerdotum. Quibus etsi dignitas communis non est, tamen ordo generalis est, quoniam et inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut cæteris præemereret. De qua forma episcoporum quoque est orta distinctio, et magna ordinatione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: et rursus quidam in majoribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad unam patris ^b sedem universalis Ecclesiæ cura conflueret, et nihil usquam a suo capite dissideret. Qui ergo scit se quibusdam præpositum non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam quam exigit etiam ipse dependat, et sicut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alii importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis et mitis Magistri dicentis: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris.* Jugum enim meum suave est, et onus meum leve est. Quod quomodo experiemur, nisi et illud in observantiam veniat, quod idem Dominus ait: *Qui major est vestrum, erit minister vester; qui autem se exaltat ^c humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur?*

^b Æm., Tol. 1, 2, *patriæ.* In Excusi., *Petri.*

^c In reliquis, præter Alv., *exaltaverit.*

LXVIII

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS AD NICETAM AQUILEIENSEM EPISCOPUM.

Leo episcopus Nicetæ episcopo Aquileiensi salutem.

111 Regressus ad nos filius meus Adeodatus, sedis nostræ diaconus, dilectionem tuam poposcisse memoravit, ut de his a nobis auctoritatem sedis apostolicæ acciperes, quæ quidem magnam difficultatem dijudicationis videntur afferre. Sed pro inspectione temporalium necessitatum adhibenda curatio est, ut vulnera quæ aversione hostilitatis illata sunt religionis maxime ratione sanentur.

1. *Quod debeant feminæ, quæ captis viris nupserant aliis, regressis de captivitate viris, prioribus copulari, ut quod suum est unusquisque recipiat.*

Cum ergo per bellicam cladem et per gravissimos

D hostilitatis incursus ita quædam dicatis divisa esse conjugia, ut adductis in captivitatem viris feminæ eorum remanserint destitutæ, quæ viros proprios aut interemptos putarent, aut nunquam a dominatione crederent liberandos, et in aliorum conjugium ^a solitudine cogente transierint; cumque nunc statu rerum, auxiliante Domino, in meliora converso, nonnulli eorum, qui putabantur periisse, remearent: merito charitas tua videtur ambigere, quid de mulieribus, quæ aliis junctæ sunt viris, a nobis debeat ordinari. Sed quia novimus scriptum, quod a Deo jungitur mulier viro, et iterum præceptum agnovimus.

^a Ex Tol. 1. In cæteris, *contagium.*

ut quod Deus junxit homo non separet; necesse est ut legitimarum fœdera nuptiarum redintegranda credamus, et remotis malis quæ hostilitas intulit, unicuique id quod legitime habuit reformetur; omni- que studio procurandum est ut recipiat unusquisque quod proprium est.

II. *Quod non probetur esse culpabilis qui uxorem capti in matrimonio videtur esse sortitus.*

Nec tamen culpabilis iudicetur et tanquam alieni juris pervasor, qui personam ejus mariti, qui jam non esse æstimabatur, assumpsit. Sic enim multa quæ ad eos qui in captivitate ducti sunt pertinebant in jus alienum transire potuerunt, et tamen plenum justitiæ est ut iisdem reversis propria reformentur. Quod si in mancipiis, vel in agris, aut etiam in domibus ac possessionibus rite servatur; quanto magis in conjugiorum redintegrationem faciendum est, ut quod bellica necessitate turbatum est pacis remedio reformetur?

III. *Ut si viri de captivitate regressi intemperantia uxorum offensi non fuerint, et voluerint eas in conjugium recipere, liberam habeant facultatem.*

Et ideo si viri post longam captivitate reversi ita in dilectione suarum conjugum perseverant, ut eas cupiant in suum redire consortium, omittendum est et inculpabile iudicandum quod necessitas intulit, et restituendum quod fides poscit.

IV. *Ut si mulieres ad priores maritos redire noluerint, velut impiæ, ecclesiastica communione privandæ sunt.*

Si autem aliquæ mulieres ita posteriorum virorum amore sunt captæ, ut malint his cohærere, quam ad legitimum redire consortium, merito sunt notandæ, ita ut etiam ecclesiastica communione priventur, **112** quia inexcusabiliter contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibi pro sua incontinentia placuisse quod justa remissio poterat expiare. Reddeant ergo in suum statum voluntaria redintegratione conjugia, neque ullo modo ad opprobrium malæ voluntatis trahatur, quod conditio necessitatis extorsit. Quia sicut hæ mulieres, quæ reverti ad viros suos nolunt, impiæ sunt habendæ; ita illæ quæ in affectum ex Deo initum redeunt merito sunt laudandæ.

V. *Captivis aut terrore, aut fame, non veneratione cibos immolatiis edere compulsis penitentia concedenda.*

De his autem Christianis qui inter eos a quibus

^a Urg., Ger., per sacerdotalem ordinem sollicitudinemque.

A fuerant captivati immolatiis cibis asseruntur esse polluti, consultationi charitatis tuæ hoc etiam respondendum esse credimus, ut penitentiae satisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine, quam cordis compunctione [*Æm.*, contritione] pensanda est. Et sive hoc terror extorsit, sive fames suaserit, non dubitetur abolendum, cum hujusmodi cibus pro metu aut indigentia, non pro religionis veneratione, sit sumptus

VI. *Quod hi qui ad iterationem baptismi vel vi, vel timore coacti animos inclinarunt, penitentia sint sublevandi remedio, et ut senilis ætatis, periculorum quoque et ægritudinum, cæterarumque necessitatum habeant sollicita consideratione respectus.*

Hi vero, de quibus similiter dilectio tua nos credidit consulendos, qui ad iterandum baptismum vel metu coacti vel errore traducti sunt, et nunc se contra catholicæ fidei sacramentum egisse cognoscunt, ea est custodienda moderatio, qua in societatem nostram non nisi per penitentia remedium et per impositionem manus episcopalis communionis recipiant unitatem, temporis penitudinis habita moderatione tuo constituenda iudicio, prout conversorum animos perspexeris esse devotos, pariter etiam habens ætatis senilis intuitum, et periculorum quorumque aut ægritudinum respiciens necessitates: in quibus si quis ita graviter urgeatur, ut, dum adhuc penitet, de salute ipsius desperat, oportet ei per sacerdotalem sollicitudinem^a communionis gratia subveniri.

VII. *Ut hi qui ab hæreticis baptizati sunt sola sancti Spiritus invocatione firmantur.*

C Nam hi qui baptismum ab hæreticis acceperunt, cum baptizati antea non fuissent, sola sancti Spiritus invocatione per impositionem manus confirmandi sunt, quia formam tantum baptismi sine sanctificationis virtute sumpserunt. Et hanc regulam, ut scitis, servandam in omnibus Ecclesiis prædicamus, ut lavacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: *Unus Deus, una fides, unum baptisma*; cujus ablutio nulla iteratione temeranda est, sed, ut diximus, sola sanctificatio sancti Spiritus invocanda, ut quod ab hæreticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur. Hanc autem epistolam nostram, quam ad consultationem^b tuæ fraternitatis emissimus, ad omnes fratres et comprovinciales tuos episcopos facies pervenire, ut ad omnium observantiam data prosit auctoritas.

^b Ex *Æm.*, *Bibl. Reg.*, *Tol. 4*, *Ger.* In cæteris, consolationem.

LXIX

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS AD AFRICANOS EPISCOPOS.

Leo universis episcopis per Africam constitutis in Domino salutem.

113 I. *Ne illicitæ personæ ad episcopatum promoveantur.*

Cum in ordinationibus sacerdotum quædam apud vos illicite usurpata crebrior fama narraret, ratio pie-

tatis exigit, ut pro sollicitudine quam universæ Ecclesiæ ex divina institutione dependimus, rerum fidem studuerimus agnoscere. Vicem curæ nostræ fratri et consacerdoti nostro Potentio injungentes præcipimus, qui de episcopis quorum culpabilis se- rebatur electio quid veritas haberet inquireret, no-

utque omnia fideliter indicaret. Unde quia idem plenissime cuncta reseravit, et sub quibus qualibusque rectoribus quædam Christi plebs in partibus provincie Carsariensis habeatur, sincera nobis relatione patefecit, necessarium fuit ut dolorem cordis nostri, quo pro dominicorum gregum periculis æstuamus, datis ad vos litteris promiserimus; mirantes tantum apud vos per occasionem temporis impacati aut ambitum præsumptionem, aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibusque et longe extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium et gubernatio Ecclesie crederetur. Non est hoc consulere populis sed nocere, nec præstare regimen sed augere discrimen. Integritas enim præsentium salus est subditorum, et ubi est incolumitas obedientie, ibi sana est forma doctrinæ. Principatus autem, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupavit, etiam si moribus atque acibus non offendit, ipsius tamen initii sui est perniciosus exemplo: et difficile est, ut bono peragantur exitu quæ malo sunt inchoata principio. Quod si in quibuslibet Ecclesie gradibus providenter scienterque curandum est, ut in homini domo nihil sit inordinatum, nihilque præposterum; quanto magis elaborandum est, ut in electione ejus qui supra omnes gradus constituitur non erretur? Nam totius familie status et ordo notabit, si quod requiritur in corpore non invenitur in capite. Ubi est illa beati apostoli Pauli per Spiritum Dei emissa præceptio, qua in persona Timothei omnium sacerdotum Christi numerus eruditur, et proinde unicuique nostrum dicitur: *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis?* Quid est cito manus nemini imposueris, nisi antea aetatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est *communicare peccatis alienis*, nisi talem effici ordinantem qualis ille est qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum qui rectum scrutatur in eligendo sacerdote iudicium; ita gravi semetipsum afficit damno qui ad suæ dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim in cujusquam persona prætermittendum est quod institutis generalibus continetur, nec putandus est honor ille legitimus qui fuerit de prævaricatione collatus. Dicente enim Apostolo, ut inter electionis regulas is episcopus ordinetur quem unius uxoris virum fuisse aut esse constiterit, tam sacra semper habita est ista præceptio, ut etiam de muliere sacerdotis eligendi eadem intelligeretur servanda conditio, ne forte illa priusquam in matrimonium ejus veniret qui aliam non habuisset uxorem alterius viri esset experta conjugium. Quis igitur dissimulare audeat quod in tanti sacramenti perpetratur injuriam, cum huic magno venerandoque mysterio, nec legis quidem statuta defuerint, quibus evidenter est definitum, ut virginem sacerdos accipiat, et alterius torum nesciat conjugis quæ uxor est futura pontificis? Jam tunc enim in sacerdotibus figurabatur Christi et Ecclesie

A spirituale conjugium, ut quoniam vir caput est mulieris, discat sponsa Verbi non alium virum nosse quam Christum, qui merito unam elegit, unam diligit, et aliam præter ipsam suo consortio non adiungit. Si ergo etiam in Veteri Testamento hæc sacerdotalium conjugiorum forma servata est, quanto magis sub revelata jam gratia constituti apostolice debemus servire præceptis, ut quamlibet quis bonis moribus præditus et sanctis operibus inveniaturnatus, nequaquam tamen vel ad diaconii gradum, vel ad presbyterii honorem, vel ad episcopatus culmen ascendat, si aut ipsum non unius uxoris virum, aut uxorem ejus non unius viri fuisse constiterit? Monente vero Apostolo atque dicente: *Illi autem probentur primo, et sic ministrent*, quid aliud intelligendum putamus, nisi ut in his profectionibus non solum matrimoniorum privilegia, sed etiam laborum merita cogitemus, ne aut a baptismo rudibus, aut a sæculari actu repente conversis officium pastorale credamus, cum per omnes gradus militiæ Christianæ de incrementis profectuum debeat æstimari, an possit cuique majora committi? Merito beatorum Patrum venerabiles sanctiones, cum de sacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos sacris administrationibus censuerunt, quorum omnis ætas a puerilibus exordiis usque ad profectiones annos per disciplinæ ecclesiasticæ stipendia cucurrisset, ut unicuique testimonium prior vita præberet, nec posset de ejus profectione dubitari cui pro laboribus vultis, pro moribus castis, pro actibus strenuis celsioris loci præmium deberetur. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris indignum est pervenire, et notari ambitus solent quos probitatis documenta non adjuvant, quam diligens et quam prudens habenda est dispensatio divinorum munerum et celestium dignitatum, ne in aliquo apostolica et canonica decreta violentur, et his Ecclesia Domini regenda credatur qui legitimarum institutionum nescit, et totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum, sed a summis volunt habere principium, cum valde iniquum sit et absurdum, ut imperiti magistris, novi antiquis, et rudes præferantur emeritis? In domo quidem magna necesse est ut, sicut Apostolus dixit, vasa diversa sint, quædam aurea et argentea, quædam vero lignea et fictilia. Sed horum ministerium pro materiæ qualitate dividitur, nec qui est pretiosorum, idem usus est vilium. Nam inordinata erunt omnia; si fictilia aureis, et lignea præferantur argenteis. Sicut autem in ligneis et fictilibus eorum hominum species figuratur, qui nullis adhuc virtutibus nitent; ita in aureis et in argenteis hi sine dubio declarantur, qui per longum eruditionis ignem, et per fornacem diuturni laboris excocci aurum probatum et argentum purum esse meruerunt. Quibus si merces pro devotione non redditur, omnis obedientia solvitur, omnis ordo turbatur, dum in Ecclesia qui nullum subierunt ministerium perverso elegantium iudicio indubitum obtinent principatum. Cum ergo inter vos

tantum valuerint aut studia popularium, aut ambitus superbiorum, ut non solum laicos, sed etiam secundarum uxorum viros, aut viduarum maritos ad officium cognoscamus pastoralis proventus: nonne apertissimæ exigunt causæ, ut Ecclesias in quibus ista commissa sunt iudicio severi purgemus, et non solum in tales præsumptores, sed etiam in ordinatorum eorum digna distractio moveatur? Sed circumstat nos hæc mansuetudo clementiæ, hinc censura iustitiæ. Et quia universæ viæ Domini misericordia et veritas, cogimur secundum sedis apostolicæ pietatem ita nostram temperare sententiam, ut trutinato pondere delictorum, quæ constat non unius esse mensuræ, quædam definiamus utcumque toleranda, quædam vero penitus amputanda. Eos enim qui vel secundas nuptias inierunt vel viduarum se conjugio sociarunt, in sacerdotio manere non patimur, et multo magis illum qui simul duarum est maritus uxorum, vel illum qui a prima uxore dimissus alteram duxisse perhibetur, privandos honore decernimus. Cæteros vero quorum proventus hoc tantum reprehensionis incurrit quod ex laicis ad officium episcopale electi [*Bibl. Reg., defecti*] sunt, neque ex hoc quod uxorem habent possunt esse culpabiles, susceptum sacerdotium tenere permitimus, non præiudicantes apostolicæ sedis statutis, nec præcessorum nostrorum nostrisque decretis, quibus salubriter constitutum est, ne primum vel secundum in Ecclesia gradum, aut tertium quisquam laicorum quibuslibet suffragiis fultus ascendat, priusquam ad hoc meritum per legitima augmenta perveniat. Quod enim nunc utcumque veniale est, inultum postmodum esse non poterit, si quisquam id quod omnino interdiciamus usurpare præsumpserit, quia remissio peccati non dat licentiam delinquendi, nec quod potuit aliqua ratione concedi amplius patiemur inipune committi.

II. *De Donato Novatianorum episcopo, et de Maximo ex Donatistis.*

Donatum autem Salacinensem ex Novatiano cum sua, ut comperimus, plebe **115** conversum ita dominico volumus gregi præsidere, ut libellum fidei

^a In reliquis, præter Alv., *manifestet.*

^b Ex cæteris. præter. Alv., in quo, *Accaro.*

A suæ ad nos meminerit dirigendum, quo et Novatianæ dogmatis damnet errorem, et plenissime eonitentur catholicam veritatem. Maximum quoque ex laico, licet reprehensibiliter ordinatum, tamen si Donatista jam non est, et ab spiritu schismaticæ pravitate alienus est, ab episcopali, quam quoquo modo adeptus est, non repellimus dignitate, ita ut ipse libello ad nos edito catholicum se esse demonstret ^a.

III. *De Aggare ^b et Tiberiano, qui ex laicis fuerunt ordinati.*

De Aggare vero et Tiberiano, quorum a cæteris qui ex laicis ordinati sunt in hoc causa diversa est, quod eorum ordinationi atroces tumultus et sævæ seditiones memorantur esse famulatae, vestro iudicio cuncta committimus, ut relata habiti apud vos **B** examinis fide, quid de supradictis statuendum sit scire possimus.

IV. *De virginibus sacris quæ vim barbaricam pertulerunt ^c.*

Illæ autem famulæ Dei quæ integritatem pudoris oppressione barbarica perdidit laudabiliores erunt in humilitate ac verecundia, si se incontaminatis non audeant comparare virginibus. Quamvis enim omne peccatum ex voluntate nascatur, et potuerit corruptione carnis mens invita non pollui, minus tamen hoc illis oberit, si quod potuerunt animo non admittere doleant se vel corpore perdisse.

V. *De statutis canonum conservandis.*

Cum itaque de omnibus quæ fratris nostri Potentii relatio continebat, plenissime dilectionem vestram videatis instructam, supererit ut concordii obedientia salubres suscipiatis hortatus, et nihil per concertationem agentes, sed ad omne studium devotionis unanimes divinis et apostolicis constitutionibus serviat, et in nullo patiamini pia canonum decreta violari. Quæ enim nunc certarum remissimus consideratione causarum, antiquis deinceps custodienda sunt regulis, ne quod ad tempus pia lenitate concessimus, iusta posthac ultione placeamus.

^c Ex reliquis, præter Alv., in quo, *tulerunt.*

^d Diffusor est in excussis hæc epistola.

LXX

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS

AD THEODORUM FOROJULIENSEM EPISCOPUM.

Ut his qui in exitu sunt poenitentia et communio non negetur.

Leo Theodoro episcopo Foro Juliensi salutem.

Sollicitudinis quidem tuæ iste ordo esse debuerat, ut cum metropolitano tuo primitus de eo quod querendum esse videbatur conferres, ac si id quod ignorabat dilectio tua etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceretis: quia in causis quæ ad generalem **116** observantiam pertinent, nihil sine primatibus oportet inquiri. Sed quomodo instruat ambiguitas consulentis, vel quid de poenitentium

D statu ecclesiasticæ habeat regula, non tacebo. Multiplex misericordia Dei ita lapsibus humanis subvenit, ut non solum per baptismi gratiam, sed etiam per poenitentiae medicinam spes vitæ reparatur æternæ, ut qui regenerationis dona violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum pervenirent, sic divinæ bonitatis præsidio ordinatis, ut indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim Dei et

hominum homo Dominus Jesus Christus hæc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut et constitutibus poenitentiae sanctionem darent, et eadem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per januam reconciliationis admitterent. Cui utique operi incessabiliter ipse Salvator intervenit, nec unquam ab his abest: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*; ut si quid per servitutem nostram bono ordine et grato impletur effectu, non ambigamus per sanctum Spiritum nobis fuisse donatum. Si autem aliquis eorum pro quibus Domino supplicamus, quocumque interceptus obstaculo a munere indulgentiæ præsentis exciderit, et priusquam ad constituta remedia perveniret temporalem vitam humana conditione finierit, quod munus in corpore non recepit, consequi exutus carne non poterit. Nec necesse est nos eorum qui obierint meritum actusque discutere, cum Dominus noster, cujus iudicia nequeunt comprehendere, quod sacerdotem implere ministerium non sinivit suæ justitiæ reservaret: ita potestatem suam timere volens, ut hic terror omnibus prosit, et quod quibusdam tepidis aut negligentibus accidit nemo non metuat. Multum enim utile ac necessarium est ut peccatorum reatus ante ultimum diem sacerdotali supplicatione solvatur. His autem qui in tempore necessarii et in periculi urgentis instantia præsidium poenitentiae et mox reconciliationis implorant nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda, quia misericordiae Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera conversio, dicente Dei Spiritu per prophetam: *Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris*; et alibi: *Dic tu iniquitates tuas prior, ut justificeris*; item: *Quia apud Dominum misericordia est, et copiosa apud eum redem-*

ptio. In dispensandis itaque Dei donis non debemus esse difficiles; nec se accusantium gemitus lacrymasque negligere, cum ipsam poenitentiam affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam, dicente Apostolo: *Ne forte det illis Deus poenitentiam, ut respiciant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ipsius voluntate*. Unde oportet unumquemque Christianum conscientiae suæ habere iudicium, ne de die in diem differat ad Dominum converti, nec satisfactionis sibi tempus in vitæ suæ finem constituat, quem periculose ignorantia humana concedit, ut ad paucarum horarum spatium se reservet incertum; et cum possit pleniore satisfactione indulgentiam promereri, illius temporis angustias eligat quæ vix inveniat spatium vel confessio poenitentis vel reconciliatio sacerdotis. Ita ergo etiam talium necessitati auxiliandum est, ut nec actio illis poenitentiae nec communionis gratia denegetur, si eam etiam amisso vocis officio per iudicia integri sensus quaerere comprobentur. Quod si ita aliqua ægritudine fuerint aggravati, ut quod paulo ante poscebant sub præsentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debent, ut simul tamen et poenitentiae et reconciliationis beneficium consequantur, servata tamen regula canonum circa eorum personas, qui in Dominum a fide discedendo peccaverunt. Hæc autem, frater, quæ ad interrogationem dilectionis tuæ ideo respondi ne aliquid contrarium sub ignorantiae excusatione gereretur, in metropolitani tui notitiam facies pervenire, ut si qui forte sunt fratrum, qui de his antea putaverunt ambigendum, per ipsum de omnibus quæ ad te scripta sunt innotescat. Datum III Idus Junias [Tol. 2, Julias], Herculano viro clarissimo consule.

• Ex Æm., Bibl. Reg., Ger. et Urg. In reliquiis: in dominica fide discedendo.

LXXI

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS AD LEONEM RAVENNENSEM EPISCOPUM.

Leo Leoni episcopo Ravennensi salutem.

117 Frequenter quidem in diversarum ambiguo quæstionum titubantia fratrum corda, spiritu Dei instruente, solidavimus, responsionis formam vel ex sacrarum Scripturarum disciplinis vel ex Patrum regulis colligentes, sed nuper in synodo novum et inauditum antea genus consultationis exortum est.

1. *De parvulis qui in captivitatem deveniant, et baptismi gratiam non reminiscuntur.*

Nam quorundam fratrum suggestione conperimus aliquos captivorum ad sedes suas libertate redeuntes, qui scilicet in captivitatem illa ætate pervenerunt, quæ nullius rei firmam poterit habere notitiam, remedium quidem implorare baptismatis; sed, utrum ejusdem mysterii ante sacramenta perciperint per infantiae scientiam non posse reminisci: et ideo sub hoc latentis recordationis incerto ani-

mas suas in discrimen adduci, dum sub specie cautionis negatur his gratia, quæ ideo non impendiunt quia putatur impensa. Cui itaque tribuere talibus dominici sacramenta mysterii non immerito quorundam fratrum formido dubitaret, in synodali, ut diximus, cætu formam hujus consultationis accepimus, quam diligentius discuti et pro uniuscujusque sensu sollicita volumus ratione tractari, quo ad veritatem habita cognitione multorum certius pervenire possimus. Eadem ergo quæ in sensum nostrum divina inspirationis venerunt frequens etiam fratrum firmavit assensio. Imprimis itaque providere debemus ne, dum speciem quandam cautionis tenemus, damnum regenerandarum incidamus animarum. Quis enim ita sit suspicionibus suis deditus, ut verum esse definiat quod Domini manifestatione cessante ex opinione ambigua suspiciatur? Cum itaque beati-

zatum se nec ille recordetur, qui regenerationis est cupidus, nec alter attestari de eo possit qui nesciat consecratum, nihil est in quo peccatum possit obrepere, cum in hac parte conscientiae suae nec ille reus sit qui consecratur, nec ille qui consecrat. Scimus quidem inexpiabile esse facinus quoties juxta haereticorum damnata a sanctis Patribus instituta cogitur aliquis lavacrum, quod regenerandis semel tributum est, bis subire, apostolica reclamante doctrina, quae nobis unam praedicat in unitate Deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptisate sacramentum. Sed in hoc nihil simile formidatur, quoniam non potest in iterationis crimen venire quod factum esse omnino nescitur. Atque ideo quoties persona talis inciderit, sollicita primum examinatione discutite et longo tempore, nisi forte supremus finis imminet, indagate, utrum **B** nemo penitus sit qui testimonio suo juvare possit

A ignorantiam nescientis. Et cum constiterit huic qui baptismatis indiget sacramento sola inaniter suspicione prohiberi, accedat intrepidus ad consequendam gratiam cujus in se nullum scit esse vestigium: nec vereamur huic januam salutis aperire, quam nunquam ante docetur ingressus.

II. *Ut ab haereticis baptizatus per manus impositionem accipiat Spiritum sanctum.*

Quod si ab haereticis baptizatum quempiam fuisse constiterit, erga hunc nullatenus sacramentum regenerationis iteretur; sed hoc tantum quod ibi defuit, conferatur, ut per episcopalem manus impositionem virtutem sancti Spiritus consequatur. Quam rem, frater charissime, ideo generaliter ad omnium vestram volumus notitiam pervenire, ne dum plus justo metuitur, misericordia Dei salvari cupientibus denegetur. Datum VII Kalendas Novembris, consulatu Majoriani Augusti.

LXXII

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS AD DIOSCORUM ALEXANDRINUM EPISCOPUM.

Leo Dioscoro episcopo Alexandrino salutem.

118 Quantum dilectioni tuae dominicae charitatis impendamus affectum, ex hoc poteris approbare, quod tua firmiter fundare festinemus initia, ne quid charitati tuae ad perfectionem deesse videatur, cum tibi spiritualis gratiae merita, ut probavimus, suffragentur. Paterna igitur et fraterna collatio debet sanctitati tuae esse gratissima, et a te taliter suscipi, quemadmodum eam a nobis intelligis proficisci. Unum enim nos sentire oportet et agere, ut, sicut legimus, in nobis quoque unum esse cor et unam animam comprobetur. Cum enim beatissimus Petrus apostolicum a Domino acceperit principatum ^a, et Romana Ecclesia in ejus permaneat institutis, nefas est credere quod sanctus discipulus ipsius Marcus, qui Alexandrinam primus Ecclesiam gubernavit, aliis regulis traditionum suarum decreta formaverit, cum sine dubio de eodem fonte gratiae unus spiritus et discipuli fuerit et magistri, nec aliud ordinatus tradere potuerit, quam quod ab ordinatore suscepit. Non ergo patimur, ut cum unius nos esse corporis et fidei fateamur, in aliquo discrepemus, et alia doctoris, alia discipuli statuta videantur.

I. *De ordinatione presbyteri, vel diaconi ut sabbato sancto celebretur, id est, die Dominico.*

Quod ergo a patribus nostris propensiore cura rovimus esse servatum, a vobis quoque volumus custodiri; ut non passim diebus omnibus sacerdotalis vel levitica orlatio celebretur, sed post diem sabbati ejus noctis, quae in prima sabbati lucescit, exordia deligantur: in quibus his, qui consecrandi sunt, jejunis, et a jejunantibus sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantiae erit ^b, si mane ipso Dominico die continuato sabbati jejunio cele-

bratur, a quo tempore praecedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem resurrectionis, sicut etiam in pascha Domini declaratum ^f, pertinere non dubium est. Nam praeter auctoritatem consuetudinis, quae ex apostolica novimus venire doctrina, etiam sacra Scriptura manifestat, quod cum apostoli Paulum et Barnabam ex praeepto Spiritus sancti ad Evangelium gentibus mitterent praedicandum, jejunantes et orantes imposuerint eis manus, ut intelligamus quanta et dantium et accipientium devotione curandum sit, ne tantae benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie et laudabiliter apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum sacerdotum formam per Ecclesias quibus Dominus praesse te voluit etiam ipse servaveris, ut his qui consecrandi sunt nunquam benedictio nisi in die dominicae resurrectionis tribuatur, cui a vespere sabbati initium constat adscribi, et tantis divinarum dispositionum mysteriis consecratam, ut quidquid a Domino est insignius constitutum in hujus diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumpsit exordium; in hac per resurrectionem Christi et mors interitum, et vita accepit principium: in hac apostolla a Domino praedicandi omnibus gentibus Evangelii tubam sonant, et inferendum universo mundo sacramentum regenerationis accipiunt: in hac, sicut beatus Joannes evangelista testatur, cum congregatis in unum discipulis, clausis januis, ad eos Dominus introisset, insufflavit, et dixit: *Accipite Spiritum sanctum; quorum remisistis peccata, remittentur eis, et quorum retinueritis retenta erunt.* In hac denique promissus a Domino apostolis Spiritus sanctus advenit, ut caelesti quadam regula insinuata et tradita noverimus in illa **119** die cele-

^a *Æm., apostolicam a Domino acceperit potestatem.*

^b *Ex reliquis, praeter Alv., in quo, est.*

^c *Ex caeteris, praeter Alv. et Esc. 3, in quibus: detinueritis, detenta*

brauda nobis esse mysteria sacerdotalium benedictionum, in qua consulto tribuantur omnia dona gratiarum.

II. *De festi-itatibus si una agenda populis non suffice-rit, nulla sit dubitatio iterare sacrificium.*

Ut autem in omnibus observantia nostra concordet, illud quoque volumus custodiri, ut cum solemnior festivitas conventum populi numerosioris indixerit, ea ad eandem fidelium multitudo convenerit quam recipere basilica una simul non possit, sacrificii oblatio indubitanter iteretur, ne, his tantum admissis ad hanc devotionem qui primi advenerint, videantur hi qui postmodum confluxerint non recepti; cum plenum pietatis atque rationis sit, ut quoties basilicam, in qua agitur, præsentia novæ plebis impleverit, to-

ties sacrificium subsequens offeratur. Necesse est autem ut quædam populi pars sua devotione privetur, si unius tantum missæ more servato sacrificium offerre non possint nisi qui prima diei parte convenerint. Studiosè ergo dilectionem tuam et familiariter admonemus, ut quod nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit tua quoque cura non negligat, ut per omnia nobis fide et actibus congruamus. Propter quod remeanti filio nostro Possidonio presbytero hanc ad fraternitatem tuam epistolam dedimus perferendam, qui nostris processionibus atque ordinationibus frequenter interfuit, et toties ad nos missus, quid in omnibus apostolicæ auctoritatis teneremus, agnovit. Datum XI Kalendas Julias.

LXXIII

EPISTOLA EJUSDEM LEONIS AD EPISCOPOS PER CAMPANIAM.

Leo universis episcopis per Campaniam Samnium et Picenum salutem.

I. *Ut non omni tempore baptismi regeneratio de ur, nisi Pascha, et Pentecoste, et si periculosa infirmas obreperit.*

Magna indignatione commoveor, et multo dolore contristor, quod quosdam ex vobis comperi ita esse apostolicæ traditionis oblitos, et studio sui erroris intentos, ut præter paschale festum ^b, cui sola Pentecostes solemnitas comparatur, audeant sibi met, non aliqua humanæ infirmitatis necessitate cogente, sed sola indisciplinati arbitrii libertate, jus baptismatis vindicare, et in natalibus martyrum, quorum finis aliter honorandus est quam dies domiicæ passionis, regenerationis celebrare mysteria, ac sine ullis spiritualium præparationum eruditionibus ita rudibus et imperitis tradere sacramentum, ut circa renovandos nihil doctrinæ ecclesiasticæ, nihil in exorcismis impositio manuum, nihil ipsa jejunia, quibus vetus homo destruitur, operentur, neque in tot mysteriis salutis humanæ ulla ejus diei habeatur exceptio, in qua ipsum donum est conditum renascendi. Admonemus igitur, et non sine periculo status eorum qui hoc faciunt protestamur, ut ab hac præsumptione cessetur, et summam hanc potentissimamque Dei gratiam non nisi in paschali et Pentecostes die desiderantibus et credentibus conferatis, manente quolibet **120** tempore gravium necessitatum ac periculorum consideratione, secundum quam oporteat subvenire, ne conditione mortali coactata infirmitas necessaria liberatione fraudetur, cum servata, sicut prælocutus sumus, duarum tantummodo festivitatum reverentia

propter multa pericula sit cavendum, ne cuiquam aut in desperata ægitudine, aut in hostilitatis incursu, aut in timore naufragii per sacerdotes Domini regeneratio denegetur. Si quis vero post hoc interdictum in eadem fuerit usurpatione detectus, dignam pertinaciæ suæ incidet ultionem, quoniam ostendit se turpe potius lucrum, quam religionis cultum esse sectatum.

II. *De pœnitentia fidelium, ut confessio eorum non publicetur.*

Illam etiam contra apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnovi a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri; de pœnitentia scilicet, quæ a fidelibus postulatur, ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta confessio publice recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur; tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea quæ pœnitentiam poseunt non timeant publicare, removeatur improbabilis consuetudo, ne multum a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt aut metuunt inimicis suis sua facta reserari, quibus possit legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio, quæ primum Deo offertur, tum etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precatior accedit. Tunc enim plures ad pœnitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis. Datum II Nonas Martias, Recimero consule.

^a *Æm., Bibl. Rrg., Esc. 3, Urg., Ger., Tol. 1, 2, oppresserit.*

^b *Ex Æm. In reliquis, festivum.*

LXXIV

DECRETUM SYNODALE HILARII PAPÆ.

Flavio Basilisco [*Æm., Urg., Basilico*] et Herm-

rico viris clarissimis consulibus sub die XII Kalendas

Decembris in basilica sanctæ Mariæ residente papa Hilario una cum episcopis numero quinquaginta, residentibus etiam universis presbyteris, astantibus quoque diaconibus, Hilarius episcopus urbis Romæ synodo præsidens dixit :

I. Canonum statuta servanda.

Quoniam religiosus sancto Spiritu congregante conventus hortatur ut quædam quæ pro disciplina ecclesiastica necessaria sunt cura diligentiore tractemus, si placet fratribus ea quæ ad ordinationum tenorem pertinent juxta divinæ legis præcepta, et Nicænarum canonum constituta ita juvante Domino in omne ævum mansura solidemus, ut nulli fas sit sine status sui periculo vel divinas constitutiones, vel apostolicæ sedis decreta temerare; ne nos, qui potentissimi sacerdotii administramus officia, talium transgressionum culpa respiciat, si in causis Dei desides fuerimus inventi: quia meminimus quod timere debemus, qualiter comminatur Dominus negligentiam sacerdotum, siquidem reatu majore delinquit qui potiori honore perfruitur, et graviora facit vitia peccantium sublimitas dignitatum.

II. Ut bigamus, aut viduæ, vel corruptiæ maritus ad ecclesiasticos gradus non accedat.

Cavendum ergo imprimis, ne ad sacros [Æm., sacerdotales] gradus, sicut gestis prioribus ante præscriptum est, quisquis qui uxorem virginem non duxit aspiret. Repellendus etiam **121** quisquis in secunde uxoris nuptias contra apostolica præcepta convenerit.

III. Ut pœnitentes, vel inscii litterarum, sive defectu membrorum aut decisione aliquid minus habentes ad superiores ordines non veniant.

Insicii quoque litterarum, aut aliqua membrorum damna perpassi, vel hi qui ex pœnitentibus sunt, ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisquis talium consecrator extiterit, factum suum ipse dissolvat.

IV. Ut ea quæ illicitè episcopus vel decessor ejus ordinavit, ab eo qui superest emendentur.

Sed et quodcumque quis commisit illicitum, aut a decessoribus suis invenit admissum, si proprium

^a In reliquis, præter Alv., Tol. 1, 2, residente venerabili papa.

^b Periodus hæc desumpta est ex Codicibus. Æm., Bibl. Reg., Tol. 1, 2, Urg. et Ger., cum desit in re-

licum vult vitare, damnabit: nos enim in nullo volumus severitatem ultionis excedere. Sed qui in causis Dei vel contumacia vel aliquo excessu deliquerit, aut ipse quidquid in aliquo non resecaverit, inveniet. Quod ut deinceps possit tenacius custodiri, si placet, omnes sententias et subscriptiones proprias commodate, ut synodali judicio aditus claudatur illicitus. Ab universis episcopis dictum est sexies: Hæc et confirmamus et docemus. Dictum est octies: Hæc tenenda sunt, hæc servanda sunt. Dictum est quinque: Doctrinæ vestræ gratias agimus. Dictum est decies: Ista, ut in perpetuum serventur, rogamus. Dictum est quindecies: Ista per sanctum Peirum, ut in perpetuum serventur, optamus. Dictum ^b est octies: Hæc præsumptio nunquam fiat. Dictum ^B est decies: Qui hæc violaverit, in se inveniet excommunicationis censuram ^c et facto silentio Hilarius episcopus dixit.

V. Ut nullus episcopus sibi eligat successorem.

Præterea, fratres, nova et inaudita, sicut ad nos missis de Hispaniis epistolis sub certa relatione pervenit, in quibusdam locis perversitatum semina subinde nascuntur. Denique nonnulli episcopatum, qui non nisi meritis præcedentibus datur, non divinum munus, sed hæreditarium putant esse compendium, et credunt sicut res caducas atque mortales ita sacerdotium velut legati aut testamentario jure posse dimitti. Nam plerique sacerdotes in mortis confinio constituti in locum suum feruntur alios designatis nominibus subrogare, ut scilicet non legitima expectetur electio, sed defuncti gratificati populi habeatur assensu. Quod quam grave sit æstimatis: atque ideo, si placet, etiam hanc licentiam generaliter de Ecclesiis auferamus, ne, quod turpe dictum est, homini se quisquam putet debere quod Dei est. Ut autem quod ad nos perlatum est ad vestram etiam poterit pervenire notitiam, Hispanorum et coepiscoporum fratrum nostrorum scripta legantur. Paulus notarius recitavit: et statutum est ne quid ultra hujusmodi sacerdotibus præsumatur.

liquis.

^c Verba hæc: excommunicationis censuram, desunt in Alv., Æm., Esc. 3. et Ger. Desumpta sunt ex cæteris Codicibus.

LXXV

EPISTOLA EJUSDEM HILARII PAPÆ AD ASCANIAM
ET AD UNIVERSOS TARRACONENSIS PROVINCIÆ EPISCOPOS.

Dilectissimis fratribus Ascanio et universis episcopis Tarraconensis provinciæ Hilarius episcopus.

122 Postquam litteras vestræ dilectionis acceperimus, quibus præsumptio Silvani episcopi Calagurritanensis Ecclesiæ retundi petitis, et rursus Barcinonensium quæritis nimis illicita vota firmari: honoratorum et possessorum ^a Turiassonensium, Cascauten-

sium, Calagurritanorum, Varegensium [In Excusis, Virgiliensium], Tritiensium, Legionensium, et Bironvescentium [In Excusis, Civitatensium] civitatum cum subscriptionibus diversorum litteras nobis constat ingestas, per quas id quod de Silvano querela vestra deprompserat excusabant. Sed reprehensione justissima eorum pariter allegati non carebat; quia

^a Ex reliquis, præter Alv. et Esc. 3, in quibus, episcoporum

præter conscientiam metropolitani fratris ^a et coepiscopi nostri Ascanii nonnullis civitatibus ordinatos claruit sacerdotes. Unde quoniam quicquid ab alterutra parte est indicatum omne vidimus perversitate confusum, temporum necessitate perspecta, hæc ratione decernimus ad veniam pertinere quod gestum est, ut nihil deinceps contra sententiam beati Apostoli, nihil contra Nicænoram canonum constituta tentetur.

I. Ut nullus sine consensu metropolitani episcopus ordinetur.

Hoc autem primum juxta eorumdem Patrum regulas volumus custodiri, ut nullus præter notitiam atque consensum fratris Ascanii metropolitani aliquatenus consecratur antistes, quia hoc vetus ordo tenuit; hoc et trecentorum decem et octo sancta Patrum deflavit auctoritas: cui quisquis obvias tetenderit manus, eorum se consortio fatetur indignum quorum præceptionibus reluctarit.

II. Ut nullus episcoporum, relicta propria Ecclesia, ad aliam transeat.

In quorum contumeliam a superbo spiritu etiam pars illa contemnitur, qua cavetur, ne quis relicta Ecclesia sua ad aliam ^b transire præsumat. Quod nimis improbe conniventibus, et (ut doleatur gravius) vobis asserentibus Irenæus episcopus conatur admittere, qui nostra auctoritate roborare cupitis, quos maxime de rebus illicitis magna indignatione probatis accendi. Lectis ergo in conventu fratrum, quos natalis mei festivitas congregarat, litteris vestris, quæ de ordinandis episcopis secundum statuta canonum vel prædecessorum meorum decreta fuerit prolata sententia, gestorum quæ pariter direximus tenore discetis.

III. Ut Irenæus remotus a Barcinonensi ad propriam revertetur.

Unde remoto ab Ecclesia Barcinonensi atque ad suam remisso Irenæo episcopo, sedatis per sacerdotalem modestiam voluntatibus, quæ per ignorantiam ecclesiasticarum legum desiderant quod non licet obtinere; talis protinus de clero proprio Barcinonensibus episcopus ordinetur, qualem te præcipue, frater Ascani, oporteat eligere et deceat consecrare,

^a Ex cæteris, præter Alv., in quo, patris.

^b In cæteris, præter Alv., alteram.

A ne si aliter forte factum fuerit non sine oburgatione maxima tui nominis retundat nostra præceptio, quod in injuriam Dei, a quo specialiter **123** sacerdotium est gratia dignitatum, didicerimus admissum, nec episcopalis honor hæreditarium jus putetur, quod nobis sola Dei nostri benignitate confertur.

IV. De removendis episcopis qui illicite ordinati sunt, et ne in una Ecclesia duo episcopi habeantur.

Ordinatos ergo nunc episcopos, qui, licet te ignorante provecti sunt, cum suis auctoribus meruerint submoveri, hæc ratione firmamus, si nec viduæ maritus fuerit quisquam, nec in secundæ conjugis nuptias ac vota convenerit, sicut et legalia constituta præcipiunt dicendo: *Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam, non repudiatam*: secundum etiam quod beatus apostolus Paulus magister gentium de his, qui fieri desiderant sacerdotes, propria institutione non tacuit dicens: *Unius uxoris virum*. Cujus tenore sententiæ ita informati esse debetis, fratres charissimi, ut inter cætera, quæ cavenda sunt, hæc studeatis præcipue custodire, quæ cognoscitis ante universa mandari. In quibus etiam prospiciendum est ne duo simul sint unius Ecclesiæ sacerdotes, aut litterarum ignarus, aut carens aliqua parte membrorum, vel etiam ex poenitentibus aliquis ad sacrum mysterium prorsus sinatur accedere. Nec tantum putetis petitiones valere populorum, ut cum his parere cupitis, voluntatem Dei nostri, quæ peccare prohibet, deseratis; cuius indignatio ex hoc gravius commovetur, quia benignitas ejus, dum sunt illicita per eos, qui sunt interpretes placationis, offenditur.

V. De damnatione Irenæi si ad suam Ecclesiam non revertetur.

Ut autem omnia secundum hæc quæ scripta sunt corrigantur, præsentibus litteris Trajano subdiacono veniente direximus. Quod si Irenæus episcopus ad Ecclesiam suam deposito improbitatis ambitu redire neglexerit, quod ei non iudicio sed humanitate præstabitur, removendum se ab episcopali consortio esse cognoscat. Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi

^c Æm., Bibl. Reg., Esc. 3, Urg., Ger., quæ scriptissimus.

LXXVI

EPISTOLA EJUSDEM HILARII PAPÆ

AD EUMDEM ASCANIUM TARRACONENSEM EPISCOPUM.

De his quæ superius sunt scripta.

Dilectissimo fratri Ascanio Hilarius episcopus.

Divinæ circa nos gratiæ non immemores esse debemus, quæ nos per dignationis suæ misericordiam ob hoc ad fastigium sacerdotale provexit, ut mandatis ipsius in hærentes et in quadam sacerdotii ejus specula constituti prohibeamus illicita, et sequenda doceamus. Unde directis per Trajanum subdiaconum

D nostrum litteris admonemus ut quæ male sunt facta corrigantur. Et miramur admodum dilectionem tuam Barcinonensium petitiones non solum nulla auctoritate retundisse, verum etiam directis ad nos litteris conversationem pravi desiderii postulasse, adhibendo in epistolarum præmio **124** concilii mentionem, tanquam culpæ minuerentur excessus per multitu-

dinem Imperitorum, cum si etiam sub significatione A unusquisque sui nominis tecum pariter retulisset, et subscriptiones proprias fratres singuli commodassent, dilectionem tamen tuam rei de qua displicet summa tangebatur, quia pro loco et honore tibi debito ceteri sacerdotes docendi fuerant, non sequendi. Unde, sicut generalibus litteris indicavi, Irenæus ad propriam revertatur Ecclesiam, et Barcinonensibus de suo clero protinus consecratur antistes, cui tamen statuta canonum et apostolica præcepta concordent. Et licet hi qui præter notitiam atque consensum tuæ dilectionis ordinati sunt sacerdotes cum suis debuerunt auctoribus submoveri ne quid tamen in tanta necessitate decernamus austerum, eos qui episcopi facti sunt ita volumus permanere, si apostolicis præceptionibus et statutis sanctorum Patrum non reparian-

tur obnoxii, ac deinceps nihil quod contra disciplinam ecclesiasticam veniat, sicut hactenus factum est, perpetretur. Tuæ sollicitudinis est, frater charissime, debitam tibi auctoritatem tueri, et illicitis non solummodo non præbere assensum, sed etiam cuncta quæ contra regulam fieri repereris coercere, atque autem omnia, quod sola humanitate decernimus, Irenæum ad Ecclesiam suam redire compelle: ad quam sponte potius remeare debet, si sacerdotali consortio metuit separari. Nec unius Ecclesiæ duo esse permittantur antistes, quod opportunius sub prædicti subdiaconi fieri delegamus instantia, quem etiam pro conservanda Ecclesiæ disciplina commovere ad Hispanias dispositionis nostræ fecit auctoritas. Deus te incolumem custodiat, frater charissime.

LXXVII

DECRETA PAPÆ SIMPLICII

DIRECTA AD ZENONEM HISPALENSEM EPISCOPUM.

De commissa vice apostolicæ sedis

Dilectissimo fratri Zenoni Simplicio.

Plurimorum relatu comperimus dilectionem tuam fervore Spiritus sancti ita te navis ecclesiasticæ gubernatorem existere, ut naufragii detrimentum Deo auctore non sentiat. Talibus idecirco gloriantes indicis congruum ducimus vicaria sedis nosræ te aucto-

ritate fulciri, cuius vigore munitus apostolicæ institutionis decreta, vel sanctorum terminos Patrum nullo modo transcendere permittas; quoniam digna honoris remuneratione cumulandum est, per quem in his regionibus divinus crescere innotuit cultus. Deus te incolumem custodiat, frater charissime

LXXVIII

EPISTOLA ACACII EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

AD SIMPLICIUM EPISCOPUM URBIS ROMÆ.

Domino sancto Patri archiepiscopo Simplicio Aca-

caeus.
125 Sollicitudinem omnium Ecclesiarum secundum Apostolum circumferentes nos indesinenter hortamini, quamvis sponte vigilantes ac præcurrentes, et vos divinum zelum solito demonstratis, statum Alexandrinæ Ecclesie certius requirentes, ut pro paternis canonibus suscipiatis labore piissimo stillantes sudore pro his, sicut semper est approbatum. Sed Christus Deus noster, qui diligentibus se in bonum cooperatur, nostris cogitationibus insidens, ut unam nobis in his mentem atque eandem pro gloria sua esse cognoscens, omnem victoriam ipse perfecit, consortes nos cum tranquillissimo principe faciens, et Timotheum quidem decessorem spirantem procellas et ecclesiasticam tranquillitatem, sicut apparuit, conturbantem vitæ subtraxit humanæ, dicens ei: *Tace et obmutesce*. Petrum quoque, qui ab Alexandria more simili procellæ surrexerat, dissipavit, atque in aeternam fugam, sancto Spiritu flante, convertit unum ex his qui olim fuerant et ante damnati. Sicut enim in nostris archivis inventum est, et de vestris scriniis, si dignamini requirere, poteritis agnoscere, quæ de eodem subsecuta ab Alexandrino episcopo ad Romam ad alterutrum sint relata. Qui

C Petrus noctis existens filius et operum diei luculentum alienus apparens, omnino tenebras ad latrocinium peragendum congruas earum cooperatur inveniens media nocte, adhuc jacente cadavere illius qui paternos canones subverterat insepulto, subrepsit in sedem, sicut ipse arbitratus est, uno et solo præsentente et eo qui consors ipsius insistebat insanie, ita ut propter hoc maioribus suppliciis subderetur; nec quod sperabat effectum est. Sed ille quidem de se ex parte vel minima iudicans nusquam penitus omnino comparuit. Timotheus autem paternorum custos canonum, qui Davidicæ mausuetudinis exemplo subditur, et usque in finem patiens, atque potestati propriæ restitutus a Christo, propriæ sedis honore lætatur, et spiritualium filiorum voces accipiens gratiam curationis expectat multiplicato in se honore a Christo principe sacerdotum, propter quem et tolerantie coronam sibi religavit. Attentius igitur oret vestra beatitudo pro Christianissimo imperatore, et pro nobis ipsis; nihil enim prætermittitur eorum quæ ad custodiam ecclesiasticæ respiciunt disciplinæ. Universam fraternitatem quæ vobiscum est in Christo, ego et qui mecum sunt salutamus; et alia manu: in Domino ora pro nobis, iustissime pater.

LXXIX

EPISTOLA FELICIS AD EPISCOPOS PER SICILIAM.

Dilectissimis fratribus universis episcopis per Siciliam constitutis Felix in Domino salutem.

126 Qualiter in Africanis regionibus astutia diaboli sævierit in populum Christianum, atque in id multiplici deceptione proruperit, ut non modo vulgus incautum, sed ipsos quoque in mortis profunda demerserit sacerdotes, nullus non orbis ingemuit, nulla terra nescivit. Unde in grandi incerore positi dissimulare non possu: us pereuntium atque a nobis exigendarum discrimen animarum: quapropter competens adhibenda est talibus medela vulneribus, ne immatura curandi facilitas mortifera captis peste nihil prosit, sed segnius tractata pernicies reatum non legitime curationis involvat pariter saucios et medentes.

I. De his qui rebaptizati doluerunt, et postea pœnitere noluerunt.

Imprimis itaque venientis ad vos et remedium postulantis sollicitè discutienda est professio et persona decepti, ut medela possit congruens exhiberi, et qui satisfactorius Deo per pœnitentiam rebaptizatum se legitime doluerit, utrum ad hoc facinus concurrerit an impulsus accesserit, requiratur, sciens quod se decipiat ipse qui fallit, nihilque per nostram facilitatem tribunalis Excelsi iudicium derogari, cui illa sunt rata, quæ pia, quæ vera, quæ justa sunt; et aliter necessitatis, aliter tractanda est ratio voluntatis. Deterior est autem causa illius, qui forte pretio sollicitatus est, ut periret. Nihil enim intentatum reliquit inimicus, cui ne de sua liceat gaudere captura, succurrendum est irretitis, et conterendus est venantis laqueus, ut infucatum lamentationibus lapsum tam justitiæ moderatione quam compunctione pietatis ad aulam quam reliquerat sit regressus. Nec pudeat forsitan aut pigeat indictis juniorum gemituumque temporibus obedire, aut aliis observantiæ salubrioris obtemperare præceptis, quia humilibus datur gratia, non superbis. Sit ergo ruina sua prostratus si quis in Christo fieri quærit erectus, et per dispositionis nostræ ministerium, quod vestram sequi convenit charitatem nec alicui fas est velle vel posse transcendere, causas ejus qui contra apostolicam doctrinam ad iterationem se baptismi dedit, vel ejus qui aliquibus argumentis excusandum callide proprium putaverit esse consensum, sacerdotali vigore, et humanitate tractemus, ut in eis fides quæ nisi est una jam nulla est, adiutorio Domini iudicis ad salutem sine nostræ properationis offensione reparetur. Quia cum peccatoris a nobis satisfactio protrahitur, non præter nostram laudem atque lætitiâ mens ejus ad veniam purgatio invenitur. Et ideo memineritis hanc super his nos habere sententiam, ut servata discretione peccantium non eadem cuncti qui lapsi sunt lance pensentur, quoniam majoris castigationis est exigendus usura cui domus Domini commissa fuerit disciplina.

A II. De presbyteris vel diaconibus qui in lapsum hæreticorum sese baptismati dederunt.

Ut ergo ab Ecclesiæ summatibus iudocimus, eos quos episcopos, presbyteros, vel diaconos fuisse constiterit, et seu optantes forsitan, seu coactos lavacri illius unici salutarisque claruerit fecisse jacturam, et Christum, quem non solum dono regenerationis, verum etiam gratia percepti honoris induerant, exuisse, cum constet neminem ad secundam tinctionem venire potuisse, nisi se palam Christianum negaverit, et professus fuerit esse Paganum; quod cum generaliter sit in omnibus execrandum, multo magis in episcopis, presbyteris et diaconibus audita saltem dictuque probatur horrendum: sed quia idem Dominus atque Salvator clementissimus est, et neminem vult perire, usque ad exitum **127** sui diem cum pœnitentia, si respiscunt, jacere conveniet: nec orationi non modo fidelium, sed nec catechumenorum quidem omnimodis interesse, quibus communio laica in morte redhibenda est. Quam rem diligentius explorare vel facere probatissimi sacerdotis cura debet.

III. De his qui se rebaptizandos impie dederunt.

De clericis autem et monachis vel puellis Dei aut sæcularibus servari præcipimus hunc tenorem, quem Nicæna synodus circa eos qui lapsi sunt vel fuerunt servandum esse constituit: ut scilicet qui nulla necessitate, nullus rei timore atque periculo, se, ut rebaptizarentur impie dederunt, si tamen eos ex corde pœniteat, tribus annis inter audientes sint; septem autem annis subjaceant inter pœnitentes, manibus sacerdotum, duobus etiam oblationes modis omnibus non sinantur offerre, sed tantummodo popularibus in oratione socientur nec confundantur Deo colla submittere. Quod si, utpote mortales sint, intra metas præscripti temporis cœperit vitæ finis urgere, subveniendum est imploranti, et seu ab episcopo qui pœnitentiam dederit, seu ab illo qui tamen datam esse probaverit, aut similiter a presbytero viaticum abeundi de sæculo non negetur.

IV. De his qui per ignorantiam ætatis rebaptizati sunt.

Pueris autem quibus quod adhuc impuberes sunt a pueritate vocabulum est, seu clericis, sive laicis, aut etiam similibus puellis, quibus ignorantia suffragatur ætatis, aliquandiu sub manus impositione dentis reddenda communi est: nec eorum expectanda pœnitentia quos excipit a coercitione censura. Quod est a nobis provide constitutum, ne hi quibus in terreni labe contagii plus minusve restat ad vitam, dum adhuc in pœnitentia sunt, pœnitentia forte committant. Quod si forte ante præfinitum pœnitentiæ tempus despectus a medicis, aut evidentibus mortis prorsus indicis recepta quisquam communionis gratia convalescit, servemus in eo quod Nicæni canonis ordinarunt, ut habeatur inter illos qui in ora

tione sola communicant, donec impleatur spatium temporis eidem præstitutum. Nec catechumenos nostros, qui sub tali professione baptizati sunt, præterimus, quia non est causa dissimilis, sicut iidem sancti canones ordinarunt, ejus qui quolibet modo Christum, quem semel confessus est, adjuravit. Tribus annis inter audientes sint, et postea cum catechumenis permittantur orare per manus impositionem communionis catholicæ gratiam percepturi, exceptis sane tantummodo episcopis, presbyteris et diaconibus, quos solo mortis suæ tempore reconciliandos esse jam diximus. Cæteros, id est, seu clericos, sive monachos, seu laicos sexus utriusque personas, quos violentia et periculis coactos iterationem baptismatis subiisse constiterit ^a, vel qui aliquo commento hujus se faciitoris piaculo dixerit non teneri, his penitentiam per triennium durare decernimus, et per manus impositionem ad societatem recipi sacramenti.

V. *De illis qui ab hæreticis baptizati aut rebaptizati sunt, ut ad ecclesiasticam militiam non pertingant.*

Illo per omnia custodito, ne hi unquam qui in qualibet ætate alibi quam in Ecclesia catholica aut baptizati aut rebaptizati sunt, ad ecclesiasticam militiam prorsus permittantur accedere. Quibus satis esse debet, quod in catholicorum numero sunt re-

^a Ex reliquis, præter Alv., in quo contigerit.

cepti, quoniam de suo ordine et communione vitentur ferre judicium qui-quis hoc voluerit antistitium vel qui non removerit eum quem ex his ad ministerium clericale obrepisse cognoverit

VI. *De penitentibus ut ab aliis episcopis non suscipiantur.*

Curandum vero maxime et omni cautela est providendum, ne quis fratrum coepiscoporumque nostrorum, etiam presbyterorum in alterius civitate vel diocesi penitentem, vel sub manu positum sacerdotis, aut eum qui reconciliatum se dixerit, sine episcopi vel presbyteri testimonio et litteris, aut in parochia presbyteri, aut episcopi civitate suscipiat. Quod si aliqua dissimulatione negligitur, culpa tangit etiam clericos, qui locis in quibus hoc minus curatum fuerit commorantur. Illis itaque rite dispositis, et ad Ecclesiarum vestrarum notitiam vestra deliberatione perlatis, parere vos convenit, quibus licet ad animarum reparationem nihil deesse videatur, tamen si cui novi aliquid et quod præterire nos potuit fuerit revelatum, secundum beatum Paulum apostolum, tacente priore, fidenter insinuet, **128** quia Spiritus sanctus ubi vult inspirat, maxime cum sua tractatur; nec nos pigebit audire, et si quæ sunt omissa non arroganter abnuere, sed rationabiliter ordinare. Deus vos custodiat, ^b dilectissimi fratres.

^b Bibl. Reg., vos incolumes custodiat.

LXXX

EPISTOLA EJUSDEM FELICIS AD ACACIUM CONSTANTINOPOLITANUM EPISCOPUM.

De damnatione ejus quod hæreticis ausus existit communicare

Felix episcopus sanctæ Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ Acacio.

Multarum transgressionum reperitis obnoxius, et in venerabilis concilii Nicæni contumelia sæpe versatus alienarum tibi provinciarum jura tenerarie vindicasti. Hæreticos et pervasores, atque ab hæreticis ordinatos, et quos ipse damnaveras atque ab apostolica institisti sede damnari, non modo domo tua recipiendos putasti, verum etiam Ecclesiis aliis, quod nec de catholicis fieri poterat, præsidere fecisti, aut etiam honoribus quos non merebantur auxisti. Testatur hoc Joannes quem a catholicis Apamæ non receptum, pulsumque de Antiochia Tyriis præfecisti: et Humerius tunc de diaconio dejectus, atque Christiani nominis appellatione privatus, a te etiam in presbyterii proventus officium. Et quasi hæc tibi minora viderentur, in ipsam doctrinæ apostolicæ veritatem ausus tuos et superbiam tetendisti, ut Petrus, quem damnatum a sanctæ memoriæ decessore meo ipse retuleras, sicut testantur annexa, beati evangelistæ sedem, connivente te, rursus invaderet, et fugatis orthodoxis episcopis et clericis sui procul dubio similes ordinaret, pulsoque eo, qui illic fuerat regulariter constitutus, captivam teneret Ecclesiam. Cujus tibi adeo grata persona est, et ministri ejus accepti, ut episcopos et clericos plurimos

orthodoxos nunc Constantinopolim venientes delegaris affligere, et apocriarios ipsius coufovere, atque anathematizantem eundem Petrum Chalcedonensis decreta concilii, et violantem sanctæ memoriæ Timothei sepulturam, sicut ad nos certiores nunc quoque nuntii detulerunt, per Meseum et Vitalem credideris excusandum: nec cum laudare desineres, et multis efferre præconiis, ita ut damnationem ipsius quam ante retuleras veram non fuisse jactares. Tantum autem perseveras in hominis defensione perversi, ut quosdam episcopos, nunc vero honore et comunione privatos, Vitalem atque Mesenum, quos ad ejus expulsionem specialiter miseramus, sublatis chartis custodiæ passus fueris mancipari, et ad processionem quæ tibi cum hæreticis habetur, exinde productos, sicut eorum professionibus patefactum est, ad hæreticorum tuamque communionem, contempta, quæ vel gentium jure servari debuit, legatione, pertrahere præmiisque corrumpere, et in læsionem beati Petri apostoli a cujus sede profecti fuerant non solum inefficacos redire feceras, sed etiam impugnatores omnium quæ fuerant mandata monstrares. In quorum deceptionem tuam nequitiam prodidisti, et ad libellum fratris et coepiscopi mei Joannis, qui te gravissimis objectionibus impetivit, in apostolica sede secundum canones respondere

129 diffidens objecta firmasti. Felicem quoque de-
fensorem fidelissimum nobis, necessitate faciente se-
rius subsecutum, indignum tuis oculis censuisti. Eos
quoque tecum litteris communicare testatus est quos
constat hæreticos. Quid enim sunt aliud qui post
obitum sanctæ memoriæ Timothæi ad Ecclesiam sub
Petro redeunt, vel qui se ex catholicis eidem tradi-
derunt, nisi quod Petrus ab universali Ecclesia atque

A a te fuerat iudicatus? Habe ergo cum his quos liben-
ter amplecteris portionem ex sententia præsentis,
quam per tuum tibi dixerimus Ecclesiæ defensorem :
sacerdotali honore et communione catholica, nec non
etiam a fidelium numero segregatus, sublata tibi no-
men et munus ministerii sacerdotalis agnosce, sancti
Spiritus iudicio et apostolica per nos auctoritate dan-
natus, nec unquam anathematis vinculis exuendus.

LXXXI

EPISTOLA FELICIS PAPÆ AD ZENONEM EPISCOPUM *.

Dilectissimo fratri Zenoni Felix.

Filius noster vir clarissimus Terentianus [*Em.*, *Esc.*
3, Terentius] ad Italiam dudum veniens dilectionis
tuæ singularis exstitit prædicator, talemque te esse
vulgavit, qui ita Christi gratia redundaris, ut Inter
mundi turbines gubernator Ecclesiæ præcipuus appa-
reres. Quapropter, frater charissime, cum ad pro-
vinciam commearet seduleque deposceret nostras ad
dilectionem tuam litteras destinari, gratanter annui-
mus; quia et dignum Deo sermone complecti cupe-
rimus antistitem, et per eum maxime vellemus id
feri, cujus nobis fuerat laudibus intinatus. Quamvis

* *Em.*, Zenonem Hispalensem episcopum.

B ergo sanctis operibus ex omni parte præditam fra-
ternitatem tuam vir præfatus astruxerit, multumque
fiduciæ de tua benevolentia jam teneret, æquum tam-
en est, ut quod desideravit magnopere consequatur :
quatenus qui tuis olim gratus est animis con-
templatione nostri reddatur acceptior, simulque ma-
terna et sacerdotali consolatione foveatur, peregrina-
tionisque præsidium pastoralis pietate reperiat,
cujus procul dubio et probetur dignitatis affectu non
parvi apud sinceritatem tuam nostrum, quo nimium
salutaris, valuisse colloquium. Deus te incoluennæ
custodiat, frater charissime.

LXXXII

DECRETUM GENERALE PAPÆ GELASII

Dilectissimis fratribus universis episcopis per Lu-
caniam, Britios * et Siciliam constitutis Gelasius.

130 I. *De institutis ecclesiasticis moderamine pro
temporis qualitate dispositis.*

Necessaria rerum dispositione constringimur et
apostolicæ sedis moderamine convenimur sic cano-
num paternorum decreta librare, et retro præsulum
decessorumque nostrorum præcepta metiri, ut quæ
præsentium necessitas temporum restaurandis Eccle-
siis relaxanda deposcit, adhibita consideratione
diligenti, quantum potest fieri, temperemus : quo
nec in totum formam veterum videamur excedere
regularum, et reparandis militiæ clericalis officiiis,
quæ per diversas Italiæ partes ita belli famisque
consumpsit incursio, ut in multis Ecclesiis, sicut
fratris et coepiscopi nostri Joannis Ravennensis Eccle-
siæ sacerdotis frequenti relatione comperimus,
usquequoque deficiente servitio ministrorum, nisi
remittendo paulisper ecclesiasticis promotionibus
antiquitus intervalla præfixa remaneant, sine quibus
administrari nequeant sacris ordinibus Ecclesiæ fun-
ditus destitutæ, atque in plurimis locis per inopiam
competentis auxilii salutare subsidium redimenda-
rum desit animarum : nosque magno reatu, si tanto
coarctante periculo non aliquatenus consulamur,
innexi.

* *Ex Ger.* In reliquis, *B. itics*; recte tamen, *Bru-
tios*.

C II. *Ut uli nulla perurget necessitas, constituta Patrum
inviolata serventur.*

Priscis igitur pro sua reverentia manentibus con-
stitutis quæ ubi nulla vel rerum vel temporum per-
urget angustia, regulariter convenit custodiri, qua-
tenus ecclesiis quæ vel cunctis sunt privatæ mini-
stris, vel sufficientibus usque adeo spoliatæ servitiis,
ut plebibus ad se pertinentibus divina munera
supplere non valeant, tam instituendi, quam provi-
dendi clericalis obsequii sic spatia dispensanda
concedimus.

III. *Ut cum defuerint clerici, de monachis eligantur.*

Ut si quis etiam de religioso proposito et discipli-
nis monasterialibus eruditus ad clericale munus
accedit, imprimis ejus vita præteritis acta temporibus
inquiratur : si nullo gravi facinore probatur inlectus :
si secundam non habuit fortasse uxorem, nec a
marito relictam sortitus ostenditur : si penitentiam
publicam fortasse non gessit : si nulla corporis parte
vitiatus apparet : si servili aut originariæ non est
conditioni obnoxius : si curiæ etiam probatur nexi-
bus absolutus : si assecutus est litteras, sine quibus
fortassis nec ostiarium possit implere : ut si his
omnibus quæ sunt prædicata ^b, fulcitur, continuo
lector vel notarius, aut certe defensor effectus post
tres menses existat acolythus, maxime si huic ætas

^b *Em.*, Urg., *Ger. prædicta*.

etiam suffragatur : sexto mense subdiaconi nomen accipiat : ac, si modestæ conversationis honestæque voluntatis existit, nono mense diaconus, completoque anno sit presbyter. Cui tamen quod annorum fuerint interstitia collatura, sancti propositi sponte suscepta docetur præstitisse devotio.

IV. *Ut si de laicis eligantur ad clerum, quantum tem-
poria observetur.*

Si vero de laicis quispiam ecclesiasticis est aggregandus officiis, tanto sollicitius in singulis quæ superius comprehensa sunt hujusmodi decet examinare personam, quantum inter mundanam religiosamque vitam constat esse discriminis. Quia utique convenientia Ecclesiæ ministeria reparanda sunt, non inconvenientibus meritis ingerenda : tantoque magis quod sacris aptum potest esse servitiis, in eorum querendum est institutis, quantum de tempore, quo fuerant hæc assequenda, decerpitur : ut morum habere doceatur hoc probitas quod prolixior consuetudo non contulit : ne per occasionem supplendæ penuriæ clericalis vitia potius divinis cultibus intulisse, non legitimæ familiæ computemur procurasse compendia : quorum promotionibus super anni metas sex menses nihilominus subrogamus, quoniam, sicut dictum est, distare convenit inter personam divino cultui deditam et de laicorum conversatione venientem ; quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, ut illis ecclesiis, quibus infestatione bellorum vel nulla penitus vel exigua remanserunt ministeria, renoventur : quatenus his, Deo propitio, restitutis, in ecclesiasticis gradibus subrogandis canonum paternorum vetus forma servetur, nec contra eos ulla ratione prævaleat, quod pro accidentis defectus remedio providetur, non adversus scita majorum nova lege prorogatur : cæteris Ecclesiis ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas pristinam faciendis ordinationibus convenit tenere sententiam : quo magis hac opportunitate commoti observantiam venerandorum canonum propensius delegamus, singulorum graduum conscientias admonentes, ne in illicitos prorumpere moliantur excessus.

V. *De digamis aliisque personis quæ ad ministerium
clericatus nullatenus applicantur.*

Nec fas esse confidat quisque pontificum bigamos, aut conjugia sortientes ab aliis derelicta, sive quolibet post poenitentiam, vel sine litteris, vel corpore vitiatos vel conditionarios, aut curiæ publicarumque rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis exspectatione discussos, divinis servituros applicare mysteriis : neque pro suo libitu jura studeant aliena pervadere absque sedis apostolicæ iusta dispositione mandante.

VI. *Ut sine præceptione episcopi novæ basilicæ non
dedicentur.*

Basilicæ noviter institutas, non petitis ex more præceptionibus, dedicare nemo audeat. Non ambiant sibi hinc vindicare clericos potestatis alienæ.

VII. *Ut nulla pretia de baptizandis consignandisque
fidelibus exigantur.*

Baptizandis consignandisque fidelibus pretia nulla

præfigant, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes ; quoniam quod gratis accepimus gratis dare mandamur. Et ideo nihil a prædictis prorsus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti vel indignatione revocati redemptionis suæ causas adire despiciant : certum habentes, quod qui prohibita deprehensi fuerint admisisse vel commissa non potius sua sponte correxerint, periculum subituri proprii sint honoris

VIII. *De presbyteris, ut nihil super episcopos
præsumant.*

Nec minus etiam presbyteros ultra suum modum tendere prohibemus, nec episcopali fastigio debita sibi audeat assumere : non conficiendi chris-
matis, non consignationis pontificalis adhibendæ sibi audeat arripere facultatem : non, præsentem quolibet antistitem, nisi fortasse jubeantur, vel orationis vel actionis sacræ suppeteret sibi præsumant esse licentiam : neque sub ejus aspectu, nisi jubeantur, aut sedere præsumant aut venerabilia tractare mysteria. Nec sibi meminerint ulla ratione concedi sine summo pontifice subdiaconum, vel acolythum jus habere faciendi : nec prorsus addubitent, si quidquam ad episcopale ministerium specialiter pertinens suo motu putaverint exsequendum, continuo se presbyterii dignitate et sacra communionem privari. Quod fieri necesse est censeamus, si eorum præsumptio deferente hujusmodi fuerit prævaricatio comprobata, nec ipso eorum episcopo a culpa conniventia et ultione vacaturo, si immoderata facientem dissimulaverit vindicare.

IX. *Ut diaconi mensuram propriam juxta Patrum
decreta custodiant.*

Diaconos quoque propriam constituimus observare mensuram, nec ultra tenorem paternis canonibus deputatum quidpiam tentare permittimus : nihil eorum suo ministerio penitus applicare, quæ primis ordinibus proprie decrevit antiquitas. Absque episcopo vel presbytero baptizare non audeat, nisi prædictis fortassis officiis longius constitutis necessitas extrema compellat ; quod et laicis Christianis facere plerumque conceditur.

X. *Quod diaconi in presbyterio residere non possint.*

Hos non in presbyterio residere cum divina celebrantur vel ecclesiasticis habetur quicumque tractatus. Sacri corporis prærogationem sub conspectu pontificis seu presbyteri, nisi his absentibus, jus non habeant exercendi.

132 XI. *Quod apostolica sedes paternos canones pro
studio devotoque custodiat.*

Cum enim decreta venerabilium sanctionum nos quoque magnopere custodire nitamur, ac sine eorum dispendio etiam illa, quæ pro alicujus utilitatis fortasse compendio videantur laxanda, credamus ; cumque nobis contra salutarium reverentiam regularum cupiamus temere nihil licere ; et cum sedes apostolica super his omnibus, favente Domino, quæ paternis canonibus sunt præfixa pio devotoque studeat tenere proposito : satis indignum est quinquam

vel pontificum, vel ordinum subsequentum hanc A observantiam refutare, quam beati Petri sedem et sequi videat et docere; satisque conveniens est ut totum corpus Ecclesiæ in hac sibi met observatione cœ concordet, quam illic vigere conspiciat, ubi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum dicente Scriptura: *Ordinate in me charitatem*; et item: *Omnia cum ordine fiant*; atque iterum Psalmista predicante: *Circumdate Sion, et complectimini eam, narrate in turribus ejus, ponite corda vestra in virtute ejus, et distribuite gradus ejus, ut enarretis in progenie altera: quoniam hic est Deus noster in æternum, et ipse reget nos in sæcula*. Illic procul dubio qui in ecclesiasticarum narratur altitudine dignitatum, et in cujus virtute bonis operibus corda ponenda sunt, gradibus utique distributis, cunctis Deus noster et rector populi prædicandus est Christianis; ubi nemo sibi met aliquid æstimet imminutum, cum et de uniuscujusque gradus perfectione nihil deperit, et convenienter retinendo quod celesti dispensatione collatum est, pariter nobis et cognoscibilem Deum fieri et tribuit esse rectorem. Nam etsi quid indulgetur de temporum quantitate, moribus aggregata strenuitate pensatur, si vitæ jam proposito contineatur, quod protelata fuerat ætate curandum, dummodo illa nullatenus dissimulata subrepani, quorum quodlibet si inesse claruerit, merito clericalibus infulis reprobabilem convincat esse personam. Et si illa nonnunquam sinenda sunt quæ, si cæterorum constet integritas, sola nocere non valeant; illa tamen sunt magno opere præcavenda quæ recipi sine manifesta decoloratione non possunt. Ac si ea ipsa quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum temporumque cogit intuitus, vel acceleratæ provisionis respectus excusat, quanto magis illa nullatenus mutilanda sunt, quæ nec ulla necessitas, nec ecclesiastica prorsus extorquet utilitas?

XII. *Ut præter paschale tempus, vel Pentecosten nemo baptizare præsumat, nisi eos tantum, quos ægritudo extrema compulerit.*

Baptizandi sibi quisquam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam, præter paschale festum et præter Pentecostes venerabile sacramentum, excepto dumtaxat gravissimi languoris incursu, in quo verendum est ne morbi crescente periculo sine remedio salutari fortassis ægrotans exitio præventus D abscedat.

XIII. *De presbyterorum et diaconorum ordinationibus, certis celebrandis temporibus.*

Ordinationes etiam presbyterorum et diaconorum nisi certis temporibus et diebus exercere non debeant, id est, quarti mensis jejunio, septimi et decimi, sed etiam quadragesimalis initii, ac mediana Quadragesimæ die, sabbati jejunio circa vesperam moverint celebrandas. Nec cujuslibet utilitatis causa sive presbyterum seu diaconum his præferre, qui ante ipsos fuerint ordinati.

XIV. *De virginibus sacris quando velentur.*

Devotis quoque virginibus nisi aut in Epiphaniarum, aut in albis paschalibus [Em., in diebus pa-

schalibus], aut in apostolorum natalibus sacrum minime velamen imponant, nisi forsitan, sicut de baptismo dictum est, gravi languore correptis, nõ sine hoc munere de sæculo exeant, implorantibus non negetur.

XV. *Ut viduæ non velentur.*

Viduas autem velare pontificum nullus attentet, quoniam quod nec auctoritas divina delegat nec canonum forma præstitit non est penitus usurpandum, eisque sic ecclesiastica sunt conferenda præsidia, ut nihil committatur illicitum.

XVI. *Ut servi sub obtentu religionis non recipiantur in clero vel in monasteriis.*

Generalis etiam querelæ vitanda præsumptio est, qua propemodum causantur universi, passim servos B aut originarios, dominorum 133 jura possessionumque fugientes, sub religiosæ conversationis obtentu vel ad monasteria sese conferre, vel ad ecclesiasticum famulatum, conviventibus quoque præsumptibus, indifferenter admitti. Quæ modis omnibus est amovenda pernicies, ne per Christiani nominis institutum aut aliena pervadi, aut publica videatur disciplina subverti, præcipue cum nec ipsam ministerii clericalis hac obligatione fuscari conveniat dignitatem, cogaturque pro statu militantium sibi conditioneque jurgari, aut videri, quod absit, obnoxia. Quibus sollicita competenter interdictione prohibitis, quisquis episcopus, presbyter et diaconus, vel eorum qui monasteriis præesse noscuntur, hujusmodi personas apud se tenentes, non restituenda patronis, C aut deinceps vel ecclesiasticæ servituti vel religionis congregationibus putaverint applicandas, nisi voluntate forsitan dominorum sub scripturæ testimonio primitus absolutas, vel legitima transactione concessas, periculum se honoris proprii non aubigant communionisque subituros, si super hac re cujusquam verax nos querela pulsaverit. Magnis quippe studiis secundum beatum Apostolum præcavendum est, ne fides et disciplina Domini blasphemetur.

XVII. *Ut clerici nullas negotiationes inhonestas vel turpia lucra sectentur.*

Consequens fuit ut illa quoque quæ de Piceni partibus nuper ad nos missa relatio nuntiavit, non prætereunda putaremus, id est plurimos clericorum negotiationibus inhonestis et lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes evangelicam lectionem, qua ipse Dominus negotiatores e templo verberatos flagellis asseritur expulisse; nec Apostoli verba recolentes, quibus ait: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus*: Psalmistam quoque David surda dissimulantes aure, cantantem: *Quoniam non cognovi negotiationes, introit in potentias Domini*. Proinde hujusmodi aut ab indignis posthac quæstibus noverint abstinendum, et ab omni cujuslibet negotiationis ingenio vel cupiditate cessandum, aut in quocumque gradu sint positi, mox clericalibus officiis abstinere cogantur: quoniam domus Dei domus orationis esse debet et dici, ne officina negotiationis et spelunca potius sit latronum.

XVIII. *Ut nemo litteras nesciens vel aliqua parte corporis imminutus sine ullo respectu ad ecclesiasticum didicimus venire servitium. Quod simul antiqua traditio, et apostolicæ sedis vetus forma non recipit, quia nec litteris carens sacris esse potest aptus officiis, et vitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia præcepta sanxerunt. Itaque de cætero modis omnibus hæc vitentur, nec quisquam talis suscipiatur in clerum. Si qui vero vel temeritate propria vel incuria præsentium tales ante suscepti sunt, in his in quibus constituti sunt locis eatenus perseverent, ut nihil unquam promotionis arripiant, satisque habeant hoc ipsum sibi pro nimia miseratione permissum.*

XIX. *De his qui se ipsos abscidunt.*

De his autem qui semetipsos abscidunt paterni canones evidenter sequenda posuerunt, quorum tenorem sufficit indidisse. Dicunt enim talia perpetrantes, mox ut agniti fuerint, a munere clericali debere eos secundi. Quod modis omnibus custodire nos convenit, quia fas esse nulli suppeditat quidquam præter illa quæ memorabilis decrevit forma censere.

XX. *De criminosis ut ad clerum non promoveantur.*

Comperimus etiam horrendis quibusdam criminibus implicatos, tota discretionem submota, non solum de factis atrocibus necessariam pœnitentiam non habere, sed nec aliqua correctione penitus succedente ad divinum ministerium honoremque contendere: nonnullos autem in ipsis ordinibus constitutos gravibus delinquentes facinoribus non repelli, cum et

Apostolus dicat nemini cito manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis: et majorum veneranda constituta pronuntient hujusmodi etiam si forte subreperint, tam qui ante peccaverunt detectos oportere repelli, quam sacræ professionis oblitos prævaricatoresque sancti propositi procul dubio submovendos.

XXI. *Quod dæmoniacis, aliisque passionibus irretitis ministeria sacra tractare non liceat.*

Usque adeo sane comperimus illicita quæque prorumpere, ut dæmoniacis similibusque passionibus irretitis ministeria sacrosancta tractare tribuatur. Quibus si in hoc opere positus aliquid propriæ necessitatis occurrat, quis de sua fidelium salute confidat, ubi ministros ipsos curationis humanæ tanta perspexerit calamitate vexari? Atque ideo necessario removendi sunt, ne quibuslibet scandalum generetur infirmis, pro quibus Christus est mortuus. Postremo si corpore sauciatum fortassis, aut debilem nequam sancta contingere lex divina permisit, quanto magis doni cœlestis dispensatores esse non convenit, quod est deterius, mente percussos?

XXII. *Quod hi, qui se sacris virginibus sociant et fœdera incesta commiscunt, communicare non possint, nisi publicam pœnitentiam gesserint.*

Virginibus autem sacris temere se quosdam sociare cognovimus, et post dicatum Deo propositum incesta fœdera sacrilegaque miscere. Quos protinus æquum

• Ex reliquis, præter Alv., in quo, *conscendere.*

est a sacra communione detrudi, et nisi per publicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi; sed his certe viaticum de sæculo transeuntibus, si tamen pœnituerint, non negari.

XXIII. *Quod viduus, ut supra dictum est, non velentur, sed si professam continentiam proposito mutato calcaverint, ipsæ pro se rationem Domino reddant.*

Nam viduis sub nulla benedictione velandis superius late, sufficienterque prædiximus. Quæ si propria voluntate professam pristini conjugii castitatem mutabili mente calcaverint, periculi earum intererit, quali Deum debeant satisfactione placare, quia juxta Apostolum primam fidem irritam fecerunt. Sicut enim, si se forsitan continere non poterant, secundum Apostolum, nullatenus nubere vitabantur; sic habita secum deliberatione promissam Deo pudicitiam fidem debent custodire. Nos autem talibus nullum laqueum debemus injicere, sed solas adhortationes præmii sempiterni, pœnasque proponere divini iudicii, ut et nostra sit absoluta conscientia, et illarum pro se Deo rationem reddat intentio. Cavendum est quippe quod de earum moribus actibusque beatus Paulus testatur apostolus: quod plenius exponere præterimus, ne sexus instabilis non tam deterretur quam adnoveri videatur.

XXIV. *Quod secunda conjugia sæcularibus non negentur, quibus tamen ad clerum minime venire conceditur.*

Secundas nuptias sicut sæcularibus inire conceditur, ita post eas nullus ad clericalem sinitur venire collegium. Alia est enim humanæ fragilitatis generaliter concessa licentia, alia debet esse vita divinarum rerum servitio dedicata.

XXV. *Ut si quis susceperit Ecclesiæ propriæ desertorem, et aliqua provexerit dignitate, subjaceat sententiæ quam canones præfixerunt.*

Quisquis propriæ desertor Ecclesiæ nullis exstantibus causis ad aliam putaverit transeundum, temereque susceptus fuerit et promotus, reverendorum canonum vel ipse, vel receptor ejus atque provexerit constituta non fugiet, quæ de hujusmodi præsumptoribus præfixere servanda.

XXVI. *De laicis vel monachis, qui per præmium ordinantur, ut dantem et accipientem Simonis magi crimen involvat.*

De monachis vero, laicisque in prima copiosius præceptionis hujus parte digestum est, quæ vel quatenus pro rerum temporumque necessitate concessa sint, vel quemadmodum, ubi nullius necessitatis interesse probatur, non nisi vetus institutio debeat custodiri. Quos vero constiterit indignos meritis sacramentis esse præiio dignitatem, convictos oportet arceri, non sine periculo facinus tale patentes: quia dantem pariter accipientemque damnatio Simonis, quam sacra lectio testatur, involvit.

XXVII. *Ut nulla basilica sub defunctorum constructa nomine dedicetur.*

De locorum consecratione sanctorum quamvis superius strictim fuerit comprehensum, nobis quoque patefactum est quod absque præcepto sedis apostoli-

cæ nonnulli factas ecclesias vel oratoria sacrare præsumant. Hoc sumus tamen indicio detestabiliore permoti, quod in quocunque nomine defactorum, et quantum dicitur, nec omnino fidelium, constructiones ædificatas sacris professionibus audacter instituere memorantur. Quæ quoniam tam acerba, tam dura sunt, ut eadem vix noster ferre possit auditus; si vere Christianitatis affectus in illis certus et fixus est, et districtius ista quærantur et a quibus fuerint gesta prodantur: quoniam sicut latentibus in hæc atrocitate nominibus non exstat in quem sententia debita proferatur, ita cum manifestis fuerit documentis expositus quem sceleris tanti poscit **135** immunitas, non vitabit ullatenus ultionem.

XXVIII. *De feminis, ut sacris altaribus non ministrent, vel aliquid ex his, quæ virorum sunt officii deputata, præsumant.*

Nihilominus impatienter audivimus tantum divinarum rerum subiisse despectum, ut feminæ sacris altaribus ministrare firmentur: cunctaque, quæ non nisi virorum famulatu deputata sunt, sexum, cui non competit, exhibere: nisi quod omnium delictorum, quæ singillatim perstrinximus, noxa omnis, reatus omnia, et crimen eos respicit sacerdotes, qui vel ista committunt, vel committentes minime publicando pravis excessibus favere significant: si tamen sacerdotum jam sint vocabulo nuncupandi, qui delegatum sibi religionis officium sic prosternere moliantur, ut in perversa quæquo, profanaque declives sine ullo respectu regulæ Christianæ præcipitia funesta secedentur. Cumque scriptum sit: *Minima qui spernit paulatim decidit*, quid est de talibus æstimandum qui, immensis ac multiplicibus pravitatum molibus occupati, ingentem ruinam multimodis impulsionebus ediderunt, quæ non solum ipsos videatur obruere, sed et Ecclesiis universis mortiferam, si non sanentur, inferre perniciem? Nec ambigant qui hæc ausi sunt exercere, sed etiam qui hactenus cognita siluerunt, sub honoris proprii jacere dispendio, si non quanta possunt celeritate festinent ut lethalia vulnera competentis medicina sanentur. Quo enim more teneant jura pontificum qui pontificalibus excubiis eatenus injuncta dissimulant, ut contraria domui Dei, cui præsent, potius operentur? Qui quantum apud Deum possent, si non nisi convenientia procurarent,

^a In reliquis, præter Alv., hæreditatibus.

A tantum quid mereantur aspiciant, cum execrabili studio sectentur adversa. Et quasi magis hæc regula sit, qua Ecclesiæ debeant gubernari, si quidquid est ecclesiasticis inimicum regulis perpetratur, cum etsi cognitos habuit canones unusquisque pontificum intemerata debuerit tenere custodia. Et si forsitan nesciebat, consulere fidenter oportuerit, quo magis excusatio nulla succurrit ignorantibus, quia nesciens proposuit servare quod noverat, nec ignorans curavit nosse quod gereret.

XXIX. *De redivitibus^a ecclesiæ vel oblatione fidelium, ut quatuor portiones fieri debeant.*

Quatuor autem tam de redivitu, quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet ecclesiæ facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones: quarum sit una pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda. De quibus, sicut sacerdotis intererit integram ministris ecclesiæ memoratam dependere quantitatem, sic clericus ultra delegatam sibi summam nihil insolenter noverit expetendum. Ea vero, quæ ecclesiasticis ædificiis attributa sunt huic operi veraciter prærogata, locorum doceat instauratio manifesta sanctorum: quia nefas est si sacris ædibus desitutis in lucrum suum præsul impendia his designata convertat. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen juxta quod scriptum est: *Ut videant opera nostra bona, et glorificent Patrem qui est in caelis*, oportet etiam præsentis testificatione prædicari, et bonæ famæ præconiis non taceri.

XXX. *Ut episcopus, presbyter et diaconus, qui contra hæc constituta fecerit sui honoris periculum sit subiturus.*

Quapropter nec clericorum quispiam se hujus offensæ futurum confidat immunem, si in his, quæ salubriter sequenda deprompsimus, sive episcopum, seu presbyterum, sive diaconum viderit excedentem, non protinus ad aures nostras deferre curaverit, probationibus duntaxat competenter exhibitis, ut transgressor ultio fiat, et cæteris interdictio delinquendi. Sic vero modis omnibus erit unusquisque pontificum ordinis et honoris elisor, si cuiquam clericorum vel ecclesiæ totius auditui hæc putaverit supprimenda. Datum v Idus Martias, Asterio et Præsidio^b viris clarissimis consulibus.

D ^b Ex reliquis, præter Alv., in quo, *Presieno*.

LXXXIII

EPISTOLA EJUSDEM PAPÆ GELASII AD SICILIENSES EPISCOPOS.

Gelasius Romanæ Ecclesiæ episcopus dilectissimis et in Christi charitate una mecum connæxis fratribus episcopis qui in Sicilia sunt constituti.

136 I. *De bene gerendis rebus Ecclesiæ ab episcopis.*

Præsulum nostrorum auctoritas emanavit, ut facultates Ecclesiæ episcopi ad regendum habeant potestatem, ita tamen ut viduarum pupillarumque atque pauperum, nec non et clericorum stipendia distribuere debeant. Hoc eis statuimus dari quod hactenus

decretum est: reliquum sibi episcopi vindicent, ut, sicut antea diximus, peregrinorum atque captivorum largitores esse possint.

II. *De tricennali præscriptione.*

Illud etiam adnecti placuit, ut si, quod absit, facultates Ecclesiæ, nec non et dioceses quæ ab aliquibus possidentur episcopis, jure sibi vindicent quod tricennalis lex conclusit, quia et filiorum nostrorum

principum ita emanavit auctoritas, ut ultra triginta annos nulli liceat pro eo appellare quod legum tempus A excludit. Datum Iduum Maiarum, Asterio et Præsicio viris clarissimis consulibus.

LXXXIV

EPISTOLA PAPÆ ANASTASII URBIS ROMÆ
AD IMPERATOREM ANASTASIIUM

Pro pace Ecclesiarum missa.

Gloriosissimo et clementissimo filio Anastasio Augusto Anastasius episcopus.

Exordium pontificatus mei, primitus oblata populis pace, pronuntio : consequenter pro fide catholica humilis pietati tuæ precator occurro, in quo primum mihi divinum favorem propinquasse confido, quod consonantia in me augusti-simi nominis tui non dubium **137** præstat auxilium. ut sicut præcelsum vocabulum pietatis tuæ per universas gentes toto orbe præfulget, ita per ministerium inæ humilitatis, sicut semper est, sedes beatissimi Petri in universali Ecclesia assignatum sibi a Domino Deo teneat principatum. Nec propter unum mortuum diutius tunica illa Salvatoris, desuper contexta per totum, malæ sortis patiat incertum, quæ sola in discissionem pro firmitate sui venire non potuit, serenitate tua præcipue rempublicam gubernante : cui etiam in privata vita tantum sinceræ religionis studium fuit, ut (sicut fama certissima celebravit) nemo magis vel inter præcipuos sacerdotes præfixas a sanctis Patribus regulas Ecclesiæ custodisse dicatur : quod a sanctum studium cum majestate imperii crevisse confidimus.

I. *Quod pro Christo fungatur legatione dum pro pace precatur Ecclesiæ.*

Legatione itaque fungimur pro Christo, ne eos propter offensionem vel scandalum patiamini publice nominari, quorum merita vel actus illi iudici latere non possunt, in cuius jam sunt iudicio constituti. Nec illic se potest interserere in corpore mortali adhuc temeraria præsumptio, in quo non solum confessio facit aperta merita singulorum, sed etiam silentii ipsius non potest latere secretum. Namque et prædecessor noster papa Felix, et etiam Acacius illic procul dubio sunt, ubi unusquisque sub tanto iudice non potest perdere sui meriti qualitatem.

II. *Quod non sit temere iudicandum de his qui jam ad Dominum migraverunt.*

Itaque monente nos beatissimo Paulo apostolo, ne quod sit in hoc offendiculum in Ecclesia, dum, quod facere non possumus, de his qui jam transierunt iudicare conemur, observandum esse tranquillitas tua cognoscat. Ait enim de his qui de rebus ad Dominum solum pertinentibus iudicare præsumunt : *Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur ; sive enim vivimus, Domino vivimus ; sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus. In hoc enim Christus resurrexit a mortuis, ut et vivorum et mortuorum dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum ? aut tu qua-*

*re spernis fratrem tuum ? Omnes enim stabimus ante tribunal Dei. Scriptum est enim : Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, et omnis lingua confitebitur Deo. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Non ergo amplius invicem iudicemus, sed hoc iudicate magis ne ponatis offendiculum. Monet igitur beatus Apostolus, ne de his nobis præsumamus iudicium, de quibus nemo potest verius vel melius iudicare quam Deus, nec in hoc sibi quisquam temerarios ausus usurpet, et propter hoc pax atque unitas Ecclesiæ dissipetur. Nam et in Regnorum libro dicitur : *Non quomodo videt Deus, homo videt ; quia homo videt in facie, Deus autem videt in corde.* Item in Paralipomenon libro primo : *Et nunc, o Salomon, scito Deum patrum tuorum, et servi illi in corde perfecto et in anima volente, quoniam omnia corda scrutatur Dominus, et omnem cogitationem novit.* Item in Ezechiel : *Hæc dicit Dominus : Sic dixistis, domus Israel, et cogitationes spiritus vestri novi ego.* Unde et de Domino iudice dicitur in Evangelio : *Sciens autem Jesus cogitationes eorum, dixit : Quid cogitatis mala in cordibus vestris ?**

III. *Ut specialiter in Ecclesia nomen taceatur Acacii.*

Præcatur itaque clementiam vestram ut specialiter nomen taceatur Acacii ; multum enim scandalum vel offendiculum Ecclesiæ concitavit. Speciali appellatione taceatur, cum, sicut diximus, in generalitate sacerdotum unuscuiusque meritum illum iudicem latere non possit, quid cuique tribuendum sit pro æstimata dispensatione meritorum, cui soli cogitationes quoque manifestæ sunt. Quantos vero excessus atque præsumptiones habuerit Acacius, ne clementiæ tuæ per singula suggerere fortasse videatur onerosum, Cresconio vel etiam Germano fratribus et coepiscopis meis, quos nimis ad serenitatem tuam, de causis singulis Acacii, qualis fuerit, instructionem plenissimam dedimus, clementiæ vestræ specialiter recensendam, si hoc pietati tuæ placuerit curiosius indagare ; ne in aliquo suggestioni nostræ veritas defuisse videatur, ut pro divini sapientia vestra perspicue videre possitis non superbia vel elatione sedis apostolicæ in Acacium talem processisse sententiam, sed facinoribus certis, quam cum nos extra illud iudicium quod solum falli non potest æstimemus, zelo magis divinitatis, extortam.

IV. *Quod magis opere contentio sit cavenda.*

Nos vero humiliter supplicantes controversiam **138** in Ecclesia remanere nolumus, cum magis vi-

^a Ex omnibus, præter Alv., in quo legitur, quoniam studium.

tanda contentio sit, sicut dicitur in Proverbia : **A** per obedientiam quæ sunt satisfacta complantur. Odium suscitât contentio. Omnes autem, qui non contentiunt, protegit amicitia. Nam et Apostolus ad Corinthios : Cum enim sint inter vos amulationes et contentiones, nonne carnales estis et ascendunt hominum ambulatio? Item ad Philippenses : Si qua ergo consolatio in Christo, et qua allocutio charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera, et miserationes, implete gaudium meum, ut id ipsum dicatis omnes eandem charitatem habentes, nihil per contentionem neque per inanem gloriam, sed in humilitate mentis invicem æstimantes sibiinimicis superiores, non in sua singulis respicientes, sed aliorum.

V. Ut Alexandrinus imperator admonet ad fidem sinceram et pacem redire catholicam.

Hoc tamen præcipere in nomine serenitatis tuæ, gloriosissime et clementissime fili Auguste, ut cum causæ Alexandrinorum patuerint piissimis auribus vestris, ad sinceram et catholicam fidem eos auctoritate, sapientia, divinisque vestris monitis redire faciatis. Nam quid tenendum sit in religione catholica secundum definita Patrum et prædicationem omnium sacerdotum qui in Ecclesia floruerant, si hoc quoque præceperitis, scientibus in memoriam transmittendõ renovabimus, ignorantibus ad discendum pro officio nostræ instructionis offeremus, ut nulla extra hæc ingentiorum jactantia vel prævitas audiatur.

VI. Admonetur imperator ut constitutus apostolicæ sedis obtemperet.

Illud vero peculiariter pro amore imperii vestri et beatitudine, quæ consequi poterit regnum, pro apostolico officio prædicamus, ut, sicut decet et sanctus Spiritus dicit ^a, monitis nostris obedientia præbeatur, ut bona omnia vestram rempublicam consequantur, sicut in Exodo promittitur : Si audieris vocem Domini Dei tui, et quæ placent ei feceris coram ipso, et obedieris præceptis eius, et custodieris omnem justitiam ejus, omnem infirmitatem, quam importavi Ægyptiis, non importabo in te. Ego enim sum Dominus, qui salvum facio te. Et illic iterum tuba potentissima canitur : Et nunc, Israel, quid Dominus tuus postulat a te aliud quam ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules omnes vias ejus, et diligas eum, et servias Domino Deo tuo ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, custodire præcepta Domini Dei tui, et justitias ejus, quas ego mando tibi? Hæc me suggerentem frequenter non spernat pietas tua, aut oculos tuos habens Domini in Evangelio verba : Qui audit vos, me audit, et qui vos spernit, me spernit, et qui me spernit, spernit eum qui me misit. Nam et Apostolus concinens [Ger., accivens] Salvatori nostro, ita loquitur : Quapropter qui hæc spernit non hominem sed Deum spernit, qui dedit Spiritum suum sanctum in nobis. Pectus clementiæ vestræ sacrarium est publicæ felicitatis, ut per instantiam vestram, quam ^b velut vicarium præsidere jussit in terris, evangelicis apostolicisque præceptis non dura superbia resistatur, sed

^a Ex Bibl. Reg. In reliquis, dicat Forte, dictat, ut in excusis.

VII. Quod eos quos post damnationem suam vel baptizavit vel ordinavit Acacius nulla portio læsionis attingat.

Nam secundum Ecclesiæ catholicæ consuetudinem sacratissimum serenitatis tuæ pectus agnoscat, quod nullum de his vel quos baptizavit Acacius, vel quos sacerdotes sive levitas secundum canones ordinavit, ulla eos ex nomine Acacii portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam et baptisma, quod procul sit ab Ecclesia, sive ab adultero vel a fure fuerit datum, ad percipientem munus pervenit illibatum : quia vox illa qua sonuit per columbam, omnem maculam humanæ pollutionis excludit, qua de-

B elaratur ac dicitur : Hic est qui baptizat in Spiritu sancto et igne. Nam si visibilis solis istius radii, cum per loca fœtidissima transeunt, nulla contactus Inquinationis maculantur, multo magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus nulla ministri indignitate contingitur. Nam et Judas cum fuerit sacrilegus atque fur, quidquid egit inter apostolos pro dignitate commissa, beneficia per indignum data multa ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima voce : Scribæ, inquit, et Pharisei super cædram Moysis sedent : quæ dicunt, facite ; quæ autem faciunt, nolite facere ; dicunt enim, et non faciunt. Quidquid ergo ad hominum profectum quilibet in Ecclesia minister pro officio suo videtur operari, hoc totum continuo implente divinitatis effectu, ita ille, per **139** quem Christus loquitur, Paulus affirmat : Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. A Deo autem non queritur quis vel qualis prædicet, et invides etiam bene Christum prædicare confirmet : quo male diabolum ipse deceptus est, et hoc ipso præcipitare non desinit.

VIII. Quod nisi bona ministrando sibi tantummodo necant, nec Ecclesiæ sacramenta commulentur.

Idem ergo et hic ejus nomen dicimus esse notandum, male bona ministrando, sibi tantum nocuit : non inviolabile sacramentum, quod per illum datum est aliis, perfectionem suæ virtutis obtinuit. Quod si **D** est aliquorum in tantum se extendens carior suspicio, ut imaginentur profecto a papa Felice iudicio postea inefficaciter in sacramentis, quæ Acacius usurpavit, egisse, ac perinde eos metuere, qui vel in consecrationibus, vel in baptismo mysteria tradita susceperunt, ne irrita beneficia divina videantur ; meminere in hac quoque parte similiter tractatum prævalere superiorem, quia non sine usurpato nomine sacerdotii adjudicatus hoc egit : in quo virtutem suam obtinentibus mysteriis, in hoc quoque aliis rebus sibi persona non nocuit. Nam ad illum pertinet quod tuba Davidica canitur : Verumtamen Deus conquassavit capita inimicorum suorum, verticem capilli

^b Ex Ger. In reliquis, quem.

perambulantium in delictis suis. Nam superbia semper sibi, non aliis facit ruinam. Quod universa Scripturarum cœlestium testatur auctoritas, sicut etiam per Spiritum sanctum dicitur in propheta: *Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam.* Unde cum sibi sacerdotis nomen vindicaverit condemnatus, in ipsius verticem superbiæ tumor indictus est, quia non populus qui in mysteriis a domum ipsius sibi excluditur, sed anima sola illa, quæ peccaverat, iusto iudicio proprie erat obnoxia, quod ubique numerosa

^a *Æm.*, Bibl. Reg., Esc. 5, Ger., *ministeriis.*

^b *Ex reliquis, præter Alv., in quo: triumphare possitis.*

LXXXV

EPISTOLA PAPÆ SYMMACHI AD CÆSARIUM EPISCOPUM.

Dilectissimo fratri Cæsario Symmachus.

Hortatur nos æquitas postulationis desiderio fraternitatis tuæ gratanter annuere de singulis, quæ ab apostolica sede concedi supplicas, quod a Patrum cautela et provisione non discrepat. Et quamvis ecclesiasticæ regulæ pene omnia comprehendant, tamen superfluum esse non credimus denuo quæ sunt sæpius interdicta repetere.

140 I. *Ut res Ecclesiæ non alienentur, sed clericis vel monachis aut peregrinis in usum tantummodo largiantur.*

Possessiones igitur quas unusquisque ecclesiæ proprio dedit aut reliquit arbitrio, alienare quibuslibet titulis atque distractionibus vel sub quocunque argumento non patimur; nisi forsitan aut clericis honorum meritis, aut monasteriis religionis intuitu, aut certe peregrinis, si necessitas largiri suaserit, sic tamen, ut hæc ipsa non perpetuo sed temporaliter perfuantur.

II. *Ut nullus honorem præmiis accipiat.*

Illud magnopere commonens, ut hi qui non Dei gratia sed promissione rerum ecclesiasticarum præmissa ad sacerdotium conantur accedere, desideriorum talium priventur effectu. Qui autem ab huiusmodi intentione se non cohibent, vindictis canonum sciant se sine dubitatione facile ad sacerdotium non permitti accedere, de quibus et gradus et tempora constituta sunt, per quæ ad hanc dignitatem debeant aspirare: quia quicumque sine statuto promovetur, non facile caret offensa, et sine experimento non potest quis electionis obtinere sententiam.

III. *Ut raptores viduarum vel virginum ab Ecclesiæ communione pellantur.*

Raptores igitur viduarum vel virginum ob immani-

^a *Ex reliquis, præter Alv., in quo, offerri; forte, afferri.*

Batem tanti facinoris detestamur, illos vehementius persequendo, quod sacras virgines vel volentes vel invitæ matrimonio suo sociare tentaverint: quos pro tam nefandissimi criminis atrocitate a communione suspendi præcipimus.

IV. *Ut viduæ vel virgines professæ continentiam ultra non nubant.*

Neque viduas ad nuptias transire patimur, quæ in religioso proposito diuturna observatione permanserint. Similiter virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in monasteriis ætatem peregissem contigerit.

V. *Ut nullus per ambitum ad episcopatum accedat.*

Nullus itaque per ambitum ad episcopatus honorem permittatur accedere. Nam cum hic excessus in laica conversatione culpetur, quis dubitat quod religiosus et Deo servientibus inurat opprobrium? Episcopatum desiderans, data pecunia, potentes personas minime suffragatrices adhibeat, nec ad decretum sibi faciendum clericos vel cives subscribere, adhibito cujuslibet generis timore, compellat vel præmiis aliquibus hortetur. Decretum sine visitoris presentia neco conficiat, cujus testimonio cleri ac civium potest unanimitas declarari. Hortamur itaque ut pro catholicæ religionis intuitu et Ecclesiarum pace hæc universi fideles devota mente custodiant. Quia non est dubium prævaricatores interdictorum talium juxta venerandos canones propriæ communionis subire jacturam. Hæc tamen ad omnium episcoporum volumus perferri ^a notitiam. Deus incolumem te custodiat, charissime frater. Datum VIII Idus Januariæ, Probo viro clarissimo consule.

LXXXVI

EPISTOLA HORMISDÆ PAPÆ AD JUSTINUM IMPERATOREM.

Gloriosissimo atque clementissimo filio Justino Hormisdæ episcopus salutem.

141 Inter ea quæ ad unitatem Ecclesiæ pertinentia, propter quam Deus clementiæ vestræ elegit imperium, in litteris contulistis, hoc quoque, venerabilis

^a *Æm., Justinianum..... Justiniano.*

Imperator, cura fidei, cui multipliciter vos studere declaratis, adjecit, ut aliquorum preces perferendæ ad humilitatis meæ notitiam jungerentur, quibus vel quid quæstionis oriretur agnoscerem, vel ad submovendum propositæ consultationis ambitum respo-

a me religiosæ scientiæ conveniens redderetur. A legi omnia sollicitudine qua deorabat; et licet ad responsi plenitudinem sufficere potuissem, si illa tantum quæ ab auctoribus sunt definita, rescriberem; tamen ut religiosi propositi vestri remunerarem affectum, non subtrahendum credidi mei quoque sermonis obsequium.

I. *Adversus Nestorii et Eutychetis blasphemias.*

Quid enim est quod emergentibus Nestorii et Eutychetis venenis paterna omisit instructio? Pene omnes impietates cum inventoribus tam nefandorum dogmatum convenientia in unum synodica decreta presserunt. Nec ulterius remansit locus ullus tam diris perfidia seminibus amputatis, aut Christum Dominum nostrum credere sine carnis fuisse veritate, aut eundem non et Deum, et hominem de materni uteri intemera fœcunditate prodiisse; cum alter eorum dispensationem, qua salvati sumus, negando, quantum in se est, irritam faceret, alter opinione contraria sed impietate consimili in eodem Domino nostro Jesu Christo potestatem divinam a vera humanitate secluderet. Neque ille recordatus quia palpandam carnem suam Christus ostendit, neque iste Evangelii memor Verbum carnem factum esse dicentis a cui vox Domini ind. scienter insonare debuerat, quæ dixit et docuit: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit, Filius hominis, qui est in cælo.* Sæpe hæc et multis præcedentium sunt comprehensa sententiis, sed nec clementia vestra, licet jam dicta sint fastidiose, poterit repetita agnoscere nec nobis pudor est ea, quæ sunt a prædecessoribus nostris prædicata, revolvere. Neque enim possibile est, ut sit diversitas prædicationis ubi una est forma veritatis, nec ab re judicabitur alienum, si cum his, cum quibus convenimus fide, congruamus et dogmate. Revolvantur piis mansuetudinis vestræ auribus decreta synodica, et beati papæ Leonis convenientia sacræ fidei constituta; eadem invenietis in illis, quæ recensetis in nostris. Quid ergo est post illum fontem fidellium statutorum, quid amplius, si tamen fidei terminos servat, quamlibet curiosus scrutator inquirat? Non opus aut adjectione plenis, aut distinctione perfectis, nisi forte mavult quisquam dubitare quam credere, certare quam nosse, sequi dubia quam servare decreta.

II. *De mysterio Trinitatis, quid personæ, quid designatur substantiæ.*

Nam si trinitas Deus, hoc est Pater et Filius et Spiritus sanctus, Deus autem unus specialiter legislatore dicente: *Audi, Israel: Dominus Deus tuus Deus unus est;* qui aliter habet necesse est aut divinitatem in multa dividat, aut specialiter passionem ipsi essentiæ trinitatis impingat: 142 et, quod absit a fidelium mentibus, hoc est aut plures deos more profanæ gentilitatis inducere, aut sensibilem pœnam ad eam naturam quæ aliena est ab omni passione, transferre. Unum est sancta Trinitas, non

multiplicatur numero, non crescit augmento, nec potest aut intelligentiâ comprehendi, aut hoc, quod Deus est, discretionis sejungit. Quis ergo illi secretæ, æternæ imponetabilique substantiæ, quod neque ulla vel invisibilium creaturarum potuit investigare natura, profanam divisionem tentet gerere, et divini arcana mysterii revocare ad calculum moris humani? Adoremus Patrem et Filium et Spiritum sanctum, indistinctam distincte, incomprehensibilem et inenarrabilem substantiam Trinitatis: ubi etiam admittat numerum ratio personarum, unitas tamen non amittit essentiæ separationem, ita tamen ut servemus divinæ propriæ naturæ, servemus propriam unicuique personæ, ut nec personis divinitatis singularitas denegetur, nec ad essentiam hoc, quod est proprium nominum, transferatur. Magnum est, sanctum et incomprehensibile mysterium Trinitatis, Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, Trinitas indivisa: et tamen notum est, quia proprium est Patris ut generaret Filium, proprium Filii Dei ut ex Patre Patri nasceretur æqualis, proprium Spiritus sancti ut de Patre et Filio procederet sub una substantia deitatis.

III. *De divinitate et humanitate Domini Jesu Christi.*

Proprium quoque Filii ut juxta id quod scriptum est, in novissimis temporibus Verbum caro fieret et habitaret in nobis, ita intra viscera sanctæ Mariæ virginis genitricis Domini unitis utrisque sine aliqua confusione naturis, ut qui ante tempora erat Filius Dei Filius fieret hominis et nasceretur in tempore hominis, more, matris vulvam non aperiens natus, et virginitatem matris deitatis virtute non solvens. Dignum plane Deo nascente mysterium, ut servaret partum sine corruptione, qui conceptum fecit esse sine semine, servans quod ex Patre erat, et representans quod ex matre suscepit. Nam jacens in præsepio videbatur in cælo, involutus pannis adorabatur a magis, inter animalia editus ab angelis nuntiatur, vix egressus infantiam et annuntians mysticam sine instituentem doctrinam, inter rudimenta annorum puerilium edens cœlestium signa virtutum. Idem enim Deus et homo, non ut ab infidelibus dicitur sub quartæ introductione personæ, sed ipse Dei Filius Deus et homo idem virtus et infirmitas, humilitas et majestas, redimens et venditus, in cruce positus et cœli regna largitus; ita nostræ infirmitatis ut posset interim, ita ingentis potentiz, ne posset morte consumi: sepultus est juxta id quod homo voluit nasci, et juxta id quod Patri erat similis resurrexit: patiens vulnerum, et salvator ægrorum, unus defunctorum et vivificator; ad inferna descendens, et a Patris gremio non recedens. Unde et animam, quam communi conditione posuit, pro singulari virtute et admirabili potentia mox resumpsit. Hæc ita esse nec ullam dubitationem oportere recipere, id est, ne Deus noster Jesus Christus aut inter opera passionis Deus non esse crederetur, aut ne Deus tantum non etiam

^a Ex cæteris, præter Alv., in quo, *docentis.*

^b Æm., Bibl. Reg., Esc. 3, *cognoscere.*

^c Ex Æm. In reliquiis: *essentiam, ita tamen.*

homo inter opera mirabilium stupenda virtutum, proposito nos duorum apostolorum informavit exemplo, Deum esse Christum Dominum nostrum Petri fide, hominem Thomae dubitatione declarat. Quid enim intererat, ut quem se esse homines dicerent, discipulos suos vellet inquirere, nisi ut respondente Petro: *Tu es Christus Filius Dei vivi*: fateretur non hoc de carne et sanguine proditum, sed Patre Deo inspirante revelatum, et per testimonium laudatæ responsionis fides patefactæ fieret veritatis? Quid etiam intererat, ut apparente post resurrectionem Domino Thomae tantum aut deesset cæteris, aut solus ambigeret, nisi ut mundus crederet, quod ambigens discipulos explorasset, ut dum unius manibus se pateretur tangi, ab universitate fidelium quid esset posset agnoscere? Non ergo ad improbandum disciplulum interposita est dubitatio, sed quæsitæ posteritatis instructio. Anne aliud expectat quod se idem Dominus Cleophae cum alio discipulo commente ad Emmaum tendentes de se loquerentur inseruit? Et quamquam de resurrectione Domini per mulieres, quæ primæ ad monumentum convenerant, agnovissent; tamen, ut per eorum dubitationem daret credendi futuris sæculis firmitatem, incipiens a Moyse et omnibus prophetis oportuisse pati Christum, et ita intrare in gloriam suam, interpretatus, ostendit, et per passionem humanam naturam, et divinam in

A eo esse per gloriam, multiplicibus hæc sanctarum Scripturarum insinuantur exemplis. Nec apud religiosam conscientiam tuam, venerabilis Imperator, tanquam ignota dicantur. Fides enim ipsa, quæ a te constanter asseritur, tibi redditi hoc muneris, ut sensibus tuis et affectum sui inserat, et scientiam, per quam diligentius asseratur, infundat: **¶** **¶** et tamen interest dispensationis mihi creditæ ut ego quoque vel apud scientes nota non liceam, ut succedente vel apud scientes nota non liceam, ut succedente sibi per vices temporum catholicorum prædicatione sensuum quod indeficienter asseritur sine fine credatur. Latius hæc, quæ ad deitatem humanitatemque Domini nostri Jesu Christi pertinent, et in eo unitas duas sine confusione naturas potui secundum veterum definita disserere, si esset adversum eos, qui his dissentiunt, disputandum; sed cum in manibus omnium sint et synodica constituta, et beati papæ Leonis dogmata, perstrinxisse potius pauca quam evolvere credidi conveniens universa. Nunc vero agnoscere satis est, et cavere ita proprietatem et essentiam cogitandam, ut sciatur quid personæ, quid nos oporteat deservire substantiæ. Quæ qui indigenter ignorant, aut callida impietate dissimulant, dum omittunt, quod sit proprium Filii, trinitatem insidias unitati; sed si quæ prædicata sunt, validis teneantur fixa radicibus, nec a paterna traditione recedunt, et constanter quæstionibus obviatur.

LXXXVII

EPISTOLA JUSTINI IMPERATORIS AD HORMISDAM PAPAM.

Sanctissimo ac beatissimo archiepiscopo almæ C urbis Romæ et patriarchæ Hormisdæ Justinus imperator.

Scias effectum nobis, Pater religiosissime, quod diu summis studiis quærebatur, noveris patefactum, et antequam advenerint, qui a vobis destinati sunt, quod Joannes vir beatissimus antistes novæ Romæ nostræ una cum clero ejus vobiscum sentiunt, nullis variantes ambiguitatibus, nullis divisi discordiis. Scias libellum ab eo subscriptum, quem offerendum indicaveras sanctissimorum Patrum concilio congruentem. Omnes concurrunt alacri opere ad suscipienda vota tam vestræ quam Constantinopolitanæ sedis, quos veritatis coruscus fulgor illuminat: omnes accelerant libentissimè, quos oblectat via dulcissima. Sequuntur scita Patrum sanctissima, leges probatissimas, et conciliis quorundam firmatis, qui rectum tenebant tramitem, aliorum correctis, qui vagabantur incerti. In eo res colligitur, ut unitatem individuae Trinitatis ipsi quoque unitate colant mentium. Negatum est inter divina mysteria memoriam in posterum fieri pro tenore libelli, quem dixi-

C mus Acacii prævaricatoris, quondam regis hujus urbis episcopi, nec non et aliorum sacerdotum, qui vel primi contra constituta venerunt apostolica, vel successores erroris, facti sunt, nulla usque ad ultimum diem suum poenitentia correcti. Et quoniam omnes nostræ regiones admonendæ sunt, ut exemplum imitentur civitatis regis, destinanda ubique principalia præcepta duximus; tanto flagramus religionis officio, tanto affectamus studio pacem catholicæ fidei pro remuneranda cælestis pacis nostræ reipublicæ, pro concilianda subjectis meis superno præsidio. Quid enim gratius reperiri potest, quid justius, quid illustrius, quam quos idem regnum continet, ejusdemque fidei cultus irradiat, eos non diversa contendere, sed collectis in eodem sensibus instituta venerari, non humana mente lata, sed divinæ providentiæ Spiritu? Oret igitur vestræ religionis sanctitas, ut quod pervigili studio pro concordia Ecclesiarum catholica fidei procuratur, divini muneris opitulatio jugi perpetuitate servari annuat. Datum x Kalendas Maias Constantinopoli.

^a Ex reliquis, præter Alv., in quo, *radial*.

LXXXVIII

EPISTOLA SIVE LIBELLUS FIDEI JOANNIS CONSTANTINOPOLITANI EPISCOPI
DE GRÆCO IN LATINUM TRANSLATA, DIRECTA AD SANCTUM HORMISDAM PAPAM URBIS ROMÆ,
In qua anathematizat Nestorium atque Eutychetem, reliquorumque hæreticorum blasphemias.

144 Redditis mihi litteris vestræ sanctitatis in Christo, frater charissime, per Gratum clarissimum comitem, et nunc per Germanum et Joannem reverendissimos episcopos, et Felicem et Dioscorum sanctissimos diaconos, et Blandum presbyterum [Bibl. Reg., episcopum], lætatus sum de spirituali charitate vestræ sanctitatis, quod unitatem sanctissimarum Dei ecclesiarum secundum veterem Patrum requiris traditionem, et dilaceratores a rationalibus gregibus, Christi amore pulsare festinas. Certus igitur scito per omnia, sanctissime, quia, secundum quod vobis scripsi, tecum veritate sentiens omnes a te repudiatos hæreticos renuo et ego pacem diligens. Sanctissimas enim Dei ecclesias id est superioris vestræ et novellæ istius Romæ unam esse accipio, illam sedem apostoli Petri, et istius augustæ civitatis unam esse definitio. Omnibus actis a sanctissimis quatuor synodis, id est, Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina et Chalcedonenensi de confirmatione fidei et statu Ecclesiæ assentio, et nihil titubare de bene judicatis patior: sed et conantes aut enises usque ad unum apicem placitum perturbare lapsos esse a sancta Dei generali et apostolica Ecclesia scio, et tuis verbis recte dictis evidenter utens per præsentia scripta hæc dico, quia prima salus est rectæ fidei regulam custodire, et a Patrum traditione nullatenus deviare, quia non potest Domini nostri Jesu Christi prætermitti sententia dicentis: *Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam.* Hæc quæ dicta sunt ferum probantur effectibus, quia in sede apostolica inviolabilis semper catholica custoditur religio. De hac igitur fide non cadere cupientes, et Patrum sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes hæreses, præcipue Nestorium hæreticum, qui quondam Constantinopolitanæ urbis fuit episcopus, damnatus in concilio Ephesino a beato Cælestino papa urbis Romæ, et a venerabili viro Cyrillo episcopo Alexandrinæ civitatis. Et una cum illo anathematizamus Eutychetem, et Dioscorum Alexandrinæ civitatis episcopum damnatum in sancta synodo Chalce-

• Ex Bibl. Reg. in cæteris, *communicatione.*

A donensi, quam venerantes sequimur et amplectimur, quæ sequens sanctam synodum Nicænam apostolicam fidem prædicavit. His conjungentes Timotheum parricidam, Ellurum cognominatum, anathematizamus et hujus discipulum, et sequacem in omnibus Petrum Alexandrinum similiter condemnantes. Anathematizamus similiter et Acacium quondam Constantinopolitanæ urbis episcopum, complicem eorum et sequacem factam, nec non et perseverantem eorum communioni et participationi. Quorum enim quis eorum communionem amplectitur, eorum et similem adjudicationem in condemnatione consequitur. Simili modo et Petrum Antiochenum condemnantes anathematizamus cum sequacibus suis et omnibus suis superscriptis. Unde probamus et amplectimur epistolas omnes beati Leonis pape urbis Romæ, quas conscripsit de recta fide. Quapropter, sicut prædiximus, sequentes in omnibus sedem apostolicam et prædicamus omnia quæ ab ipsa decretum sunt, et propterea spero in eadem communionem a vobiscum, quam apostolica sedes prædicat, me futurum, in qua est integra Christianæ religionis et perfecta soliditas: promittentes in sequenti tempore sequestratos a communionem Ecclesiæ catholicæ, id est, in omnibus non consentientes sedi apostolicæ, eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria. **145** Quod si in aliquo a professione mea dubitare tentavero, his, quos condemnavi, et per condemnationem propriam consortem me esse profiteor. Illic vero professioni subscripsi mea manu, et direxi per rescripta tibi Hormisdæ sancto et beatissimo fratri, et papæ magnæ Romæ per supradictos Germanum et Joannem venerabiles episcopos, et Felicem et Dioscorum diaconos, et Blandum presbyterum. Et alia manu: Joannes misericordia Dei episcopus Constantinopolitanæ novellæ Romæ hæc mea professione consentiens omnibus supradictis subscripsi sanus in Domino. Ora pro nobis, sanctissime et beatissime frater. Data mense Martio die vicesimo et octavo indictionis XII consulibus domino Justino, principe Augusto, et Heraclio viris clarissimis. ÆRA DLVII.

LXXXIX

EPISTOLA HORMISDÆ PAPÆ AD JOANNEM EPISCOPUM ILLICITANÆ • ECCLESIAE,
Ubi de communione Constantinopolitanæ Ecclesiæ scribens ei gratulatur

Vota nostra charitatem tuam latere nolumus, ne qui particeps fuit sollicitudinis gaudiorum fructu redderet extorris. Et ideo Constantinopolitanam Ecclesiam ad communionem nostram rediisse, Domino propitiante, tradentibus significamus alloquiis et

D mandatorum, quæ legatis nostris dedimus, in omnibus seriem fuisse completam. De qua parte ut ad dilectionem tuam plenius perfectum gaudium perveniret, libelli Joannis fratris et sacerdotis nostri Constantinopolitani episcopi, et Justini clementissimi

• In Excusis, *Melitanæ aut Nicetopolitanæ.*

ni principis orientis sacrarum litterarum exemplaria pariter credidimus destinanda; indicantes nihilominus per orientis partes plurimos episcopos sic fecisse. Superest ut a nobis competentibus precibus divinitus exorata concedat, quatenus de aliarum quoque ecclesiarum redintegratione gratulemur. Ea vero, quæ

A significare curavimus, in eorum sacerdotum qui fraternitati tuæ vicini sunt curabis perferre notitiam, ut et ipsi de effectu tantæ rei gratias nobiscum celestis misericordiæ beneficiis referre non cessent. Deus te incolumem custodiat, frater charissime.

XO

EPISTOLA HORMISDÆ PAPÆ AD EUNDEM JOANNEM EPISCOPUM,

De directis institutis et vice commissa.

Dilectissimo fratri Joanni Hormisda.

146 Fecit dilectio tua rem charitati et fidei congruentem, ut adventum ad Italiam suam nobis directis litteris indicaret, et quæ in te sit summa religiosæ voluntatis ostenderet. Atque utinam ad plenioris affectus satietatem præsentis tuæ nobis gaudia contigissent, ut gratularemur nos ejus colloquio^a frui, quem ita sumus per scripta complexi. Verumtamen probasti, dilectissimo frater, quo Christianam fidem veneris affectu, dum ea quæ ad regulas Patrum pertinent et ad mandata catholica sine aliqua cupis transgressionem servare, sperans ut prerogatis generalibus ad Hispanienses ecclesias constitutis, super his quæ aut negligentius aut irreligiousius sunt, ecclesiasticis disciplinis congruentia sanciamus. Amplexi sumus captata ista desideria facultate. Quid enim aut nobis dulcius quam cum fidelibus loqui, aut Deo aptius quam deviantes ab errore revocare? Salutantes igitur charitate qua jungimur, per Casianum diaconum tuum significamus nos direxisse generalia constituta, quibus vel ea, quæ juxta canones

servari debeant, competenter ediximus, vel circa eos, qui ex clero Græcorum veniunt, quam haberi oporteat cautionem sufficienter instruximus. Sed et causæ ipsius ordinem instructiones adjunctæ de scriiniis ecclesiasticis vos docebunt, ut agnoscentes et apostolicæ sedis curam pro Patrum regulis excubantem, ostendatis vos per odia damnatorum consortia amare fidelium. Et quia per insinuationem dilectionis tuæ hejus nobis est via patefacta providentiæ, remuneramus sollicitudinem tuam, et, servatis privilegiis metropolitanorum, vices vobis apostolicæ sedis eatenus delegamus, ut in speculis sitis, et sive ea quæ ad canones pertinent et a nobis sunt nuper mandata, serventur, sive si quid de ecclesiasticis causis dignum relatione contigerit, sub tua nobis insinuatione pandatur. Erit hoc studii ac sollicitudinis tuæ, ut talem te in his, quæ injunguntur, exhibeas, ut fidem integritatemque ejus, cujus curam suscipis, initeris. Datum IV Nonas Aprilis, Agapito viro clarissimo. ÆRA DLV.

^a Ex reliquis, præter Alv., in quo, *eloquio*.

XCI

EPISTOLA HORMISDÆ PAPÆ

AD EPISCOPOS PER HISPANIAM CONSTITUTOS.

Dilectissimis fratribus universis episcopis per utramque Hispaniam constitutis Hormisda.

147 Benedicta trinitas Deus noster, qui per misericordiam suam Romanæ reipublicæ per universas partes sua pace et tranquillitate diffusa nobis quoque viam monstrandæ circa nos invicem charitatis indulxit; ut qui coharemus firmitate fidei jungemur quoque votiva jucunditate colloqui; quo facilius dum per litterarum ministeria ad vos usque pertendimus, etiam corda vestra ad religiosum cultum apostolicis admonitionibus incitemus, et dum dispensationis nostræ reddimus velut quoddam debitum, plenum circa Deum monstremus affectum. Jungamus igitur, dilectissimi fratres, continuas et humiles preces et a Domino nostro oris et cordis lacrymis supplicantes jugi deprecatione poscimus, ut et institutione et opere illi, cujus membra esse cupimus, hæreamus, nec unquam ab illa via, quæ Christus est, devio tramite declinemus, ne ab eo juste,

quem nos impie relinquimus, deseramus. Quod cum superni favoris auxilio ea nobis potest ratione contingere, si apostolica dogmata, si Patrum mandata servemus. Dicit enim Dominus noster: *Qui diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et apud eum mansionem faciemus.* Et licet hæc possint generaliter dicta sufficere, ut declinemus errata et custodiamus catholica constituta; tamen quia Joannis fratris et coepiscopi nostri nobis insinuatione vulgatum est contra canonum reverentiam nonnulla præsumi, periculum, quod doctoribus imminet de taciturnitate, declinans, et prophetica voce compunctus qua dicitur: *Loquere, ne taceas*; generalibus edicendum credidi constitutis.

I. De sacerdotibus juxta instituta canonum ordinandis

Ut in sacerdotibus ordinandis, quæ sunt a Patribus præscripta [*Bibl. Reg.*, constituta] et definita [*Esc. 3*, præfinita] cogitatis, quia sicut expet est

Christus Ecclesiæ, Christi autem vicarii sacerdotes, sic in eligendis his curam oportet esse perspicuam. Irreprehensibiles enim esse convenit, quos præesse necesse est corrigendis, nec quicquam illi deesse personæ, penes quam est religiosæ summa et substantia disciplinæ. Æstimet quis pretium dominici gregis, ut sciat quod meritum constituendi deceat esse pastoris. Hoc ita fiet, si non sacerdotii gradus saltu quodam passim a laicis transferantur. Longa deceat vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur Ecclesiæ. Non negamus esse in laicis Deo placitos mores, sed milites suos probatos sibi quæruni instituta fidelia. Discere quis debet antequam doceat, et exemplum religiosæ conversationis de se potius aliis præstare, quam sumere. Emendatiorem esse convenit populo, quem necesse est orare pro populo. Longa observatione religiosus cultus tradatur ^a ut luceat, et diu clericalibus obsequiis erudiendus inserviat, ut ad venerandi gradus summa perductus, qui sit fructus humilitatis, ostendat. Non leve, non vacuum fuit, quod nec apud veteres quidem nisi levitici generis viri ad sancta admovebantur altaria, ne passim, meritis aut pretio aut præsumptione contemptis, ad sacros **148** cultus impar accederet. Migravit illa prærogativa familiarum ad instituta cultorum: nunc est doctrina pro genere. Quod illis fuit nasci, hoc nobis imbuti. Illos tabernaculo dabat natura, nos altaribus parturit disciplina; nec tantum consecrari de laicis inhibemus, sed ne de pœnitentibus quidem quisquam ad hujusmodi gradum profanus temerator aspiret. Satis illi ^C postulanti sit venia. Qua conscientia absolvat reum, qui se peccata sua populo scit teste confessum? Quis eum, quem paulo ante vidit jacentem, veneretur antistitem? Præferens miserandi criminis labem non habet lucidam sacerdotii dignitatem.

II. *Ut pro episcopatu præmium non accipiatur.*

Hoc quoque ad priora conjungimus, ne benedictio per impositionem manus, quæ a Deo esse creditur, pretio comparetur, quia ante oculos esse convenit, quod Simon Spiritum sanctum volens redemptione mercari, apostoli fuerit detestatione percussus. Tum deinde [*Bibl. Reg.*, inde] quis non vile putet esse quod vendidit? Istam sacerdotibus ordinandis reverentiam servet electio, ut in gravi munere populorum divinum credatur esse iudicium. Ibi enim Deus, ubi simplex sine pravitate consensus. Verum nec hanc quidem partem sollicitudinis et admonitionis omittimus, ne vel ille se a culpa æstimet alienum, qui ipse quidem a redemptione liber initiaverit benedictione mystica sacerdotem, et tamen ad alterius redempti voluntatem vel sponte in hoc, vel neces-

^a Ex reliquis, præter Alv., in quo, *geratur*. Esc. 3, *teneatur*.

sitate consenserit. Quid prodest illi suo errore non pollui, qui consensum præstat errandi? Procul Jubio contra mandata committit et qui habet peccatum proprium, et qui sequitur alienum. Incassum aumus resistit cupiditati, si non restiterit et timori. Adversum hæc facilius Deo juvante providebitur, si circa metropolitanos privilegia a sanctis Patribus constituta permaneant: si metropolitani circa parochias suas ordinem suum ea qua deceat veneratione custodiant, ut nec elatio præses, nec contemptus depreiet obsequentes. Quæ si ita in operibus, ita fixa habeantur in cordibus quemadmodum releguntur in scripturis, nulla intentionum semina, nulla ^b erunt fomenta discordiæ; sed regnante charitate, sub illa, qua nobis Deus promisit et tribuit, pace vivatur.

III. *De concilio per annos singulos celebrando.*

Ob hoc Patres providentia qua Spiritus sanctus cultores suos compungere dignatus est, incitati bis in anno per parochias singulas concilia haberi debere dixerunt, ut in unum juxta salubris institutionis dogmata congregati pro ecclesiasticis causis tractanda deliberent, aut si juxta votum universa consistant, Deum junctis vocibus, qui præstat desiderata, collaudent. Difficile est enim, ut cujusquam cor sic pravis cogitationibus induretur, ut a se patiatur culpanda fieri, cum noverit sibi iudicium subeundum esse concilii. Præinctos ad hanc viam semper lumbos habeant, scientes rationem actuum suorum esse reddendam. Suspendantur ab illicitis per formidinem, et qui nequiverint per pudorem. Sed de conveniendo notum est, quia sanctis canonibus bis in anno constet esse præfinitum, et quidem, si possibile est, inviolabiter convenit custodiri. Sed si aut temporum necessitates, aut emergentes causæ hoc non patiantur implere, semel saltem, quamvis non licuerit, sine ulla excusatione præcipimus conveniri. Hæc, fratres charissimi, et alia quæ Patrum regulis continentur, in labiis et in cordibus nostris [*Esc. 3, vestris*] indefessa retractione meditemur, et sicut scriptum est, narremus ea filiis nostris; meditemur in cordibus sedentes in domo, ambulantes in itinere, dormientes atque surgentes, quia beatus apud Dominum, qui in lege ejus meditabitur die ac nocte. Ille et Magister gentium discipulum suum secutus instituit admonens: *Hæc meditare, in his esto, subjiciens plenitudinem, attentive tibi et doctrinæ*: quia si fidelibus citra intermissionem incumbimus institutis, separamur a vitis, dum impensa cura divino operi humano locum non relinquit errori. Datum 14 Nonas Aprilis, principe Agapeto viru clarissimo. *Æra DLVI.*

^b Ex cæteris, præter Alv., in quo, *nullatenus*.

XCIJ

EPISTOLA HORMISDÆ PAPÆ AD EOSDEM HISPANIÆ EPISCOPOS,

In qua e'is Joannis Constantinopolitani episcopi professionem dirigit propter Orientales clericos, qui eorum communionem poposcerint.

Dilectissimis fratribus universis episcopis in Hispania consistentibus Hormisdæ.

148 Inter ea quæ notitia nostra Joannes frater et coepiscopus noster studio ecclesiasticæ utilitatis iugessit, hoc quoque pro affectu catholicæ fidei et apostolicæ sedis veneratione consuluit, quo ordine ex clero Græcorum venientibus tribui deberet sanæ communionis, propter causam scilicet Acacii a decessoribus nostris pro hæreticorum communionis damnati, in qua ii quoque, qui se ab ejus contagione non dividunt, a nostra communione habeantur excepti. Laudamus propositum viri hoc zelo circa fidem et apostolica instituta ferventis, ut ne per ignorantiam quidem quemquam cæno erroris alieni pateretur immergi. Digna hæc cura fidelibus, ut sollicito studio semper invigilant, et inculpatos se ab omni perversitate conservent. Ipsa est enim fidei innocentiæ, ut prævideat, ne vel casu possit errare. Satisfacientes igitur et laudabilibus desideriis memorati viri et memores nostri, sicut oportet, officij, documenta quoque de Ecclesiæ acris acris assumentes, ad concilium vestrum pro generalitatis instructione direximus, ut ex illis plenius, quæ sunt acta, discentes, ab omni vos errantium cognatione separatis. Neque enim est personalis odij causa, sed in impios transgressores dicta, Deo inspirante, sententia; in qua quidem causa neque prædicatione, neque deprecatione cessavimus, et principi supplicando et sacerdotes et populos admonendo, ut transgressores absoluti ad rectam se fidem et affectu Dei et iudicii timore converterent. Sed obstinatio miseranda perdurat, nec ullis modis mortifera venena vincuntur, malo semine fixis in deterius pullulante radicibus. Ergo, dilectissimi fratres, ad omnia competenter instructi servate vos Ecclesiam Dei, et Apostolo exultate juncti. Nos autem libellum misimus, sub quo si quis communionem vestram de orientalibus clericis poposcerit, ad eam possit admitti, secundum quam et de Thracia et de Scythia, Illyricisque partibus, vel Epiri veteris, sed et secundum quam Syria multos jam constat esse susceptos, gaudentes ad recta confluere et devia declinasse. Unde sub repetiti ne mandamus, ut omnis cura et sollicitudo omnis invigilet. Jam nullus est ignorantie locus. Nullus utatur simplicitatis excusatione præterita. Scienti peccare necessaria confessio est: necesse est, ut errores abscribat sibi, qui monstrato non insistit itinere.

A Bonifacius notarius sanctæ Ecclesiæ Romanæ ex acris acris edidit exemplaria libelli exsequitur.

Prima salus est rectæ fidei regulam custodire, et a constitutis Patrum nullatenus deviare. Et quia non potest Domini nostri Jesu Christi prætermitti sententia **150** dicentis: *Tu es Petrus et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam*; et hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede apostolica citra maculam semper est catholica servata religio. De qua spe et fide separari minime cupientes, et Patrum sequentes constituta, anathematizamus omnes hæreses, præcipue Nestorium hæreticum, qui quondam Constantinopolitanæ fuit urbis episcopus, damnatum in concilio Ephesino a beato Cælestino papa urbis Romæ, et a venerabili viro Cyrillo Alexandrinæ civitatis antistite, Similiter anathematizamus Eutychetem et Dioscorum Alexandrinum in sancta synodo quam sequimur et amplectimur, Chalcedonensi damnatos, quæ secuta sanctum concilium Nicænum fidem apostolicam prædicavit. Detestamur et Timotheum parricidam, Ælurum cognomento, discipulum quoque ipsius et sequacem in omnibus Petrum Alexandrinum. Condemnamus etiam et anathematizamus Acacium Constantinopolitanum quondam episcopum ab apostolica sede damnatum, et eorum complicem et sequacem, vel qui in eorum communionis societate permanserint: quia Acacius, quorum se communioni miscuit, ipsorum similem jure meruit in damnatione sententiam. Petrum nihilominus Antiochenum damnamus cum sequacibus suis, et omnibus suprascriptis.

C Suscipimus autem, et probamus epistolas beati Leonis papæ universas, quas de Christiana religione conscripsit, sicut prædiximus sequentes in omnibus apostolicam sedem, et prædicantes ejus omnia constituta. Et ideo spero, ut in una communione vobiscum quam sedes apostolica prædicat, esse merear, in qua est integra et verax Christianæ religionis et perfecta soliditas, promittens sequestratos a communione Ecclesiæ catholicæ, id est, non consentientes sedi apostolicæ, eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria. Quod si in aliquo a professione mea deviare tenuerint, his quos damnavi, complicem me sententia esse profiteor. Hanc autem professionem mea ego manu subscripsi, et tibi Hormisdæ sancto et venerabili papæ urbis Romæ direxi.

* Ex Æm. et Bibl. Reg. In Alv., Esc. 3, Urg., Ger., subreptione. Tol. 1, sub prestitutione. Tol. 2, sub trepidatione.

XCIII

EPISTOLA HORMISDÆ PAPÆ AD EPIPHANIUM CONSTANTINOPOLITANUM EP.

Dilectissimo fratri Epiphanio episcopo Hormisida. **A** Multo gaudio sum repletus, quod circa Ecclesiæ pacem et sanctissimi imperatoris et dilectionis tue tale studium, quale tibi indicasti, legatorum quoque meorum assertionem cognovi. Manifeste hinc enim speramus misericordiæ documento perdocetur, quando et mendani principes causam fidei cum republicæ ordinatione conjungunt, et ecclesiarum præses, quod ad dispensationem suam pertinet, officii memores exsequuntur^a. Taffibus indigebat post discordiæ procellas religio Christiana rectoribus, qui, compressis provida dispositione turbibus, diu peregrinatum^b pacem, depulsa tempestate, **151** reducerent, et in futura post sæcula proponi sui exempla tendentes sibi ad vertendam indubitanter ostenderent, quid quid Deo placitum posteri pro sua imitatione fecissent. **B** Benedicamus Dominum, frater charissime, nostris hoc diebus fruisse concessum, et totis orationum et curarum viribus adnitamur, ut, quæ Dei ope be e cœpta sunt, ipso adjuvante per omnia compleantur. Sperandum enim est, ut ad compagem corporis ani reliqua quoque, quæ adhuc divisa sunt, membra festinent, et a potioribus minora non discrepent: ad quod cum me dilectio tua Christianæ studio charitatis hortatur, debet quod invitat sequi, et quod amandum suadet amplecti. Similem enim jam fidei curam gerentes, per religiosam patientiam per etiam præmium de boni operis speramus effectum; neque enim difficultatis est cadendum. Non enim fatigatur asperis fides nec ad colorum ardua per proclive conscenditur, nec remunerationem citra laboris exercitium quis meretur. Unde ne facientes bona deficiamus, specialiter admonemur, etiam teste psalmista: *Beati qui custodiunt iudicium, et faciunt iustitiam in omni tempore; quia non initium laboris remunerationem præmii consuevit invenire, sed terminu*. Ergo par studium sollicitudinis assumentes, quibus est una in communione et credulitate societas, quemadmodum de adunata sedi apostolicæ Constantinopolitana Ecclesia pariter exultamus in Domino, ita de reliquarum quoque, sicut affectuose admones, redintegratione curemus primum, ut fidem integritatemque nostram immaculatam ab omni contagione servemus. Nosti enim, frater sanctissime, quæ ecclesiasticam servent vincula concordiam, quæ nos ab hæreticorum tueantur insidiis, per quæ etiam canonum custoditur auctoritas. His in robore suo omni circumspectione servata, remedia sperantibus conferantur. Habet enim ecclesiasticarum ordo regularum et ipsius forma iustitiæ, ut medicinam rationabilis benigne et fideliter sperantibus non negetur; nec quisquam ita est ab humanitate discretus, quem non a rigore districtio- nis inclinet incauta simplicitas: sed ut caute hoc et citra querelam aut erroris alicujus nævum valeas ex-

A pedire, dilectissime frater, personam meam te in hoc oportet induere, scientem in Injuriæmodi causis, sicut predictum est, quid faciendum sit, quid cavendum, ita omnia prævidendo, et non ambigas rationem dispensationis hujus Deo esse reddendam: ita tamen, ut eos, qui vobis fuerint in communionem sociati, vel per vos sedis apostolicæ vestra nobis scripta declarent, quibus etiam et continentia libellorum quos obtulerint inseratur. Sic enim et Severi vel complicum ejus aut similibus absolvemus errores, nec eorum qui sanari potuerint dispendia patiemur. Quod ideo vobis specialiter credidimus imponendum, ad diligentiam vestram nostra onera transferentes, quia non parva jam documenta resistentes hæreticis reddidistis, nec debet de eo ambigi, quem bene contigerit explorari. **B** Simili assume medelam medicinæ, simul accingere auctoritate justitiæ, et sic circa supplices humanitate mollire, ut in hæreticorum contagione perdurantes, aut eos, qui innocentiam simulant, et cum nostris sola voce consentiant ab his, quibus pro Ecclesiæ redintegratione consulitur et providatur, excludas; nec enim expedit circa hos ecclesiasticam temperare censuram. Non enim erunt jam miserationis bona pro eorum quibus consulti oportet necessitate collata, si indiscrete fuerint bonis malisque communia.

Et quia Hierosolymitanorum faciendam credidit in litteris tua dilectio mentionem quæram etiam ad nos quedam dilata professio est, necessarium duximus vel recipere quæ scripta sunt, vel responderi quæ congrua. Qui si sanctorum Patrum constituta custodiunt, si illa fidei fundamenta venerantur, ab his quæ per eos Spiritu sancto componente definita sunt, non recedant. Aut enim perfecta sunt, ita ut sunt, et adjectione non indigent, aut bene valida, et ideo non mutanda: quando per ea omnia hæreticorum venena compressa sunt, nec quidquam Chalcedonensis synodus, quod utile quælibet diligentia potuisset excogitare, præterit, quæ præcedentium quoque dogmata vel clarius manifestavit, vel repetita auctoritate firmavit; speciale quoddam adversus Nestorium et Eutychetem aggressa certamen, alterum deitatem Domini nostri Jesu Christi a carne separantem, et ideo sanctam Mariam Dei genitricem pronuciare vitantem; alterum veritatem carnis in Domino remanentem, quando Dominus noster Jesus Christus idem Filius Dei, idem hominis, una in duabus personis naturis divinitatis et carnis, nec naturis adunatione confusus, non velut quarta persona addita Trinitati, sed ipse Filius Dei exinanens semetipsum, formam servi accipiens, propter quod et unam *[Bibl. Reg., etiam]* nec divisibilem profiteremur essentiam Trinitatis, et proprietatem tamen suam scimus inesse personis; unam enim Patris profiteremur esse personam, unam Filii Dei cum assumpta carne, unam Spiritus sancti, et

^a Ex Tol. 4. In quibusdam, *exercuntur*: in aliis, *mendose, exercuntur*.

^b Ex reliquis, præter Alv., in quo, *peregrinam*.

personas proprietatibus designantes, et per unitatem A essentiae inseparabile Trinitatis mysterium confidentes. Neque enim ambigi potest verbum Dei intra virginis viscera per carnem humanam assumpsisse naturam, nec post a se intra vulvam naturarum unitione divisum. Nam sicut non est in eo humanitas sine Deo edita, sic in cruce et impassibilis **152** divinitas non est a carnis passione divisa : quod virginis partus et intemerata fecunditas, et singularis a mortuis resurrectio, et ad cœlos declarat ascensio. Hæc si quemadmodum a Patribus constituta sunt servant, credant nec definita transcendant : a quo tramite qui declinant, ipsi sibi nebulam dubitationis obtundunt. Nobis autem illud apostolicum contentiosis respondere necesse est : nos hanc consuetudinem non habemus, nec Ecclesia Dei. Hæc ideo breviter, quia nec ambigi convenit de rebus juxta fidem definitis sæpius, et pene supervacua est allegatio, quæ adhibetur instructis, cum super hæc ad clementissimum principem non parva perstrinxerim. Et quia de Hierosolymitanorum professione respondimus, hoc quoque æstimavimus salutis eorum causa competenter addendum, ut si communionis apostolicæ desiderant unitatem,

professionem suam scripto indicant, quam legatis nostris apud Constantinopolim positis obtulerunt, aut per suos ad nos dirigant, aut fraternitati vestræ tradant, eodem tamen, sicut diximus, tenore conscriptam, quæ ad nos modis omnibus sub vestra ordinatione deferatur. Nam de Thessalonicensibus, quorum ad nos legati per clementissimi et fidelissimi principis filii nostri ordinationem venerunt, ne quid omis- sisse credamur, nosse vos volumus secundum hoc quod Domino nostro Jesu Christo inspirante placuerit, causam omnem nostra dispositione tractandam, et si quod oportet impleverint, ordinanda læte per fratrem et coepiscopum nostrum venerabilem virum Joannem, sed et filios nostros Heraclium presbyterum, et Constantium diaconum ecclesiastico honore dignissimos ad causam pertinentia rescripsisse contenti, gratulati sumus in viro ordinis nostri par meritum et religiosum nos invenisse propositum, et cum legatione mandata sapientia, et moribus congruente. Votiva enim res et plena gaudii est, ut sint justa æstimatione probabiles, quos communis officii contigerit esse consortes.

XCIV

EPISTOLA HORMISDÆ AD SALUSTIUM HISPALENSEM EPISCOPUM,

De commissa vice per Bæticam et Lusitaniam provincias.

Dilectissimo fratri Salustio Hormisda.

Suscipientes plena fraternitatis tuæ votiva gratulatione colloquia, quibus nos geminæ salutis tuæ lætificavit indicium corporali cum spiritualibus officiis incolumitate suboritur, congruum esse perspeximus hanc ipsam, quam mente gerimus, verbis aperire lætitiâ. Edidisti enim boni documenta pontificis, dum et prædicanda facis et ea insinuare non differis. Prærogativam de nostri sumpsimus electione judicii, quando id te operatum sponte didicimus, quod cæteris imperamus. Oramus siquidem divina beneficia cunctos agnoscere, et hæc ad te studio ecclesiasticæ pacis instrumenta transmisisimus. Tu vota nostra et fidei intelligentia percepisti, et officii protinus devotione complesti, cunctis fratribus innotescens, quæ per cœlestem gratiam cunctis profutura cognoveras. Suffragantibus igitur tibi tot meritis piæ sollicitudinis et laboris, certo jam delectat injungere, quæ ad nostri curam constat officii pertinere : ut provinciis tanta longinquitate distinctis et nostram possis exhibere personam et Patrum regulis adhibere custodiam. Vices itaque nostras per Bæticam Lusitaniamque provinciam, salvis privilegiis quæ metropolitanis episcopis decrevit antiquitas, præsentis auctoritate committimus, augentes tuam hujus participatione ministerii

dignitatem, relevantes nostras ejusdem remedia dispensationis excubias. Et licet de singulis non indigeas edoceri, a quo jam probavimus cautius universa servari, gratius tamen esse solet, si iturus trames ostenditur, et laboraturis adjuncti operis forma monstratur. Paternas igitur regulas et decreta a sanctis definita **153** conciliis ab omnibus servanda mandamus. In his vigilantiam tuam, in his curam fraternæ monitu exhortationis ostendimus : his ea, qua dignum est, reverentia custoditis, nullum relinquere culpæ locum, nec sanctæ observationis obstaculum. Ibi fas, nefasque præscriptum est : ibi prohibitum, ad quod nullus audeat aspirare : ibi concessum, quid debeat mens Deo placitura præsumere. Quoties universum poscit religionis causa concilium, te cuncti fratres evocante conveniant, et si quos eorum specialis negotii pulsat contentio, jurgia inter eos oborta compece, discussa sacris legibus determinando certamina. Quidquid autem illic pro fide et veteribus constitutis, vel provida dispositione præcipies, vel personæ nostræ auctoritate firmabis, totum ad scientiam nostram instructæ relationis attestatione perveniat. Eo fiet, ut et noster animus officii charitate dati, et tuus securitate perfruat accepti. Deus te incolumem custodiat, frater charissime.

XCV

RESCRIPTUM HORMISDÆ PAPÆ

AD EPISCOPOS BÆTICÆ PROVINCIÆ DIRECTUM.

Dilectissimis fratribus universis episcopis per Bæticam provinciam constitutis Hormisda episcopus.

Quid tam dulce sollicito, quam quod mihi de vobis innotescant illa quæ cupio? Quid tam religiosum conveniens institutis, quam ut inter se sacerdotes pacem, quam eos necesse est aliis pro officio annuntiare, conservent? Plena, fateor, gratulatione suscepti, quod vobis mihi de charitate, quæ inter vos est, et ecclesiarum pace litteris indicastis. Sponte mihi quidquid hortari poteram, quidquid monere, delatum est. Confirmet hoc Deus quod operatur in vobis, et quæ præcipit pro animarum salute faciendâ, hæc ipse esse præcipiat pro ea, qua nos redemit, pietate facilia. Sed his tam bonis nuntiis nos quoque religiosorum vicem reddimus nuntiorum: et quidquid cum orientalibus, quos ad Ecclesiæ corpus unitatemque revocatos dudum Dei nostri ope litteris significavimus destinatis, denuo actum fuerit repetitis vobiscum participamus iudiciis. Mox post nostrorum rediit ab orientalibus missa legatio est,

A certa speravit, certa consuluit. Sed facimus de his, quæ fuerant dicenda, compendium, ipsa potius ad intruendam notitiam vestram quæ a nobis sunt responsa dirigentes, ne quid sibi sub spatio prolixiorum terrarum aut opinio vindicet aut error adsumat, cum ad rerum fidem ipsam tenere sufficiat veritatem. Quod autem ad continentiam vestrarum pertinet litterarum, oportuit quidam desideria planius exponi, ut æstimatis omnibus responsam rationi congruam redderetur. Sed quia privilegiorum veterum et statutorum paternorum indidistis iisdem litteris mentionem, ad Salustium fratrem et coepiscopum nostrum super hac parte scripsimus, vobis quoque strictim, quæ dicta sunt latius, indicantes, nec privilegia nobis indulgentia concedere et nihil tam conveniens fidei iudicare, quam ut in honore suo a patribus decreta serventur. Deus vos incolumes custodiat, fra res charissimi.

XCVI

EPISTOLA VIGILII PAPÆ AD PROFUTURUM * EPISCOPUM.

Dilectissimo fratri Profuturo Vigilii.

154 Directas ad nos tuæ charitatis epistolas pleuas catholicæ inquisitionis sollicitudine gratanter accepimus, benedictentes Dei nostri clementiam, quia tales extremis mundi partibus dignatur suis ovibus providere pastores, per quos et pastibus valeant salutaribus abundare, et ab iniqui lupi rapacitate servari, ut insidias nequeant ejus subreptionis incurrere. Unde certum est, quia promissæ vos beatitudinis gratia subsequatur, quando a vobis celestium perfectio doctrinarum tam laudabili sciscitatione perquiritur. Scriptum est enim: *Beati qui scrutantur tes imonia ejus, in toto corde exquirunt eum.* Hoc igitur, frater charissime, propositum tuæ consultationis tota mente tractantes, de te quoque provenire confidimus, qui regulam catholicæ fidei iislem studeas tenere vestigiis, quibus eam in apostolica sede cognoscis esse fundatam. Et quamvis sonus eorum toto orbe diffusus, et usque ad fines orbis terræ verba eorum distensa dilectionis tuæ corda Christo præbuerint esse fidelia; tamen si quid ex his in Ecclesia, quæ tuæ gubernationi Deo auxiliante commissa est, necdum plena luce claruerit, ad eundem fontem, de quo illic salutaris manaverat lympha, recurritis. Hinc est, quod debita charitate sumus amplexi, quia fiducialiter de his unde apud eos observantiam esse dixisti ambigam, nostra voluistis responsione firmari. Quapropter dilectionem tuam in Domino salutantes de singulis, quid juxta catholicam disciplinam teneat apostolicæ sedis auctoritas, subjectis aliquibus etiam sanctarum capitulis regularum te credidimus instruendum.

1. De Priscillianistis qui se ab esu carniû subtrahunt.

Hoc primum de his, quos Priscillianæ hæresis

* In excusis, *Eutherium..... Eutherio.*

Indicasti vitis inquinari, sancta et convenienti religioni catholicæ eos detestatione iudicas arguendos, qui ita se sub abstinentiæ simulatæ prætextu ab escis videntur carniû subnoveri, ut hoc exasperationis potius animo quam devotionis probeatur efficere. In qua re quia nefandissimi Manichæis esse consimiles approbantur, juste Patrum venerabilium constitutis ab hæc superstitione sub anathematis sunt interminatione prohibiti, ne aliqui ciborum contagione carniû crederent esse pollutum: quia in his omnibus, quæ ad humanum victum misericordia divina concessit, nihil catholicis esse iudicatur immondum. Sic enim Titum doctor gentium Paulus monet apostolus dicens: *Omnia munda mundis, coinquinat autem et infidelibus nihil est mundum, sed polluta sunt eorum et mens et conscientia. Deum confitentur se nosse, factis autem negant abominabiles et increduli ad omne opus bonum reprobi.* Similiter et alio loco ad Timotheum de hujusmodi cavendis erroribus prædicavit dicens: *In novissimis temporibus discedent quidam a fide attendentes spiritibus erroris, et doctrinis demoniorum in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, et abstinentes a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et his qui cognoverunt veritatem, quia omnis creatura Dei bona, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur.* Hæc igitur sequentia Patrum venerabilium constituta specialiter eos censuerunt esse damnandos, qui, cum carniû abstinerent, ea quoque credebant esse vitanda [*Bibl. Reg., damnanda*], quæ carniû fuisse videbantur admixta. Nam et ipse Dominus noster Jesus Christus ita præmonuit dicens: *Non quæ intrant in os coinquinant hominem, sed quæ procedunt de ore hæc sunt quæ coinquinant.* Quapropter

nec abstinentiam Deo placitam reprobamus, nec eos qui execrantur Domini creaturam in nostra societate recipimus.

155 II. De trias mensione.

De baptismo quoque renascentium tria immersione solemniter adimplendo, similiter quid apostolica vel sanxerit vel observet auctoritas, in subjectis tua charitas evidenter agnoscat. Illud autem novelli esse judicamus erroris, quod cum in fine psalmorum ab omnibus catholicis ex more dicatur: *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto*: aliqui, sicut indicas, subducta una syllaba conjunctiva, perfectum conantur minuere vocabulum Trinitatis, dicendo: *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto*. Quamvis ergo ipsa nos ratio evidenter edoceat quia subducta una syllaba personam Filii, et Spiritus sancti unam quodammodo esse designant, tamen ad errorem tantum convincendum sufficit vox Domini Jesu Christi, quæ designans in invocatione Trinitatis credentium debere baptisma celebrari, dixit: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*. Ergo cum non dixerit in nomine Patris, et Filii Spiritus sancti, sed æqualibus distinctionibus Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum jusserit nominari, constat illos omnino a doctrina dominica deviare qui aliquid hujus voluerint confessioni subtrahere. Illos itaque tua charitas modis omnibus ad confessionis rectæ trudeat tramitem revocare: qui si in errore permanserint, socii in nobis esse non possunt.

III. De his qui ab Arianis iterum baptizantur.

De his etiam qui, baptismatis gratia salutaris accepta, apud Arianos iterum baptizati profundæ voraginis sunt morte demersi, quid per singulos ordines vel ætates antecessorum nostrorum decreta censuerint, quia multiplices sunt ratione digesta, ex nostro scrinio relevata capitula his subjecta direximus. In quibus tamen illud specialius charitatem tuam conveniet observare, ut quia ex peccatis plurimis in gentibus iniquitas ista surrexit, in æstimatione tuæ fraternitatis aliorumque pontificum per suas dioceses relinquatur, ut si qualitas et compunctio pœnitentis devotio fuerit approbata indulgentiæ quoque remedio sit vicina. Quorum tamen reconciliatio non per illam impositionem manus, quæ invocatione sancti Spiritus fit, operatur, sed per illam, quæ pœnitentiæ fructus acquirit, et sanctæ communionis restitutione perficitur.

^a Ex reliquis, præter Alv., in quo, *fabricis*.

^b Æm., Bibl. Reg., Esc. 3, Ger., Tol. 1, 2, *in-stauranda*.

^c Bibl. Reg., Esc. 3, Tol. 1, 2, *Dominum*.

IV. De ecclesiarum restauratione in fabricis, vel dedicatione quid sit observandum.

De fabrica^a vero cujuslibet ecclesiæ, quæ diruta fuerat, restauranda^b, et si in eo loco consecrationis solemnitas debeat iterari in quo sanctuaria non fuerunt, nihil judicamus officere, si per eam minime aqua exorcidiata jactetur; quia consecrationem cujuslibet ecclesiæ, in qua sanctuaria non ponuntur, celebritatem tantum scimus esse missarum. Et ideo si qua sanctorum basilica a fundamentis etiam fuerit innovata, sine aliqua dubitatione, cum in ea missarum fuerit celebrata solemnitas, totius sanctificationis consecrationis implebitur. Si vero sanctuaria quæ habebat ablata sint, rursus eorum repositione et missarum solemnitate reverentiam sanctificationis accipiat.

V. De paschæ festivitate et precum ordine, ac missarum solemnitate.

Pascha vero futurum nos, si Deus voluerit, octavo Kalendarum Maiarum die celebraturos esse cognoscite. Ordinem quoque precum in celebritate missarum nullo nos tempore, nulla festivitate significamus habere diversum, sed semper eodem tenore oblata Deo munera consecrare. Quoties vero paschalis aut ascensionis Domini, vel Pentecostes, et Epiphaniæ, sanctorumque Dei fuerit agenda festivitas, singula capitulis diebus apta subjungimus, quibus commemorationem sanctæ solemnitatis aut eorum facimus, quorum nomina talia celebramus: cætera vero ordine consueti prosequimur. Quapropter et ipsius canonice precis textum direximus subter adjectum, quem Deo propitio ex apostolica traditione suscepimus. Et ut charitas tua cognoscat quibus locis aliqua festivitatibus apta connectimus, paschalis diei preces simul adjecimus. His igitur fraternitatis tuæ inquisitioni responsis, Deum^c nostrum, quantum possumus, exoramus, ut omnibus catholicæ religionis ecclesiis circa universos quos sibi fideles efficit gratiæ suæ dona multiplicet, et ab omnibus insidiis spiritualis hostis atque carnalis cunctos populos suos reddere dignetur immunes. Significamus etiam beatorum apostolorum, vel martyrum, sicut sperasti, sanctas nos affectui tuo destinasse reliquias, præsumentes fidem vestram eorum deinceps plenius esse meritis adjuvandam.

156 VI. Quod in nomine Trinitatis debeat baptizari.

Si quis episcopus aut presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, sed aut in una persona Trinitatis, aut in duabus, aut in tribus Patribus, aut in tribus Filiis, aut in tribus Paraclitis, projiciatur de Ecclesia Dei^d.

^d In excusis additur paragraphus in quo assertitur Romanam Ecclesiam matrem esse et magistram omnium Ecclesiarum; in omnibus nostris Codicibus desideratur.

XCVII

EPÍSTOLA PAPÆ GREGORII AD LEANDRUM HISPALENSEM EPISCOPUM,

De simpla mensione Baptismatis.

Reverendissimo et sanctissimo fratri Leandro episcopo Gregorius servorum Dei servus.

Respondere epistolis vestris tota intentione ^a voluisssem, nisi pastoralis curæ ita me labor attereret ut mihi magis flere libeat, quam aliquid dicere. Quod vestra quoque reverentia in ipso litterarum mearum textu vigilanter intelliget, quando ei negligenter loquor, quem vehementer diligo. Tantis quippe in hoc loco hujus mundi fluctibus quatior, ut velutam ac putrescentem navem, quam regendam occulta Dei dispensatione suscepti, ad portum dirigere nullatenus possim. Nunc ex adverso fluctus irruunt, nunc ex latere cumuli spumosi maris intumescunt, nunc a tergo tempestas insequitur. Interque hæc omnia turbatus cogor modo in ipsa clavum adversitate dirigere, modo curvato navis latere minas fluctuum ex obliquo declinare. Ingemisco, quia sentio quod negligente me crescit sentina vitiorum, et tempestate fortiter obviante jam jamque putridæ naufragium tabulæ sonant. Flens reminiscor quod perdidit meæ placidum litus quietis, et suspirando terram conspicio, quam tamen rerum ventis adversantibus tenere non possum. Si ergo me, frater charissime, diligis, ut tuæ mihi orationis in his fluctibus manum tendo, ut quo laborantem me adjuvas, ex ipsa viæ mercedis in tuis quoque laboribus valentior existas. Explere autem loquendo nullatenus valeo gaudium meum, quod communem filium gloriosissimum Reccaredum regem ad catholicam fidem integerrimam agnovi devotione conversum, cujus dum mihi per scripta vestra mores exprimitis, amare me etiam quem nescio fecistis. Sed quia antiqui hostis insidias scitis, quoniam bellum durius contra victores proponit, nunc erga eundem filium nostrum vestra solertius sanctitas vigilet, ut bene coepta perficiat, nec se de perfectis bonis operibus extoliat, ut fidem cognitam vitæ quoque meritum teneat, et, quia æterni regni civis sit, operibus ostendat, quatenus post multa annorum curricula de regno ad regnum transeat.

^a Ex reliquis, præter Alv., in quo, devotione.

De trina vero mersione baptismatis nihil respondi verius potest quam ipsi sensitis quia in una fide nihil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa. Nos autem, quod tertio **157** mergimus, triduanæ sepulturæ sacramenta signamus, ut dum tertio ab aquis infans educitur, resurrectione triduanæ temporis exprimitur. Quod si quis forte etiam pro summa Trinitatis veneratione aestimet fieri, neque ad hoc aliquid obstitit, baptizandum semel in aquis mergere, quia dum in tribus subsistentis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest infantem in baptismo vel ter vel semel mergere, quando et in tribus mersionibus personarum Trinitas, et in una potest divinitatis singularitas designari. Sed si nunc lucensque ab hæreticis infans in baptismo tertio mergebatur, fendum apud vos esse non censeo, nam dum mersiones numerant, divinitatem dividant, dumque quod faciebant faciant morem vestram se viciæ gloriantur. Dulcissimæ autem mihi fraternitati vestræ Codices direxi, quorum notitiam subter inserui. Ea autem, quæ in beati Job expositione dicta fuerant et vobis scribitis dirigenda, quia hæc verbis sensibusque tepentibus per hominias direxeram, utcumque studui in librorum ductum permutare, quæ nunc adhuc a libris conacribantur. Et nisi portitoris præsentiam me festinatio coangustasset, cuncta vobis transmittere sine aliqua immunitatione voluisssem, maxime quia et hoc ipsum opus ad vestram reverentiam scripsi, ut ei, quem præ cæteris diligo, in meo videar labore desudasse. Præterea si vobis indulgeri tempora ab ecclesiastica occupatione cognoscitis, quid sit jam faciendum scitis, quamvis etiam absentem corpore præsentem mihi te semper intueor, quia vultus tui imaginem intra cordis viscera impressam porto. Deus te incolumem custodiat, dulcissime [Bibl. Reg., dilectissima] mihi et reverendissime frater.

XCVIII

EPISTOLA EJUSDEM GREGORII AD EUNDEM LEANDRUM EPISCOPUM,

De directis libris REGULÆ PASTORALIS, et EXPOSITIONE BEATI JOB.

Reverendissimo et sanctissimo fratri Leandro episcopo Gregorius servus servorum Dei.

Quanto ardore videre te sitiam, quia valde me diligis, in tui tabulis cordis legis. Sed quia longo terrarum spatio disjunctum te videre nequeo, unum quod mihi de te dictavit charitas feci, ut librum Regulæ pastoralis, quem in episcopatu mei exordio scripsi, et libros, quos in expositionem beati Job jam dudum me fecisse cognovisti, sanctitati tuæ cum communi filio Probino præbytero veniente transmitterem. Et

quidem in eo opere tertius et quartæ partis Codices non transmissi, quia eos solummodo ex eisdem partibus Codices habui, quos jam monasteriis dedi. Hos itaque sanctitas tua studiose percurrat, et peccata mea studiosius defleat, ne mihi culpæ gravioris sit, quod quasi scire videor quod agere prætermitto. In hac vero Ecclesiæ quantis causarum tumultibus premor ipsa charitati tuæ epistolæ meæ brevitatis innotescet, quando ei perum **158** loquor, quem magis omnibus diligo. Deus te incolumem custodiat, reverendissime frater.

^a Subscriptio hæc desumpta est ex Cod. Bibl. Reg. et Esc. 3, cum desit in reliquis

XCIX

EPISTOLA EJUSDEM GREGORII AD EUMDEM SACERDOTEM LEANDRUM,
De pallio a beati Petri apostoli sede directo.

Reverentissimo sanctissimo fratri Leandro episcopo Gregorius servus servorum Dei.

Sanctitatis tuæ suscepti epistolam solius charitatis calamo scriptam. Ex corde enim lingua tinxerat quod in chartæ pagina refundebat. Boni autem sapientesque viri cum legeretur adfuerunt, quorum statim viscera in compunctione commota sunt ^a. Cœpit quisque amoris manu in suo corde te rapere, quia in illa epistola tuæ mentis dulcedinem non erat audire, sed cernere. Accendebantur et mirabantur singuli, atque ipse ignis audientium demonstrabat, qui fuerit ardor dicentis. Nisi enim prius in se faces ardeant, alium non succendunt. Ibi ergo vidimus quanta charitate tua mens arserit, quæ sic et alios accendit. Vitam vero vestram, cujus ego semper cum magna veneratione reminiscor, minime noverant, sed eis altitudo vestri cordis patuit ex humilitate sermonis. Vitam autem ineam cunctis esse imitabilem illa vestra epistola loquitur. Sed quod non est, ita ut dicitur, sit ita quia dicitur, ne qui non solet mentiatur. Ad hæc autem breviter cujusdam bonæ mulieris verba loquor: *No-lite me vocare Noemi, id est, pulchram, sed vocate me amaram, quia amaritudine plena sum.* Neque enim, bone vir, hodie ego sum ille, quem nosii. Multum, fateor, exterius proficiendo, interius cecidi, meque de eorum numero esse pertimesco, de quibus scriptum est: *Dejecisti eos, cum alleverentur.* Cum allevatur enim dejicitur, qui honoribus proficit et moribus cadit. Ego enim vias mei capitis sequens summopere esse decreveram opprobrium hominum et abjectio plebis, atque in ejus sorte currere, de quo rursus per Psalmistam dicitur: *Ascensus in corde ejus deposuisti in convalle lacrymarum,* ut videlicet tanto verius intus ascenderem quanto per convallem lacrymarum foris humilius jacerem. At nunc multum me deprimat honor onerosus: curæ innumeræ perstrepunt, et cum se ad Deum animus colligit, hunc suis impulsibus quasi quibusdam gladiis scindunt. Nulla cordis quies est: prostratum jacet in infimis sæ cogitationis pondere depressum. Aut rara valde, aut nulla hoc in sublimibus penna contemplationis levat. Torpet ignara mens,

^a Desunt folia in Bibl. Reg.

et circumlatrantibus curis temporalibus jam pene ad obstuporem deducta cogitur modo terrena agere, modo etiam quæ sunt carnalia dispensare. Aliquando vero fastidio exigente compellitur quædam etiam cum culpa disponere. Quid multa loquor? victa suo pondere sanguinem sudat; **159** nisi enim sanguinis nomine culpa censeretur, Psalmista non diceret: *Libera me de sanguinibus.* Cum vero culpa culpis jungimus, hoc quoque quod per alium prophetam dictum est implemus: *Sanguis sanguinem tetigit.* Sanguis enim sanguinem tangere dicitur, cum culpa culpæ adjungitur, ut iniquitatis cumulus multiplicetur. Sed inter hæc omnipotentem Deum deprecor: in perturbationis fluctibus elapsam tuæ orationis manu me tene. Quasi enim prospero flatu navigabam cum tranquillam vitam in monasterio ducerem: sed procellosis subito motibus tempestas exorta in sua perturbatione me rapuit, et prosperitatem itineris amisi, quia, quiete perditâ, mentis naufragium pertuli. Ecce nunc in undis versor, et tuæ intercessionis tabulam quaero, ut qui navi integra dives pervenire non merui, saltem post damna ad litus per tabulam reducar. De podagræ vero molestia sanctitas vestra, ut scribit, affligitur, cujus dolore assiduo et ipse vehementer attritus sum; sed facilis erit consolatio si inter flagella, quæ patimur, quæque fecimus ad memoriam delicta revoceamus. Atque hæc non jam flagella, sed dona esse conspiciamus, si qui carnis delectatione peccavimus carnis dolore pungamur. Præterea ex benedictione beati Petri apostolorum principis, pallium vobis transmisimus ad sola missarum solemnia utendum. Quo transmisso, valde debui qualiter vobis vivendum esset admonere; sed locutionem supprimo quia verba moribus anteitis. Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, atque ad cœlestis remunerationem patriæ multiplici animarum fructu perducat. Ego autem quanta occupatione deprimor et debilitate, brevis testatur epistolæ ^b: in qua et ei, quem multum diligo, parum loquor. Deus te incolumem custodiat, reverentissime frater.

^b Æ n., Esc., Tol. 1, 2, Ger., brevis testatur epistola.

C

CUJUS SUPRA AD RECCAREDEM REGEM GOTHORUM.

Gloriosissimo atque præcellentissimo filio Reccaredo regi Gothorum atque Suevorum Gregorius servus servorum Dei.

1. *De laude ejusdem principis quod per eum ad catholicam fidem gens Gothorum conversa est.*

Explete verbis, excellentissime vir, non valeo, quantum tuo opere, tua vita delector. Audita quippe

novi diebus nostris virtute miraculi quod per excellentiam tuam cuncta Gothorum gens ab Arianae errore hæresis in fidei rectæ soliditatem translata est, exclamare cum propheta libet: *Hæc est mutata dextera Excelsi.* Cujus enim vel saxum pectus, tanto hoc opere cognito, non statim in omnipotentis Dei laudibus, atque in tuæ excellentiæ amore mollescat?

Hæc me fateor, quæ per vos acta sunt, sæpe convenantibus filiis meis dicere, sæpe cum eis pariter admirari delectat. Hæc me plerumque etiam contra me excitant, quod piger ego et inutilis tunc inertio torqueor, quando in animarum congregationibus pro lucro cœlestis patriæ reges elaborant. Quid itaque ego in illo tremendo examine judicii venienti dicturus sum, si tunc illic vacuus venero, ubi tua excellentia greges post se fidelium ducet, quos modo ad veræ fideli gratiam per studiosam et continuam prædicationem **160** traxit? Sed est mihi, bone vir, hoc ex Dei munere in magna consolatione, quia opus sanctum, quod in me non habeo, diligo in te, cumque de tuis actibus magna exultatione gaudeo, ea, quæ per laborem tua sunt, mea per charitatem fiunt. De conversione igitur Gothorum in vestro opere et in nostra exultatione libet cum angelis exclamare: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Nos enim, ut æstimo, nos gratiarum amplius omnipotenti Domino debitores existimus, qui etsi vobiscum nihil egimus, vestro tamen operi congraudendo participes sumus.

II. De muneribus beato Petro apostolo a memorato principe missis.

Beatus vero Petrus apostolorum princeps quam libenter munera excellentiæ vestræ suscepit, ita cunctis liquide vita nostra testatur. Scriptum quippe est: *Vota iustorum placabilia*. Neque enim in omnipotentis Dei iudicio quid datur, sed a quo detur, adspicitur. Hinc est enim quod scriptum est: *Respexit Deus ad Abel, et ad munera ejus; ad Cain autem et ad munera illius non respexit*. Dicturus quippe quia Dominus respexit ad munera, præmisit sollicite, quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens a muneribus, sed munera ab offerente placuerunt. Vestra itaque oblatio quam sit grata ostenditis qui daturi aurum prius ex conversione gentis subditæ animarum munera dedistis. Quod vero transmissos abbates, qui oblationem vestram beato Petro apostolo deferebant, vi maris dicitur fatigatos ex ipso itinere ad Hispaniam remeasse, non munera vestra repulsa sunt, quæ postmodum pervenerunt, sed eorum, qui transmissi fuerant, constantia est probata, an scirent sancto desiderio objecta pericula vincere et in fatigatione corporis mente minime lassari. Adversitas enim, quæ bonis votis objicitur, probatio virtutis est, non iudicium reprobationis. Quis enim nesciat quam prosperum fuit quod beatus Paulus apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat, et tamen veniens naufragium pertulit, sed navis cordis in marinis fluctibus integra stetit?

III. De constitutione ejus adversus Judæos quod auro eorum non sit corrupta.

Præterea indico quia crevit vestro opere in laudibus Dei hoc quod dilectissimo filio meo Probino presbytero narrante cognovi: quia cum vestra excellentia constitutionem quamdam contra Judæorum

A perfidiam dedisset^a, hi, de quibus prolata fuerat, rectitudinem vestræ mentis inflectere pecuniarum summam offerendo moliti sunt, quam excellentiæ vestra contempsit, et omnipotenti Deo placere quærens auro Innocentiam prætulit. Quæ in re mihi David regis factum ad memoriam venit, cui dum concupita aqua de cisterna Bethlemitica, quæ inter hostiles cuneos habebatur, ab obsequentibus militibus fuisset allata protinus dixit: *Abstulit a me ut sanguinem hominum iustorum bibam*. Quam quia fudit et bibere noluit, scriptum est: *Libavit eam Domino*. Si igitur ab armato rege in sacrificium Dei versa est aqua contempta, pensemus quale sacrificium omnipotenti Deo rex obtulit, qui pro amore illius non aquam, sed aurum accipere contempsit. Itaque, fili excellentissime, fidenter dicam, quia libasti aurum Domino, quod contra eum habere noluisti.

IV. Ut principes humilitatem cordis habeant.

Magna sunt hæc, et omnipotentis Dei laudibus tribuenda: sed inter hæc vigilantia sunt studio antiqui hostis insidiæ cavendæ, qui quanto majora in hominibus dona conspicit, tanto hæc auferre subtilioribus insidiis exquirat. Neque enim laurunculi in via capere viatores vacuos expetunt, sed eos qui auri vascula vel argenti ferunt. Via quippe est vita præsens, et tanto quisque necesse est ut insidiantes spiritus caveat, quanto majora sunt dona quæ portat. Oportet ergo excellentiam vestram in tanto hoc de conversione gentis subditæ munere quod accepit summopere custodire primum [*Æm.*, prius] humilitatem cordis, ac deinde munditiam corporis. Cum enim scriptum sit: *Omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur*; profecto liquet, quia ille veraciter alta amat, qui mentem suam ab humilitatis radice non desecat. Sæpe namque malignus spiritus, ut bona destruat, quibus prius adversari non voluit, ad operantis mentem post peractam operationem venit, eamque tæctis cogitationibus in quibusdam suis laudibus excutit, ita ut decepta mens admiretur ipsa quam sint magna quæ fecit. Quæ dum per occultum tumorem apud semetipsum extollitur, ejus qui donum tribuit gratia privatur. Hinc est enim quod per prophetæ vocem contra superbientem animam dicitur: **161** *Habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo*. Fiduciam quippe animæ in pulchritudine sua habere est in semetipsa de justa actione præsumere, quæ in suo nomine fornicatur, quando in hoc quod recte egit non conditoris laudem dilatari appetit, sed suæ opinionis gloriam requirit. Hinc rursus per prophetam scriptum est: *Quo pulchrior es, descende*. Anima etenim unde est pulchrior, unde descendit, quando ex virtutis decore, quo exaltari apud Deum debuit, ab ejus gratia per suam elationem cadit. Quid ergo in his agendum est, nisi ut cum malignus spiritus nobis ad elevandam mentem reducit bona, quæ egimus, nos semper ad memoriam mala nostra revoce-

^a Ab hac voce iterum Codex Bibl. Reg.

^b *Æm.*, Bibl. Reg., Tol. 2; Urg., laudibus.

mus, quatenus et nostra cognoscamus esse quæ peccando fecimus, et solius omnipotentis Dei munera, cum peccata declinamus *?

Item ante longum tempus dulcissima mihi vestra excellentia, Neapolitano quodam juvene veniente, mandare curaverat, ut piissimo imperatori scriberem quatenus pacta in cartophylacio requireret, quæ dudum inter præ memoriæ Justinianum principem, et ju: a regni vestri fuerant emissa, ut ex his colligerem, quid vobis servare debuisset. Sed ad hinc faciendum duæ res mihi vehementer obstiterunt: una quia cartophylacium prædici præ memoriæ Justiniani principis tempore ita subripiente subitanea flamma incensum est, ut omnino ex ejus temporibus pene nulla cartha remaneret: alia autem, quia nulli dicendum est, ea quæ contra te sunt apud te ipsum debes documenta requirere, atque hæc pro me in medium proferre. Ex qua re hortor ut vestra excellentia suis moribus congrua disponat, quæque ad præm pertinent studioso peragat, ut regni vestri tempora per longa sint annorum curricula in magna laude memoranda. Præterea dona vestræ excellentiæ quæ pauperibus beati Petri apostoli sunt transmissa, trecentas cucullas accepimus, et quantum possumus precibus exoramus, ut ejus vos pauperes vestimentorum largitione protegiatis, ipsam autem in tremendo die examinis protectorem habeatis. Ut autem nostrum hominem ad vestram excellentiam modo minime mitteremus, navis necessitas fecit, quia inveniri non potest qui ab ista partibus ad Hispaniæ litora valeat proficisci.

V. Ut principes castitati corporis studiant.

Custodienda quoque est munditia corporis in studiis bonæ actionis, quia juxta vocem prædicantis ^b Apostoli: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos: Qui rursus ait: Hæc est enim voluntas Dei sanctificationis vestra. Quam sanctificationem quid dixerit ostendens, protinus adjunxit: Ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vos suum possidere in honore, et sanctificatione, et non in passionibus desiderii.*

* In exemplis non eundem ac in Codicibus servant ordinem paragraphi sequentes.

^b In hac voce finit Codex Esc. 3.

A. VI. *Ut principes moderati et mites erga subjectos existant.*

Ipsa quoque regni gubernacula erga subjectos magno sunt moderamine temperanda, ne potestas mente subrepat. Tunc enim regnum bene geritur, cum regnandi gloria animo non dominatur. Curandum quoque est, ne ira subrepat, ne faciat effusio omne quod sit. Ira quippe, etiam cum delinquentium culpas exsequitur, non debet menti quasi domina præire, sed post rationis tergum velut ancilla famulari, ut ad faciem jussa veniat. Nam si senel mentem possidens coeperit, justam esse reputat etiam quod crudeliter facit. Hinc enim est scriptum: *Ira viri justitiam Dei non operatur.* Hinc rursus dicitur: *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum et tardus ad iram* [*Æm., iracundiam*]. Hæc autem vos auctore Deo omnia servare non ambigo; sed occasione admonitionis exorta bonis vestris actionibus a me furive subijungo, ut quod non admoniti facitis, quando vultis et admonens additur, jam non soti faciat. Omnipotens ætem Deus in cunctis actionibus vestris cælestis brachii extensione vos protegat, vobisque et præsentis vitæ prospera, et post multa annorum curricula gaudia æterna concedat.

VII. *De clave corporis beati Petri, et de cruce Domini missa, sive de pallio ad beatum Leandrum episcopum directæ.*

Clavem vero parvulam a sacratissimo beati Petri apostoli corpore pro ejus benedictione transmissimus, in qua inest ferrum de cæntis ejus inclusum, ut quod collum illius ad martyrium ligaverat, vestrum ab omnibus peccatis solvat [*Æm., absolvat*]. Crucem quoque lateri præsentiam dedimus vobis offerendam, in qua lignum dominicæ crucis inest, et capilli beati Joannis Baptiste 162 ex qua semper solatium nostri Salvatoris per intercessionem præcursoris ejus habeatis. Reverendissimo autem viro fratri et coepiscopo nostro Leandro pallium a beati Petri apostoli sede tenuissimum, quod est antiquæ consuetudini et vestris moribus, et ejus bonitati atque dignitati debebamus.

* *Æm., Bibl. Reg., Tol. 2, actibus, sicque postmodum.*

CI

CONCILIIUM • ROMANUM TEMPORE GREGORII PAPÆ PRIMI.

Regnante in perpetuum Domino nostro Jesu Christo, temporibus piissimorum Augustorum Mauricii, Tiberii et Theodosii, anno tertio decimo, indictione tertie decima, quinto die mensis Julii, Gregorius papa coram sacratissimo beati Petri apostoli corpore cum episcopis omnibus et Romanæ Ecclesiæ presbyteris residens, adstantibus diaconibus et cuncto clero, dixit: In sancta hæc Romana Ecclesia, cui divina dispensatio præesse me voluit, dudum

D consuetudo est valde reprehensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur, et in diaconatus ordine constituti modulationi vocis inserviant, quos ad prædicationis officium elemosynarumque studium vacare congruebat. Unde sit plerumque, ut ad sacrum ministerium, dum blanda vox quarritur, quæri congrua vita negligitur, et cantor minister Deum moribus stimulet, cum populum vocibus delectat. Qua de re præsentis decreto

* Concilium hoc deest in Cod. Bibl. Reg., Tol. 1, 2, Urg. et Ger.

constituo ut in sede hac sacri altaris ministri cantare non debeant, solumque evangelicæ lectionis officium inter missarum solemnità exsolvant. Psalmos vero ac reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel si necessitas exigat, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentaverit, anathema sit. Et responderunt omnes: Anathema sit.

SECUNDUM CAPITULUM.

Verecundum mos torporem indiscretionis involvit, ut hujus sedis pontificibus ad secreta cubiculi servitia laici pueri ac sæculares obsequantur, et cum

* In excusis latissime scribitur hoc concilium.

A pastoris vita esse discipulis semper debeat in exemplum, plerumque clerici, qualis in secreto sit vita sui pontificis, nesciunt; quam tamen, ut dictum est, sæculares pueri sciunt. De qua re præsentis decreti constituo, ut quidam ex clericis vel etiam ex monachis electi ministerio cubiculi pontificalis obsequantur, et is, qui in loco est regimini, testes tales habeat, ut ejus in secreto conversationem videant qui ex visione sedula exemplum profectus sumant. Si quis vero contra hoc decretum meum venerit ipse de suo loco periclitabitur. *

CII

PRÆCEPTUM SANCTI GREGORII PAPÆ ROMENSIS RECTORIBUS SICILIÆ DATUM.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Petro subdiacono.

163 Pergenti tibi ad Siciliam capitulare, quod dedi, assidue relege dnm est, ut cura maxima esse de episcopis debeat, ne in causis sæcularibus miscantur, nisi in quantum necessitas defendendorum pauperum cogit. De monachis vero vel clericis quæ eodem capitulari sunt insita nequaquam æstimo modo esse movenda; sed experientia tua tanta hæc observatione custodiat, quarta meum desiderium ex hac re valeat adimpleri.

Præterea pervenit ad me ab Antonini defensoris temporibus nunc usque in hoc decennio multos a Romana Ecclesia a qua-dam violentia pertulisse, ita ut quidam publice conquerantur fines suos violenter invasos, mancipia abstracta, res etiam mobiles manu, non iudicio aliquo ablatas. In quibus omnibus volo ut experientia tua vehementer invigilet, et quidquid per hoc decennium invenerit violenter ablatum, vel sub nomine Ecclesiæ injuste detineri, hoc ei, cujus esse cognoverit, ex præsentis præcepti mei auctoritate restituat; nec cogatur qui vim pertulit ad me venire, et tanti itineris laborem assumere, cum utrum vera dicat hic apud me non possit edoceri. Considerata ergo venturi iudicis majestate omnia cum peccato oblata restitue, sciens quod magnum mihi lucrum reportas, si mercedem potius quam divitias congregas.

Plerosque vero cognovimus de amissis mancipiis conqueri dicentes, quia si servus cuiuspiam fortasse dominum suum fugiens juris ecclesiastici esse professus est, rectores Ecclesiæ protinus tunc ut servum ecclesiastici juris habuerunt, nullo agentes iudicio, sed servi vocem manibus defendentes. Quod mihi tantum displicet, quantum a veritatis iudicio abhorret. Unde volo, ut experientia tua quæcumque ita

B facta cognoverit, postposita tarditate, corrigat: et alia quoque mancipia, si qua nunc in iure ecclesiastico habentur, sicut sine iudicio ablata sunt, ita restitui ante iudicium decet, et si quid in eis sanctæ Ecclesiæ legitime competit, tunc eorum possessores debent ordinata actione pulsari.

Cuncta hæc irretractabiliter corrige, quia tunc vere beati Petri apostoli miles eris, si in causis ejus veritatis custodiam etiam sine ejus acceptione teneris. Si quid vero juste conspicias juri ecclesiastico posse competere, cave ne unquam hoc manu studeas defendere, maxime quia et decretum sub anathematis interpositione constituit, ne unquam a nostra Ecclesia urbana vel rustico prædio tituli debeant imponi. Sed quidquid ratione pauperibus competit, ratione etiam de et defendi, ne dum bona res non bene agitur, apud omnipotentem Deum etiam quod juste a nobis quarritur de injustitia redarguatur.

Laici autem nobiles, vel vir gloriosus perfectus pro humilitate te diligant, non pro superbia perhorrescant. Et tamen cum eos fortasse contra quoslibet inopes injusta aliqua agere cognoscis, humilitatem protinus in erectionem verte, ut eis semper et bene agentibus subditus, et male agentibus adversarius existas. Sed ita fac, ut nec humilitas tua remissa sit, nec auctoritas rigida, quatenus et humilitatem rectitudo condiat, et ipsam tuam rectitudinem humilitas blandam reddat. Præterea sicut moris fuit ut ad natale pontificis episcopi convenirent, ad ordinationis meæ diem venire episcopos prohibe, quia ista me vana superfluitas non delectat. Sed si eos convenire necesse est, in beati Petri apostolorum principis natali conveniant, ut ei ex cuius largitate pastores sunt gratiarum actiones solvant.

CIII

DECRETALE IN URBE ROMA AB HORMISDA PAPA EDITUM.

De Scripturis divinis quid universaliter Catholica recipiat Ecclesia, vel post hæc quid ritare debeat.

164 I. *De ordine librorum canonicorum Veteris et A* et Salvatoris nostri primatum tenuit: *Tu es Petrus,*

Ordo Veteris Testamenti, quem sapientia et catholica Romana suscipit et veneratur Ecclesia, iste est: Genesis liber unus, Exodi liber unus, Levitici liber unus, Numerorum liber unus, Deuteronomii liber unus, Jesu Nave liber unus, Judicum liber unus, Ruth liber unus, Regum libri IV, Paralipomenon libri duo, Psalmorum cxx liber unus, Salomonis libri III, Proverbiorum, Ecclesiastes, et Cantica canticorum, item Sapientiæ liber unus, et Ecclesiastici liber unus.

Item ordo prophetarum.

Esaiæ liber unus, Jeremiæ liber unus cum Cinoth, id est, Lamentationibus suis, Ezechielis liber unus, Danielis liber unus, Osee liber unus, Amos liber unus, Michæ liber unus, Joel liber unus, Abdia liber unus, Jonæ liber unus, Naum liber unus, Abacuc liber unus, Sophoniæ liber unus, Aggæi liber unus, Zachariæ liber unus, Malachiæ liber unus.

Item ordo^a historiarum.

Job liber unus, Tobia liber unus, Esdræ liber unus, Esther liber unus, Judith liber unus, Machabæorum libri duo.

Item ordo Scripturarum Novi^b Testamenti.

Evangeliorum libri quatuor, secundum Matthæum liber unus, secundum Marcum liber unus, secundum Lucam liber unus, secundum Joannem liber unus. Item et Actuum apostolorum liber unus, Epistolæ Pauli apostoli numero xiv, ad Romanos epistola I, ad Corinthios epistolæ II, ad Ephesios epistola I, ad Thessalonicenses epistolæ II, ad Galathas epistola I, ad Philippenses epistola I, ad Colossenses epistola I, ad Timotheum epistolæ II, ad Titum epistola I, ad Philemonem epistola I, ad Hebræos epistola I.

Item canonicæ epistolæ numero septem, Petri apostoli epistolæ II, Jacobi apostoli epistola I, Joannis apostoli epistolæ III, Judæ Zelotes apostoli epistola I^c.

Item apocalypsis Joannis liber unus.

II. *De numero apostolicarum sedium.*

Post has omnes propheticas et evangelicas atque apostolicas, quas superius deprompsimus, Scripturas, quibus Ecclesia catholica per gratiam Dei fundata est, etiam illud intimandum putavimus quod quamvis universæ per orbem catholicæ diffusæ Ecclesiæ unus thalamus Christi sint, sancta tamen Romana Ecclesia nullis synodicis constitutis cæteris Ecclesiis prælata est; sed evangelica voce Domini

^a Ille ordo historiarum deest in Alv. cum reperitur in cæteris Codicibus.

^b Ex Æm. In Bibl. Reg. Novi et æterni Testamenti. In reliquis, in codice, Novi et Veteris Testa-

mentum tenuit: Tu es Petrus, inquit, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalent adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum, et quæcumque ligaveris super terram erunt ligata et in cælo, et quæcumque solveris super terram erunt soluta et in cælo. Adhuc est etiam societas beatissimi Pauli apostoli, vasis electionis, qui non diverso, sicut hæretici garrunt, sed uno tempore uno eodemque die gloriosa morte cum Petro in urbe Roma sub **165** Cæsare Nerone agonizans coronatus est; et patientes supradictam sanctam Romanam Ecclesiam Christo Domino consecrarunt, aliisque omnibus urbibus in universo mundo sua præsentia, atque venerando triumpho prætulere.

Est ergo prima Petri apostoli sedes Romana Ecclesia, non habeas maculam nec rugam, nec aliquid ejusmodi^d.

Secunda autem sedes apud Alexandriam beati Petri nomine a Marco ejus discipulo, atque evangelista consecrata est: ipseque in Ægypto directus a Petro apostolo verbum veritatis prædicavit, et gloriosum consumavit martyrium.

Tertia vero sedes apud Antiochiam item beatissimi apostoli Petri habetur honorabilis, eo quod illic priusquam Romæ venisset habitavit, et illic primum nomen Christianorum novellæ gentis exortum est.

III. *De constitutionibus sanctorum conciliorum.*

Et quamvis aliud fundamentum nullus possit ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus; tamen ad adificationem sanctam item Romanam Ecclesiam post illas Veteris et Novi Testamenti quas regulariter superius enumeravimus, etiam has suscipi non prohibet Scripturas, id est, sanctam synodum Nicænam secundum trecentos decem et octo Patres, mediante maximo Constantino Augusto, in qua Arius hæreticus condemnatus est: sanctam synodum Constantinopolitanam CL Patrum, mediante Theodosio seniore Augusto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excoepit: sanctam synodum Ephesinam, in qua Nestorius damnatus est consensu beatissimi Coslestini papæ, mediante Cyrillo Alexandrinæ sedis antistite, et Arcadio episcopo ab Italia destinato: sanctam synodum Chalcedonensem mediante Marciano Augusto, et Anatolio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana hæresis, et Eutichetis simul cum Dioscuro ejusque complicibus damnatae sunt: sed et si qua sunt concilia a sanctis Patribus hæcenus instituta, post istorum

menti.

^c Hucusque Codex Bibl. Reg., mutilus in fine.

^d In reliquis; præter Alv., *hujusmodi*.

quatuor auctoritates et custodienda et recipienda A
decevimus.

IV. *De opusculis sanctorum Patrum quæ recipiuntur.*

Jam nunc subjiciendum de opusculis sanctorum Patrum quæ in Ecclesia catholica recipiuntur.

Opuscula beati Cæciliæ Cypriani martyris et Carthaginensis episcopi.

Item opuscula beati Gregorii Nazianzeni episcopi.

Item opuscula beati Basilii Cappadociæ episcopi.

Item opuscula beati Athanasii Alexandrini episcopi.

Item opuscula beati Joannis Constantinopolitani episcopi.

Item opuscula beati Theophili Alexandrini episcopi.

Item opuscula beati Cyrilli Alexandrini episcopi.

Item opuscula beati Hilarii Pictaviensis episcopi.

Item opuscula beati Ambrosii Mediolanensis episcopi.

Item opuscula beati Augustini Hipponeregien[sis] episcopi.

Item opuscula beati Hieronymi presbyteri.

Item opuscula beati Prosperi viri religiosissimi.

Item epistola papæ Leonis ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum destinata, de cujus textu quispiam si usque ad unum iota disputaverit, et non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit.

Item opuscula atque tractatus omnium Patrum orthodoxorum qui in nullo a sanctæ Romanæ Ecclesiæ consortio deviarunt, nec ab ejus fide vel prædicatione sejuncti sunt, sed ipsius communicationi per gratiam Dei usque in ultimum diem vitæ suæ fuere participes, legenda decernimus.

Item decretales epistolas quas beatissimi papæ diversis temporibus ab urbe Româ pro diversorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas.

Item gesta sanctorum martyrum quæ multiplicibus tormentorum cruciatibus, et mirabilibus confessionum triumphis irradiant, quis catholicorum dubitet majora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus, sed Dei gratia et adjutorio universa tolerasse? Et ideo secundum antiquam consuetudinem singulari cautela in sancta Romana Ecclesia non leguntur, quia eorum qui conscribere nomina penitus ignorant, et ab infidelibus et idiotis superflua aut minus apta, quam rei ordo fuerit, esse putantur, sicut cujusdam Kirici, et Julitæ, sicut Gregorii, aliorumque ejusmodi passionum, qui ab hæreticis perhibentur compositi: propter quod, ut dictum est, ne vel levis subsannandi oriretur occasio, in sancta Romana Ecclesia non leguntur. Nos tamen cum prædicta Ecclesia **166** omnes martyres, et eorum gloriosos agones, qui Deo magis quam hominibus noti sunt, omni devotione veneramus.

Item Vitas Patrum Pauli, Antonii, Hilarionis, et omnium eremitarum, quas tamen vir beatissimus descripsit Hieronymus, cum honore suscipimus.

Item actus beati Silvestri apostolicæ sedis præsulis, licet ejus qui conscripserit nomen ignoretur, a multis tamen in urbe Roma catholicis legi cognovimus, et pro antiquo usu multæ hoc mutantur Ecclesiæ.

Item scriptura de inventione Domiticiæ crucis, et alia scriptura de inventione capitis beati Joannis Baptistæ novellæ quilibet relationes sunt, et nonnulli eas catholici legunt. Sed cum hæc ad catholicorum manus advenirent, beati apostoli Pauli præcedat sententia: *Omnia probate, et quod bonum est, tenete.*

Item Rufinus vir religiosissimus plurimos ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus. Sed quoniam venerabilis Hieronymus cum in aliquibus de arbitrii libertate notavit, illa sententiæ, quæ prædictam beatum Hieronymum sentire cognoscimus, et non solum de Rufino, sed etiam de universis, quos vir sapiens uxoratus zelo Dei et fidei religione reprehendit.

Item Origenis nonnulla opuscula, quæ vir beatissimus Hieronymus non repuliat, legenda suscipimus; reliqua autem cum auctore suo decimus tenenda.

Item Chronica Eusebii Cæsariensis, atque ejusdem historiae ecclesiasticæ libros, quamvis in primo narrationis suæ libro sepuerit, et post in laudibus atque excusatione Origenis schismatici utrum conscripserit librum; propter rem tamen singulariæ notitiam, quæ ad instructionem pertinent, usquequaque non dicimus tenendos.

Item Orosium virum eruditissimum collaudantes, qui valde necessariam nobis adversus Paganorum calumnias ordinavit historiam, mira quoque brevitate contexit.

Item venerabilis viri Sedulii opus paschale, quod heroicis de cepit versibus, insigni laude præferimus: Juveni quoque nihilominus laboriosum opus non spernimus sed miramur. Cætera, quæ ab hæreticis sive schismaticis conscripta vel prædicta sunt, nullatenus recipit catholica et apostolica Romana Ecclesia, à quibus pauca, quæ ad memoriam venerunt et a catholicis vitanda sunt, creditus esse subdenda.

V. *De opusculis et notitia librorum apocryphorum quæ non recipiuntur.*

In primis Arminiensem synodum à Constantio Cæsare Constantini filio congregatam, mediante Tatro præfecto, ex tunc, et nunc, et in æternum conflatur esse damnatam. Itinerarium quoque in nomine Petri apostoli, quod appellatur sancti Clementis, libris numero novem, apocryphum esse scimus.

Actus nomine Andreæ apostoli apocryphi.

Actus nomine Thomæ apostoli libri decem apocryphi.

Actus nomine Petri apostoli apocryphi.

Actus nomine Philippi apostoli apocryphi.

Evangelia nomine Matthiæ apocrypha.

Evangelia nomine Barnabæ apocrypha.

Evangelia nomine Jacobi minoris apocrypha.

- Evangelia nomine Petri apostoli apocrypha.
- Evangelia nomine Thome, quibus Manichæi utuntur, apocrypha.
- Evangelia nomine Bartholomæi apocrypha.
- Evangelia nomine Andreæ apostoli apocrypha.
- Evangelia quæ falsavit Lucianus, apocrypha.
- Evangelia quæ falsavit Hesychius, apocrypha.
- Liber de Infantia Salvatoris apocryphus.
- Liber de Nativitate Salvatoris et de Maria, vel obstetrice apocryphus.
- Liber qui appellatur Pastoris, apocryphus.
- Liber in omnes ques fecit Leucius discipulus diaboli, apocryphi.
- Liber qui appellatur Fundamentum, apocryphus.
- Liber qui appellatur Thesaurorum, apocryphus.
- Liber de filiabus Adæ adjectus Genesi apocryphus.
- Centio de Christo, Virgilianis compaginatus versibus, apocryphus.
- Liber qui appellatur Actus Teclæ et Pauli, apocryphus.
- Liber qui appellatur Nepotis, apocryphus.
- Liber Proverbiorum ab hæreticis conscriptus, et sub sancti Sixti [*Æm.*, Stephani] nomine præsignatus, apocryphus.*
- Revelatio quæ appellatur Pauli, apocrypha.
- 167** Revelatio quæ appellatur Thoma, apocrypha.
- Revelatio quæ appellatur Stephani, apocrypha.
- Liber qui appellatur Transitus, id est, assumptio sanctæ Mariæ, apocryphus.
- Liber qui appellatur Pœnitentia Adæ, apocryphus.
- Liber de Ugia nomine Gigante, qui post diluvium cum dracone ab hæreticis pugnasse fingitur, apocryphus.
- Liber qui appellatur Testamentum Job, apocryphus.
- Liber qui appellatur Pœnitentia Origenis, apocryphus.
- Liber qui appellatur Pœnitentia sancti Cypriani, apocryphus.
- Liber qui appellatur Pœnitentia Jannis et Mambrae, apocryphus.
- Liber qui appellatur Sortes apostolorum, apocryphus.
- Liber qui appellatur Jus apostolorum, apocryphus.
- Liber qui appellatur Canones apostolorum, apocryphus.
- Liber Physiologus ab hæreticis conscriptus, et beati Ambrosii nomine præsignatus, apocryphus.
- A** Historia Eusebii Pamphylîi apocrypha.
- Opuscula Tertuliani apocrypha.
- Opuscula Lactantii, sive Africani apocrypha.
- Opuscula Posthumiani et Galli apocrypha.
- Opuscula Montani, Priscillæ, et Maximillæ apocrypha.
- Opuscula Faustini Manichæi apocrypha.
- Opuscula Commodiani apocrypha.
- Opuscula alterius Clementis Alexandrini apocrypha.
- Opuscula Tascii Cypriani apocrypha.
- Opuscula Arnovi [*Æm.*, Arnophii] apocrypha.
- Opuscula Ticoni apocrypha.
- Opuscula Cassiani presbyteri Galliarum apocrypha.
- B** Opuscula Victorini Pictaviensis apocrypha.
- Opuscula Faustini Regiensis Galliarum apocrypha.
- Opuscula Frumenti Cæci apocrypha.
- Epistola Jesu ad Abgarum apocrypha.
- Epistola Abgari ad Jesum apocrypha.
- Passio Kirici et Julitæ apocrypha.
- Passio Georgii apocrypha.
- Scriptura quæ appellatur Salomonis interdictio, apocrypha.
- Phylacteria omnia, quæ non angelicam ut illi confingunt sed demonum magis nominibus conscripta sunt, apocrypha.
- Hæc et his similia quæ Simon magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Basilides, Ebion, Paulus etiam Samosatenus, Photinus et Bonosus, et qui simili errore defecerunt, Montanus quoque cum suis obsceni simis sequacibus, Appollinaris Valentinus, sive Manichæus, Faustus Africanus, Sabellius, Arius, Macedonius, Eunomius, Novatus, Sabbatius, Callistus, Donatus, Eustathius, Jovianus, Pelagius, Julianus Celanensis, Coelestinus, Maximianus, Priscillianus ab Hispania, Nestorius Constantinopolitanus, Maximus Cynicus, Lampetius, Dioscorus, Eutiches, Petrus, et alius Petrus, e quibus unus Alexandriam, alius Antiochiam maculavit, Acacius Constantinopolitanus cum consortibus suis, nec non et omnes hæresiarchæ, eorumque discipuli, sive schismatici docuerunt vel conscripserunt, quorum nomina minime retinimus, non solum repudiata, verum etiam ab omni Romana catholica et apostolica Ecclesia eliminata, auctororumque sequacibus sub anathematis insolubili vinculo in æternam constemur esse damnata.
- Explicit Decretale editum a papa Horminda.

* Ex *Æm.* et cæteris. In *Alv.*, *Assiani*.